

The background of the entire page is a blurred photograph of a spinning top, a traditional toy that spins on a point. The top is in motion, creating a series of concentric, overlapping circles and lines that give a sense of rapid rotation. The colors are muted, with greys, blacks, and some light browns. The text 'Way Science' is overlaid on the top half of the image. The word 'Way' is in a blue, sans-serif font, and 'Science' is in a lighter blue, sans-serif font. A thick orange horizontal bar runs behind the text, with the 'y' in 'Way' and the 'i' in 'Science' overlapping it.

Way Science

**1st International Scientific
and Practical Internet Conference**

**«Integration of Education, Science and Business
in the Modern Environment: Winter Debates»**

I Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція

«Інтеграція освіти, науки та бізнесу в
сучасному середовищі: зимові диспути»

Матеріали подані в авторській редакції. Редакція журналу не несе відповідальності за зміст тез доповіді та може не поділяти думку автора.

Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: зимові диспути: тези доп. I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 6-7 лютого 2020 р. – Дніпро, 2020. – Т.1. – 561 с.

(Integration of Education, Science and Business in the Modern Environment: Winter Debates: abstracts of the 1st International Scientific and Practical Internet Conference, February 6-7, 2020. – Dnipro, 2020. – P.1. – 561 p.)

I Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: зимові диспути» присвячена пошуку новітніх ідей для розвитку нашої держави на міжнародному, національному та регіональному рівнях.

Тематика конференцій охоплює всі розділи Міжнародного електронного науково-практичного журналу «WayScience», а саме:

- державне управління;
- філософські науки;
- економічні науки;
- історичні науки;
- юридичні науки;
- сільськогосподарські науки;
- географічні науки;
- педагогічні науки;
- психологічні науки;
- соціологічні науки;
- політичні науки;
- інші професійні науки.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА МІСТА: ПРОБЛЕМИ ТА ЗАВДАННЯ**Аверкина М.Ф.**

Національний університет «Острозька академія»,
доктор економічних наук, професор

Матласевич Ю.І.

Національний університет «Острозька академія»,
студент 4-го курсу

Проблема досягнення економічної безпеки міст України набуває особливої гостроти. Це пояснюється економічними кризами, нераціональним використанням соціо-еколого-економічних ресурсів, стохастичними збуреннями, впливом політичного чинника, відтоком працездатного населення до найбільш привабливих країн. Зважаючи на той факт, що економічна безпека є складовою національної безпеки, яка забезпечує захищеність життєво важливих інтересів людини, суспільства, довкілля та держави від реальних або потенційних загроз необхідно робити звернення на її досягнення [4, с.288]. Так, Закон України «Про основи національної безпеки» серед пріоритетів національних інтересів окреслює економічний аспект як основу сталих умов життєдіяльності громадян і суспільства, збереження економічного середовища та раціональне використання національних ресурсів [3, с.351].

Центральне місце у процесі формування загальної концепції державної політики економічної безпеки посідають питання створення ефективних механізмів державного управління для регулювання найважливіших засобів захисту економічного середовища, за допомогою яких реалізуються її соціальні й політичні засади. Упорядкована державна політика забезпечення економічної безпеки передбачає дотримання стабільності й передбачуваності організованої діяльності. Тому вона має базуватися на наступних принципах: додержання

балансу життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави, пріоритет економічних інтересів, взаємна відповідальність громадянина, суспільства та держави.

Задля забезпечення безпечного територіального розвитку необхідно детально визначити та врахувати основні дестабілізуючі чинники та загрози, які перешкоджають соціально-економічному розвитку територій шляхом розробки відповідного механізму забезпечення такої безпеки. Під механізмом забезпечення безпеки будемо розуміти сукупність засобів, інструментів, методів управління територіальним розвитком, які взаємодіючи між собою забезпечують здатність територіальної системи до стійкого розвитку, здатності протистояти дії дестабілізуючих чинників середовища. Серед етапів механізму науковці виділяють такі як [1; 2]:

1. Встановлення порогових значень показників (критеріїв) забезпечення безпеки регіону, які стануть індикаторами визначення стану регіону за рівнем соціально-економічної безпеки регіону: безпека або небезпека. Застосування індикаторів (порогових значень) показників, які визначають прийнятний рівень ризиків, є певним стандартом чи нормою для недопущення стану, який є загрозливим для соціально-економічного розвитку регіону.

2. Оцінка впливу дестабілізуючих чинників впливу на соціально-економічну безпеку міста в розрізі чинників зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування соціально-економічної системи.

3. Оцінка ризику забезпечення соціально-економічної безпеки міст. Ризики виникають під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників. Проте, через різну їх спрямованість дії та нескоординованість стратегії соціально-економічного розвитку міст щодо досягнення рівноважного соціально-економічного розвитку виникатимуть проблеми досягнення безпеки. Перед органами регіонального управління виникла необхідність попередження та мінімізації ризиків залежно від глибини впливу дестабілізуючих чинників.

4. Розроблення заходів щодо мінімізації та нейтралізації ризиків забезпечення безпеки міст. Оскільки ризики піддаються управлінню

(керування, регулювання, прогнозування ризиків тощо), то доцільним є розробка дій по їх нейтралізації чи усуненню залежно від ступеня їх виникнення та дії задля уникнення небажаних деструктивних процесів соціально-економічного розвитку міст [1].

На державному та місцевому рівні першочерговими завданнями є:

- своєчасне прогнозування та виявлення зовнішніх і внутрішніх загроз економічній безпеці міст України;

- забезпечення повного дотримання законодавства в галузі економічної безпеки України всіма громадянами, посадовими особами, державними органами, політичними партіями, громадськими та релігійними організаціями;

- зміцнення системи органів забезпечення механізму удосконалення системи економічної безпеки, створення умов для їхньої ефективної діяльності;

- залучення державних органів влади у межах їхніх компетенції до діяльності попередження протиправних дій щодо механізму удосконалення системи економічної безпеки;

- здійснення заходів щодо зміцнення довіри і стабільності системи економічної безпеки;

- адаптація чинних угод щодо удосконалення системи економічної безпеки до нових умов міжнародних відносин, а також розробка за необхідності нових угод;

- розвиток міжнародного співробітництва в системі економічної безпеки [2];

- консолідація суспільно-політичного простору, необхідність формування консолідуючої національної ідеї як основи формування української нації;

- інституційне підґрунтя досягнення економічної безпеки міст.

Отже, ефективна організація заходів щодо досягнення безпеки міст сприятиме покращенню їхньому соціально-економічному становищу, підвищенню ефективності управління ризиками, забезпечення стійкого розвитку та конкурентоспроможності.

Список літератури:

1. Герасимчук З.В. Економічна безпека регіону: діагностика та механізм забезпеченн. – Луцьк: Надстрі'я. 2010. – 244 с.
2. Герасимчук З.В. Аверкина М.Ф. Оцінювання стану та регулювання економіко-екологічної безпеки регіону: теорія, методологія, практика: Монографія. – Луцьк: ЛНТУ, 2012. – 240 с.
3. Про основи національної безпеки України: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39.
4. Стефаненко Маргарита, Баклажова Лілія. Механізм удосконалення системи економічної безпеки України // Економічний аналіз. – 2013 рік. – Випуск 12. – Частина 1. – С.288-291.

Тематика: Педагогічні науки

РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ УЧАЩИХСЯ ПОСРЕДСТВОМ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЭВРИСТИЧЕСКИХ МЕТОДОВ

Адамчук Светлана Михайловна

Учитель музыки высшей квалификационной категории

Республика Беларусь, г. Гродно

ГУО «Гродненская городская гимназия»

Одной из главных задач образования является создание благоприятного творческого климата для учащихся. В условиях современного образовательного процесса важно не только привить знания, умения и навыки учащимся, но и развивать, а главное реализовывать личностный творческий потенциал. В.А.Сухомлинский писал, что учение не должно сводиться к непрерывному накоплению знаний, к тренировке памяти, дети должны быть

путешественниками, открывателями и творцами в этом мире [7]. Творческая личность должна обладать гибким продуктивным мышлением, развитым активным воображением для решения сложнейших задач, способностью переноса знаний и действий в нестандартную ситуацию или создание нового способа действий.

Одним из средств формирования личностных качеств человека, его духовного мира, творческого начала являются уроки музыки. Современные научные исследования свидетельствуют, что занятия музыкой оказывают воздействие на общее творческое развитие личности: формируется эмоциональная сфера, совершенствуется образно-ассоциативное мышление, развивается художественное воображение, активизируется память, наблюдательность, интуиция, формируется внутренний мир.

Наряду с традиционными методами помочь раскрыть творческий потенциал учащегося, развить его образное мышление помогут эвристические методы, позволяющие предоставить учащимся больше самостоятельности и создать условия для творческого поиска.

Младший школьный возраст – благоприятный период для творческого развития, оказывающий воздействие на формирование и становление личности. Для учащихся этого возраста характерно проявление творческой активности, стремление к самовыражению, желание к самостоятельному решению проблем. Б. М. Теплов, психолог, основатель школы дифференциальной психологии, обращал внимание на важность творчества в период начального обучения, когда закладываются основы отношения к искусству. Однако, по словам Б.М. Теплова, проявиться творчество способно только в активной деятельности и в специально созданной среде [8].

Основной формой работы по музыке в учреждении общего среднего образования является урок, который должен быть творческим, где ученики изобретают, исследуют, сочиняют, создают что-то новое, развивают и реализуют личностный творческий потенциал. Созданию творческого урока,

наполненного атмосферой творческого поиска, творческой заинтересованности учащихся помогают эвристические методы и приёмы.

Использование эвристических методов и приёмов, помогает мотивировать учащихся к активной творческой деятельности, так как обучение выстраивается в соответствии с индивидуальными особенностями каждого младшего школьника, решается проблема «обучения всех по-разному». Даже не самый успешный в учёбе ученик имеет возможность заявить о себе, проявить своё творчество, индивидуальность, не боясь ошибиться, так как по отношению к его образовательным продуктам, особенно на первичной стадии, не применяется понятие ошибки.

Использование эвристических ситуаций способствует созданию условий для привития интереса к уроку музыки, развитию творческой активности учащихся. Такие ситуации образовательного напряжения, которые могут возникнуть спонтанно, а могут быть организованы, задают технологию деятельности, сопровождают образовательное движение учеников

Творческое начало проявляется у учащихся уже с первого класса: в своеобразии ответов, в стремлении самому задавать вопросы, в высказываниях о характере музыки. Важно при обсуждении выслушать каждое мнение, не торопиться с объявлением учащимся правильного ответа. Каждый школьник определяет ответ для себя сам.

Развитие творческой активности учащихся обеспечивается использованием на уроке музыки эвристических заданий, главный признак которых – отсутствие заранее известного результата.

Эвристические креативные задания помогают учащимся проявить вдохновлённость, фантазию, гибкость ума, чуткость к противоречиям, продемонстрировать раскованность мыслей и чувств, движений, наличие своего мнения.

Задания оргдеятельностного типа развивают умение поставить цель и организовать её достижение, содействуют развитию рефлексивного мышления, коммуникативных качеств.

Развитию творческих способностей, самореализации учащихся младшего школьного возраста на уроках музыки способствует использование эвристических методов, задача которых заключается в создании учащимися новых образовательных результатов: идей, сочинений, поделок, художественных произведений, эссе.

Таким образом, эвристические приёмы и методы обучения, используемые на уроках музыки, повышают их эффективность, способствуют поддержанию интереса учащихся к учебной деятельности, что позволяет им лучше усваивать знания и повышать уровень творческой активности. Способность учащихся активно реагировать на новые идеи, выдвигать большое число своих версий (мелодии, ритмические музыкальные импровизации, рассуждения о музыке, стихотворения, сказки, театрализация и др.), свободное переключение с одного вида деятельности на другой свидетельствуют о возрастании гибкости их творческих проявлений.

Список литературы:

1. Евтушенко, А. Н. Эвристические задачи как метод обучения творчеству в системе дистанционного образования / А. Н. Евтушенко // Инновация в образовании – 2002. – № 5. – С. 84 – 90.
2. Зверева, Н. М. Практическая дидактика для учителя / Н. М. Зверева. – М. : Педагогическое общество России, 2001. – 256 с.
3. Король, А. Д. Как разработать эвристическое задание?: основные компоненты и этапы технологии проектирования и составления заданий открытого типа / А. Д. Король // Народная асвета. – 2014. – № 3. – С. 13–15.
4. Король, А. Д. Секреты эвристического обучения: взгляд на мир другими глазами. : современные подходы к формированию творческой личности, ее индивидуальной образовательной траектории / А. Д. Король // Народная асвета. – 2014. – № 2. – С. 17–20.
5. Король, А. Д. Моделирование эвристического урока: интерактивное взаимодействие: практические аспекты развития когнитивных и креативных качеств личности / А. Д. Король // Народная асвета. – 2013. – № 11. – С. 13–15.

6. Король, А. Д. Эвристическое обучение как средство индивидуализации образования: метод эвристического диалога в обучении / А. Д. Король // Народная асвета. – 2013. – № 10. – С. 10–13.

7. Сухомлинский, В. А. Сердце отдаю детям / В. А. Сухомлинский. – М. : Концептуал, 2018. – 320 с.

8. Теплов, Б. М. Психология музыкальных способностей / Б. М. Теплов. – М. : Наука, 2003. – 379 с.

9. Хуторской, А. В. Эвристическое обучение: Теория, методология, практика / А. В. Хуторской. – М. : Международная педагогическая академия, 1998. – 266 с.

Тематика: Психологічні науки

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТИПУ БАТЬКІВСЬКОГО ВИХОВАННЯ ТА СТАВЛЕННЯ ДО ШКОЛЯРІВ

Андрушко Я.С.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри теоретичної
та практичної психології
НУ «Львівська Політехніка»

Сім'я починає формуватися у глибинному розумінні з народженням дитини. Саме тоді і виникають труднощі між батьками та дітьми пов'язані з вихованням та розвитком дитини. З'ясуємо це на емпіричному рівні. Вибірка склала 60 учнів та їх батьків, з них 28 дівчат й 32 хлопці. У процесі дослідження були використані наступні методи і методики: методика діагностики батьківського відношення (А. Я. Варга, В. В. Століна); методика дослідження агресивності в підлітків (А. Басс, А. Дарки); методика діагностики міжособистісних стосунків (Т. Лірі); методика визначення локалізації контролю (С.Р. Пантелеев, В.В. Столін); методика соціометрії (Я. Морено).

Проаналізуємо вплив типу батьківського виховання та відношення до школярів і їх особистісних властивостей. По типу кооперації (співробітництва батьків та дітей) можна навести такі значущі кореляційні зв'язки: кооперація – відношення до невдач дитини ($r = 0,42$); кооперація – симбіоз ($r = 0,31$); кооперація – домінування ($r = 0,31$); кооперація – підозрілий тип стосунків ($r = -0,29$); кооперація – непряма агресія ($r = 0,29$); кооперація – дружній тип стосунків ($r = 0,25$); кооперація – вік ($r = 0,24$); кооперація – соціальний статус ($r = 0,21$). Таким чином переважання типу співпраці у взаємостосунках батьків та дітей шкільного віку сприяє розвитку у них – домінування та непрямій агресії, в той же час сприяє симбіозу стосунків та зменшення підозрілого типу взаємостосунків дітей шкільного віку, появі дружнього типу ставлення дітей до інших, сприяє підвищенню соціального статусу дитини в шкільному колективі.

По типу контролю (авторитаризм у відношенні батьків) можна навести такі значущі кореляційні зв'язки: контроль – образа ($r = 0,27$); контроль – підозрілість ($r = 0,27$); контроль - прийняття ($r = -0,30$); контроль – індекс ворожості ($r = 0,20$); контроль – вербальна агресія ($r = 0,20$). Авторитаризм та тотальний контроль у поведінці батьків відносно дітей розвиває у дітях почуття та властивості образи, підозрілості, ворожості та вербальної агресії і загалом усіх показників агресивності у дітей. Отже, зростання контрольованості поведінки дитини призводить до розвитку у неї заздрості і ненависті до тих, що оточують її за дійсні і вигадані дії; можливого переконання в тому, що вона є поганою людиною, що чинить погано; критичності по відношенню до всіх соціальних явищ і оточуючих людей; вираження негативних відчуттів як через форму (крик, виск), так і через зміст словесних відповідей (прокльони, погрози).

Зменшення контролю та авторитаризму у стосунках сприяє появі дружнього типу ставлення у дітей та симбіозу у стосунках з батьками. Отже, зменшення контрольованості зменшує психологічну дистанцію між батьками та дітьми, сприяє близькості батьків та дітей а також формує у дітей такий тип переважаючих стосунків, який передбачає схильність до співпраці, кооперації,

гнучкість і здатність до компромісу при вирішенні проблем і в конфліктних ситуаціях, прагнення бути у згоді з думкою оточуючих, слідувати умовностям, правилам і принципам «хорошого тону» у відносинах з людьми, ініціативність, ентузіазм в досягненні цілей групи, прагнення допомагати, відчувати себе в центрі уваги, заслужити визнання і любов, проявлення теплоти і дружелюбності у відносинах.

По типу прийняття дитини можна навести такі значущі кореляційні зв'язки: прийняття – альтруїзм ($r = 0,22$); прийняття – агресивність ($r = - 0,22$); прийняття – ворожість ($r = - 0,20$); прийняття – фізична агресія ($r = - 0,21$); прийняття – підозрілість ($r = - 0,20$). Зростання позитивного прийняття батьками дітей розвиває у дітях альтруїстичний тип стосунків у спілкуванні та залежний тип стосунків у спілкуванні а також зменшує усі прояви агресивної, авторитарної та егоїстичної поведінки у дітей. Зростання позитивного прийняття батьків дитини (дорослий в цьому випадку приймає дитину такою, якою вона є, поважає і признає її індивідуальність, одобряє її інтереси, підтримує плани, проводить з ним достатньо часу) сприяє формуванню у дитини такого типу стосунків, що характеризуються відповідальністю по відношенню до людей, делікатністю, м'якістю, добротою, емоційним ставленням до людей, співчуттям, симпатією, турботою, ніжністю, безкорисливістю і чуйністю та зменшує використання фізичної сили проти іншої особи, недовіру й обережність до переконання в тому, що інша особа планує й приносить шкоду.

У гіпотезі 1 нами здійснено припущення, що у сімейного виховання, де присутнє позитивне ставлення до дитини, кооперація, ліберальне відношення та любов у дітей менше проявляється агресивність. Гіпотеза – підтверджується.

По типу відношення до невдач дитини можна навести такі значущі кореляційні зв'язки: відношення до невдач – вік ($r = 0,32$); відношення до невдач – домінантний тип стосунків ($r = 0,28$); відношення до невдач – соціальний статус ($r = 0,26$); відношення до невдач – вербальна агресія ($r = 0,23$). Орієнтація батьків на невдачі власних дітей зростає зі збільшенням віку

дітей та сприяє появі у дітей таких особистісних рис, як домінантного типу стосунків, зростанні соціального статусу та лідерства дитини, проте збільшує і прояви вербальної агресії дітей.

Орієнтація батьків на невдачі власних дітей зростає зі збільшенням віку дітей та сприяє формуванню у дітей типу міжособистісних стосунків домінування, що означає має значну владну потенцію і для якої застосування владних можливостей не становить психологічної проблеми, влада здебільшого не набуває самодостатньої цінності, а її прагнення не перетворюється на один із провідних мотивів активності.

Слід зазначити, що на підвищення соціального статусу дитини в шкільному колективі сприяє розвиток кооперативного типу стосунків дитини та батьків (0,21), позитивного сприйняття невдач дитини (0,26), розвитку стилю домінування (0,43), поява інтернального локусу контролю дитини (0,39), зменшенню підозрливості у дітей (-0,26). Формування високого соціального статусу школяра в колективі відбувається за рахунок збільшення кооперації у стосунках з батьками та одночасного негативного сприйняття батьками невдач дитини, збільшення інтернального локусу контролю, тобто власної відповідальності та домінантного типу стосунків.

Зростання домінантного типу стосунків супроводжується паралельним зростанням у дітей авторитаризму та агресивності, в той час як у таких дітей зменшується підозрливість та підкорення іншими, оскільки, встановлено рівень взаємозв'язку між прагненням до домінування дітей та: соціальним статусом – 0,43; авторитаризмом – 0,36; підкорення – (-0,27); агресивністю – 0,17.

Слід зазначити, що на рівень агресивності підлітків впливають такі фактори: відторгнення батьків дитини – 0,22; підвищений контроль батьків дитини (надмірний авторитаризм) – 0,19; зростання фізичної агресії – 0,85; зростання роздратування – 0,85; збільшення непрямої агресії – 0,81; зростання підозрливості – 0,69; зростання ворожості – 0,59; зростання вербальної агресії – 0,47; зменшення залежності – (-0,37); зростання віку – 0,35; зменшення альтруїзму – (-0,35). Зі зростанням віку досліджуваних нами підлітків:

збільшується негативне сприйняття невдач дітей батьками – 0,32; кооперація – 0,24; зростає вербальна агресія – 0,64; зростає ворожість – 0,62; зростає підозрілість – 0,51; зростає непряма агресія – 0,46; зростає негативізм та образа – 0,38; зростає індекс агресивності – 0,35; зростає фізична агресія – 0,29; зменшується альтруїзм – (-0,29); зростає роздратування – 0,27. Це означає, що у досліджуваних підлітків, чим старшими вони стають, тим більше зростає вербальна, непряма та фізична агресія, ворожість, підозрілість, негативізм, образа та роздратування та зменшується альтруїзм.

Таким чином, сімейне виховання, де присутнє негативне та роздратоване ставлення до дитини, відсутність кооперації, авторитарний контроль, негативне сприйняття вчинків дитини впливає на високий рівень агресивності дітей. Отже, можемо стверджувати, що спостерігаються прямі зв'язки різних форм агресивності підлітків з відторгненням батьків дитини та підвищеним контролем батьків дитини (надмірним авторитаризмом). Отож формування у дитини агресивності на основі такого сімейного середовища призводить до зростання таких особистісних властивостей, як фізична агресія, роздратування, ворожість, підозрілість. Натомість у дитини здійснюється відторгнення залежного (скромного, боязкого, поступливого, емоційно стриманого, здатного підпорядковуватися, не має власної думки, слухняного і чесного) та альтруїстичного типу стосунків.

Тематика: Економічні науки

ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ШЛЯХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Аніпко Людмила

к.е.н., ст.викладач кафедри економіки та обліку

Харківського торговельно-економічного інституту

Київського національного торговельно-економічного університету

Україна успадкувала систему вищої освіти, побудовану в СРСР, яка відрізнялася повним регулюванням, що забезпечувало потребу в кадрах. Не вважаючи на те, що в Україні була найбільша кількість закладів вищої освіти (надалі - ЗВО), після надбання незалежності в системі вищої освіти збереглося суперечність, що полягає в обмеженій кількості бюджетних місць, що істотно перевищувало кількість випускників шкіл, які прагнуть отримати вищу освіту. Виходом з цієї ситуації стало введення в Україні з 1991 року навчання на договірній (платній) основі. Цей процес спочатку мав позитивне значення, оскільки при високій якості освіти, що забезпечувало переважну більшість бюджетних місць на фоні бюджетного дефіциту, що постійно збільшувався, ЗВО мав можливість отримати додаткові джерела фінансування. Водночас з'явилася і різко зросла кількість недержавних ЗВО, держзамовлення на яких не розповсюджувалося, які і до цього часу задовольняють потребу тих, хто також бажає здобути вищу освіту. Проте, з початку 2000 року почала проявлятися і все більш наростає тенденція до скорочення державного замовлення практично у всіх ЗВО, а в деяких з них – його повне виключення, що обумовлено зміною структури економіки України, деіндустріалізацією, погіршенням і без того несприятливої демографічної ситуації. При цьому бюджетне фінансування витрачалося виключно на поточні потреби (оплату праці працівників ЗВО, комунальні платежі, стипендії студентам тощо).

До теперішнього часу цю проблему ЗВО намагаються розв'язати шляхом максимального залучення абітурієнтів для повнокровного заповнення ліцензійного обсягу. Проте на цьому етапі виникла інша проблема, пов'язана з процесом стагнації знань, що передаються студентам. Цей процес триває і понині, супроводжується зникненням наукових шкіл, фізичним старінням науково-педагогічних кадрів, практично повним "згортанням" наукової роботи у ЗВО. Таким чином, відсутність механізмів фінансування ЗВО, окрім держбюджету, призвела до занепаду освіти в Україні. Розв'язання цієї проблеми дозволить не лише відновити вищу освіту та її престиж, але й надати її якісно новий рівень.

У ряді закордонних країн (США, Німеччина, Росія) в різні часи повністю або частково мали такі ж проблеми. У 1980 роках американські університети повинні були вибирати – або впроваджувати розробки, або „здавати позиції”. Цей крок дав позитивні результати: кількість центрів трансферу технологій за двадцять років збільшилось з 30 до 2200, а система університетів США перетворилась у найбільшого патентовласника.

У всьому світі університети поряд з акумулюванням знань та науково-дослідною роботою є центром реалізації R&D політики. Трансфер технологій у таких країнах як США, Фінляндія, Ізраїль, Канада, Великобританія – це прерогатива виключно технічно спрямованих університетів, законодавче закріплений в статус третьої місії університетів, невиконання якого тягне за собою покарання у вигляді позбавлення університету прав на створену їм інтелектуальну власність. Очевидно, що пріоритети трансферу технологій відбивають як об'єктивні, так і специфічні умови розвитку держави. Так, висока доля витрат на фінансування університетської науки в області енергетики в Японії (20,2%) пов'язана із залежністю цієї країни від імпорту палива та енергетичних ресурсів.

Практично в усіх цих країнах приїшли до розуміння, що при відповідному правовому забезпеченні ЗВО здатні значною мірою забезпечити свої фінансові потреби з одночасним розвитком наукових досліджень, матеріально-технічної бази з їх використанням у навчальному процесі. Таким рішенням є інноваційна діяльність ЗВО, пов'язана з трансфером технологій, які розроблені в результаті виконаних наукових досліджень, але при цьому незалежно від замовника НДР, після передачі результатів, ЗВО стає володарем інтелектуальної власності на цю наукомістку продукцію з правом тиражувати її, що і є джерелом фінансування ЗВО. Для цього необхідно:

1. створити нормативно-правову базу не лише що регламентує, але й законодавчо організує трансфер;

2. розпочати та зобов'язати фактичне впровадження ЗВО своїх розробок. Важливо, щоб діяльність була покладена на відповідних менеджерів в науці та технологіях, а не факультети та науково-педагогічні кадри.

3. розвиток інноваційної інфраструктури, що включає акціонерні товариства, підприємства, університети, академічні інститути й наукові лабораторії;

4. формування інформаційних систем і баз даних загального користування, спеціальних видань, що регулярно публікують інформацію про наявні винаходи, нововведення і досягнення, що представляють інтерес для економіки;

5. застосування спеціальних програм по використанню і трансферу технологій.

В Україні існують правові проблеми впровадження трансферу в діяльності ЗВО:

– відсутня нормативно-правова база, яка б спрямовувала та стимулювала здійснення трансферу технологій ЗВО;

– відсутня ініціатива з боку ЗВО щодо здійснення трансферу технологій через обмеженість принципу автономії та не закріплення положень трансферу технологій на рівні статуту ЗВО.

Актуальною також є потреба в проведенні окремого дослідження щодо готовності бізнесу впроваджувати технології, розроблені вітчизняними закладами вищої освіти й науковими установами із визначенням напрямів економічної діяльності та необхідних заходів для активізації діяльності з трансферу технологій.

ПОДОЛАННЯ МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ШЛЯХОМ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Бабенко А.Г.

Університет митної справи та фінансів, д.е.н., професор

Бабенко С.М.

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України,
слухач

Виплата матеріально - фінансового забезпечення незахищеним верствам населення притаманна системі соціального захисту населення. Особливої актуальності вона набуває тоді, коли суспільство, країна переживають важкі періоди, саме в цей час різко загострюються соціальні проблеми. Вирішення яких залежить від матеріальної бази соціальної роботи та ефективності впровадження державної соціальної політики.

Соціальна допомога має пасивну спрямованість заходів соціального захисту, які покликані надавати пасивну підтримку суспільства особі або сім'ї, яка не має засобів існування. Вона надається за такими принципами: адресності; доступності; добровільності; гуманності; пріоритетності надання такої допомоги; надання соціальної допомоги на основі встановлених соціальних стандартів у розмірах згідно із економічними можливостями держави; цільового використання коштів [1].

Для отримання виплати за соціальним забезпеченням в одних випадках людина має довести ступінь своєї потреби. Це стосується передусім адресної соціальної допомоги, яка надається тільки після перевірки прибутків або засобів існування. В інших випадках для отримання соціальних виплат людина

не мусить нічого доводити, тому що ці виплати належать їй по праву. Таке право набувається або через систему соціального страхування, або через приналежність до певної соціально-демографічної групи, якій згідно з чинним законодавством належать ті чи інші соціальні виплати.

Система публічного управління повинна передбачати механізм перегляду допомог, і інших виплат населенню з урахуванням змін в економіці, динаміки цін на основні споживчі товари і послуги.

Матеріальна допомога малозабезпеченим сім'ям призначається та виплачується згідно із порядком що передбачений Законом України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» від 01.06.2000 р. № 1768-Ш [2] та Постановою Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2003 р. № 250 «Про затвердження Порядку призначення і виплати державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям» [3].

Адресність соціальної допомоги полягає у її цільовому характері та залежності розміру допомоги, що надається, від матеріального стану конкретного одержувача. Майновий стан підтверджується відповідними документами та перевіряється у ході обстеження матеріального стану осіб, у тому числі їх доходів [4].

У порівнянні адресної допомоги до програми універсальної соціальної допомоги, то адресна допомога призначається лише громадянам з певними характеристиками. Органам публічної влади у сфері соціального захисту населення необхідно зробити акцент на адресність допомоги, яка повинна забезпечити ефективність допомоги, саме тим, хто дійсно її потребує. Перехід до адресності буде супроводжуватися зниженням додаткових витрат і підвищенням ефективності використання бюджетних коштів у соціальну сферу.

Сьогодні в Україні є три основні способи визначення адресування соціальних допомог: перевірка засобів існування, перевірка чи дійсно допомога виплачується лише особам, чий рівень добробуту, сформований за всіма можливими доходами, є нижчим за визначену межу, проте існує практика неякісної перевірки та невірне призначення допомоги; категоріальний спосіб

адресування допомог, тобто врахування потреб певних соціально-демографічних груп чи категорій населення; принципу самовизначення, що має на меті у тому, що особа сама вирішує: скористатись їй допомогою чи ні [5].

Законодавець передбачив умови для призначення або відмови у допомозі. На практиці існує тенденція, коли матеріальна допомога призначається особам, які згідно із законодавчо визначених критеріїв не мали права на її призначення. Це має місце тому, що такі особи завідомо подають неправдиву інформації або її приховують також це стосується членів їх сім'ї [6].

Недосконалість у процесі перевірки та призначення соціальної допомоги ми можемо пояснити наступним чинниками:

Перевірка особи-заявника здійснюється згідно процедури під час якої перевіряється у власності майно, від якого малозабезпечена сім'я може отримувати разовий чи регулярний дохід та наявність якого не дозволяє отримувати соціальну допомогу з малозабезпеченості. Таке положення є справедливим, оскільки дозволяє уникати зловживань із боку осіб, які фактично не є малозабезпеченими та мають можливість утримувати сім'ю з власних доходів [7].

Створена система обліку сімей-одержувачів державної соціальної допомоги, що створена на обслуговується органом публічної влади, на практиці є недосконалою. Адже, на сьогодні дана система не дає цілісного уявлення, які види допомоги одержує особа, наприклад допомога у зв'язку із безробіттям.

На сьогодні не використовується верифікація заявників у повному обсязі. Верифікація являється важливим інструментом публічного управління, що дозволяє забезпечити соціальну справедливість та підвищити рівень адресності соціальної допомоги. Саме завдяки верифікації допомогу одержують ті особи, які її потребують.

Відповідно до інформації, що розміщена на офіційному сайті Міністерства соціальної політики, було проведено перевірки надання соціальної допомоги малозабезпеченим, було виявлено порушень на 32 млн. грн. державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям. Відповідно, цю

суму було неправомірно отримано громадянами, які надали недостовірні дані при зверненні за соціальною підтримкою.

Згідно із даними Міністерства соціальної політики у ході перевірки у 2018 року перевірено майже 250 тисяч особових справ – це понад 80% від усіх одержувачів соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям станом на грудень 2017 року. Перевірка виявила 73 тисячі фактів недоліків та порушень з боку спеціалістів місцевих органів соціального захисту населення.

Більш ніж у 1800 випадках розмір допомоги було рекомендовано узгодити з вимогами законодавства. За рахунок усунення виявлених порушень до державного бюджету було повернуто майже 5 мільйонів гривень. Водночас, перевірка виявила і факти недоплат одержувачам. Як наслідок - майже 1,3 млн. грн. було сплачено громадянам, які мали законне право на ці кошти державної підтримки.

На нашу думку верифікація являється важливим інструментом публічного управління, що дозволяє забезпечити соціальну справедливість та підвищити рівень адресності соціальної допомоги.

Для підвищення ефективності надання соціальної допомоги ми вважаємо за необхідне вжити таких заходів:

- створення відповідної нормативно-правової бази з розмежуванням компетенції держави, регіонів та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування в питаннях соціального захисту населення [8];

- ключовим, вкрай необхідним та важливим напрямом діяльності держави є верифікація заявників на соціальну допомогу та виявлення шахрайства при призначенні матеріальної допомоги;

- надзвичайно важливою є наявність єдиного електронного реєстру одержувачів соціальної допомоги (включно із пенсією та виплатою допомоги з безробіття тощо). На даний момент такого реєстру не існує, наявність такого реєстру та доступність інформації з інших реєстрів для соціальних інспекторів збільшить їх спроможність знизити рівень шахрайства в системі соціального захисту.

Список літератури:

1. Конституція України – [Електронний ресурс] Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254/96-вр>. 2. Закон України «Про пенсійне забезпечення» – Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-12>
2. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям: Закон України від 01.09.2000 № 1768-111 // Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 35, ст. 290.
3. Про затвердження Порядку призначення і виплати державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.02.2003 № 250 // Урядовий кур'єр, 2003, № 46.
4. Бендасюк О. – Державне управління соціальним захистом населення в умовах ринкової економіки // Галицький економічний вісник. 2010. № 1(26). С. 123-126.
5. Лаврухін В. В. – Державне управління у сфері соціального захисту населення: теоретичні аспекти // Аспекти публічного управління. 2015. № 1–2. С. 66–72.
6. Демчак Р. Е. – Соціальний захист населення та діючі моделі в країнах з різним рівнем розвитку ринкових відносин // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2011. № 12. [Електронний ресурс] Режим доступу <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=371>.
7. Сокол М. Малозабезпеченість як один із юридичних фактів виникнення відносин по соціальній допомозі / М. Сокол // Юрист України. - 2013. - №2 (23). - С.115-118.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОВЕДЕННЯ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Бабенко А.Г.

Університет митної справи та фінансів, д.е.н., професор

Бабенко Є.А.

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України,
слухач

У структурі активних операцій банків традиційно найбільшу питому вагу мають кредитні операції. Це пов'язано з об'єктивною властивістю капіталу спрямовуватися у сфери, де найвища норма прибутку. У більшості банків позичкові рахунки складають не менше половини їх сукупних активів і забезпечують близько 70% від отриманих ними доходів. Але, одночасно, кредитні операції є також найбільш ризикованим видом активної діяльності банку. Про це яскраво свідчить, зокрема, питома вага проблемних кредитів у їхніх кредитних портфелях, а також сумна статистика економічних та фінансових криз [4].

Кредитні операції перебувають у центрі уваги науковців та банкірів, адже кредитування завжди було й залишається пріоритетною економічною функцією банків.

У статті 345 Господарського кодексу України надано наступне визначення поняття “кредитна операція” – це операції, що полягають у розміщенні банками від свого імені, на власних умовах і на власний ризик залучених коштів юридичних осіб (позичальників) та громадян. Кредитні операції здійснюються на підставі кредитного договору, що укладається між кредитором (банком) і позичальником (юридичною особою, фізичною особою-

підприємцем або фізичною особою) у письмовій формі. У кредитному договорі передбачаються мета, сума і строк кредиту, умови і порядок його видачі та погашення, види забезпечення зобов'язань позичальника, відсоткові ставки, порядок плати за кредит, обов'язки, права і відповідальність сторін щодо видачі та погашення кредиту [2].

Кредити видаються відповідно до принципів банківського кредитування, які регламентують основні положення, правила та умови, яких повинні дотримуватися банки у процесі здійснення кредитування.

Принципами банківського кредитування являються: зворотність, терміновість, диференційованість, платність та забезпеченість [3].

Державне регулювання кредитних операцій є досить важливим аспектом діяльності і при нормальності економіки в державі, його найвища ступінь необхідності проявляється в кризових умовах. Ми пам'ятаємо світову кризу 2008 року, банківську кризу в Україні у 2014 році.

Відповідно до Закону України “Про банки і банківську діяльність” одним з основних пріоритетів державного регулювання діяльності банків як специфічних господарських утворень, що оперують чужими коштами, є захист прав вкладників. З цієї точки зору не існує принципової різниці в тому, яким чином банк надає кошти іншій особі-позичальнику - у вигляді кредиту, лізингу, факторингу, врахування векселів, операцій з цінними паперами тощо. Всі ці операції та подібні ним є формою кредитування банком позичальника і створюють ризики для вкладників банку. Виходячи з цього, концепція державного регулювання всього комплексу кредитних операцій банку і нагляду за ними вбачається найбільш оптимальним підходом у контексті регулювання банківської діяльності [1].

Варто зазначити, що споживче кредитування фізичних осіб почало стрімко набирати оберти із 2016 року, досягнувши за показниками минулого року докризових обсягів. Банки роблять акцент на споживче кредитування, що пояснюється наступним: операції мають більшу дохідність порівняно з інвестиційними кредитами та вимагають від банків меншого рівня витрат часу

при проведенні аналізу потенційних позичальників.

Необхідність державного регулювання банківської системи можна пояснити тим, що потенційно банки мають в основі своєї діяльності діаметрально протилежні інтереси із державою.

Як відомо, банки здійснюють фінансово посередницьку діяльність, в результаті якої створюється прибуток. Тому метою банківської системи є ведення прибуткової діяльності. В результаті прагнення до збільшення прибутку банки будуть вкладати кошти в активи із максимальними ставками доходності. При цьому ними можуть ігноруватися інтереси економіки та потреби держави. Проте це не заперечує той факт, що регулювання кредитних операцій має ґрунтуватися на поєднанні інтересів банку, його акціонерів, вкладників та позичальників з урахуванням загальнодержавних інтересів. Поєднання цих інтересів неможливе без законодавчого закріплення принципу підвищеної відповідальності позичальника за неповернення кредиту і закріплення вимог для запобігання підвищенню кредитних ризиків [4].

Відповідно, ця проблема виходить за межі сфери застосування Закону України “Про банки і банківську діяльність” або Закону України “Про споживче кредитування”. Дану проблематику необхідно розглядати предметом регулювання спеціального закону - “Про банківський кредит” або “Про кредитні операції банку” тощо [5].

Ускладнює ситуацію те, що чинне правове регулювання кредитних відносин не відповідає вимогам сьогодення і не має системного характеру, а отже, і не забезпечує належним чином стале функціонування і розвиток ринку кредитних ресурсів України. Тому на даний момент виникає об’єктивна необхідність у законодавчому забезпеченні банківських кредитних відносин. Відповідний закон має встановити спеціальний правовий режим банківського кредитування, визначити економічні, правові і організаційні основи здійснення кредитних операцій банками, створити юридичні передумови для зниження кредитних ризиків і повернення кредитних коштів позичальниками. Актуальною проблемою регулювання кредитних операцій банків, що має бути

вирішена у нормативному порядку, є визначення порядку здійснення переддоговірних кредитних відносин [4].

Ми вважаємо, що на постановку цілей діяльності банків, а також з метою уникнення втрати стабільності банківської системи, необхідно орієнтуватися на економічні цілі держави. Коригування прагнення банками максимізувати прибутки, як наслідок зростання кризових ризиків, необхідно впроваджувати ефективна державне регулювання.

Сучасна державна політика регулювання кредитних послуг (операцій) позбавлена цілісності і здебільшого зорієнтована на вирішення поточних проблем. Станом на зараз не існує комплексу скоординованих заходів держави на ринку кредитних послуг, щоб не суперечили один одному, а сприяли б не тільки виходу з кризи та швидкому відновленню стабільності банківської системи в цілому, а також сприяли у попередженні кризових явищ [6].

Сьогодні можливо із упевненістю сказати що проблеми, які існували у процесі державного регулювання кредитних послуг (операцій) України, регулювання кредитних послуг Національного банку, застосування державного інструментарію, регулювання корпоративного сектору кредитних послуг та державного регулятивного механізму споживчого кредитування фізичних осіб в умовах економічних криз залишилися на тому самому рівні та під час розгортання фінансової кризи в Україні особливо гостро проявили себе.

Вдосконалення процесу державного регулювання при здійсненні кредитних операцій рекомендуємо шляхом затвердження змін та доповнень до діючих нормативних документів, а також затвердженням нової законодавчої бази, яка відповідатиме ринковим умовам в процесі кредитування.

Необхідно підвищити ефективність правового регулювання відносин щодо застави має суттєве значення для забезпечення ефективності діяльності банку, оскільки застава на даний момент є основною формою забезпечення позичальником виконання своїх зобов'язань перед банком [6].

Також з огляду на потреби практики є доцільним застосувати комплексний підхід до врегулювання проблем забезпечення кредитів шляхом

прийняття спеціального закону “Про забезпечення виконання зобов’язань”.

Список літератури:

1. Про банки і банківську діяльність : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 5–6. – Ст. 30.
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV / Верховна Рада України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page> (дата звернення: 03.07.2018).
3. Грошово-кредитні системи зарубіжних країн. – Режим доступу : <http://library.if.ua/book/17/1423.html>.
4. Орлюк О.П. Банківська система України. Правові засади організації / О.П. Орлюк. – К.: Юрінком. Інтер, 2003. – 240 с
5. IPO и стоимость российских компаний: мода и реали / Балашов В.Г., Ириков В.А., Иванова С.И., Марголин Г.Р. . – М. : Издательство «Дело» АНХ, 2008. – 336 с.
6. Москвічова О.С. Концептуальні засади державного регулювання кредитних послуг України в умовах банківської кризи / О.С. Москвічова // Інвестиції: практика та досвід №15/2014. - С. 113-117

Тематика: Економічні науки

**ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ
НАФТОГАЗОВОГО ОСВІТНЬОГО КЛАСТЕРА**

Баб’як М.М.

Хомош Ю.С.

Дрогобицький фаховий коледж нафти і газу (Державний вищий
навчальний заклад «Дрогобицький коледж нафти і газу»)

Львівська обл., м. Дрогобич

Сьогодні успішний економічний розвиток України залежить від розвитку промисловості. Актуальним є проблема пошуку механізму, який би забезпечив зростання конкурентоспроможності підприємств, зокрема галузі нафтової та газової промисловості. Ефективним напрямом поліпшення конкурентоздатності підприємств є формування і функціонування об'єднань підприємств, науково-дослідних та освітніх структур, постачальників продукції та послуг, у формі кластерних систем та утворень. Як доводить світовий досвід, саме кластерна форма кооперації сприяє підвищенню конкурентоспроможності як підприємств, так і країни в цілому.

Сучасна теорія кластеризації достатньо активно розвивається. На даний час існує багато визначень кластерів, однак їхня сутність залишається однаковою: це сукупність взаємопов'язаних компаній, обладнання, інфраструктури, науково-дослідних інститутів, навчальних закладів та інших організацій, які взаємодоповнюють один одного і підсилюють конкурентоздатність, як окремих елементів кластерного утворення, так і кластера загалом. Взаємодія підприємств та організацій, які входять у структуру кластера, являє собою симбіоз кооперації та конкуренції, тобто відбувається постійний обмін інформацією, кадрами, інноваціями, технологіями, реалізовується спільне використання інфраструктури тощо. Підприємства та організації, члени кластера – самостійні господарюючі суб'єкти і конкуренція всередині кластера – не менш важлива рушійна сила, а ніж кооперація. Конкурентна боротьба у середині кластера призводить до того, що система сама в цілому оптимізується і підвищує свої можливості для участі у глобальній конкуренції.

Отже, ефект від функціонування кластерних утворень досягається завдяки наявності синергетичного ефекту, тобто утворюється певний позитивний результат, отриманий від тісної злагодженої взаємодії окремих елементів. Цей синергетичний ефект утворюється завдяки спільному впровадженню інновацій, застосування аутсорсингу, розподілу ризиків між

учасниками кластера, спільного використання інфраструктури, зниження трансакційних витрат тощо.

Вказані особливості мережевої та кластерної економіки є основою для підвищення ефективності функціонування й освітнього комплексу в Україні. Оскільки перед Україною постає проблема розвитку та реформування освітньої системи в контексті європейської інтеграції, то питання формування освітнього кластеру як інноваційного проекту територіального державно-громадського управління освітніми системами є надзвичайно актуальним. Саме створення та розвиток освітніх кластерів вважається одним із ефективних механізмів удосконалення системи підготовки кадрів для передових галузей економіки, розвитку науково-дослідного та науково-виробничого потенціалу закладів освіти, активізації і участі інноваційного бізнесу у вирішенні соціально-економічних проблем регіонів.

В останні роки в науковому середовищі закріпилося поняття освітнього кластера, як особливого науково-виробничо-освітнього комплексу на базі концентрації мережі спеціалізованих постачальників та споживачів освітніх послуг, які пов'язані у підготовці і підвищенні кваліфікації кадрів окремих галузей економіки.

Одним із найпоширеніших визначень поняття «освітній кластер» є визначення Корчагіної Н.А., відповідно до якого, освітній кластер являє собою групу освітніх закладів, що знаходяться у партнерських відносинах з підприємствами галузі, які локалізовані на одній території, кінцевим продуктом діяльності яких є освітня послуга [1]. З іншої точки зору, освітній кластер – це система навчання, взаємонавчання та інструментів самонавчання в інноваційному ланцюжку «наука – технології – бізнес», яка заснована переважно на горизонтальних зв'язках всередині ланцюжка [2].

Позитивною тенденцією у формуванні кластерних інноваційних утворень в системі освіти України є створення у 2018 році нафтогазового освітнього кластера (НГОК). Це добровільне об'єднання юридичних осіб, які пов'язані між собою функціональною залежністю, галузевою спорідненістю та здійснюють

діяльність в якості провайдерів та споживачів освітніх послуг. До складу НГОК першими увійшли: Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, АТ «Укртранснафта», ДВНЗ «Дрогобицький коледж нафти і газу» та інші організації та структури. Метою створення НГОК є формування комунікаційно-координаційної платформи у сфері нафтогазової освіти для вироблення та прийняття рішень дорадчого характеру щодо вирішення актуальних проблем здійснення освітньої діяльності, спрямованої на забезпечення потреб підготовки та неперервного розвитку людських ресурсів нафтогазової галузі України.

Стратегічними цілями НГОК стали:

- створення середовища гармонізації інтересів МОН України, навчальних закладів нафтогазового профілю та галузевих підприємств;
- розширення інструментарію сприяння реалізації державної політики у сфері зайнятості;
- зміна характеру освітнього середовища через спільний контроль та зростання якості послуг у сфері нафтогазової освіти;
- запровадження нових моделей та технологій навчання людських ресурсів для нафтогазової галузі, удосконалення навчальних процесів та процедур відповідно до потреб замовника;
- формування спільних цінностей та принципів у реалізації освітньої діяльності;
- підвищення рівня престижу та конкурентоспроможності нафтогазової освіти.

Для реалізації даної моделі слід зупинитися на формуванні механізму функціонування НГОК. Важливими діями на даному етапі є: визначення членів координаційної ради; формування складу комітетів; формулювання функціональних обов'язків учасників кластера; визначення масштабів спільної діяльності учасників кластера; формування кадрового складу підприємств і

організацій кластера для здійснення конкретної діяльності; укладення угод між усіма учасниками освітнього кластера.

Основою формування і розвитку освітніх кластерів мають стати управлінські структури, що повинні виконувати функції координації між навчальними закладами, бізнес-структурами та органами державного і місцевого управління. Такі управлінські структури – це профільні ресурсні центри, на які покладається завдання здійснювати збір необхідної інформації, а також сприяти комунікації між усіма учасниками освітнього кластера. Як стверджують науковці, які займаються проблемами організації та управління освітніми кластерами, в кластерному утворенні цінним є можливість взаємної та ресурсної підтримки її учасників [3]. Основною ціллю створення Ресурсного Центру НГОК є забезпечення рівного доступу для учасників кластера до інформаційних, науково-методичних, матеріально-технічних та інших видів ресурсів з метою ефективного досягнення ними більш якісних результатів, формування єдиного освітнього простору на основі мережевих взаємозв'язків.

Опираючись на існуючі дослідження [4] організаційний механізм функціонування НГОК на основі Ресурсного центру можна представити схематично (рис. 1).

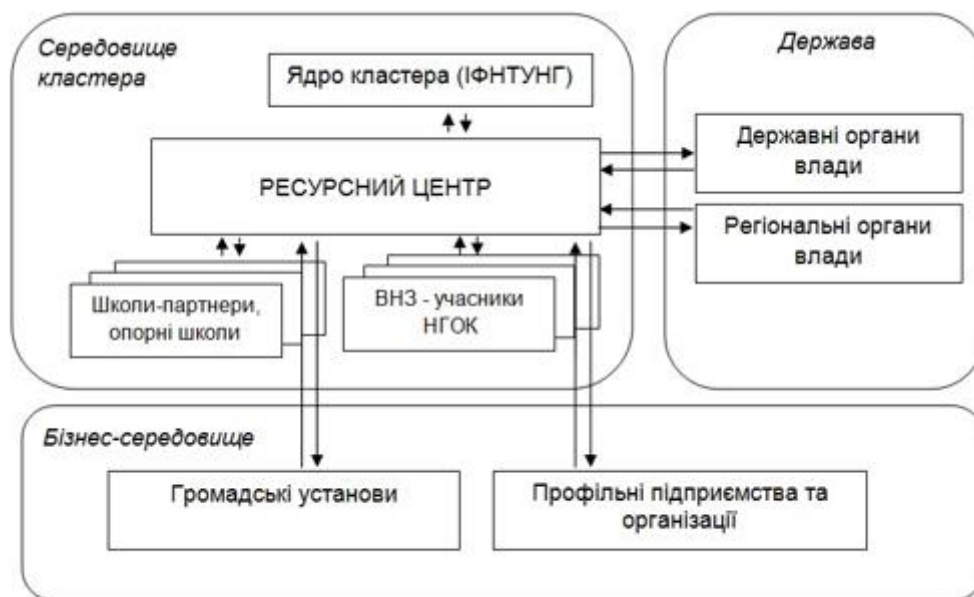

Рис. 1. Організаційний механізм функціонування НГОК

На нашу думку, Ресурсний Центр НГОК повинен бути створений на базі координатора кластера, його «ядра» – Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. До ключових напрямків діяльності Ресурсного Центру НГОК можна віднести наступне:

- робота над формуванням єдиної бази випускників навчальних закладів, які входять у структуру НГОК;
- робота над комплексними заходами, спрямованими на забезпечення працевлаштування випускників;
- прогнозування та вивчення потреб у фахівцях нафтогазового комплексу України;
- координація роботи навчально-методичного об'єднання по розробці навчально-методичних матеріалів та навчальних планів для забезпечення навчального процесу за усіма освітньо-кваліфікаційними рівнями та ступенями вищої освіти підготовки фахівців за спеціальностями нафтогазового комплексу;
- організація науково-дослідної роботи студентів, аспірантів та педагогічних працівників із залученням підприємств нафтогазового комплексу;
- проведення наукових та методичних конференцій, семінарів, конкурсів, публікація наукового журналу;
- забезпечення проходження практичної підготовки студентів, проходження стажування та перепідготовки педагогічного персоналу на базі підприємств, які входять у структуру кластера;
- формування єдиної електронної бібліотеки;
- розвиток матеріально-технічної та навчальної бази освітнього кластеру;
- розробка та реалізація інноваційних освітніх програм в системі підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки фахівців у нафтогазовому комплексі України;
- залучення додаткових фінансових засобів для розвитку освітнього кластеру;

- організація і проведення профорієнтаційної роботи в навчальних закладах для представлення можливостей та перспектив навчання в рамках освітнього кластеру;

- формування та підтримка партнерських відносин з іншими структурами нафтогазового комплексу України та зарубіжжя, з метою реалізації поставлених задач.

Питання формування організаційного механізму функціонування НГОК є відкриті, достатньо актуальне та вкрай необхідне, слід вирішити багато питань, що стосуються фінансової та юридичної сторони його функціонування. Основою формування і розвитку освітніх кластерів мають стати управлінські структури, що повинні виконувати функції координації між навчальними закладами, бізнес-структурами та органами державного і місцевого управління. Ресурсні центри мають здійснювати збір необхідної інформації, а також сприяти комунікації між усіма учасниками освітнього кластера. Окрім того, до пріоритетних напрямків діяльності Ресурсного центру належатиме: робота над комплексними заходами, спрямованими на забезпечення працевлаштування випускників; координація роботи по розробці навчально-методичних матеріалів та навчальних планів для забезпечення навчального процесу за спеціальностями нафтогазового комплексу; організація науково-дослідної роботи із залученням підприємств нафтогазового комплексу; формування єдиної інформаційного простору; координація проведення профорієнтаційної роботи; формування та підтримка партнерських відносин з іншими структурами нафтогазового комплексу України та зарубіжжя тощо.

Саме Ресурсний Центр, на нашу думку, є тією формою взаємодії елементів кластерного утворення, який створить ефективні мережеві зв'язки та забезпечить формування комунікаційно-координаційної платформи у сфері нафтогазової освіти в рамках кластера.

Список літератури:

1. Корчагина Н.А. Образовательные кластеры как основа повышения конкурентоспособности учебных заведений / Н.А. Корчагина // Прикаспийский журнал: управление и высокие технологии. – 2009. – №3(7). – С. 78–84.
2. Смирнов А. Образовательные кластеры и инновационное обучение в вузе: монография / А.В. Смирнов. – Казань: РИЦ «Школа». 2010. – 102 с.
3. Решетняк О.І., Заїка Ю.А. Організаційно-економічний механізм формування освітніх кластерів в Україні / О.І. Решетняк, Ю.А. Заїка // Проблеми економіки. – № 4. – 2015. – С. 158–163
4. Пушкар Т.А., Федорова В.Г. Світовий досвід формування й розвитку мережевих і кластерних об'єднань / Т.А. Пушкар, В.Г. Федорова // Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – 2011 р., – № 11-12. – С. 68–71.
5. Попкова Е.Г. Образовательный кластер на пути модернизации системы высшего образования в соответствии с европейскими стандартами [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.marka-volga.ru/klastery/237-obrazovatelnyj-klaster-na-puti-modernizatsii-sistemy-vysshego-obrazovaniya-v-sootvetstvii-s-evropejskimi-standartami.html>.
6. Шарай Н.А., Николаева Л.Н., Вдовина Т.В. Образовательный кластер как интегративная система: организация и управление / Н.А. Шарай, Л.Н. Николаева, Т.В. Вдовина // Инновации в образовании. – 2014. – №6. – С. 80–93.

ЕКОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ТЕРМОМОДЕРНІЗАЦІЇ ЖИТЛОВОГО ФОНДУ

Багрій В.В.

аспірант

Вінницький національний технічний університет

Вступ. Проблема енергозбереження набуває сьогодні особливого значення в усьому світі й Україні зокрема, у тому числі й у зв'язку з підвищенням вартості енергоносіїв. Витрати енергоресурсів на одного мешканця житлового фонду в Україні у 2–3 рази вищі, ніж у країнах Європейського співтовариства. Найбільшим споживачем енергії є житловий фонд, що нараховує більше 10 млн. будинків загальною площею 1,03 млрд. кв.м. Законом України «Про енергозбереження» визначено правові, економічні, та організаційні засади забезпечення енергетичної ефективності житлових, офісних та громадських будівель розташованих на території України. Даний Закон встановлює принципи державної політики у сфері енергозбереження та економічні механізми енергозбереження.

Мета роботи. Запровадження енергетичної та екологічної паспортизації будівель, проведення контролю енергоефективності із перевіркою відповідності натурних і проектних параметрів огорожувальних конструкцій, шляхом проведення еколого - енергетичного аудиту.

Основна частина. Вирішення організаційних питань щодо запровадження заходів з термомодернізації об'єктів житлового комплексу, які перебувають в експлуатації потребує оцінки ефективності використання енергетичних ресурсів для житлово-комунальних потреб. Одним з елементів оцінки ефективності використання енергетичних ресурсів є проведення енергетичного аудиту. Енергетичний аудит будівель, з точки зору

ефективності використання енергетичних ресурсів, створює основу для оцінки та порівняння енергоспоживання різних забудов. Отримання класу енергоефективності створює передумови та стимули для проектування нових екоенергоефективних будівель, термомодернізації існуючих будівель тощо.

Згідно з Галузевою програмою, подальший розвиток і вдосконалення існуючих нормативних та методичних документів, спрямованих на енергоефективність, потребує реалізації комплексного підходу до мінімізації обсягів енергоспоживання об'єктів житлово-комунального господарства шляхом реалізації проектних намірів щодо термомодернізації огорожувальних конструкцій будівель і модернізації інженерних систем [1]. Наряду з внесенням змін до існуючих елементів об'єкту термомодернізації передбачається також розширення переліку джерел ресурсозабезпечення за рахунок використання альтернативних та відновлювальних джерел енергії (сонця, вітру, геотермальної, природної і техногенної теплоти).

Аналіз законодавчої бази України свідчить про те, що реалізація проектів щодо комплексної термомодернізації житлових будинків є не тільки актуальною але й, відповідає стратегічним цілям державної політики, сприяє забезпеченню національної безпеки України. За результатами статистичних досліджень об'єктів житлового фонду протягом останніх десятиліть можна зробити висновок, що основний резерв підвищення енергозбереження у житловому фонді лежить не в новому будівництві, а у сфері реконструкції існуючих будівель. Постійне недофінансування запланованих заходів щодо належного утримання та ремонту житлового фонду, його реконструкції і модернізації призвело до занедбаного стану практично 90% житла в країні.

Елементи огорожувальних конструкцій більшості житлових будівель, які побудовані в 20-му столітті, не відповідають сучасним теплозахисним вимогам, через двері, вікна, стіни та горища втрачається втричі більше тепла, ніж регламентується чинними документами.

За даними досліджень закладів Міністерства регіонального розвитку,

будівництва та житлово-комунального господарства, втрати теплової енергії житловими будинками, а також потенціал енергозбереження, приведено на рисунках 1 і 2 [2].

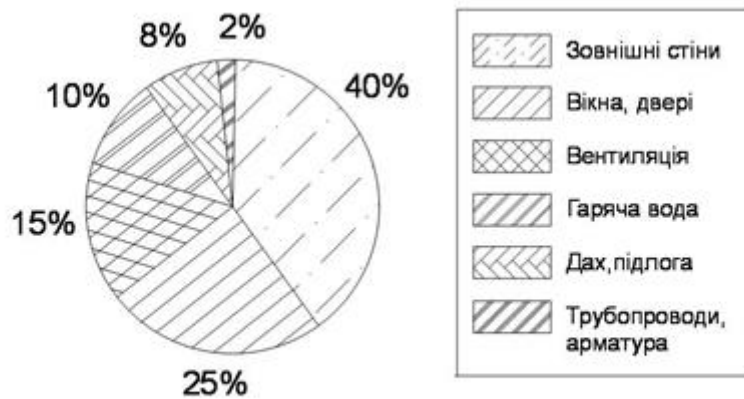

Рис. 1. Розподіл втрат теплової енергії для елементів огорожувальних конструкцій будинку

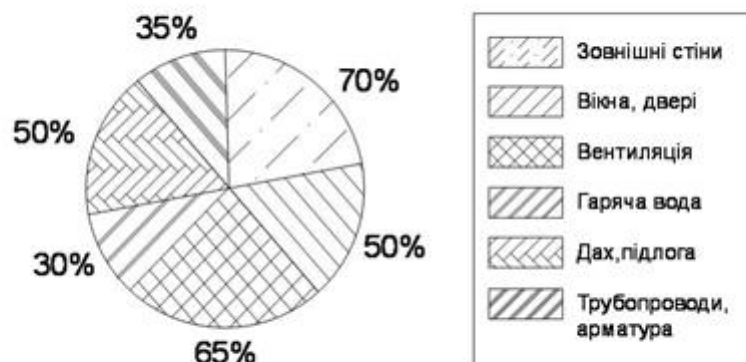

Рис. 2. Прогнозовані величини економії енергії для елементів огорожувальних конструкцій будинку

За результатами наведених на рисунку 2 прогнозованих показників економії енергетичних ресурсів бачимо, що найбільш ефективним заходом з енергозбереження у житлових будинках є поліпшення теплозахисних властивостей зовнішніх огорожувальних конструкції і термомодернізація

світлопрозорих огорожувальних конструкцій зовнішніх стін. Так після реалізації інженерно-технічних заходів по утепленню поверхонь фасадів 5-ти поверхових житлових будинків із середньою загальною опалювальною площею 3850 м² в м. Вінниці, згідно матеріалів звіту по енергоаудиту, отримано скорочення втрат теплоти в середньому у 2-2.2 рази.

Для сучасних умов експлуатації об'єктів житлового фонду одночасно з підвищення теплотахисних характеристик огорожувальних конструкцій будівлі актуальною є проблема зменшення рівнів електромагнітного забруднення приміщень [3-4]. В промислових містах середній рівень ЕМВ створений штучними джерелами випромінювання, перевищує природний рівень в сотні разів. Значна частина населення великих міст піддається шкідливому впливу електромагнітного опромінення з рівнями надзвичайно шкідливими для здоров'я людини, які перевищують 5 мкВт/см² [5].

Перспективним будівельним матеріалом для термомодернізації житлових об'єктів котрий зменшує рівень електромагнітного забруднення приміщень є використання металонасичених бетонів ніздрюватої структури [6-7].

В роботах [8-9] авторами доведено зменшення рівня ЕМВ, в результаті використання у складі сировинних сумішей дрібнодисперсних металевих порошоків (відходи металообробних виробництв) для формування поризованих структур будівельних виробів. Отриманий новий металонасичений ніздрюватий бетон володіє широким спектром спеціальних експлуатаційних властивостей [10-12].

Висновки. Обґрунтовано передумови запровадження організаційно-технічних заходів по термомодернізації об'єктів житлового фонду. Запропоновано перспективні шляхи реалізації інженерно-технічних заходів для підвищення теплотехнічних та спеціальних характеристик огорожувальних конструкцій будівель.

Список літератури:

1. Закон України «Про загальнодержавну програму реформування і розвитку житлово-комунального господарства на 2019 - 2024 роки» // Відомості

Верховної Ради України, 2019. – № 47 – 48.

2. Сердюк В. Р. Енергозбереження в будівництві – вимоги сьогодення / В. Р. Сердюк, С. Ю. Франишина // Вісник ВПІ. – 2018. – №4. – С. 17-21.

3. Лемешев М. С. Электротехнические материалы для защиты от электромагнитного загрязнения окружающей среды / М. С. Лемешев, А. В. Христич // Инновационное развитие территорий : Материалы 4-й Междунар. науч.-практ. конф. (26 февраля 2016 г.). – Череповец : ЧГУ, 2016. – С. 78-83.

4. Сердюк В. Р. Золоцементне в'язуче для виготовлення ніздрюватих бетонів / В. Р. Сердюк, М. С. Лемешев, О.В. Христич // Сучасні технології матеріали і конструкції в будівництві. Науково-технічний збірник. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця. – 2011. – №1(10). – С. 57-61.

5. Лемешев М. С. Радиоэкранирующие композиционные материалы с использованием отходов металлообработки / М. С. Лемешев, О. В. Березюк // Инновационное развитие территорий : материалы 2-й Междунар. науч.-практ. конф., 25–27 февраля 2014 г. – Череповец : ЧГУ, 2014. – С. 63-65.

6. Сердюк В. Р. Строительные материалы и изделия для защиты от электромагнитного излучения радиочастотного диапазона / В.Р. Сердюк, М.С. Лемешев. // Строительные материалы и изделия. – 2005. – №4. – С. 8-12.

7. Лемешев М. С. Легкі бетони отримані на основі відходів промисловості / М. С. Лемешев, О. В. Березюк // Сборник научных трудов SWorld. – Иваново: МАРКОВА АД, 2015. – № 1 (38). Том 13. Искусствоведение, архитектура и строительство. – С. 111-114.

8. Христич О.В. Формування мікроструктури бетонів для захисту від іонізувального випромінювання / О.В. Христич, М. С. Лемешев // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 1998. – № 2. – С. 18 – 23.

9. Сердюк В.Р. Фізико-хімічні особливості формування структури електропровідних бетонів / В. Р. Сердюк, М. С. Лемешев, О.В. Христич // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 1997. – № 2. – С. 5 – 9.

10. Лемешев М.С. Формування структури електропровідного бетону під впливом електричного струму // Сучасні технології, матеріали і конструкції

у будівництві: Науково-технічний збірник. –Вінниця: УНІВЕРСУМ, 2006. –С. 36-41

11. Сердюк В.Р. Радіозахисні покриття варіатропної структури із бетелу-м / В.Р. Сердюк, М.С. Лемешев // Сучасні технології, матеріали і конструкції в будівництві. – 2008. – № 5. – С. 37-40.

12. Лемешев М.С. Покриття із бетелу-м для боротьби з зарядами статичної електрики / М.С. Лемешев, О.В. Христинич // Сучасні технології, матеріали і конструкції у будівництві: Науково-технічний збірник. – Вінниця: УНІВЕРСУМ, 2009. – С. 29-31.

Тематика: Педагогічні науки

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ УЧНІВ

Баличева Н.В.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Здоров'я людини є одним із найважливіших показників економічного, соціального та духовного благополуччя суспільства. Одночасно нинішні соціально-економічні та екологічні загострення в нашій країні зумовили неабияке погіршення здоров'я населення, особливо підростаючого покоління, що спричиняє необхідність посилення уваги до збереження та зміцнення здоров'я учнів школи, а також формування в них умінь та навичок здорового способу життя. Тому основним завданням сучасної школи є виховання компетентної особистості, яка уміє застосовувати їх у своєму житті, а також діяти адекватно на різні ситуації, пристосовуватися до складних соціальних пропозицій, долаючи життєві проблеми, підтримуючи своє здоров'я на належному рівні, надаючи протидію негативним впливам [5].

Аспекти формування здорового способу життя людини досліджувалися з погляду медицини, психології (Г. Апанасенко, І. Мурашов, Є. Булич,

С. Болтівець, С. Максименко та інші). Вчені з погляду педагогіки теоретично та практично висвітлювали проблему формування здорового способу життя учнівської та студентської молоді, становлення світогляду й ціннісних орієнтацій (В. Бобрицька, Т. Бойченко, О. Дубогай та інші) [3,4].

Метою статті є сформулювати здоровий спосіб життя.

Здоров'я є основною потребою кожної людини, яка визначає його здібність до праці та забезпечує гармонійний розвиток особистості. Тому здоров'я є найважливішим початком до пізнання навколишнього середовища та щастя людини. Енергійне життя – це ціннісна складова людського чиннику. Типовим для міжнародного спілкування за визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я в 1948 р. (ВООЗ), якою було визнано, що «здоров'я – це стан повного фізичного, духовного та соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороби або до фізичних вад» (Резолюція ООН № 38/54, 1997) [7].

Тому спосіб життя найсуттєвіше впливає на здоров'я підростаючого покоління. Змінити його відповідно до принципів здорового способу життя складно, але можливо, бо це залежить від самої людини.

Здоровий спосіб життя – це спосіб життєдіяльності людини, метою якого є формування, збереження та зміцнення здоров'я. Люди, які підтримують здоровий спосіб життя, дотримуються правил безпеки навчання та праці, яким властива висока духовність, залишаються здоровими. Як зазначає видатний український вчений Микола Амосов: «У більшості хвороб винна не природа, не суспільство, а сама людина. Найчастіше вона хворіє через лінощі та жадобу, а інколи – й від нерозумності» [1].

Останніми роками в нашій державі спостерігається стійка тенденція погіршення здоров'я підростаючого покоління. За даними Міністерства охорони здоров'я, 90 % учнів загальноосвітніх шкіл мають відхилення у стані здоров'я [2]. Причинами такого стану є економічні проблеми, екологічні обставини в державі, несприятливе соціокультурне середовище, що руйнують стан духовного, психічного, соціального й фізичного розвитку підростаючого покоління.

Медицина зауважує, що погіршення здоров'я спостерігається ще з раннього віку. Але практика доводить, те, що розв'язати цю проблему лише потрібно педагогічними правилами. Отже, основні проблеми лягають на школу, адже саме тут формується світогляд підростаючого покоління. Від ставлення особистості до свого власного здоров'я багато залежить його збереження та зміцнення. Навчити учнів зберегти та зміцнити своє здоров'я є найважливішою проблемою сучасної школи. Наслідком сформованості здорового способу життя є культура здоров'я як якість особистості та є показником вихованості, який задовольняє певний рівень компетентності, формування та зміцнення здоров'я та має високий рівень культури поведінки щодо свого здоров'я так і до здоров'я тих людей, які нас можуть оточувати. Тому формування культури здоров'я, ціннісного ставлення до власного здоров'я, навичок здорового способу життя повинно починатися зі школи [6].

Збереження здоров'я пов'язане із особливими умовами, також сюди можемо віднести й широке використання інформаційного навантаження та ін. Питання здоров'я учнів багато в чому залежить від навчально-виховного процесу. Однак, щоб зберегти та покращити здоров'я, навчальний заклад має створити середовище, яке буде сприятливе для розвитку та навчання підростаючого покоління. Саме тому питання здоров'я школяра потребує насамперед уваги, бо від стану здоров'я учня багато чого залежить: фізичний розвиток та психічний стан, успіх у навчанні, положення у класному колективі, стосунки з товаришами. Тому, здоровий спосіб життя – це спосіб життя, заснований на принципах моральності, раціональної організованості, активності, працьовитості, що загрожує і, в той же час, захищає від неблагополучних дій оточуючого середовища, що дозволяє зберігати здоров'я.

Таким чином, становлення здорового способу життя є тривалою в часі, систематичною, усвідомленою діяльністю у напрямі поліпшення успадкованих резервів фізичного, психічного здоров'я як основи виконання біологічних і соціальних функцій, духовного розвитку, досягнення життєвого та

професійного довголіття. Системою компонентів такої діяльності є формування мотивації на здоровий спосіб життя.

Список літератури:

1. Амосов Н.М. Раздумья о здоровье / Н.М. Амосов. – М. : ФиС, 1987. – 64 с.
2. Бабич В.І. Актуальні питання підготовки майбутніх учителів основ здоров'я до позакласної роботи з учнями основної школи / В.І. Бабич, В.О. Зайцев // Вісник ЛНУ імені Т. Шевченка. – 2010. - № 8(195). – С. 13-17.
3. Бобрицька В.І. Формування здорового способу життя у майбутніх учителів : монографія / В. І. Бобрицька. – Полтава : ТОВ «Поліграфічний центр «Скайтек», 2006. – 432 с.
4. Бойченко Т.Є. Формування в учнів середньої школи системи знань про здоров'я людини : дис. ...канд.пед.наук : 13.00.01 / Т.Є. Бойченко. – К., 1994. – 257 с.
5. Гаджиев Р. Д. Взаимодействие семьи и школы в формировании здорового образа жизни у младших школьников: дисс... канд. пед. наук: 13.00.01 / Гаджиев Рафик Дашбетович. – Махачкала, 2002. – 212 с.
6. Долинський Б. Т. Критеріальний підхід до визначення рівнів готовності майбутніх учителів початкової школи до формування здоров'язберігаючих навичок у молодших школярів / Б. Т. Долинський // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2010 - № 1(3).- С. 384-394.
7. Зданюк В.В. Формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до реалізації здоров'язберігаючих технологій у професійній діяльності /дис...канд.пед.наук.. Спец. 13.00.04. Теорія і методика професійної освіти. Харків. – 2011. – 241 с.

ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ ДЛЯ ІНТЕГРАЦІЇ МОЛОДИ УКРАЇНИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Баннова І.В.

Гірничий коледж ДВНЗ «Криворізький національний університет»,
викладач історії

Терещенко К.О.

Гірничий коледж ДВНЗ «Криворізький національний університет»,
викладач історії

Сучасне українське суспільство перебуває в умовах інформаційної війни з путінським режимом Росії, для якої характерні протистояння двох світоглядів: демократичного та авторитарного, довільне тлумачення історичних фактів та історичного процесу, зокрема, у висвітленні подій революцій 1917 року, національно – демократичних процесів в Україні 1917 – 1921 років, тлумачення сталінського режиму та причин, подій та наслідків Другої світової війни. Від розуміння молоддю зазначених суспільно – політичних процесів залежить майбутнє демократичної України.

Історична пам'ять може бути збережена завдяки використанню наукового аналізу історичного розвитку українського народу, раціональної організації гуманітарної освіти та виховання почуття відповідальності за збережену пам'ять для розбудови правової держави та громадянського суспільства в Україні на початку XXI ст.

На думку письменника Елі Візеля, лауреата Нобелівської премії миру (1986), в'язня концентраційних таборів Освенціма та Бухенвальда: «Не поділитися досвідом, тобто зрадити його». Це висловлювання визначає актуальність історичної пам'яті про сталінські та нацистські концентраційні табори.

Після опитування студентського загалу виявлено, що багато молодих українців має поверхове уявлення про причини, сутність та наслідки існування концтаборів. Тому важливим завданням сучасного викладача історії стало не тільки висвітлення відповідних тем на заняттях, але й організація анкетування, виставок літератури, конкурсів плакатів для щорічного проведення тематичних виховних заходів, які викривають антигуманну сутність тоталітарних режимів ХХ століття.

В Гірничому коледжі ДВНЗ «Криворізький національний університет» неодноразово проводилися студентські науково – практичні конференції «Моя родина в Другій світовій війні», публікувалися в різних збірках тез спогади родичів студентів про військові дії та концтабори в Європі, був знятий документальний фільм про події війни на Криворіжжі для участі в обласному конкурсі студентських аматорських фільмів, розроблена методика організації пошукової роботи серед студентів при дослідженні подій Другій світовій війні.

Для формування бази даних студентам пропонувався орієнтовний план опитування респондентів – учасників війни, колишніх в'язнів концтаборів:

1. Прізвище, ім'я, по-батькові (якщо респондент переповідає про іншу людину, то її прізвище, ім'я, по-батькові, дата народження, дата смерті, місце народження, місце смерті).
2. Вік респондента (якщо респондент переповідає про іншу людину, то її вік).
3. Соціальний статус респондента (колишнє місце роботи, посада, партійна приналежність, національність).
4. Адреса респондента (якщо йдеться про іншу особу, то місце її проживання).
5. Яким чином респондент опинився на окупованій території або на території нацистської Німеччини та її союзників.
6. Коли, де, за яких обставин респондент опинився у концтаборі, термін ув'язнення.

7. Назва та категорія концтабору (робочий, для військовополонених, табір смерті тощо).

8. Особливості розташування концтабору та його історія.

9. Кількість в'язнів, їх національний склад.

10. Відмінності одягу в залежності від національності, причини ув'язнення, поведінки, роботи в концтаборі.

11. Система покарань в концтаборі (різновиди покарань: фізичне знищення, побої, карцер, використання як заручника, позбавлення можливості користуватися мінімальними санітарними умовами, урізання норми пайка, збільшення обсягів та погіршення умов праці, повернення до концтабору за скарги адміністрації заводу, фабрики або бауера).

12. Побутові умови перебування в концтаборі (розмір бараку, матеріали з якого він збудований, наявність опалення, наявність спальних місць, боротьба з комахами – паразитами, наявність туалетів).

13. Харчування в концтаборі (режим, кількість та якість конкретних продуктів, в залежності від статусу ув'язненого, можливість отримання посилок від родичів чи благодійних організацій, наприклад «Червоний хрест», використання харчування як винагороди тощо).

14. Лікування в разі наявності (взаємодопомога ув'язнених, пріоритети табірної адміністрації при визначеній медичної допомоги, наявність ліків та медичних матеріалів, терміни та місце лікування ув'язнених, причини відмови від надання медичної допомоги тощо).

15. Здійснення медичних дослідів над ув'язненими (мета дослідів, хто проводив, ім'я нацистського лікаря та його помічників, порядок проведення та сутність дослідів, особливості вибору піддослідних, інструменти та матеріали для дослідів, медичні та немедичні препарати для дослідів тощо).

16. Умови роботи ув'язнених (види, обсяги робіт, тривалість робочої зміни, наявність чи відсутність вихідних, покарання за невиконання норми, кількість покарань для більш жорстоких рішень табірної адміністрації, залежність норми роботи від категорії ув'язнених, види виробництва, де були

здіяні ув'язнені (можливо пам'ятають назви німецьких фірм, заводів, фабрик тощо).

17. Наслідки перебування в концтаборі (хронічні хвороби, каліцтва, довготривалий негативний вплив на психологічний стан, матеріальні втрати, втрата родичів, покарання за перебування в полоні, примусове повернення на батьківщину).

18. Наявність компенсації колишнім ув'язненим від уряду ФРН.

Проведена студентами робота та отримана в результаті інформація дозволяють зберегти історичну пам'ять про трагічні долі людей, які перебуваючи в концтаборах стали жертвами нацистського тоталітарного режиму, але не втратили людську гідність в надзвичайних умовах.

Отримані знання допомагають сформуванню у студентів потребу самовиховання власної гідності, толерантності як запоруки збереження незалежної України та дотримання демократичних принципів у міжнародних відносинах в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст., що ґрунтуються на засадах Атлантичної хартії, Статуту ООН, Загальної декларації прав людини, Гельсінських угод 1975р., Конституції України, тощо.

Список літератури:

1. Баннова І.В., Терещенко К.О., Басюл В.Г. Організація пошукової роботи як засіб активізації пізнавальної діяльності студентів // Матеріали міжвузівської конференції «Розвиток і раціоналізація навчально – виховних технологій в аспекті Європейського освітнього досвіду». – Кривий Ріг: ДВНЗ «КНУ», 2015.

ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ХВОРИХ НА ГОНАРТРОЗ**Баннікова Р.О.**

к.м.н., доцент

Панасюк І.С.

магістрант

Національний університет

фізичного виховання і спорту України, м.Київ

Постановка проблеми. На сьогоднішній день остеоартроз - одна з найбільш соціально значущих проблем в світі. У США поширеність остеоартрозу становить 6500 на 100 тис. населення. В Європе эти показатели колеблются от 4400 до 9800 [64]. У Європі ці показники коливаються від 4400 до 9800. В Україні - 2201 на 100 тыс., но в последние годы наметилась четкая тенденция к росту частоты данной патологии и эта тенденция нарастает по мере увеличения возраста. В Україні - 2201 на 100 тис., але в останні роки наметилася чітка тенденція до зростання частоти даної патології, і ця тенденція наростає по мірі збільшення віку По даним популяційних исследований ОА встречается в 6,34% случаев дегенеративно-дистрофических заболеваний костно-суставного аппарата и с возрастом увеличивается, достигая максимальных значений (13,9%) у лиц старше 45 лет.[2,4].

Остеоартроз - хронічне прогресуюче дегенеративне захворювання суглобів, що характеризується деградацією суглобового хряща з подальшими змінами в субхондральній кістковій тканині й розвитком крайових остеофітів, що призводить до втрати хряща та супутнього ураження компонентів суглоба (синовіальної оболонки, зв'язок). Загалом 10-15% осіб віком понад 60 років хворіють на остеоартроз, а зважаючи на істотне старіння населення планети, він стає більш актуальним захворюванням. Остеоартроз може бути спровокований

багатьма факторами в тому числі генетичними, еволюційними, метаболічними і травматичними, та розвивається на тлі постійної дії механічних і біологічних чинників, які порушують процеси утворення клітин суглобового хряща і субхондральної кістки. Надлишкова маса тіла є важливим фактором ризику остеоартрозу, переважно колінних суглобів. Щодо впливу на загальний стан здоров'я остеоартроз посідає четверте місце серед усіх захворювань у жінок і восьме – у чоловіків, а як причина недієздатності в літньому віці – друге місце після захворювань серцево-судинної системи[1].

Розвиток остеоартрозу, особливо колінних суглобів може спричинити подальше зниження цих параметрів та призвести до функціональних порушень[1,3]. Використання засобів та методів фізичної реабілітації має важливе значення, оскільки вони направлені на стимуляцію механізмів компенсації та резервних можливостей організму, нормалізації життєво важливих функцій. Останнім часом у літніх пацієнтів з успіхом застосовуються також комплекси східних гімнастик.

Мета дослідження. Обґрунтувати, розробити та визначити ефективність комплексної програми фізичної реабілітації хворих на гонартроз.

Методи і організація дослідження. Дослідження проводилися на базі відділу клінічної фізіології та патології опорно-рухового апарату ДУ «Інститут геронтології ім. Д.Ф.Чеботарьова» НАМН України м.Києва. Контингент дослідження склали 15 осіб у віці від 60-75 років, що звернулися

зі скаргами на біль і дискомфорт в колінному суглобі. Для визначення ефективності розробленої програми фізичної реабілітації було сформовано дві групи пацієнтів – основна ($n = 8$) та контрольна групи ($n = 7$). Пацієнти основної групи займалися за запропонованою програмою фізичної реабілітації, яка включала в себе кінезітерапію, гідрокінезітерапію, біорезонансну стимуляцію та гімнастику Ба дуань цзинь. Основним змістом системи Ба дуань цзин є фізичні і дихальні вправи в поєднанні з концентрацією уваги. Оздоровчий вплив цих вправ базується на єдності фізичних і психічних

функцій організму людини, на зв'язку свідомості і волі з функціонуванням м'язової системи та внутрішніх органів.

Розроблена програма була спрямована на: зменшення больового синдрому, збільшення амплітуди рухів у колінному суглобі, покращення функціональної активності чотириголового м'яза стегна, збільшення сили та витривалості м'язів нижньої кінцівки., вдосконалення навичок рівноваги та координації.

Пацієнти контрольної групи займалися за традиційною методикою лікувального закладу.

Тривалість курсу реабілітації в середньому склала 28 днів. Дослідження проводили (на тлі стандартної базисної терапії остеоартрозу) до та після курсу реабілітації.

Результати дослідження. Терапевтична тактика при гонартрозі по винна складатися з 3 компонентів: заходів, що спрямовані на розвантаження уражених суглобів; заходів, що спрямовані на купіювання больового синдрому; заходів, що спрямовані на вторинну профілактику та уповільнення прогресування захворювання. Тому при складанні програми фізичної реабілітації були поставлені завдання з урахуванням наступної шкали пріоритетів:

- больовий синдром;
- синовіт;
- порушення трофіки суглобів і місцевого кровотоку;
- гіпертрофія і гіпотонія м'язів;
- контрактура.

Крім того при розробці програми фізичної реабілітації враховували:

- стадію гонартрозу;
- наявність та тип деформації;
- функціональний стан опорно-рухового апарату, серцево-судинної, дихальної системи;
- календарний та біологічний вік хворого;

- стать;
- рівень фізичного розвитку;
- характер фізичних навантажень у побуті;
- реакцію кардіо-респіраторної системи на фізичне навантаження.

Загалом у програмі застосовували різні фізичні вправи: циклічні вправи аеробної направленості (що збільшують витривалість та фізичну працездатність), спеціальні силові вправи, що виконувались в різних режимах із різною інтенсивністю від помірної до високої (для зміцнення м'язів, що розташовані навколо суглоба з метою розвитку компенсаторних функцій (особливо при нестабільності)). Обов'язково включали ізометричні вправи, засновані на фізіологічному напруженні й розслабленні м'язів. Використання цих вправ сприяло зменшенню спазму м'язів. Комплекс Ба дуань дзин використовували як в якості ранкової розминки, так і ввечері, незадовго до сну. Усі рухи виконувались м'яко, без напруги, плавно і повільно, з акцентом уваги на розтягнення м'язів і зв'язок, а також на відповідне дихання. В основу методики біорезонансної стимуляції при гонартрозі був покладений метод біорезонансного масажу передньої і задньої поверхонь нижньої кінцівки з акцентом на області формування міофасціальних тригерних точок.

Використання запропонованої програми фізичної реабілітації дозволило суттєво зменшити суб'єктивні больові відчуття в суглобах, збільшити функціональні можливості та покращити якість життя пацієнтів основної групи. Так, після курсу реабілітації за результатами аналізу динаміки показників болю за ВАШ інтенсивність больового синдрому вірогідно знизилась у представників основної групи. Також значно покращилися показники функціонального стану суглобу у пацієнтів основної групи порівняно з контрольною: кут згинання в колінному суглобі у хворих основної групи в середньому склав 69° , а в контрольній - 66° , що сприяло збільшенню їх рухової активності та оптимізації психоемоційного стану.

Висновки. Отримані дані підтверджують, що використання біорезонансної стимуляції та гімнастики Ба дуань дзин в комплексній програмі

фізичної реабілітації пацієнтів з гонартрозами сприяє зменшенню больових відчуттів, збільшенню сили м'язів, покращенню психоемоційного стану, прискоренню процесу одужання, що в свою чергу дозволяє знизити ризик загострень і уражень нових суглобів, уповільнути прогресування захворювання, поліпшити якість життя, а також запобігти інвалідності.

Список літератури:

1. Григор'єва Н.В., Поворознюк В.В., Баннікова Р.О., Юнусова С.В., Паламарчук А.А. Лікувальна фізкультура в комплексному лікуванні остеоартрозу колінних суглобів. Біль. Суглоби. Хребет. 2011;2:132-143.
2. Шуба.В.Й.Остеоартроз: рання діагностика та лікування. Український медичний часопис.2016;1(111) :59-67.
3. Georgiev T, Angelov K. Modifiable risk factors in knee osteoarthritis: treatment implications. Rheumatol Int. 2019;39 (7):1145-1157.
4. Mesci E, Icagasioglu A, Mesci N, Turgut ST. Relation of physical activity level with quality of life, sleep and depression in patients with knee osteoarthritis. North Clin Istanbul. 2015;2(3):215-221.

Тематика: Педагогічні науки

МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ: РЕАЛІЇ СУЧАСНОСТІ

Батенєва К.О.

студентка 13Б групи

факультету фінансів та банківської справи

Ковальська Н.А.

канд.філол.наук, старший викладач кафедри

мовної та психолого-педагогічної підготовки,

Одеський національний економічний університет

Сьогодні світ охоплений процесами глобалізації, які передбачають удосконалення якості освіти, впливають на розвиток духовного та економічного потенціалу будь-якої країни. Запровадження положень Болонського процесу зумовлює інтеграцію української системи вищої освіти до Європейського та світового освітнього простору. В епоху глобалізації й інтернаціоналізації вищої освіти важливу роль у процесі вдосконалення сучасної освітньої системи відіграє міжнародна академічна мобільність.

Дослідження процесу академічної мобільності, його основних аспектів та шляхів реалізації розпочалося за кордоном та активно вивчалось завдяки працям зарубіжних учених: У. Тайхлера, Б. Вахтера, І. Ференца, Л. Рамблі, С. Бюргера, Ю. Ланзендорфа та ін. Питанню академічної мобільності присвятили свої наукові розвідки й вітчизняні дослідники: А. Карапетян, Л. Сокурянська, Т. Жижко, Д. Свириденко та ін. Зокрема, А. Карапетян дослідила види та цілі академічної мобільності, здійснила аналіз розвитку академічної мобільності в Україні та нормативної бази забезпечення цього процесу, виділила слабкі сторони та запропонувала шляхи вдосконалення на адміністративному та законодавчому рівнях [2, с. 49].

Розвиток академічної мобільності серед студентів, викладачів і науковців суттєво сприяє покращенню якості освіти, підвищує статус вищого навчального закладу, який приєднався до програми академічної мобільності. Це, у свою чергу, сприяє конкурентоспроможності безпосередніх учасників цього процесу на ринку праці.

За даними дослідження А. Іщенка [1, с. 99], за рівнем залученості до вищої освіти Україна посідає провідне місце серед країн Східної та Центральної Європи. Науковець наголошує, що запорукою якості освіти є розвиток саме академічної мобільності. Академічна мобільність – це інтеграційний процес у сфері освіти, який дає можливість учасникам освітнього процесу брати участь у різноманітних навчальних програмах, обмінюватися досвідом й новими ідеями з іншими навчальними закладами, здійснювати спільні науково-дослідні проекти.

Слід зазначити, що на сучасному етапі розвитку освіти в усіх навчальних закладах України діють Положення про академічну мобільність. Так, в Одеському національному економічному університеті в рамках програм академічної мобільності студенти ОНЕУ мають можливість навчатися за кордоном у вузах-партнерах Німеччини (Університет прикладних наук м. Міттвайда), Польщі (Краківський економічний університет) та Франції (Школа економіки Екс-Марсель м. Марсель; Університет м. Анже).

В Україні порядок організації програм академічної мобільності регулюється Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність» № 579 від 12 серпня 2015 р. [4]. Сутність цього проекту полягає у встановленні єдиного порядку реалізації та проведення програм академічної мобільності серед учасників освітнього процесу у вищих навчальних закладах України. Відповідно виділяють 5 основних видів академічної мобільності:

- 1) внутрішня академічна мобільність;
- 2) міжнародна академічна мобільність;
- 3) групова академічна мобільність;
- 4) індивідуальна академічна мобільність;
- 5) ініціативна академічна мобільність.

Основні цілі академічної мобільності у вищих навчальних закладах полягають у: покращенні якості вищої освіти; підвищенні ефективності наукових досліджень; зростанні конкурентоспроможності випускників на українському та міжнародному ринках праці; збільшенні досвіду та знань учасників програм академічної мобільності; удосконаленні рівня іноземної мови; покращенні знань про культуру, історію та звичаї певної країни; можливості побачити світ.

Наразі велику роль у сфері освіти України відіграє міжнародна співпраця із багатьма закордонними країнами [5, с.21]. Варто зазначити, що зараз система освіти України проходить етап модернізації, це пов'язано з приєднанням України до Болонської конвенції. Тому саме міжнародна (вхідна/вихідна)

мобільність є основним важелем Болонської реформи як шлях інтеграції системи вищої освіти України до світового освітнього простору.

Велика кількість молоді хотіла б навчатися за кордоном, адже це відкриває безліч нових можливостей у майбутньому. Проте це досить дороге задоволення. Та саме міжнародна мобільність надає таку можливість. Міжнародні навчальні програми дозволяють викладачам, дослідникам, студентам безкоштовно навчатися та працювати у різних куточках світу.

Укладання багатосторонніх договорів у галузі освіти та спеціальні освітні програми (зокрема, «Еразмус Мундус», «Темпус», «Сократ», «Жан Моне»), які забезпечують активізацію міжнародної співпраці, сприяють розвитку міжнародної академічної мобільності в Україні [3, с. 21].

Отже, на сучасному етапі модернізації освіти академічна мобільність в Україні знаходиться в стані розвитку та набирає дуже швидких темпів. Стратегічним для вищих навчальних закладів є участь у багатьох спільних освітніх проектах та побудова концепції розвитку міжнародної діяльності. За таких обставин новітні освітні стратегії сприятимуть позитивним змінам та вдосконаленню навчального процесу. Необхідно надалі досліджувати міжнародний діалог України та країн Європейського Союзу, широко розповсюджувати результати аналізу накопиченого досвіду під час організації та проведення семінарів, тренінгів, конференцій задля активізації міжнародної діяльності українських університетів. Це зробить можливим не тільки отримання доступу до сучасних технологій та методик у навчальній сфері, підвищення своєї конкурентоспроможності, але й надасть можливість стати повноправними членами світового науково-освітнього товариства.

Список літератури:

1. Іщенко А.Ю. Глобальні тенденції і проблем розвитку розвитку освіти: перспективи для України / А. Ю. Іщенко // Стратегічні пріоритети. – 2014. – №4(33). – С. 98-102.
2. Карапетян А.О. Підвищення академічної мобільності як стратегічне завдання державної політики в сфері освіти / А. О. Карапетян // Аспекти

публічного управління. – 2015. – №1-2. – С. 48-55. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2015_1-2_8 (дата звернення: 25.11.2019).

3. Мирончук Н.М. Академічна мобільність як фактор інтеграції України у світовий освітній простір // Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном: зб. наук. праць / за ред. проф. С. С. Вітвицької, доц. Н. М. Мирончук. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 20-24.

4. Про затвердження Порядку реалізації права на академічну мобільність: проект постанови Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/248409199> (дата звернення: 26.11.2019).

5. Самойленко Н.Б. Роль міжнародних освітніх програм в Україні у забезпеченні якості підготовки фахівців із вищою гуманітарною освітою / Н. Б. Самойленко // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер.: Педагогіка. – 2012. – Т. 199. – Вип. 187. – С. 21-27.

Тематика: Педагогічні науки

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Бацула Наталія Володимирівна

аспірантка кафедри креативної педагогіки та інтелектуальної власності
Української інженерно – педагогічної академії, вчитель початкових класів
Харківської гімназії № 152 Харківської міської ради Харківської області м.

Харків, Україна baculanata@i.ua

Метою кожної освітньої реформи є підвищення якості освіти, результатом якої є формування компетентної особистості.

Складність і гострота проблеми професійної компетентності вчителів зумовила сплеск досліджень різних її аспектів філософами, психологами, педагогами, управлінцями, соціологами, економістами. Дослідження сучасних науковців звертають увагу на роботи, у яких розкрито педагогічну діяльність учителя початкових класів (Н. Бібік, Г. Кравченко, З. Рябова, О. Савченко, Т. Сущенко, Л. Хомич) та професійну компетентність учителя початкових класів (Н. Бібік, Л. Коваль, Н. Павленко, Н. Побірченко, О. Пошетун, Л. Хоружа та ін.).

У компонентній формулі нової школи провідне місце відводиться вчителям нової формації, які перебувають в авангарді суспільних та освітніх перетворень, успішних, умотивованих, компетентних, які є агентами сучасних змін. Такі вчителі виконують в освітньому процесі ролі наставника, фасилітатора, консультанта, менеджера, мають академічну свободу, володіють навичками випереджувального проектного менеджменту, самостійно й творчо здобувають інформацію, організовують дитиноцентрований процес.

Вчителі нової формації закладають надійне підґрунтя для навчання впродовж життя з метою особистісної реалізації. Нова місія педагога розглядається в контексті європейського професіоналізму із збереженням кращих ментальних українських характеристик, європейського виміру педагогічних якостей.

Український педагог теж повинен розуміти, що навчатися потрібно. Та й у новому Законі України «Про освіту» (ст. 59) зазначено, що професійний розвиток педагогічних працівників передбачає «постійну самоосвіту, участь у програмах підвищення кваліфікації та будь-які інші види і форми професійного зростання».

Окрім того, в прикінцевих положеннях акцентовано, що загальна кількість годин для підвищення кваліфікації впродовж 5-ти років не може бути меншою за 150 годин. А обирати зараз, справді, є з чого. Зверну вашу увагу на

різноманітні освітні платформи. Це й відома нам EdEra, де зібрано сучасний освітній контент.

І новостворена платформа Нової української школи, на якій розміщено корисні методичні матеріали не лише для педагогів, що впроваджують новий Держстандарт. Цей курс складається зі спектру методик, які можна застосовувати для компетентнісного навчання.

У Законі України «Про освіту» [3] визначено, що розвиток освіти має базуватися на використанні нових прогресивних концепцій, впровадженні в навчально-виховний процес сучасних педагогічних технологій та науково методичних досягнень, на відмові від авторитарної педагогіки; закріпленні права вчителя на вибір методів, засобів і організаційних форм навчання. Щоб здійснити цей вибір, учитель має бути добре поінформованим про досягнення педагогічної науки і практики в методиці викладання шкільних предметів.

Уже давно увійшли в практику роботи вчителів уроки з активними формами навчання. А зараз усе популярнішим стає інтерактивне навчання. І вже нікого з учителів не треба переконувати в тому, що основою розвитку творчої особистості учня є створення ситуацій активного пошуку, здогадок, роздумів, дискусій, розв'язання протиріч.

Урок без таких методів – це вчорашній день. Так само й у науково-методичній роботі. Зараз більше практикуються нетрадиційні форми науково-методичної роботи з використанням інтерактивних методик, коли задіяний увесь колектив. Такі заняття будуються відповідно до структури інтерактивного уроку, яка відома всім учителям. Окрім того, варто здійснювати й інші методичні заходи, які стали вже традиційними, використовуючи інноваційні технології, зорієнтовані на особистісну рефлексію вчителя.

Під час таких заходів відбувається звільнення від стереотипів у педагогічному мисленні, виявляється творчий, пошуковий підхід до педагогічної діяльності вчителів.

Для впровадження якісно нових форм роботи з кадрами доцільно широко використовувати інноваційні технології роботи з педагогічними працівниками:

1. Розвивального навчання, які ґрунтуються на конструюванні знань, мотивації та інтенсифікації педагогічного спілкування-діалогу. Ці технології сприяють подоланню психологічних перешкод у досягненні мети, розширенню меж доступності навчання, забезпечують творчу активність, самостійність і професійний розвиток педагогів-практиків.

Формами реалізації технологій розвивального навчання у методичній роботі є ділові ігри («Серце віддаю дітям... А чи варто?», «Вчитель-актор...Вчитель - актор?»), презентації власного педагогічного досвіду («Панорама педагогічних ідей», «Я роблю це так», «Піраміда фахових думок»). На районному етапі конкурсу педагогічної майстерності «Вчитель року», «Класний керівник року» педагогами-учасниками можна широко використовувати різні методичні технології.

2. Проблемного навчання, які передбачають створення методичних навчально-проблемних ситуацій та стимулювання вчителя до пошуку шляхів вирішення цих завдань, спонукають педагогів до пошукової діяльності. Основні форми роботи у цьому напрямі – це проблемні лекції, семінари, дискусії, науково-практичні конференції, евристичні діалоги, інтерактивні вправи. На засіданнях районних методичних предметних комісій та районних методичних об'єднань активно використовують технології проблемного навчання. Особливо результативними є ці технології в організації роботи Школи молодого педагога.

3. Психолого-педагогічні, які забезпечують психологічний супровід науково-методичної роботи з педкадрами.

4. Технологія педагогічної діяльності, яка залучає вчителя, вихователя, керівника до вироблення власного алгоритму дій у педагогічній праці, спонукає до створення авторських методичних напрацювань, вибору власних шляхів вирішення педагогічних завдань.

5. Інтерактивні педагогічні технології. Найбільш практичні та дієві інтерактивні методи та вправи в системі роботи з педагогами: метод

«Мозкового штурму» ;метод логічного оперування; метод Меттчела – мислення з кількох точок зору; метод ідеї Дельфі.

Використання інтерактивних методів у роботі з педагогічними кадрами сприяє тому, що кожен педагог стає активним і зацікавленим учасником професійних зібрань, виявляючи при цьому власну творчість у вирішенні певних педагогічних проблем. Саме завдяки інтерактивним формам та методам роботи учитель набуває певного практичного досвіду, який створює можливість особистісного контакту між педагогами.

Найчастіше використовуються інтерактивні методи під час проведення педагогічних рад, семінарів-практикумів, засідань «круглого столу», засідань районних методичних предметних комісій.

Важливою є систематичність та послідовність науково-методичної роботи, популяризація діяльності кращих вчителів, які забезпечують безперервність творчого педагогічного процесу самоосвіти і самовдосконалення. Варто зауважити, що основна сутність методичного супроводу – спонукання до самоосвітньої діяльності, оцінкою якої є атестація педагогічних кадрів.

Процес атестації – це система заходів з вивчення якості роботи вчителя: моніторинг якості знань учнів, результативність роботи з обдарованими учнями, урочна та позаурочна діяльність, тестування фахового рівня та особистісних якостей педагога.

Таким чином, можна зробити **висновки**, що для впровадження якісно нових форм роботи з кадрами доцільно широко використовувати інноваційні технології роботи з педагогічними працівниками. Використання інтерактивних методів у роботі з педагогічними кадрами сприяє тому, що кожен педагог стає активним і зацікавленим учасником професійних зібрань, виявляючи при цьому власну творчість у вирішенні певних педагогічних проблем.

Список літератури:

1. Бацула Н. Управління інноваційною діяльністю закладів загальної середньої освіти / Н. Бацула, Г. Кравченко. / сб. матеріалів Сучасні проблеми

управління підприємствами: теорія та практика – матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків 18 – 19 березня 2019. С. 350-353

2. Кравченко Г.Ю. Забезпечення якості початкової освіти в умовах нової української школи/ Т. Апончук, Г. Кравченко / Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка» № 5 (9), 2018. – С. 67-79. 29.

3. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87.

4. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : Розпорядження КМУ від 14 грудня 2016 р. № 988-р.

Тематика: Юридичні науки

ПРАВОВИЙ СТАТУС ПОНЯТИХ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Бездольний М.Ю.

Доцент кафедри адміністративного права та адміністративного процесу

Херсонського факультету

Одеського Державного університету внутрішніх справ

м. Херсон, Україна

Кожного року сотні тисяч українських громадян притягуються до адміністративної відповідальності. Здавалося б, з моменту прийняття та за роки існування Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), у застосуванні його норм неповинно викликати проблем. Незважаючи на це, Кодекс і досі містить досить багато норм, що потребують роз'яснення та удосконалення.

Так, Глава 20 КУпАП визначає заходи забезпечення провадження у справах про адміністративне правопорушення під час застосування яких

передбачено участь деяких суб'єктів провадження у справах про адміністративні проступки [2].

Деякі науковці, усіх суб'єктів провадження у справах про адміністративні проступки поділяють за характером процесуального статусу на три групи: 1) суб'єкти, що вирішують справу (лідуючі); 2) суб'єкти, відносно яких вирішується справа (зацікавлені); 3) допоміжні учасники процесу (допоміжні). До першої групи завжди належать державні органи, їхні посадові особи, які уповноважені розглядати та приймати рішення по справах про адміністративні проступки, визначати рух і долю справи. Перелік цих органів визначено ст. 213 КУпАП, а також статтями 218-244⁸. Тобто вони вправі здійснювати в процесуальній формі дії, що тягнуть виникнення, зміну чи припинення адміністративно-правових матеріальних чи процесуальних відносин. До зацікавлених осіб належить правопорушник, бо прийняте рішення завжди буде стосуватись його прав та свобод (позбавлення права керування, полювання). До третьої групи належать: свідки, потерпілий, експерти, перекладачі, захисники, законні представники осіб тощо [3,141].

Але, практика провадження в справах про адміністративні правопорушення, як і певні норми КУпАП, під час застосування заходів забезпечення, наполегливо вимагають та передбачають участь понятих, тобто осіб, які сприяють здійсненню провадження в справі про адміністративне правопорушення та не зацікавлені в результаті справи. Їх завдання полягає в засвідченні своїми підписами факту правильного відображення в протоколі характеру проведених дій, їхньої послідовності й результатів. Об'єктивність відображення того, що відбувається, забезпечується участю принаймні двох понятих.

Так, ст. 264 КУпАП передбачає участь понятих під час особистого огляду і огляд речей. Натомість, КУпАП не містить такого поняття – понятій, та не передбачає жодних вимог до осіб, окрім одностатевості під час особистого огляду і огляд речей, які можуть бути понятими, тобто понятим може бути і той суб'єкт, який є зацікавленою особою [2].

Відсутність закріпленості в адміністративному законодавстві статусу понятого прямо порушують норми Конституції України [1].

Так під час залучення понятих до участі у заходах забезпечення, останні фактично не освідомленні щодо своїх прав і звичайно обов'язків, оскільки в КУпАП вони взагалі відсутні, що дає можливість повним суб'єктам провадження у справах про адміністративні проступки допускати порушення норм адміністративного, а в деяких випадках і кримінального законодавства.

Як свідчить практика, понятим, під час залучення до участі у заходах забезпечення, роз'яснюються їх права та обов'язки із посиланням на нормативні акти інших правових галузей, що взагалі створює правову колізію.

Крім того, постає питання, яким чином суди приймають рішення по адміністративним справам щодо притягнення правопорушника до відповідальності, оскільки ряд документів адміністративної справи складено із порушенням норм законодавства і не можуть бути прийняті судом, як докази.

Описані вище обставини в черговий раз свідчать про суттєві прогалини в адміністративному законодавстві України, його недосконалості, а в деяких випадках і застарілості.

Таким чином, назріла реальна потреба переглянути зміст КУпАП на предмет розширення переліку суб'єктів провадження у справах про адміністративні проступки, зокрема його доповнення таким учасником, як понятий із обов'язковим визначенням його прав і обов'язків, статусу та відповідальності.

Список літератури:

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
3. Мінка Т.П. Адміністративне процесуальне право: Навчальний посібник. Дніпро-2016: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ФОНУ ЖИВЛЕННЯ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ СОРТУ «КУЯЛЬНИК» В УМОВАХ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ

Берднікова О.Г.

к.с.г.н. ХДАУ

Херсонський державний аграрний університет, м. Херсон, Україна

В світовому рослинництві зернові культури займають найбільші посівні площі, що свідчить про їх виключно важливе продовольче, кормове та сировинне значення в народному господарстві. В Україні площа зернових культур сягає 15,5-16,5 млн га або 45-50% загальної посівної площі. Найпоширенішою зерновою культурою в Україні є озима пшениця, посіви якої займають, залежно від року, 6,4-7,3 млн га. До 90% площ її зосереджені у степовій і лісостеповій зонах.

Існує необхідність розробки агротехнологічних заходів, які направлені на удосконалення технології вирощування пшениці озимої, оптимізацію витрат агроресурсів, підвищення економічної ефективності й екологічної безпеки виробництва культури за рахунок використання мікродобрив нового покоління.

Метою проведення досліджень було вивчити продуктивність різних сортів пшениці озимої вітчизняної селекції при вирощуванні на зрошуваних землях Південного Степу України.

Схема двофакторного дослідження передбачала вивчення двох варіантів умов сортового складу та чотирьох варіантів застосування мінеральних добрив. На початку вегетації озимої пшениці по діагоналях поля відбирались зразки ґрунту пошарово на глибину 2,0 м для визначення вмісту поживних речовин для розрахунку норм внесення добрив на планову врожайність пшениці, а також початкових запасів вологи.

Протягом вегетації по основних фазах розвитку рослин відбирали зразки ґрунту для визначення величини середньодобового випаровування на глибину 1,0 м. Для проведення водобалансових розрахунків після збирання врожаю визначається кінцевий запас вологи на глибину 2,0 м.

Для визначення кущистості, продуктивної кистистості, висоти рослин, площі листкового апарату при настанні кожної фази розвитку у варіантах досліду відбираються снопи з площі 0,25 м² в чотириразовій повторності. Площа листового апарату визначається лінійним методом. До збирання врожаю на кожній ділянці в дворазовій повторності відбираються снопи для проведення біометричних та інших вимірів.

Під час збирання врожаю маса зерна з кожної ділянки зважується на вагах для подальшого перерахунку врожаю зерна з 1 га. На кожній ділянці досліду під час збирання врожаю відбирали зразки зерна (по 2 кг) для визначення в них вологості, забрудненості, об'ємної маси, та проведення біохімічних аналізів. Одержані результати по врожаю зерна підрахунками доводили до базової (еталонної) вологості. Результати обліку врожаю піддавали дисперсійному аналізу. Посіви сортів пшениці озимої розміщували у зрошуваній сівозміні СТОВ «СІНА» Чаплинського району Херсонської області після попередника - соя. Застосування зрошення на фоні підвищення фону мінерального живлення складаються сприятливі для рослин умови водного та повітряного режимів ґрунту, поліпшуються умови життя та діяльність ґрунтової мікрофлори, що значно посилює ростові процеси і підвищує їх продуктивність [2]. Посушливі умови південного Степу України суттєво впливають на формування врожаю сільськогосподарських культур. Розвиток вегетативних та репродуктивних органів рослин залежить від рівня забезпеченості вологою, поживними речовинами, погодних умов, агрохімічних особливостей ґрунту, біологічних особливостей культури та інших умов зовнішнього середовища [3]. Результати польових досліджень показують, що тривалість вегетаційного періоду озимої пшениці, а також міжфазних періодів дещо збільшується при застосуванні мінеральних добрив. У цілому, тривалість вегетаційного періоду

при застосування підвищених доз добрив ($N_{90}P_{90}$ та розрахункової дози) збільшувалась на 3-5 дні, що пов'язано зі зростанням вегетативної маси, площі листової поверхні та уповільненням процесів старіння наприкінці вегетаційного періоду. Ріст рослин є одною з головних ознак, що вказують на умови вирощування культури. Динаміка лінійного росту рослин озимої пшениці представлена в таблиці 1.

Із наведених даних видно, що лінійний ріст сортів Херсонська 99 та Куяльник до фази колосіння і під час її проходить доволі повільно, а в подальшому темпи росту рослин збільшуються. Після цвітіння рослин лінійний ріст рослин практично зупинявся.

Таблиця 1

Вплив сортового складу та фону мінерального живлення на біометричні показники озимої пшениці та ступінь ураження хворобами (середнє за 2018-2019 рр.)

Варіанти удобрення (фактор В)	Висота рослин, см	Кількість листків, шт.	Ураженість іржастими грибами, %	Кількість уражених стебел, %
Сорт Херсонська 99 (фактор А)				
Без добрив	71	7,3	4,1	5,2
$N_{60}P_{60}$	74	7,5	1,9	3,2
$N_{90}P_{90}$	79	7,9	4,0	3,0
Розрахункова доза добрив	85	7,9	2,0	2,9
Сорт Куяльник (фактор А)				
Без добрив	98	10,8	3,3	3,0
$N_{60}P_{60}$	103	12,4	2,0	1,1
$N_{90}P_{90}$	112	11,0	2,4	2,8
Розрахункова доза добрив	119	12,5	1,8	2,3

Порівнюючи висоти рослин при різних у варіантах дослідю можна зробити висновок, що відмінності у величині цього показника проявляються вже на початку фази весняного кушення. Приріст сирової біомаси протягом

вегетаційного періоду рослин озимої пшениці залежав від сортового складу та фону мінерального живлення, що вивчався (табл.2).

Таблиця 2

Динаміка накопичення надземної маси сортами пшениці озимої від фону мінерального живлення, ц/га (середнє за 2018-2019 рр.)

Варіанти удобрення (фактор В)	Фаза розвитку			
	весняне кущіння	колосіння	налив зерна	молочна стиглість
Сорт Херсонська 99 (фактор А)				
Без добрив	90	153	197	167
N ₆₀ P ₆₀	94	180	253	189
N ₉₀ P ₉₀	101	210	281	236
Розрахункова доза добрив	105	204	269	224
Сорт Куяльник (фактор А)				
Без добрив	167	280	323	236
N ₆₀ P ₆₀	173	317	399	291
N ₉₀ P ₉₀	188	357	437	371
Розрахункова доза добрив	187	349	421	355

В дослідях відмічено більш інтенсивне зростання показників наростання сирої біомаси у варіанті з сортом Куяльник та внесення мінеральних добрив дозою N₉₀P₉₀ та розрахункової дозою. У фазу весняного кушення різниця між неудобреними варіантом та з використанням мінеральних добрив різними дозами внесенням у фази кущіння й колосіння дорівнювала 20-21 ц/га, то у фазу наливу зерна збільшилася до 98-114 ц/га. До фази молочної стиглості зерна спостерігається зниження рослинної біомаси в усіх варіантах, що пов'язано з підсиханням листостеблової маси та нагромадженням поживних речовин у колосі, проте внесенням більш високих доз мінеральних добрив і позитивним впливом вегетаційних поливів сповільнювали цей процес. В середньому за роки проведення досліджень аналіз урожайних даних показав, що найменша врожайність зерна на рівні 5,38 т/га зафіксована на ділянках з сортом Херсонська 99 та без внесення добрив (табл. 3).

**Урожайність та якісні показники зерна озимої пшениці залежно від
сортового складу та фону мінерального живлення
(середнє за 2018-2019 рр.)**

Варіанти удобрення (фактор В)	Урожайність, т/га	Маса 1000 насінин, г	Вміст клейкови- ни, %	Група клейкови- ни за ІДК	Клас зерна
Сорт Херсонська 99 (фактор А)					
Без добрив	5,38	39,6	26,9	ІІІ	3
N ₆₀ P ₆₀	5,79	40,2	28,0	ІІ	3
N ₉₀ P ₉₀	6,03	41,4	29,7	І	2
Розрахункова доза добрив	6,25	41,5	31,8	І	2
Сорт Куяльник (фактор А)					
Без добрив	7,05	40,5	26,9	ІІІ	3
N ₆₀ P ₆₀	7,71	40,9	27,3	ІІІ	3
N ₉₀ P ₉₀	7,97	41,6	28,4	ІІ	3
Розрахункова доза добрив	8,33	42,3	30,3	І	2
НІР ₀₅	А	0,17			
	В	0,29			

Застосування азотних і фосфорних добрив при вирощуванні сорту Херсонська 99 сприяло збільшенню врожайності зерна пшениці озимої з 5,38 до 5,79-6,25 т/га або на 12,7-23,9%, а при вирощуванні сорту Куяльник – з 7,05 до 7,71-8,33 т/га, або на 14,2-25,9%. Максимальна врожайність сформувалась у варіантах з внесенням N₉₀P₉₀ та розрахункової дози добрив.

Список літератури:

1. Рослинництво: Підручник / О.І. Зінченко, В.Н. Салатенко, М.А. Білоножко / за ред. О. І. Зінченка. Київ: Аграрна освіта, 2001. 591 с.: іл.
2. Турбин Н.В. Важнейшие проблемы селекции. Н.В. Турбин. *Селекция и сортовая агротехника озимой пшеницы*. 1991. № 5. С. 54.
3. Носатовский А. И. Пшеница. А.И.Носатовский. Москва: Колос, 1965. С.

122-127.

4. Нетис І.Т. Водний режим ґрунту на посівах озимої пшениці та його регулювання. І. Т. Нетис. Херсон: ВАТ "ХМТ", 2009. 60 с.

Тематика: Сільськогосподарські науки

**ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ЗРОШЕННЯ НА ФОРМУВАННЯ
ПРОДУКТИВНОСТІ КАРТОПЛІ «КИЇВСЬКИЙ СВІТАНОК» В УМОВАХ
ПІВДНЯ УКРАЇНИ**

Берднікова О.Г.

к.с.г.н.

Батюх В.Ф.

студент АФ

Херсонський державний аграрний університет, м. Херсон, Україна

Картопля є однією з найважливіших і найбільш поширених бульбоплідних рослин сучасного землеробства, так як займає одне з перших місць серед інших сільськогосподарських культур за універсальністю використання. Вона є важливою продовольчою, кормовою й технічною культурою.

На Півдні України землеробство ведеться в досить складних умовах недостатнього зволоження, де середньорічна кількість опадів становить 350-400 мм, що недостатньо впливає на ріст і розвиток сільськогосподарських культур. Одним з головних чинників, який впливає на економічну ефективність виробництва насінневої та товарної картоплі є забезпечення оптимального водного режиму шляхом штучного зволоження при раціональному використанні земельних, водних, матеріально – технічних та трудових ресурсів при їх еколого – економічній пропорційності, оптимізації та збалансованості у взаємодії [2]. В останні роки в південному регіоні різко скоротилися площі

під картоплею в колективних сільськогосподарських підприємствах і суттєво збільшились в індивідуальному секторі. Це потребує корегування технології вирощування картоплі на зрошуваних землях з метою високої ефективності вирощування цієї культури й отримання високого економічного ефекту за умов захисту довкілля[3,4].

Вирішення проблеми підвищення продуктивності і сталого розвитку картоплярства в південному регіоні України можливо лише за умов використання зрошення. Проте, майже не вивчений вплив різних способів зрошення на продуктивність і якість картоплі весняного строку садіння.

При визначенні рівня врожайності будь-якої сільськогосподарської культури важливо знати, які складові його формують, щоб можна було цілеспрямовано на них впливати. Щоб повніше розібратися у фізіологічних процесах, інтенсивність яких істотно змінюється в онтогенезі рослин картоплі під впливом різних зовнішніх чинників, особливо, зрошення, необхідно враховувати інтенсивність проходження фізіологічних процесів, особливо формування висоти рослин, їх водоспоживання та реакції на зрошення. На життя рослини великий вплив мають усі зовнішні чинники, але при зрошенні істотно виділяється з них чинник вологозабезпечення, який дуже різко виявляється в перші дні після поливів [1]. В результаті проведених фенологічних спостережень встановили дати настання фаз розвитку картоплі: повні сходи – 1-3 червня; бутонізація – 12-24 червня; цвітіння – 5-10 липня; в'янення бадилля – 7-13 серпня; повна стиглість – 15-29 серпня. Вегетаційний період картоплі весняного строку садіння складав 74-89 днів. За період вегетації картоплі у 2017 р. випало недостатня кількість опадів (131,7 мм) опадів, які розподілялися вкрай нерівномірно. Крім того, у травні, липні і серпні температура повітря суттєво перевищувала середньобагаторічні показники, що в комплексі з незначною кількістю опадів негативно впливало на ростові та продукційні процеси рослин за неполивних умов. Протягом вегетації картоплі у 2019 р. випало 121,2 мм або (65,7% середньобагаторічної норми) опадів, основна кількість їх (47,8 мм) – у першій декаді липня. Недостатня

кількість опадів і їх нерівномірний розподіл обумовили зменшення висоти рослин на неполивних ділянках, й, особливо, порівняно з краплинними зрошенням (табл. 1).

Таблиця 1

Показники висоти рослин і кількості стебел у куці залежно від способів поливу, 2019 р.

№ п.п.	Спосіб поливу	Висота рослин, см	Кількість стебел у куці, шт.
1	Мікродошування	46,5	3,87
2	Краплинне зрошення	49,7	4,12
3	Поливи по борознах	44,9	4,07
4	Без зрошення	36,5	3,61

Різні способи поливу неоднаково впливали й на кількість листя картоплі. Крім того, вона залежала від фаз розвитку рослин (рис. 2).

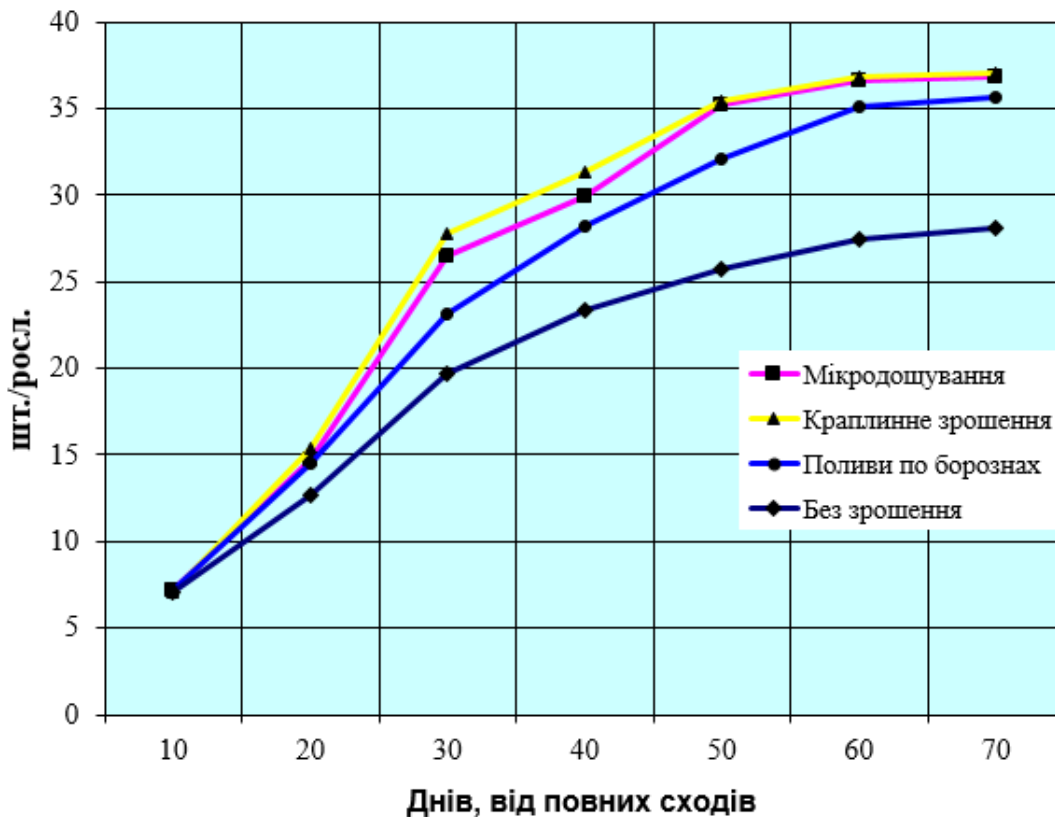

Рис. 1. Кількість листків у картоплі залежно від способу поливу

У період сходи – 30-й день вегетації максимальна кількість листків була відмічена в рослин на ділянках з поливами з поливами краплинним способом і дощуванням – відповідно 27,2 і 25,4 шт. на 1 рослину. Найменша кількість листків була на суходільних ділянках і становила 21,7 шт./роsl. На 60-й день різниця між різними способами поливів зростає ще на 22-27%, а по різних способах зрошення, навпаки, значно скоротилася. Аналіз врожайних даних показує, що за умов застосування зрошення забезпечило суттєву прибавку врожаю (11,21-14,16 т/га), порівняно з варіантом без зрошення (табл. 2).

Таблиця 2

**Вплив способів поливу на продуктивність
картоплі сорту Київський Світанок (середнє за 2017-2018 рр.)**

№ п.п.	Спосіб поливу	Врожайність бульб, т/га	Приріст врожаю від зрошення, т/га	Окупність поливної води, кг/м ³
1	Мікродощування	22,73	14,16	7,1
2	Краплинне зрошення	26,73	18,16	31,9
3	Поливи по борознах	19,78	11,21	4,27
4	Без зрошення	8,57	–	–
НІР ₀₅ , ц/га		11,2		

Мінімальна врожайність отримана на ділянках без зрошення на рівні 8,57 т/га, а найбільша – у варіанті з краплинним зрошення – 26,73 т/га, при цьому застосуванні якого зрошувальна норма була найменшою, а окупність поливної води була у 4-7 разів вищою за інші способи поливу.

Окупність поливної води на ділянках з мікродощуванням була на 2,83 кг/м³ вище за цей же показник на площах із поливами по борознах. Це пояснюється по-перше більш рівномірним зволоженням кореневмісного шару рослин картоплі, по-друге – покращенням загального фітоклімату рослин внаслідок зволоження не тільки ґрунту, а й приземного шару повітря, по-третє – покращенням не тільки водного, але й повітряного режиму ґрунту із-за збереження структури ґрунту, запобігання ерозії та втрати родючості.

Зрошення при вирощування картоплі сорту «Київський Світанок» за посушливих умов зони південного Степу України забезпечує позитивний вплив на рівень урожайності, навіть у сприятливі за температурним режимом і кількістю опадів роки. Біометричні показники рослин картоплі сорту Київський Світанок залежать від способу поливу, кількості та рівномірності розподілу опадів, фаз росту й розвитку, а також динаміки водоспоживання, причому максимальна висота рослин, кількість стебел у кущі та кількість листя відмічені при поливах краплинним способом та дощуванням, а найменші – на неполивних ділянках.

Список літератури:

1. Ушкаренко В. А. Планирование експеримента и дисперсионный анализ данных полевого опыта./Ушкаренко В.А. , Скрипников А. Я. Киев: Вища школа, 1988. 120 с.
2. Бугаєва І. П. Картопля на півдні України. / І.П. Бугаєв // Київ: Довіра, 1995. Вип. 1. С. 71–75.
3. Методичні рекомендації з оперативного планування режимів зрошення. Київ: ІОЦ Держкомстат, 2004. 50 с.
4. Сніговий В.С. Методичні рекомендації по ефективному використанню зрошуваних земель в господарствах Херсонської області у 2000 р. / В. С . Сніговий, М. Г. Гусєв, М. П. Малярчук та ін. Херсон: Айлант. С. 15–17.

ПРОТИЕРОЗІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОЩУВАННЯ КАВУНА СТОЛОВОГО В УМОВАХ ПІВДНЯ

Берднікова О.Г.

к.с.г.н.

Коломієць В.В.

студент АФ

Херсонський державний аграрний університет, м. Херсон, Україна

Кавун – одна з основних баштанних культур нашої держави. Його вирощують для одержання соковитих плодів з високими смаковими якостями. Завдяки своїй посухо- і жаростійкості, солевитривалості кавун є важливою високорентабельною культурою посушливої зони Степу України. Однак об'єм виробництва плодів і його якість дещо відстають від потреб народного господарства. Південь України є ерозійно-небезпечною зоною. Піщані ґрунти та вітри-суховії, що призводять до вітрової ерозії, часто стають причиною загибелі сходів баштанних культур. Тому необхідно захистити посіви цих культур від небезпечних вітрів, визначити оптимальну площу живлення та ширину міжряддя з метою отримання високих сталих врожаїв баштанних культур з високою якістю плодів.

Польові досліді проводились на землях “Дослідного господарства” Південної державної сільськогосподарської дослідної станції ІВПіМ НААН, що знаходиться в межах Нижньодніпровської піщаної ари Голлопристанського району Херсонської області клімат якого жаркий, дуже посушливий.. Головною ґрунтоутворюючою породою тут є лесовидні суглинки від супіщаного до піщано-суглинкового гранулометричного складу. Домінуючою фракцією в них є піщана фракція – від 40 до 80%. Вміст мулу незначний від 6,6 до 24,4%. Ґрунти дослідного господарства ПДСДС порівняно однорідні та являють собою

чорноземи південні осолоділі супіщані. Характерною особливістю цих ґрунтів є значна товщина гумусового профілю при незначному вмістові гумусу (до 1%). Потужність гумусового шару в них, в середньому 77 см.

Аналіз гранулометричного складу чорноземів осолоділих супіщаних на лесовидному суглинку свідчить про те, що ґрунти належать до супіщаного різновиду з вмістом часток менше 0,01 мм - 10,70 – 14,15%, з перевагою фракції дрібного піску – 52,55 – 55,28 %.

За протиерозійної технології вирощування, де кавун вирощувався з міжряддям 280 см і площею живлення 3 м², середня площа листкової поверхні однієї рослини переважала по цьому показникові рослини кавуна, що вирощувалися за базовою технологією. При чому така перевага відмічалась у всі фази розвитку кавуна, починаючи з фази шатрика. Проте у перерахунку на гектар, зважаючи на різні площі живлення кавуна у досліджуваних технологіях вирощування, більшу площу листкової поверхні формували рослини за базової технології.

Таблиця 1

Площа листкової поверхні рослин кавуна залежно від технології вирощування (середнє за 2018-2019 рр.)

Технологія вирощування	Фази розвитку кавуна					
	шатрик		цвітіння		достигання плодів	
	на 1 рослину, м ²	тис м ² /га	на 1 рослину, м ²	тис м ² /га	на 1 рослину, м ²	тис м ² /га
Базова	0,024	2,43	0,95	9,35	1,55	15,48
Протиерозійна	0,026	0,78	1,39	4,17	1,88	5,64

За протиерозійної технології вирощування, де кавун вирощувався з міжряддям 280 см і площею живлення 3 м², біомаса однієї рослини переважала по цьому показникові рослини кавуна, що вирощувалися за базовою технологією.

Список літератури:

1. Булигін С.Ю. Ерозійні процеси в Степу України: розвиток і перспективи. / С.Ю. Булигін, Б.І. Новак, Н.А. Пасічник // Землевпорядний вісник: [зб. наук. пр.] - Київ, 2004. - №3 – С.16-19.

17.Буриев Х.Ч. Справочная книга бахчевода / В.Ф. Белика - М.: Колос, 1984. – С. 45-48.

19.Быковский Ю.А. О культуре столового арбуза в богарных условиях Волгоградского Заволжья / Ю.А. Быковский, Н.П. Филиппева // Агротехника и селекция бахчевых культур . – 1992. - №2. – С. 21-26.

Тематика: Сільськогосподарські науки

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ФОНУ ЖИВЛЕННЯ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ ГІБРИДУ СОНЯШНИКУ В УМОВАХ КРАПЛИННОГО ЗРОШЕННЯ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

Берднікова О.Г.

к.с.г.н.

Пастушенко Д.О.

студент АФ

Херсонський державний аграрний університет, м. Херсон, Україна

До останнього часу однією з основних культур на полях України залишається соняшник. Його посіви займають понад 2,0 млн. га., що становить 96 % площі всіх олійних культур. Найбільші посівні площі соняшнику сконцентровано в центральних та південних областях нашої країни.

Популярність цієї культури полягає в стратегічній та значній економічній ефективності її вирощування. Порівняно з іншими культурами соняшник дає найбільший вихід олії одиниці площі (750 кг/га в середньому по Україні). На соняшникову олію припадає 90% загального виробництва олії України. Олія з

соняшнику має високу харчову цінність, поступаючись у цьому лише оливковій олії, Вона має великий вміст полінасиченої жирної ліноленової кислоти, фосфатів, стеаринів, вітамінів (А, Д, НІ К). Крім того, побічні продукти при виробництві соняшникової олії також знайшли своє застосування. Макуха і шрот є кормом для худоби, лузга - сировиною для виробництва гексозного і неточного цукру. Кошики соняшнику є цінним кормом для тварин. Стебла можна використовувати для виготовлення паперу, а попіл як добриво. Жовті пелюстки язичкових квіток соняшнику використовують як ліки у фітотерапії.

Головною задачею при наборі системи агротехнічних: прийомів вирощування культур є створення таких умов, які в найбільшій ступені відповідали вимогам, що висувають рослини. Для того, щоб обґрунтувати агротехнічні рекомендації по вирощуванню високих урожаїв насіння соняшнику в проведених дослідженнях вивчалася динаміка лінійного росту рослин.

У таблиці 1 представлені дані спостережень висоти рослин залежно. від досліджуваних факторів у фазу утворення кошика. цвітіння і фізіологічної стиглості культури.

На контрольному варіанті. де у допосівний період було внесено $N_{17}P_{17}K_{17}$ висота рослин в фазу утворення кошику була 48.3 см. Додаткове внесення добрив, а саме $N_{30}+N_{34}P_{34}K_{34}$ збільшило висоту на 8,3 см. Третій та четвертий варіант $N_{45}+N_{34}P_{34}K_{34}$ і $N_{60}+N_{34}P_{34}K_{34}$ збільшили висоту на 12,2 і 15,2 см, відповідно.

Важливе значення при отриманні високого врожаю соняшнику мають умови вологозабезпечення та режим живлення, у яких він вирощується. Особливе місце в цьому посідає фон живлення за різних умов зволоження. Соняшник дуже вибагливий до поживного режиму ґрунтів, порівняно з іншими польовими культурами [5]. Тому дуже важливо знати ту оптимальну норму добрив, внесення якої буде економічно виправданим, а з іншого боку забезпечить найбільший приріст урожаю. У таблиці 1 представлені дані

спостережень висоти рослин залежно досліджуваних факторів у фазу утворення кошика, цвітіння і фізіологічної стиглості культури.

Таблиця 1

Висота рослини та діаметр гібриду соняшника Мегасан залежно від фону живлення, см

Фон живлення	Фаза росту та розвитку			Діамт кошику, см
	утворення кошику	цвітіння	фізіологічна стиглість	
Контроль (N ₁₇ P ₁₇ K ₁₇)	48,3	140,1	144,1	17,6
N ₃₀ +N ₃₄ P ₃₄ K ₃₄	56,5	154,0	157,5	20,0
N ₄₅ +N ₃₄ P ₃₄ K ₃₄	60,5	165,7	170,9	20,7
N ₆₀ +N ₃₄ P ₃₄ K ₃₄	63,5	174,5	180,0	21,9

Висота контролю у фазу цвітіння становила 140,1 см, тобто збільшилась на 91,8 см. Максимальний результат показав четвертий варіант N₆₀₊₃₄P₃₄K₃₄ і дорівнював 174,5 см, що на 34,4 см більше порівняно з контролем.

На контрольному варіанті, де у допосівний період було внесено N₁₇P₁₇K₁₇ висота рослин в фазу утворення кошику була 48,3 см. Додаткове внесення добрив, а саме N₃₀₊₃₄P₃₄K₃₄ збільшило висоту на 8,3 см. збільшило висоту на 8,3 см. Третій та четвертий варіанти N₄₅₊₃₄P₃₄K₃₄ та N₆₀₊₃₄P₃₄K₃₄ збільшили висоту на 12,2 і см, відповідно.

Площа листової поверхні - важливий компонент у формуванні врожаю культури. Накопичення органічної речовини врожаю в результаті фотосинтетичної діяльності рослин на посівах перш за все визначається розміром поверхні фотосинтезуючих органів, головним чином, листків. Чим більша площа листової поверхні, тим повніше буде уловлюватися посівами сонячна радіація і тим більшим буде загальний врожай органічної речовини, як результат - збільшення фотосинтетичної продукції посівів. Збільшення площі листків не тільки не дає позитивного результату, аде й знижує темпи накопичення органічної речовини. утвореної в процесі фотосинтезу

Площа листової поверхні гібриду соняшника Мегасин залежно від фону живлення, тис. м²/га

Фон живлення	Фаза росту та розвитку		
	Утворення кошику	Цвітіння	Фізіологічна стиглість
Контроль (N ₁₇ P ₁₇ K ₁₇)	14,8	26,6	7,6
N ₃₀ +N ₃₄ P ₃₄ K ₃₄	16,4	30,4	9,3
N ₄₅ +N ₃₄ P ₃₄ K ₃₄	18,2	36,1	11,0
N ₆₀ +N ₃₄ P ₃₄ K ₃₄	19,1	37,9	11,6

На варіантах контролю при внесенні мінеральних добрив у дозі N₁₇P₁₇K₁₇ під час фази утворення кошику площа листової поверхні гібриду соняшника Мегасин становила 14,8 тис, м/га.

Додаткове внесення азоту (N₃₀+N₃₄P₃₄K₃₄) збільшило площу листової поверхні на 1,6 тис. м /га. Внесення мінеральних добрив у дозі N₄₅+N₃₄P₃₄K₃₄ збільшило показник на 3,4 тис. м/га, Максимальний результат показав четвертий варіант з дозою добрив N₆₀+N₃₄P₃₄K₃₄, різниця порівняно з контролем становила 4,3 тис. м²/га.

Дослідження показали, що фони живлення, які вивчалися, істотно впливали на врожайність соняшника.

Таблиця 3

Фон живлення	Урожайність, т/га	Прибавка	
		т/га	%
Контроль (N ₁₇ P ₁₇ K ₁₇)	2,56		
N ₃₀₊₃₄ P ₃₄ K ₃₄	3,25	0,69	27,0
N ₄₅₊₃₄ P ₃₄ K ₃₄	3,56	1,00	39,1
N ₆₀₊₃₄ P ₃₄ K ₃₄	3,64	1,08	42,2

На варіантах контролю, де мінеральні добрива були внесені лише у допосівний період забезпечив рівень врожайності насіння 2,56 т/га. Додаткове внесення добрив у варіанті N₃₀+N₃₄P₃₄K₃₄ збільшило врожайність насіння на 0,69 т/га (27%). Збільшення дози азоту на 15 одиниць (N₄₅+N₃₄P₃₄K₃₄) збільшило

врожайність на 1 т/га (39.1%). Максимальні показники було отримано на четвертому варіанті ($N_{60}+N_{34}P_{34}K_{34}$) -3,64т/га, що порівняно з контролем було більшим на 1,08 т/га (42.2%). Отже вирощування соняшника в умовах Південного Степу України є рентабельним, а тому на основі експериментальних даних та метою раціонального використання води, добрив, високоефективного її енергетично доцільного виробництва культури рекомендуємо при краплинному зрошенні вносити мінеральні добрива за розрахунковою нормою.

Список літератури:

1. Бойко П.І., Бородань В.О. Вирощування соняшника в сівоzmінах. // Пропозиція. - №4, 2000. – С. 10-12.
2. Місце та строки повернення соняшника в сівоzmіні / [Бойко П.І., Коваленко Н.П., Бородань В.О., Дишлевий В.А.]. - Вісник Черкаського інституту АПВ. Міжвід. тематичний збірник наукових праць. - Черкаси. - Вип.4. - 2004. - С. 7-9.
3. Довідник по олійних культурах / [Борисонік З.Б., Михайлов В.Г., Салатенко В.Н., Добрянська Л.Ф.]. - К.: Урожай, 1988. - 85 с.
4. Васильєв Д.С. Агротехніка подсолнечника. - М.: Колос, 1983. -367 с.
5. Впровадження високопродуктивних гібридів соняшника - шлях до збільшення рентабельності його виробництва / Пропозиція. - №2. - 2006. - С. 4-7.

БІЛЯ ДЖЕРЕЛ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ: СЕРГІЙ ГЕССЕН**Берегова Г.Д.**

доктор філософських наук, професор,
Херсонський державний аграрний університет, gberegova@meta.ua

Філософія освіти як галузь філософського знання про освіту, як окрема дисципліна, сформувалася на початку ХХ століття, на теренах України – у кінці цього ж століття. Поштовхом до розвитку вітчизняної філософії освіти стала Всеукраїнська науково-практична конференція «Філософія освіти в сучасній Україні» 1996 року, де був презентований перший у країнах СНД навчальний посібник «Філософія сучасної освіти» (Лутай В.С., 1996). З 2000 року, зазначає В. Андрущенко, в Інституті вищої освіти АПН України активно почав працювати відділ змісту, філософії та прогнозування вищої освіти, який уперше в Україні відігравав роль координаційного й організаційного центру розробки проблем філософії освіти й упровадження її в педагогічну практику [1, с.61].

Нині філософія освіти розвивається у галузі практичної філософії й утворює комплексне й міжгалузеве вивчення освітніх процесів: зорієнтовує та змістовно наповнює педагогіку новими знаннями, методами та способами. Вона зазвичай охоплює й історію філософсько-освітніх вчень.

Зазвичай, у різних (за авторством) екскурсах до історії філософії освіти не знаходимо докладну інформацію про джерела виникнення філософії освіти, зазвичай стисло зазначено, що «у ХХ ст. принципи філософії активно залучалися до проблем освіти Дж. Дьюї, М. Бубером, С. Гессеном і ін.». І якщо про перших двох засновників філософії освіти є довідниково-інформаційні ресурси, то про С. Гессена інформації обмаль.

Сергій Йосипович Гессен (1887 – 1950) відомий як учений-педагог, філософ, публіцист і перекладач. Його книга «Основи педагогіки» (1922)

визнана однією з кращих книг ХХ століття з педагогіки, вона є першою роботою власне з філософії освіти, що починає усвідомлюватися як окрема галузь знання - «педагогіка як прикладна філософія».

Метою освіти, за С. Гессеном, є не тільки «залучення учня до культурних, у тому числі наукових, досягнень людства. Його метою є одночасно формування високоморальної, вільної та відповідальної особистості. Своєрідність особистості, передусім, - у її духовності». Могутність індивідуальності, підкреслював С. І. Гессен, корениться не в природній міці її психофізичного організму, але в тих духовних цінностях, якими просичується його душа. Особистість «набувається тільки через роботу над над особистісними завданнями. Вона творить себе лише творчістю, спрямованою на здійснення над особистісних цілей науки, мистецтва, права, релігії, господарства і вимірюється сукупністю створеного людиною в напрямі цих завдань культури» [2, с. 10].

Ця книга демонструє напрочуд тісний зв'язок основних ідей педагогічної концепції автора з філософією - вона вся просякнута філософським змістом, оскільки педагогіку автор вважав філософською за своєю суттю. Він писав, що його «приваблювала можливість явити в цій книзі практичну міць філософії, показати, що найбільш абстрактні філософські питання мають практичне життєве значення, і що нехтування філософським знанням мстить за себе в житті не менш, ніж ігнорування законів природи» [2, с.10-11].

С. Гессен розглянув у цій книзі теорію моральної та правової освіти, теорію наукової освіти (включаючи теорію університету), спотворення концепції трудової школи тощо. Він всебічно висвітлив питання співвідношення школи і держави, проблеми ефективного навчального плану, багатопредметності, питання самоврядування в школі, співвідношення свободи й авторитету, уроку та гри, проблеми заохочення і покарання, проблеми шкільної традиції і багато інших питань [2, с.11].

С. Гессен прагнув показати, що «навіть найбільш приватні та конкретні питання педагогіки зводяться в останніх своїх засадах до суто філософських

проблем», і що боротьба різних педагогічних течій між собою є тільки відображенням більш глибоких філософських протилежностей.

Виклавши філософські основи педагогіки, автор не обмежився загальними положеннями, але, залишаючись у сфері суто педагогічних питань, широко розкрив закладений в них філософський зміст. Він яскраво виявив «практичну міць філософії, показати, що найбільш абстрактні філософські питання мають практичне життєве значення, що нехтування філософським знанням мстить за себе в житті не менше, ніж ігнорування законів природи».

С. Гессен зазначає: «І хоча я намагався обмежити виклад суто філософських проблем мінімумом, необхідним для вирішення поставлених в центрі книги педагогічних питань, логіка вихідної точки зору сама собою привела до того, що в ній виявилися порушеними всі ті питання, які складають звичайний предмет розгляду так званих «вступу до філософії». Правда, завдання філософської педагогіки виконане в цій книзі лише наполовину: у ній викладені мною тільки прикладна етика й філософія права і прикладна логіка. Остільки вона становить лише перший том системи наукової педагогіки, який повинен бути доповнений згодом викладом філософських начал художньої, господарської та релігійної освіти» [2, с.13].

Читач може чітко прослідкувати основне положення цієї книги С. Гессена: будь-яка педагогічна система – навіть там, де вона видає себе сама за суто емпіричну науку – є додатком до життя філософських поглядів її автора. «І якщо в історії педагогічних вчень ми, починаючи з Платона і закінчуючи Шлейермахером, маємо достатньо прикладів суто філософської педагогіки, то в сучасній педагогічній літературі свідомо й послідовно побудова педагогіки, як прикладної філософії, дана, мабуть, в одній тільки праці Наторпа. До типу його праці і наближається найбільше це дослідження» [2, с.14].

Що дає сучасникам звернення до історії педагогічних вчень? - Будь-яке філософське дослідження, щоб бути плідним, має бути насичене історичним матеріалом, який воно усвідомлює в його надісторичному сенсі; «... історія педагогічних вчень занадто ще розуміється більшістю педагогів-практиків як

зібрання застарілих і спростованих життям поглядів. Показати, що сучасні погляди є тільки поглибленням і подальшим розвитком цих «застарілих» поглядів, які продовжують жити в них в своєму очищеному життям і думкою вигляді, і що, навпаки, багато сучасних кічливих своєю новизною поглядів, є простим переспівом дійсно застарілих теорій, - уявлялося мені дуже вже привабливим і повчальним завданням» [2, с. 16].

Як бачимо, педагогічні ідеї С. Гессена лежать у руслі відносно нового напряму в науці та званого нині «філософією освіти» [2, с. 6], де філософія, звертаючись до педагогічної теорії й практики, до проблем освіти, не обмежувалася описом і рефлексією про сформовану систему освіти, її цілі й рівні, а висувала проекти її перетворення й побудови нової системи освіти з новими ідеалами й цілями. Педагогіка ще в 1930-х рр. починає трактуватися як прикладна філософія. На цій позиції і стояв Сергій Йосипович Гессен, котрий хоч і сформувався як філософ-неокантініанець, однак його філософські інтереси пізніше змістилися у бік філософії виховання. Метою освіти він вважав не тільки залучення до культури людства, а й формування моральної, вільної та відповідальної особистості. Педагогіка Гессена демонструє практичну цінність філософії та могутність особистості, котра проникає в духовні цінності культури [4].

Список літератури:

1. Андрущенко В.П. Філософія освіти в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку / В.П. Андрущенко, В.С. Лутай // Наукові записки АН ВШ України. – Вип. 6. – 2004. – С. 59-72.
2. Гессен С. И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию / С.И.Гессен. — М.: Школа-Пресс, 1995. – 448 с.
3. Лутай В. С. Філософія сучасної освіти / В.С. Лутай. – К.: Центр Магістр-S Творчої спілки вчителів України, 1996. – 256 с.
4. Новая философская энциклопедия; [Электронный ресурс] / ИФ философии РАН. – Режим доступа: <http://iph.ras.ru/elib/2251.html>.

ВИКОРИСТАННЯ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ В ОСВІТІ

Бєла Л.П.

Криворізький державний
комерційно-економічний технікум,
викладач математики та інформатики,
викладач другої категорії
тел. 0975660508
belaya.lilia2@gmail.com

Мобільні технології стрімко увірвалися в життя людей і стали незамінними в багатьох аспектах людської діяльності. Не стала винятком і освіта. Після успіху онлайн-курсів, розробка мобільних додатків, які дозволяють вивчити іноземну мову або підготуватися до іспиту з математики, набирає обертів.

Мобільний навчання – це будь-яка навчальна активність, в якій переважно або виключно використовуються портативні пристрої - телефони, смартфони, планшети, іноді ноутбуки тощо, але не звичайні настільні комп'ютери. (IADIS International Conference Mobile Learning)

Перші спроби організувати середовище, в якій студент не залежав би від стаціонарного комп'ютера, а міг переміщатися з ним як всередині навчального закладу, так і за її межами, почалися практично в той же час, коли стали доступні портативні комп'ютери. Основні напрямки використання мобільних комп'ютерів в навчанні були намічені ще Аланом Кейєм. За його задумом «дайнабуки» повинні були стати основними інструментами навчального процесу. З їх допомогою діти змогли б складати власні програми, читати електронні книги і спілкуватися - як у школі, так і за її межами.

Член міжнародної консультативної ради при Університеті Пенсільванії у Філадельфії Найджел Пейн виокремив елементи мобільного навчання, основними з яких є:

- мобільне навчання надає можливість використання вільних проміжків часу;
- мобільні додатки повинні бути компактними й активізуватися з того місця, на якому було перервано роботу;
- мобільні додатки повинні бути доступними в Інтернеті, а також бути синхронізованими з мобільними засобами навчання[2].

Впровадження мобільного навчання стало можливим завдяки широкому набору функцій сучасних мобільних пристроїв, до яких на сьогоднішній день зокрема, відносяться: голосовий зв'язок, обмін повідомленнями, обмін графікою, Інтернет-браузери і ін.

Зараз практично кожен гаджет може бути використаний в процесі навчання математики. Просто необхідно навчити викладачів та студентів до безпечної роботи з гаджетами: швидкого пошуку інформації, роботі з електронними підручниками, використання спеціальних математичних додатків, спільну роботу над проектами, перевірки своїх знань в тестуваннях. Це не тільки цікаво студентам, але і полегшує працю викладача, економить його час і робить процес навчання більш технологічним і сучасним.

Застосування мобільних засобів в процесі навчання математики сприяє подоланню комунікативного бар'єру зі студентами, формуванню навичок дослідницької діяльності, підвищенню мотивації до оволодіння життєвими компетентностями, розвитку мислення та використання їх у житті.

Додатків, пов'язаних з математикою в Google Play досить багато. Кожен викладач може обрати потрібний додаток, виходячи з теми, мети, завдань того чи іншого заняття.

Math Boagd – ідеальний додаток для застосування математичних операцій студентами в ігровій формі. Вирішувати будь-які математичні завдання тепер можна із задоволенням: додавання, віднімання, множення, ділення, піднесення

до степеня та обчислення квадратного кореня. Math Board перетворює навчання на захоплюючу гру.

Для більш серйозних речей, таких як вища математика, може підійти *Math Helper*. Функціонал додатка великий і включає: лінійну алгебру (операції над матрицями та розв'язування систем лінійних рівнянь), векторну алгебру (вектори та фігури), теорію ймовірності, а також границі та послідовності.

Додаток *Піфагор* є мобільним довідником з математики, що включає 5 розділів: алгебра, тригонометрія, математичний аналіз, теорія ймовірності та дискретна математика.

Тим, хто не любить тримати під руками товсті довідники, може згодитися програма *Формули*, що містить приблизно 750 основних математичних формул.

Grapher - програма для побудови, перетворення та дослідження графіків функцій. Є незамінним помічником при вивченні геометричних перетворень графіків функцій, дослідженні графіків тригонометричних функцій.

Набуває широкої популярності у використанні на заняттях технологія QR-кодів. **QR-код** (від англ. quick response — швидкий відгук) – це двовимірний штрих-код, який дозволяє кодувати будь-яку інформацію. QR-код візуально представлений у вигляді чорно-білого квадрату, що нагадує лабіринт. Головною перевагою QR-коду над звичайним штрих-кодом є можливість сканування звичайною камерою смартфона та великий обсяг інформації, що кодується. Готовий QR-код являє собою зображення в форматі JPG, яке можна розмістити на своєму веб-ресурсі, опублікувати в соціальній мережі, роздрукувати на будь-якій поверхні та просто відкрити на своєму смартфоні.

Із залученням QR-кодів можна зашифрувати та отримувати швидкий доступ фактично до будь-якої інформації у мережі інтернет: відео на YouTube, певної геолокації на Google картах, e-mail, посилання на сторінку профілю у соціальних мережах, аудіофайл, книгу тощо. Або у такий спосіб може бути закодовано невеличкий текст чи номер телефону, який можна «зчитати» навіть без доступу до мережі інтернет. В освітній діяльності можна закодувати

означення, правила та алгоритми, зразки виконаних завдань, посилання на вікторини, інтерактивні вправи, тести та анкети, відповіді на завдання та багато іншого.

Код зчитується будь-яким мобільним телефоном, якщо в ньому є камера та встановлена спеціальна програма. Ось неповний перелік доступних програм для різних платформ мобільних телефонів та смартфонів: Google Goggles, QuickMark, Barcode Scanner, Barcode2file, QR Droid, NeoReader, ixMAT Scanner, 2D-код, Elinext UPC, I-Nigma, QR Droid.

Застосування QR-кодів в процесі навчання сприяє подоланню комунікативного бар'єру зі студентами, формуванню навичок дослідницької діяльності, підвищенню мотивації до оволодіння життєвими компетентностями, розвитку мислення та використання їх у житті.

Не можна не згадати і Google-технології в навчальному процесі, а саме сервіз **Google Classroom**, що дозволяє викладачам застосовувати елементи дистанційного навчання, організовуючи навчальний процес через Інтернет. До основних можливостей Google «Класу» відносяться: Google Drive, Google Docs, Google Forms, Gmail, YouTube, Google Hangouts, та інші інструменти Google.

Широкого використання в освітньому процесі набули **Google Форми**, які дозволяють виконувати тестування. Знову ж таки, проходити тести з предмету студенти можуть зі свого мобільного пристрою.

Можемо зазначити, що для викладання гуманітарних дисциплін корисною для використання в навчальний та позанавчальний час є технологія **Google Hangouts** – програмка для проведення онлайн-консультацій та відеозв'язку. Студентам лише потрібно встановити відповідний додаток на телефон. Для організації проведення конкретної відео-консультації викладачу заздалегідь необхідно викласти повідомлення для певного кола студентів у Google «Класі». Отримавши повідомлення, студенти переходять за посиланням і приєднуються до відео-консультації. Під час відео-зв'язку усі чують і бачать один одного.

Використовувати мобільні додатки в освітніх цілях зручно, вигідно ефективно. У транспорті, під час перерви або сидячи в кафе можна заглянути в смартфон і розібратися з новою темою або повторити пройдений матеріал.

Мобільні додатки охоплюють всі галузі знань і можуть допомогти з різними науками. Звичайно, програма не замінить повноцінні заняття або курс у вищому навчальному закладі, але розібратися що до чого і отримати базові знання дуже навіть допоможе.

Список літератури:

1. Горбатюк Р. М., Тулашвілі Ю. Й.. Мобільне навчання як нова технологія вищої освіти [Електронний ресурс]: Науковий вісник Ужгородського національного університету. - 2013. - №27. - С. 31-34. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2013_27_10

2. Пэйн Н. 10 элементов мобильного обучения [Електронний ресурс]: Дистанционное обучение: информационный портал. – Режим доступу: <http://www.distancelearning.ru/db/el/C89AA03833448937C32577660010ACF1/doc.html>

3. Шишковская Ю. В. Использование мобильных устройств в педагогической практике [Електронний ресурс]// Молодой ученый. - 2015. - №11. - С. 1519-1521 - Режим доступу: <https://moluch.ru/archive/91/19608/>

ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ З БІОГЕОХІМІЇ ДЛЯ ЕКОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Біла Т.А.

кандидат сільськогосподарських наук,
доцент кафедри хімії та біології

Ляшенко Є.В.

кандидат хімічних наук,
доцент кафедри хімії та біології

Охріменко О.В.

кандидат технічних наук,
доцент кафедри хімії та біології

Херсонського державного аграрного університету
м. Херсон, Україна

Проблема формування професійної компетентності особи – одна з найактуальніших, соціальних, предметно-дисциплінарних і методичних проблем сьогодення. Сучасні тенденції розвитку і вдосконалення вітчизняної освіти на шляху формування фахової компетентності студентів спрямовані на максимальне зближення знань, умінь, способів діяльності, готовності і здатності їх використання у нестандартній робочій і побутовій ситуації.

Актуальність обраної проблеми зумовлена пошуком ефективних шляхів, що забезпечили б вирішення завдань для формування предметних компетенцій з біогеохімії для екологічних спеціальностей.

У словнику методичних термінів компетенція визначається як сукупність знань, навиків, умінь, що формуються у процесі вивчення тієї чи іншої дисципліни, а також здатність до виконання будь-якої діяльності. Структура змісту вищої школи передбачає формування на кожному з її рівнів певної

системи компетенцій. Але вони відрізняються за своїм змістом і обсягом. На міжпредметному рівні освіти формуються базові компетенції. Зміст навчального предмету протягом усього терміну його вивчення створює можливості для формування загально предметних компетенцій, які разом з іншими загально предметними компетенціями формують ключові компетенції, визначаючи якість освіти. На нашу думку, на всіх рівнях освіти під час формування компетенцій повинні враховуватися предметні, соціальні і особистісні аспекти.

На достатньому рівні в наукових публікаціях висвітлюється суть і класифікація базових компетенцій, але питання розробки і поглиблення змісту предметних компетенцій особливо з біогеохімії на екологічних спеціальностях потребує доопрацювання.

Екологічна освіта в останні роки набула великої популярності. Це пов'язано з великим полем діяльності для екологів, особливо при переході людства до сталого екологічно безпечного розвитку.

Біогеохімія – це фундаментальна природознавча дисципліна. Знання про речовини, їх структуру, властивості, біологічні функції, знаходження у природі та взаємоперетворення є основою формування екологічних знань. Хімічні знання сприяють засвоєнню інших профільюючих дисциплін, дають можливість випускникам, до речі виходячи з хімічних позицій, досліджувати стан довкілля та вплив на нього людини і вирішувати сучасні екологічні проблеми. Ми проаналізували зміст Галузевого стандарту вищої освіти України і програму навчальної дисципліни «Біогеохімія». З метою ефективного виконання професійних завдань у Галузевому стандарті вищої освіти України передбачено формування у студентів-екологів ключових (базових) компетенцій:

- функціональна компетенція;
- компетенція інтерактивних схем;
- прагматична компетенція.

Ці ключові компетенції важливі для формування у студентів-екологів і хімічних предметних компетенцій. Біогеохімія вивчається протягом двох років.

Навчальна програма поєднує шкільні хімічні знання та поглиблює і розширює їх за роки вивчення дисципліни. Оскільки ці ключові компетенції є загально предметними, то умовно їх поділяють на декілька груп:

- група, що містить знання про коло реальних хімічних об'єктів (речовини, хімічне обладнання);
- група, що містить загальнокультурні знання (хімічні закони, принципи, вчення, методи і т.д.);
- група, що є втіленням ключових компетенцій на хімічно-предметному рівні.

Відповідно, до цього поділу, основними об'єктами, які вивчає біогеохімія є речовини різних рівнів структурної організації – атомного, молекулярного, полімерного. Структурна організація речовин визначає їх властивості і біологічні функції, знаходження в природі, застосування та вплив на довкілля. Ці знання у комплексі із знаннями про рівні організації живої природи (клітинного, організмового, популяційного, біогеоценозного та біосферного) дозволяють сформувати у студентів одну з ключових компетенцій – уявити, зрозуміти й пояснити світобудову. Вони також мають і фахове значення, оскільки сприяють формуванню у студентів-екологів однієї з предметних екологічних компетенцій, зазначеної в Галузевому стандарті вищої освіти України, а саме – встановлення зв'язків між елементами оптимальної системи. Це можна показати на прикладі біосфери з усією різноманітністю проявів структурної організації неживої й живої природи, яка, як відомо, є оптимальною системою для існування життя.

Перелік предметних компетенцій з хімії, що стосувалися речовинних об'єктів реальної дійсності, складався відповідно до схеми, яка показує співвідношення між поняттями, що виражають упорядкованість системи та її зовнішніми проявами, а саме: структурна організація речовин → властивості та біологічні функції → знаходження в природі й взаємоперетворення → застосування → вплив на навколишнє природне середовище.

В основу інших хімічних компетенцій було покладено загальнокультурні знання (закони, вчення, методи ідентифікації та виділення речовин тощо), а також зміст деяких ключових компетенцій.

Таким чином, у студентів-екологів мають бути сформовані предметні компетенції з біогеохімії, такі як:

- формулювання основних понять, законів, принципів хімії;
- розрізнення речовин атомного, молекулярного та полімерного рівнів структурної організації, встановлення генетичних зв'язків між ними;
- встановлення зв'язків між структурною організацією речовин та їх властивостями і біологічними функціями;
- пояснення термодинамічних і кінетичних закономірностей хімічних процесів, природи утворення розчинів, сутності і кількісних характеристик, що відбуваються в них (електролітична дисоціація, гідроліз, окисно-відновні процеси, комплексоутворення);
- оцінювання вмісту хімічних елементів та їх сполук у геосферах Землі, їх роль у навколишньому середовищі;
- розпізнавання хімічних аспектів стану довкілля;
- вирішення хімічних шляхів вирішення екологічних проблеми, прогнозування результатів цієї діяльності;
- використання сучасного хімічного обладнання;
- проведення хімічного експерименту з дотриманням правил техніки безпеки;
- розв'язування теоретичних і прикладних завдань, пов'язаних з дослідженням якісного і кількісного складу об'єктів довкілля, властивостями речовин та їх взаємоперетвореннями;
- пояснення отриманих результатів з урахуванням порушеної проблеми, проведення необхідних розрахунків, здійснення статистичних і графічних обробок результатів дослідження, формулювання і запис остаточних результатів розв'язання проблеми;

- володіння комунікативною культурою і застосування її під час проведення навчальних занять у процесі вирішення спільних практичних завдань;
- самостійне здобуття хімічних знань з різних джерел інформації;
- систематизація навчальної інформації відповідно до заданої теми, оформлення результатів цієї роботи у вигляді курсової роботи, виступу на науковій конференції тощо;
- перенесення й інтегрування предметних компетенцій з хімії в інші навчальні дисципліни фахового спрямування.

Отже, реалізація предметних компетенцій з біогеохімії у студентів-екологів сприяє формуванню професіональних компетенцій, допомагає формуванню загального екологічного мислення і сучасного наукового світогляду.

Список літератури:

1. Азимов Э.Г., Щукин А.Н. Словарь методических терминов (Теория и практика преподавания языков). – СПб.: «Златоуст». 1999. – 472 с.
2. Авдеева Н. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования // Педагогика. – 2003. - № 5. – С. 34-39.
3. Пометун О.І. Теорія і практика послідовності реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В. Овчарук. К.: «К.І.С.». 2004. – С. 16-25.
4. Трубачева С.Е. Умови реалізації компетентнісного підходу в навчальному процесі // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В. Овчарук. К.: «К.І.С.». 2004. – С. 53-58.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Білоусько Тетяна Миколаївна

Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»

В умовах трансформації державних органів управління, а також суспільства в цілому, досить актуальним постає питання діяльності страхових компаній в Україні. Розвиток страхової діяльності в Україні та питання інформаційного забезпечення діяльності страхових компаній набуває все більшої актуальності, оскільки, за умов розширення асортименту страхових послуг, загострюється конкурентна боротьба на внутрішньому ринку. Задля виживання та досягнення домінуючих позицій лідера в страховій галузі необхідно вдосконалити систему інформаційного забезпечення діяльності компаній, активно нарощувати конкурентні переваги, постійно досліджувати і аналізувати як внутрішню, так і зовнішню інформацію, що надходить на підприємство.

Інформаційним забезпеченням розуміють сукупність уявлень, понять, даних, які отримані від внутрішніх і зовнішніх джерел надходження (комплексом взаємопов'язаних методів і заходів), що систематизовані, збережені та поширені в межах компетенції зацікавленим особам у зручному для них вигляді.

У сучасних умовах інформаційне забезпечення, що складається із збирання і переробки інформації, є важливою складовою проведення страхування. Існує потреба постійно аналізувати зміни зовнішніх і внутрішніх чинників, що можуть вплинути на ефективність інноваційної діяльності

страхової компанії. Страховик повинен мати бази даних, щодо поточної та стратегічної діяльності, зміни макро- і мікроекономічної ситуації на страховому ринку, тенденції розвитку страхування.

Ефективність страхового управління значною мірою залежить від якості його інформаційного забезпечення. Вичерпна, достовірна, своєчасна та зрозуміла інформація є запорукою прийняття оптимальних управлінських рішень, спрямованих на зменшення витрат фінансових ресурсів, зростання прибутку та ринкової вартості організації [1, с. 13].

Характерною особливістю страхового ринку є непередбачуваність можливих результатів, тобто його ризиковий характер [2, с. 173]. Це передбачає цілеспрямований пошук та організацію роботи щодо зниження ступеню ризику, вміння отримання та збільшення доходу (прибутку) у невизначеній господарській ситуації. Тому доцільно для страхових компаній розпочати інноваційну діяльність, яка буде спрямована на забезпечення доведення науково-технічних ідей, новацій до результату, придатного до практичного застосування та реалізації їх на ринку страхових послуг з метою задоволення потреб населення в конкурентоспроможних страхових послугах.

Інформаційне забезпечення є основою послідовного ланцюга етапів підготовки, прийняття та реалізації управлінського рішення, тому вважається за доцільне визначити складові в системі інформаційного забезпечення інноваційної діяльності страхових компаній (рис. 1). Нижче вказано сутність кожної складової.

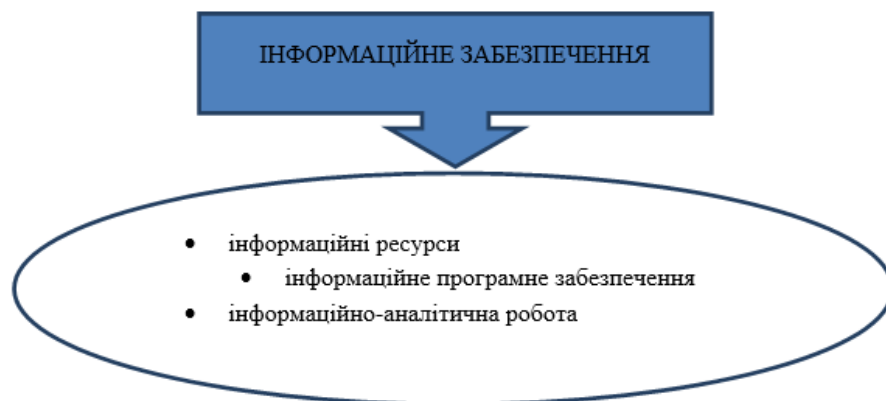

Рисунок 1 – Складові інформаційного забезпечення

Інформаційні ресурси – це упорядкована сукупність інформації в будь-якій формі та вигляді, яка забезпечує систему управління відповідною кількістю даних, відомостей, знань для прийняття управлінських рішень.

Інформаційне програмне забезпечення – технічні засоби обробки, зберігання та поширення інформації; програмні, технічні, організаційні засоби комп'ютерної мережі, призначені для розв'язання завдань користувачів.

Інформаційно-аналітична робота – діяльність фахівців страхової компанії, що спрямована на дослідження, організацію збирання, реєстрації, передавання та оцінки інформаційного потоку про зовнішні та внутрішні фактори функціонування системи.

Інформаційне забезпечення та його складові охоплюють надходження, систему руху й перетворення інформації, включаючи класифікаційні переліки всіх даних, методи їх кодування, зберігання та передавання. Розробка інформаційного забезпечення інноваційної діяльності страхових компаній спрямована на використання технічних засобів управління для постачання необхідної інформації відповідним органам управління з метою організації, по-перше, безперервного процесу збирання, опрацювання, зберігання й пошуку інформації, а також передачі її на різні рівні управління; по-друге, високої надійності та імовірності інформації відповідно до встановлених вимог щодо збирання та опрацювання на кожному рівні управління.

Структура інформаційного забезпечення діяльності страхових компаній включає в себе:

1. Інформаційний фонд, що являє собою набір даних, зведень, необхідних для прийняття відповідних управлінських рішень. Обсяг інформаційного фонду залежить від засобів, джерел його формування, а також сукупності розв'язуваних задач. На об'єм інформаційного фонду здійснює істотний вплив ступінь автоматизації управлінських робіт.

2. Спеціальні прийоми і методи інформаційного забезпечення – включають таблиці урахування документообігу, схеми документопотоку, а також спеціальні матриці.

3. Методи опрацювання інформаційного забезпечення – включають планування, прогнозування, економічний аналіз.

Інформаційна система страхових компаній пов'язана з вирішенням завдань бухгалтерського обліку, накопиченням інформації за окремими видами наданих страхових послуг, створенням інформаційних баз даних клієнтів за різними видами страхування, організації інформаційного середовища для зв'язку страхувальників та страховиків між собою та з страховими компаніями.

Головним сучасним напрямком удосконалення обробки інформації у страхових компаніях є створення автоматизованої інформаційної системи (АІС), що базується на застосуванні економіко-математичних методах та новітніх засобах передавання даних. Нові можливості в роботі страхових компаній різноманітних рівнів управління, що зорієнтовані на автоматизовану технологію розв'язування задач, значною мірою виявляються там, де цим процесом охоплено більшість функцій і задач їх основної діяльності. Цим досягається підвищення рівня планової та аналітичної роботи, удосконалюються методи і способи ведення страхових операцій, форми обліку й звітності, прискорюється обробка різного роду звітних даних і, нарешті, підвищується обґрунтованість необхідних управлінських рішень.

Основною метою створення АІС у страховій компанії є забезпечення такого рівня управління діяльності компанії, за якого комплексно реалізуються такі завдання:

- проведення в задані терміни багатоваріантних розрахунків, пов'язаних із рухом договорів страхування;
- автоматизація процесу обліку договорів за всіма видами страхування;
- досягнення найвищих показників розвитку всіх видів майнового та особистого страхування;
- прийняття оптимальних планових рішень щодо прибутків і видатків грошових коштів та отримання необхідного фактичного прибутку.

Останнє положення найважливіше, оскільки страхові компанії є комерційними і функціонують на принципах повного господарського розрахунку.

Призначення автоматизованої інформаційної системи полягає в забезпеченні збору, зберігання, обробки і передавання інформації на базі використання засобів обчислювальної техніки й зв'язку з урахуванням взаємодії рівнів управління та підрозділів страхових компаній між собою, з клієнтами, організаціями та автоматизованими інформаційними системами інших міністерств і відомств, Державним комітетом України з нагляду за страховою діяльністю.

Автоматизовані інформаційні технології в діяльності страхової компанії спрямовані на впровадження систем, які охоплюють всі основні елементи технологічного процесу та гарантують повну безпеку даних на всіх етапах обробки інформації. Реалізація автоматизованої інформаційної системи страхової компанії полягає в автоматизованому вирішенні задач страхової, фінансової, бухгалтерської та інших видів діяльності. Автоматизовані інформаційні технології діяльності страхової компанії спрямовані на впровадження систем, що охоплюють всі основні елементи технологічного процесу страхування і гарантують повну безпеку даних на всіх етапах обробки інформації. Реалізація автоматизованої інформаційної системи страхової компанії полягає в автоматизації розв'язування задач страхової, фінансової, бухгалтерської та інших видів діяльності.

Автоматизована інформаційна система страхових компаній структурно складається з функціональних і забезпечувальних підсистем. Функціональна частина АІС складається із таких підсистем.

Підсистема 01 «Планування» призначена для розробки перспективних і поточних планів прибутків і видатків за всіма видами страхування і планів надходження страхових платежів.

Підсистема 02 «Бухгалтерський облік і звітність» реалізує автоматизоване розв'язання задач з виконання операцій обліку грошових і поточних

господарських операцій, укладання бухгалтерських звітів у цілому по страховій компанії, а також із формування зведених бухгалтерських балансів і аналітичних розробок до них.

Підсистема 03 «Праця і заробітна плата» призначена для розробки проектів кошторисів видатків і обліку видатків на утримання органів страхової компанії, складання звітів з праці та заробітної плати, формування зведених звітів документів та аналітичних розробок до них.

Підсистема 04 «Статистичний облік і звітність» використовується для укладання зведених статистичних звітів за всіма видами страхування, фінансовими результатами страхових операцій за рік, визначення основних показників роботи страхової компанії, укладання аналітичних розробок за всіма видами звітності, організаційно-масової та контрольної-ревізійної роботи.

Підсистема 05 «Правове забезпечення» забезпечує облік, зберігання і пошук правових та інформаційних актів за всіма видами діяльності страхових компаній. Задачі цієї підсистеми, а також підсистеми 06 «Контроль виконання документів» і підсистеми 07 «Кадри» розв'язуються в рамках автоматизованої інформаційно-пошукової системи (ІПС). Використання ІПС дозволяє централізувати збір і контроль інформації, одержувати відповіді із законодавчих, правових, нормативних та інших питань всім користувачам системи за умов, що з нею одночасно працюють кілька користувачів.

Підсистема 08 «Тарифи і нормативи» призначена для автоматизованого розв'язування задач з обчислення тарифних ставок за видами майнового й особистого страхування, резервами внесків зі страхування життя, розробки середніх цін на сільськогосподарські культури і т. ін. У підсистемі виконуються також розрахунки відомчих нормативів розподілу фонду економічного стимулювання.

Підсистема 09 «Автоматизована обробка інформації» виконує розв'язування задач з організації автоматизованої обробки страхової інформації у страховій компанії. У рамках підсистеми формуються зведені звіти про переведення страхової інформації та обробку з допомогою ПК, витрати коштів

на машинну обробку за типами ПК і адміністративними територіальними одиницями в розрахунку на один особовий рахунок [Зс. 23].

Забезпечувальна частина автоматизованої інформаційної системи охоплює інформаційне, програмне, технічне, організаційне та інші види забезпечення.

Інформаційне забезпечення страхових компаній – це сукупність інформаційних ресурсів і способів їх організації, необхідних та придатних для реалізації аналітичних процедур. Удосконаленню інформаційного забезпечення інноваційної діяльності сприяють досягнення у сфері новітніх технологій, зокрема, комп'ютеризації, а точніше – окремих програм.

Однак, всупереч позитиву, глобальна комп'ютеризація призводить до певних проблем, серед яких слід особливо відзначити такі [2, с. 175]: несанкціонований сторонній доступ до інформації, її копіювання чи зміна; некоректна робота програмного забезпечення; технічні проблеми з обладнанням; помилки персоналу.

Для покращання інформаційного забезпечення страхового ринку України необхідно:

- вирішити питання автоматизації обліку та формування бази даних клієнтів;
- забезпечити можливість оперативного прийняття рішень щодо страхових випадків;
- зробити доступною інформацію про скарги страхувальників та рейтинг страховиків.

Саме відсутність доступної аналітики у сфері страхування, на думку багатьох дослідників, стримує його розвиток в Україні [4, с. 15].

Інноваційним напрямом діяльності страхових компаній передбачає використання нового інформаційного програмного забезпечення, а саме: web-інтерфейсу та асистанс-програм.

Впровадження web-програми страхування дозволить здійснювати дистанційне обслуговування клієнтів, сприятиме зменшенню адміністративних

витрат страховика та скороченню часу на укладання договору. Програма-інтерфейс у страхуванні – на ринку страхування сприятиме дистанційному доступу клієнтів до власних накопичувальних рахунків, надаватиме можливість відслідковувати стан власного рахунку.

Асистанс програми передбачатимуть консультації та надання додаткових послуг клієнтам в разі настання страхового випадку. За умови ефективного правового регулювання та досконалої нормативно-правової бази ці інноваційні програми значно полегшать співпрацю між страховими компаніями та страхувальниками.

Інформаційне забезпечення інноваційної діяльності на страховому ринку України перебуває на стадії становлення та розвитку, діяльність вітчизняних страхових компаній стимулює сильна конкуренція іноземних страхових компаній. Тому впровадження інновацій в інформаційному забезпеченні є запорукою успіху в безкомпромісній конкурентній боротьбі.

Таким чином, інформатизація – це процес задоволення інформаційної потреби, що виникає внаслідок необхідності вирішення актуальних завдань суспільства та економіки на основі створення, розвитку та використання інформаційно-комунікаційних технологій. Процес інформатизації сприяє забезпеченню національних інтересів, поліпшенню керованості економікою, розвитку наукоємних виробництв і високих технологій, зростанню продуктивності праці, вдосконаленню соціально-економічних відносин, збагаченню духовного життя та подальшій демократизації суспільства.

Ефективність страхового управління значною мірою залежить від якості його інформаційного забезпечення. Страхові компанії для свого ефективного функціонування повинні будувати свою діяльність, спираючись на таку інформаційно-технічну платформу, в центрі якої мав би знаходитись клієнт. Тоді, отримавши всю інформацію про нього та його ризики, які вже є застрахованими, можна здійснювати ефективну пропозицію купівлі страхової послуги, яка б була актуальною та вчасною для клієнта, а також формувала високий рівень довіри та лояльності до страховика.

З метою стабільного функціонування страхового ринку та забезпечення умов ефективної керованості та гарантованості страхового підприємництва, потрібно розробляти та впроваджувати комплекс інформаційно-технічного та програмного забезпечення, який би охопив всі сектори діяльності страхових організацій та сприяв упорядкуванню та поглибленню взаємовідносин між суб'єктами страхового ринку на всіх етапах процесу створення валового внутрішнього продукту держави.

Отже, враховуючи специфіку страхового бізнесу та розвиток діяльності страхових компаній в Україні, потрібно розглядати належне інформаційне забезпечення страхової діяльності, що визначатиме аналіз інформаційних ресурсів, вивчення інформаційного програмного забезпечення та проведення ефективної інформаційно-аналітичної роботи.

Список літератури:

1. Захарова І. В. Основи інформаційно-аналітичної діяльності: навч. посібник. / І. В. Захарова, Л. Я. Філіпова – Київ: Центр учбової літератури, 2013. – 336 с.
2. Мельник Л. Г. Социально-экономические проблемы информационного общества: монография / Л. Г. Мельник, М. В. Брюханова. – Вып. 2. – Суммы: Университетская книга, 2010. – 896 с.
3. Журавський В.С. Україна на шляху до інформаційного суспільства / В.С. Журавський, М.К. Родіонов, І.Б. Жилияєв; за заг. ред. М.З. Згуровського // Національний технічний ун-т України «Київський політехнічний ін-т». – Київ.: Вид-во Політехніка, 2004. – 482 с.
4. Албитов А. Всё о CRM. / А. Албитов, Е. Соломатин // Customer Relationship Management. – 2007. – №2. – С. 13-18.

РОЛЬ ПРОПРІОЦЕПТИВНОЇ НЕЙРОМ'ЯЗОВОЇ ФАСИЛІТАЦІЇ У ВІДНОВЛЕННІ РУХОВОЇ ФУНКЦІЇ РУКИ ПРИ ПЛЕКСОПАТІЯХ ПЛЕЧОВОГО СПЛЕТЕННЯ

Бісмак О.В.

Національний університет фізичного виховання і спорту України,
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
доцент кафедри фізичної терапії та ерготерапії,
ORCID.ORG/0000-0002-6495-6170

Вступ. Дуже часто при плексопатіях плечового сплетення виникають проблеми з функцією руки. Порушення функції верхніх кінцівок зазвичай включають в себе порушення руху і координації рук, кистей і пальців, що часто призводить до складнощів виконання повсякденних функцій, таких як прийом їжі, одягання та вмивання. Поліпшення функції руки є ключовим елементом реабілітації [3, с. 25-28; 4, с. 18-25].

Реабілітація верхніх кінцівок при плексопатіях плечового сплетення часто включає різні засоби фізичної терапії та ерготерапії і вимагає співпраці пацієнта, та фахівців реабілітаційної команди [2, с. 68-69]. Одним із методів реабілітаційного втручання є концепція пропріоцептивної нейром'язової фасилітації (ПНФ), метою якої є досягнення оптимального рівня функціональних можливостей пацієнта. ПНФ вважається однією з найбільш передових методик кінезотерапії, яка заснована на принципах нейрофізіології і функціональної анатомії, проте проблема застосування ПНФ при плексопатіях плечового сплетення ще далека від вирішення.

Мета роботи – визначити роль пропріоцептивної нейром'язової фасилітації у відновленні рухової функції руки при плечовій невротії.

Результати. Огляд літературних джерел свідчить, що у вітчизняних та зарубіжних дослідженнях щодо застосування засобів фізичної терапії та ерготерапії при плечовій плексопатії зазначається, що не всі реабілітаційні заходи при даній патології мають високий рівень доказовості [2, с. 68-69; 7, с. 332-336].

Науковці Pollock A., Farmer S.E., Brady M.C., et. al. (2014) провели аналіз, яким підтвердили, що рухова терапія, дзеркальна терапія, втручання для сенсорних порушень, тренажерна реабілітація з віртуальною реальністю є ефективними в реабілітації пацієнтів після інсульту, до того ж має значення при цьому велика кількість повторень ураженою кінцівкою [6, с. 108-120]. Необхідно відзначити, що концепція ПНФ ще рідко включається в комплекс відновних засобів рухової функції руки при плечовій плексопатії.

Автори концепції ПНФ Dr. Kabat H., Knott M. були впевнені в ефективності розробленої методики при різних захворюваннях і травмах нейром'язової, опорно-рухової та ін. систем організму людини. Стверджували, що концепція ПНФ використовує нерозкритий психофізичний потенціал пацієнта. Підхід в роботі з пацієнтами в рамках концепції строго індивідуальний, в якому враховуються, крім основної проблеми, активність у повсякденному житті, хобі, професійна діяльність. Пацієнти активно залучені в процес реабілітації, оскільки всі вправи виконуються спільно з терапевтом. При використанні ПНФ будь-який рух викликає реакцію всього організму [5, с. 1-9].

В основному, всі рухи, які здійснюються під час процедури ПНФ, проходять по певній траєкторії, яку називають «діагоналлю». Спірально-діагональний характер природних рухів обумовлений структурою скелетно-м'язової системи. Більшість м'язів розташовані спіралеподібно навколо кісток, тому при скороченні вони, як правило, здійснюють спіралеподібний рух. При вертикалізації людини ці рухи за зовнішнім виглядом набувають більш лінійного характеру, але в основі своїй залишаються складними (ходьба, біг, плавання та ін.). Використання «діагоналей» ПНФ дозволяє у найбільш фізіологічному режимі задіяти функціональні м'язові ланцюги і відновити

«програми» первинних рухів, що сприяє більш ефективному відновленню рухових функцій.

За даними Singh, K., Arora, L., Arora, R. (2016), зазначена концепція може застосовуватися на різних етапах нейрореабілітації, навіть у хворих з важкими неврологічними розладами. При наявності парезів і плегій ПНФ може здійснюватися на здорових кінцівках у поєднанні з пасивними рухами по діагоналях на стороні ураження [7, с. 332-336].

При периферичних неврологічних порушеннях, пов'язаних з порушенням нервової провідності або больовим синдромом, існують певні напрямки діагональних рухів, які є найбільш ефективними для відновлення функції конкретного периферичного нерва (сплетення або спинномозкового корінця) [5, с. 1-9].

Всі рухи в діагоналях ПНФ рекомендується виконувати в певній послідовності: перед виконанням руху м'язи, які беруть участь у роботі, пасивно виводяться у вихідне положення з максимальним розтягуванням, завдяки чому досягається додаткова стимуляція м'язових рецепторів, що покращує процес «рефлекторного перепрограмування». Після цього здійснюється команда на виконання діагонального руху і контролюється його траєкторія. Для закріплення правильності виконання рухів кожна вправа виконується декілька разів.

Літературні джерела свідчать, що методика ПНФ дозволяє значно поліпшити функціональний стан рухових центрів шляхом посилення сигналу з боку пропріоцепторів [7, с. 332-336].

Відомо, що при плексопатіях плечового сплетення спостерігаються наступні симптоми:

- синдром Ерба - виникає при пошкодженні корінців C5 і C6, проявляється паралічем дельтоподібного м'яза (руку неможливо відвести); паралічем двоголового плечового та супінаторного м'язів, при якому не згинається передпліччя; паралічем над- і підостного м'язів;

- синдром Дежерин-Клюмпке - розвивається під час пошкодження корінців C8 і D1, проявляється паралічем кисті;
- синдром Горнера - свідчить про відрив корінців від спинного мозку [1, с. 23-27; 2, с. 68-69].

При масштабному ураженні сплетення нервів плеча розвивається параліч м'язів половини плеча і всієї руки, а також втрачається чутливість в цих зонах [3, с. 25-28].

Вищезгадані рухові порушення (парези, паралічі), які виникають при плечовій плексопатії, потребують довготривалого реабілітаційного втручання, яке мають бути фізіологічними, адекватним за навантаженням, безпечними для пацієнта та ефективним. Саме таким є метод ПНФ.

Висновки. Враховуючи вищезазначене можна зробити висновок, що концепцію ПНФ доцільно включати у комплексну реабілітацію пацієнтів з даною патологією, оскільки ПНФ дозволяє тренувати паретичні м'язи ураженої кінцівки (спочатку пасивно, потім активно-пасивно та активно) і відновлювати рухову функцію верхньої кінцівки. На практиці в нашій країні фахівці з фізичної терапії не завжди застосовують ПНФ в осіб з плечовою плексопатією, оскільки ще не розроблено чіткого алгоритму реабілітаційних заходів із включенням концепції ПНФ.

Список літератури:

1. Афина Э.Т., Надеждина М.В., Сорока А.В., Митяшина М.В. (2010). Клинико-электромиографическая характеристика травматической плечевой плексопатии. Бюллетень сибирской медицины, 4:23-27.
2. Борзых Н.А., Борзых А.В., Труфанов И.М., Погорилык А.И. (2013). Восстановление моторики предплечья при нарушении проводимости импульса по длинным ветвям плечевого сплетения. Травма, 14(3):68-69.
3. Емельянов А.Ю., Барсуков И.Н., Андреева Г.О. (2010). Комплексная терапия посттравматических плечевых плексопатий. Медико-биологические и социально-психологические проблемы безопасности в чрезвычайных ситуациях, 2:25-28.

4. Новиков М.Л., Торно Т.Э. (2013). Травматические повреждения плечевого сплетения: современные способы хирургической коррекции. Часть II. Тактика лечения повреждений плечевого сплетения. Нервно-мышечные болезни, 1:18-25.
5. Bertinchamp U. (2010). Concept PNF: facilitation proprioceptive neuromusculaire (concept Kabat-Knott-Voss). EMC - Kinésithérapie-Médecine physique-Réadaptation, 1-9. doi: 10.1016/S1283-0887(10)51680-3.
6. Pollock A., Farmer S.E., Brady M.C., Langhorne P., Mead G.E., Mehrholz J., van Wijck F. (2014). Interventions for improving upper limb function after stroke. Cochrane Database Syst Rev., Nov 12;(11):108-20. doi: 10.1002/14651858.CD010820.pub2.
7. Singh, K., Arora, L., Arora, R. (2016). Effect of proprioceptive neuromuscular facilitation (PNF) in improving sensorimotor function in patients with diabetic neuropathy affecting lower limbs. International Journal of Physiotherapy, 3(3), 332-336. doi.org/10.15621/ijphy/2016/v3i3/100840.

Тематика: Інші професійні науки

ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ БІОСФЕРНИХ РЕЗЕРВАТИВ У ТУРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Богатир Д.В.

аспірантка

dariabogatyr@gmail.com, ORCID 0000-0003-1265-6528

Матенчук О.О.

студентка

Київський національний університет будівництва і архітектури

Вступ. Біосферними резерватами є сухопутні, прибережні/морські території або їхнє об'єднання, що є засвідченими на інтернаціональному рівні

Програмою ЮНЕСКО «Людина і біосфера». Біосферні резервати - це аналоги біосферних заповідників, що набули статусу міжнародних. [1]

Створення біосферних резерватів було викликано потребою забезпечення проведення моніторингу змін у навколишньому середовищі і збереження біологічного різноманіття в глобальному масштабі.

На них покладені наступні функції:

1. Охорона та збереження ландшафтів, видового різноманіття, екосистем;
2. Сприяння соціальному, культурному, екологічному розвитку;
3. Матеріально-технічне забезпечення, задля реалізації освітньої діяльності, проведення досліджень та моніторингу місцевих, регіональних і національних питань, пов'язаних зі сталим розвитком.

Функціональне зонування біосферних резерватів. Функціональне зонування – це виділення певних зон на території природоохоронного об'єкта що мають різні режими використання, відтворення та збереження земель та екосистем. Функціональне зонування земель біосферних резерватів складається трьох зон, а саме:

1. Ядрової зони (центральної) - це територія, що має найсуворіший рівень охорони, та надійно зберігає біологічне різноманіття, виконується моніторинг за мінімальними порушеннями екосистем та проводяться дослідження та інші види природокористування;

2. Буферної зони, що оточує або прилягає до центральної зони зазвичай оточена або прилягає до ядрової зони. Встановлюється для подальшої узгодженості певних видів діяльності, таких як, рекреація, туризм, екологічна освіта, тощо.

3. Транскордонної (перехідної) зони, де може здійснюватись сільськогосподарська діяльність. В ній можливе розташування поселень з традиційним землекористуванням, природокористуванням. В цій зоні місцеві громади та організації, науковці, неурядові організації, економічно зацікавлені групи населення та інші групи населення співпрацюють разом для забезпечення сталого розвитку цієї території.(табл.1) [1]

Функціональне зонування біосферних резерватів

Функціональна зона	Розташування	Призначення
Центральна	Може займати, як велику площу, так і декілька невеликих за розміром	Здійснюються моніторинг природних процесів та проводяться наукові дослідження.
Буферна	Містить в собі територію зі статусом охорони, що має нижчий рівень.	Проведення досліджень, розвиток туризму(під суворим контролем).
Транскордонна	Зона традиційного господарювання.	Забезпечує перехід від охоронних об'єктів до традиційного устрою.

Складові об'єкти біосферних резерватів. В Україні існує вісім біосферних резерватів ЮНЕСКО. Їх загальна площа становить близько 5 тис. км², яка відповідає 0,8% площі усєї території країни. Вони представлені майже в усіх регіонах держави. (табл.2.) [3] Використання земель, які відносяться до природно-заповідного фонду в рекреаційних та оздоровчих цілях, відповідно до чинного законодавства, відбувається за умови дотримання їх природоохоронного режиму, [2]

На землях природно-заповідного фонду може здійснюватися рекреаційна та туристична діяльність, яка може впроваджуватися відповідно до їх функціонального зонування.[3] Так як, біосферні резервати можуть містити в собі інші природоохоронні об'єкти, доцільно розглянути територію національних природних парків (далі – НПП). Одними із покладених завдань на національні парки є саме створення умов для рекреації, організованого туризму, тощо.

Біосферні резервати України*

Назва біосферного резервату	Рік надання статусу	Складові об'єкти ПЗФ
Чорноморський	1984	Чорноморський БЗ
«Асканія-Нова»	1985	БЗ «Асканія-Нова»
Карпатський	1992	Карпатський БЗ
Транскордонний «Східні Карпати»	1998	<ul style="list-style-type: none"> · Ужанський НПП, Надсянський РЛП(Україна) · Бещаадський НП та РПП «Цісна Ветліна» і РЛП «Долина Сяну»(Польща) · НП «Полонини» (Словаччина)
Транскордонний «Дельта Дунаю»	1998	<ul style="list-style-type: none"> · Дунайський біосферний заповідник · Дельта Дунаю (Румунія)
Транскордонний «Західне Полісся»	2002	<ul style="list-style-type: none"> · НПП Шацький (Україна) · БР «Західне Полісся»(Польща) · БР Прибузьке Полісся»(Республіка Білорусь)
Деснянський	2009	...
«Розточчя»	2011	<ul style="list-style-type: none"> · ПЗ «Розточчя» · НПП Яворівський · РЛП «Равське Розточчя» · ОЗ «Янівські Чаплі»(Україна)

*БЗ- біосферний заповідник; БР- біосферний резерват; ПЗ- природний заповідник; НП- національний парк;НПП- національний природний парк; ОЗ- орнітологічний заказник;РЛП- регіональний ландшафтний парк.

Національний природний парк , як основний природоохоронний об'єкт для здійснення туристичної діяльності в біосферних резерватах. В природно- заповідному фонді України НПП займають 20,9 % території. НПП мають загальнодержавне значення та є природоохоронними, рекреаційними, культурно-освітніми, та науково-дослідними установами.

Основна їх задача - охорона, відтворення та продуктивне користування природними об'єктами і комплексами, що отримали особливе природоохоронне, оздоровче, культурне та науково-освітнє значення.

При дослідженні складових об'єктів біосферних резерватів України, необхідно виділити наступні НПП, що забезпечують туристичну діяльність на землях біосферних резерватів:

1. Ужанський НПП, що розташований на території Польсько-Словацького-Українського біосферного резервату «Східні Карпати». Метою його створення є відтворення, ефективне використання та збереження цінних та унікальних природних комплексів Східних Карпат, які мають важливе природоохоронне значення.

2. Шацький НПП. Розташований на території Шацького біосферного резервату, що входить до складу тристороннього транскордонного біосферного резервату ЮНЕСКО «Західне Полісся». На території резервату знаходиться 23 озера середня площа яких складає 6,4 тис. га (одна з найбільших озерних груп Європи), які розділяються Головним європейським вододілом до басейнів Балтійського і Чорного морів. Район Шацьких озер славиться багатством водоплавних та болотних птахів. Шацький НПП має високий рекреаційний потенціал для організації дозвілля, екскурсій і профілактичного лікування. Озерні комплекси та лісові екосистеми – основні місця для відпочинку.

3. Яворівський НПП. Даний НПП розташований на території біосферного резервату «Розточчя». На території парку спроектовано шість туристичних маршрутів, і обладнано чотири стаціонарні зони відпочинку.

Отже, на землях біосферного резервату, може проводитися туристична і рекреаційна діяльність, за умови дотримання всіх обмежень та природоохоронних вимог, що на них покладені.

Висновок. Землі біосферних резерватів можуть забезпечувати розвиток туризму за умови дотримання режиму їх функціональних зон. Так як, національні парки можуть бути у складі біосферних резерватів, на їхніх землях може поєднуватися туристична, рекреаційна діяльність разом з головною

метою цього природоохоронного об'єкта, а саме охорони земель та природних ресурсів. Таким чином, проведення туристичної діяльності на землях біосферних резерватів може цілком залежати від природоохоронних територій, які є у його складі.

Список літератури:

1. Гамор Ф.Д.. 2014. Основи управління біосферними резерватами в Україні. Збірник нормативно-правових актів та науково-практичних статей, підготовлених у рамках проведення Міжнародного науково-практичного семінару «Розвиток системи біосферних резерватів в Україні»

2. Закон України “Про природно заповідний фонд ” Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 34, ст.502 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу :<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>

3. Шабан Н.В. Роль Карпатського біосферного заповідника в розвитку екотуризму // Науч. зап. Гос. природоведч. музея. – Львов, 2004. – 20. – С. 99-106.

4. Згородній А.Г. 2014. Національна мережа біосферних резерватів ЮНЕСКО в Україні ISSN 0372-6436. Вісн. НАН України, 2014, № 2

Тематика: Юридичні науки

СУЧАСНІ НОВАЦІЇ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ: ВИКЛИКИ ТА РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Боднарський М.В.

Коломийський економіко-правовий коледж Київського національного торговельно-економічного університету, заступник директора з навчальної роботи, викладач юридичних дисциплін вищої категорії

Перш за все слід зазначити, що на даному етапі розвитку вітчизняної науки домінують думки, згідно з якими складність мети і завдань підготовки

фахівців викликає необхідність кардинальних змін у освітньому процесі, приведення всіх його компонентів у відповідність до нових умов професійної діяльності.

На сьогодні існує думка, що саме юридична освіта посідає особливе місце в системі освіти України. Це обумовлено тією роллю, яку відіграє професія юриста у вирішенні багатьох завдань, пов'язаних із забезпеченням нормального функціонування держави і всебічним захистом громадянських прав і свобод.

Варто зауважити, що аналіз «Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» дає нам можливість впевнено зробити висновок про те, що одним із ключових напрямків освітньої політики також і в галузі юриспруденції повинна стати саме модернізація структури, змісту та організації освіти на засадах компетентнісного підходу [1]. Фахова і професійна підготовка майбутніх юристів до діяльності у правовій системі України, повинна сприяти підвищенню їх конкурентоспроможності на ринку праці, де отримувані у закладі освіти знання, уміння і навички дозволяють адаптуватися у сучасному суспільстві.

Важливо звернути особливу увагу на те, що ключові компетентності, запропоновані Радою Європи й покладені в основу даного підходу, поділяються на три категорії: автономна дія; інтерактивне використання засобів; уміння функціонувати в соціально гетерогенних групах [2, с. 5]. Проаналізувавши даний підхід ми можемо впевнено зробити висновок про те, що ті фахові і програмні компетентності, які запропоновані, повинні обов'язково забезпечити високий професійний рівень майбутнього юриста і, однозначно, його потрібно запроваджувати в рамках існуючої системи юридичної освіти.

В мовах повсякденного реформування законодавства про освіту, ми приходимо до висновків що система підготовки юридичних кадрів в Україні, переживає сьогодні період пошуку нових стратегічних шляхів свого розвитку.

Зосереджуючи свою увагу на фахових компетентностях майбутніх юристів варто зазначити, що прагнення до оновлення освіти сприяло формуванню ідеї переходу до особистісно орієнтованого навчання, яке слід

визначити як організацію навчально-виховного процесу, спрямовану на оволодіння системою знань, умінь та навичок, способів творчої діяльності, ціннісних орієнтирів, необхідних для виконання науково-навчальних завдань, значущих для реалізації особистості [3].

Аналізуючи спектр проблем в даній галузі, можна впевнено сказати, що якість знань та практичних навичок випускників юридичної освіти не відповідає реальним вимогам, що постають перед ними у майбутній діяльності. Вимоги практики та дійсний рівень підготовки випускників ілюструють недостатнє володіння технікою аргументації, утруднення у пошуку альтернативних рішень. Це свідчить про необхідність покращення розвитку комунікативних умінь, а також критичного мислення.

Тому Концепція розвитку юридичної освіти рекомендує запроваджувати заняття з розгляду реальних випадків правозастосування, проведення студентських дебатів, активного поширення імітаційних засідань та юридичних процедур регулятивного спрямування. Багато вчених теоретиків і практиків схиляються до думки про те, що система підготовки юристів повинна відповідати потребам суспільства, які постійно змінюються [4, с. 326]. А тому, одним з головних завдань закладу освіти, який здійснює підготовку правознавців на сучасному етапі є побудова такого процесу навчання, який став би основою формування навчальної і професійної діяльності по підготовці і становленню майбутніх фахівців і сприяв би підвищенню рівня їх культури, розширенню кругозору, умінню творчо відноситися до своєї праці.

На нашу думку, для належного опанування студентами необхідними знаннями, а також юридичними навичками необхідно запроваджувати новітні методики викладання у правничій школі. Стандарт юридичної освіти повинен включати необхідний перелік навичок правового дослідження, аналізу та письма як однієї з фундаментальних складових фаху правника. Спроможність юриста ефективно представляти інтереси клієнта та забезпечувати захист прав особи залежить від набуття ним у закладі освіти практичних навичок

інтерв'ювання, дебатування, представлення та відстоювання своєї позиції тощо [5].

Для того, щоб вирішити основні проблеми у підготовці майбутніх юристів, слід поєднати теорію і практику викладання як фахових, так і спеціальних дисциплін з урахуванням компетентнісного підходу, оскільки сучасний юрист, професійну підготовку якого здійснює заклад освіти – це компетентний фахівець з розвиненим юридичним мисленням, правосвідомістю, громадянською зрілістю, високою правовою і психологічною культурою і комунікативною компетентністю.

Іншим напрямком подолання проблем на нашу думку є більше приділення основної уваги якісній підготовленості науково-педагогічних кадрів, що стосується не тільки високого рівня компетентності, а й волі до інноваційної діяльності, використання сучасних методів освіти, мультимедійних засобів, бажання самовдосконалюватися, оскільки одними з найважливіших умінь майбутніх юристів є комунікативні.

Також, не слід забувати і про те, що серед професійно значущих якостей особистості юриста, що визначають рівень його кваліфікації, існує велика група інтелектуальних якостей (вміння відрізнити суттєве від несуттєвого, головне від другорядного, ерудиція, глибина, логічність, незалежність, гнучкість мислення, конструктивний і прогностичний характер мислення, спостережливість, продуктивна пам'ять).

Підбиваючи підсумки, слід акцентувати увагу на необхідності оптимізації професійної підготовки майбутніх юристів за галузями знань/напрямом “Право/Правознавство, щоб забезпечити відповідність сучасним вимогам, сприянню формування активної особистості, здатної творити і забезпечувати ефективне функціонування національної правової системи виховання і суспільства в цілому. В силу цього одним із напрямків є трансформація змісту юридичної освіти через впровадження новітніх інтерактивних методик викладання. Тому постає завдання продовжити подальше вивчення зазначеної

проблеми, з метою розроблення інноваційних інтерактивних методик, зокрема, з використанням засобів медіаосвітніх технологій.

Список літератури:

1. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: указ Президента України від 25 червня 2013 року 344/2013 // Законодавство України: Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>

2. The Definition and Selection of Key Competencies: Executive Summary [Електронний ресурс] // The Organisation for Economic Co-operation and Development: website. – Режим доступу: <http://www.oecd.org>

3/ Котикова О. М. Теоретико-методичні основи психолого-педагогічної підготовки майбутніх юристів: автореф д. пед. наук: 13.00.04 / О. М. Котикова. – Житомир, 2012. – 36 с.

4. Савіцька В. Готовність майбутнього працівника до професійної діяльності як запорука її ефективності / В. Савіцька // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. – 2013. – Ч. 2. – С. 325-331.

5. Булгакова В. Адаптувати людину до життя: до питання про співвідношення понять «комунікативна компетенція» та «комунікативна компетентність» / В. Булгакова // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2005. – № 6. – С. 82-86.

Тематика: Психологічні науки

ВАЖЛИВІСТЬ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В ОСВІТІ

Божьєва С.М.

аспірантка,

Ужгородський Національний Університет,

м. Ужгород

В сучасній освіті в Україні періодично відбуваються реформи з 1991 року. Після радянської форми освіти, як освітньої програми, так і стилю її викладання, в прийманні постійних реформ в різних галузях країни, в тому числі сфері освіти, зараз спостерігається деяка звантаженість в освітній програмі та роботі вчителів. Існуючу програму освіти лише частково змінили, форма та матеріал підручників в цілому залишився той же, але ще додатково було зроблене навантаження методик та матеріалів з інших освітніх програм, затвердивши все це відповідними документами, що ускладнює роботу вчителів та сприйняття інформації учнями. В сучасній програмі НУШ центром є учень, який має набути практичні навички життя в навчанні, а не просто вивчити інформацію. Навантаження складними науковими термінами не сприяє кращому засвоєнню знань дітьми в школах.

Отже, слід зробити вибір та надати увагу найважливішим факторам успішного навчання та подальшого успішного практичного життя людини в найважливіші роки ставлення психологічних установок та світосприйняття – в дитинстві. В сучасних умовах глобалізації світу, слід прийняти до уваги успішний досвід західних країн, які за статистичними показниками мають кращі результати.

Одна з форм та напрямків викладання в освіті – критичне мислення. Темою дослідження займалися багато педагогів та психологів, такі, як: М.Монтесоррі, В. Джеймс (William James), Дж. Дьюї (John Dewey), Д.Клустер, С.І.Терещук, О.І. Ляшенко.[1] Терещук та Ляшенко вважають метод навчання критичного мислення як інструмент компетентнішого вивчення фізики. За концепцією Нової української школи (НУШ), критичне мислення належить до тих умінь, котрими повинен оволодіти кожен учень.

В перекладі з грецької Критичне мислення — (дав.-гр. критική τέχνη — «мистецтво аналізувати, судження») — це наукове мислення, суть якого полягає в ухваленні ретельно обміркованих та незалежних рішень. Головним чином йому притаманні такі властивості, як усвідомленість та самовдосконалення.[2]

Психолог Дайана Халперн найбільш популярна та відома в США своєю роботою «Психологія критичного мислення». [3] За її визначенням, критичне мислення - творче мислення, і завдання освіти при цьому підході не чому навчати, а як навчати. Вона в своїй роботі зазначила, що американська нація втратила навички критичного мислення. Згідно досліджень в 1982 році Американського комітету по освіті, успішність навчання учнів знизилась, здатність мислити, а не просто запом'ятовувати інформацію значно знизилась. В умовах інформаційного навантаження останні роки, здатність критично мислити є найнеобхіднішою в сучасному світі. Також критичне мислення є науковим, здатним до аналізу та самоаналізу. Давоський форум 2016 року вирішив, що критичне мислення стане одним із найнеобхідніших навичок успішного майбутнього.

Існує багато інтерактивних вправ для активізації навчальної діяльності учня. Ці вправи використовують в школах для залучення мозкової діяльності учнів на уроках математики, фізики та інших. Вправи допомагають «включатися» учням в навчальний процес, структурувати знання, проводити зв'язок між поняттями, вирішувати кейси, аналізувати інформацію, працювати в команді, адже багато методів, що сприяють розвитку критичного мислення, є кейсами, що потребують колективного вирішення.

Олена Пометун, д-р пед. наук, професорка, авторка-розробниця посібників і програм з критичного мислення для початкової й основної школи, співзасновниця освітньої платформи «Критичне мислення» виділяє такі найпоширеніші методи розвитку критичного мислення: виклик або вступ – правильні-неправильні судження, асоціативний куш, передбачення на основі опорних слів; осмислення або основна частина уроку – дискусія, спитайте у автора, робота в парах або групах з дидактичними завданнями; рефлексія та підбиття думок – шкала думок, діаграма Венна, займи позицію та ін.. [4] Також вона зазначає: «Наше мислення є асоціативним: з психологічної точки зору міцнішими та осмисленішими є ті знання, які ми отримуємо в контексті вже відомого, засвоєного. І навпаки – інформація швидко втрачається, якщо її

запропонувати без контексту або без зв'язку з уже наявними знаннями.». Вона пропонує Новій Українській Школі (НУШ) вводити в викладання уроків такі методи критичного мислення, задля кращого засвоєння інформації та залучення всіх учнів в активне вирішення завдань.

Ці методи оцінюються і в дорослому житті, при прийнятті рішень в бізнесі, політичних задач, суспільних та також в побутовому житті. Навчившись критичному мисленню з дитинства, людина може усвідомлювати, вивчати, планувати, робити вибір більш практично, раціонально та успішно.

Список літератури:

1. С.І.Терещук, О.І. Ляшенко УДК 372.853 [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <https://nus.org.ua/articles/krytychne-myslennya-2/>
2. Вікіпедія [Електронийресурс].–Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
- 3.Д.Халперн «Психология критического мышления».[Електроний ресурс]. –Режим доступу:<https://nus.org.ua/articles/krytychne-myslennya-2/>
- 4.ПометунО.,[Електронийресурс].–режим доступу:<https://nus.org.ua/articles/krytychne-myslennya-2/>

Тематика: Економічні науки

КЛАСТЕР: ФОРМАТ ВЗАЄМОДІЇ ПІДПРИЄМЦІВ

Бойко Л.А.

викладач вищої категорії Лубенський фінансово-економічний коледж

ПДАА

На сьогоднішній день українська економіка знаходиться в такому стані, що потребує невідкладних та глобальних змін. Гостро стоїть проблема прискорення зростання національної та регіональної економіки. Однією із таких можливостей для вирішення даної проблеми є кластерна форма

організації підприємств, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності регіону, збільшення його потенціалу та економічного зростання.

Кластери можуть стати двигунами розвитку для українських регіонів, адже цей підхід забезпечує кращу продуктивність. Коли на якійсь території концентруються гравці навколо однієї продуманої спеціалізації, з'являються нові ефекти.

Кластер (англ. cluster – група) – своєрідний холдинг невеликих підприємств з однієї сфери діяльності, об'єднаних технічно та організаційно у неформальну або формальну структуру з метою захисту своїх інтересів, зниження собівартості виробничих процесів і спільного просування продукції та послуг.

Кластер – це група взаємопов'язаних компаній та інших організацій суміжних галузей/секторів економіки на певній географічній території, що співпрацюють та конкурують між собою. Кластери можуть створюватися не тільки за тематичною, але й за географічною ознакою, і є важливим фактором розвитку регіонів, за що їх підтримує місцева влада. Розберемо, хто, навіщо та як створює кластери в Україні.

Кластери дають змогу:

- 1) посилювати процеси спеціалізації і розподіл праці між учасниками;
- 2) ширше приваблювати клієнтуру, створюючи тісну взаємодію виробників та споживачів послуг;
- 3) знижувати вартість одиниці послуги і продукції, яка виробляється на основі спільної діяльності;
- 4) посилювати потоки ідей і інформації між учасниками;
- 5) підвищувати іноваційність виробництва послуг;
- 6) ефективніше використовувати місцеві природні ресурси;
- 7) створювати здоровий соціальний капітал, забезпечувати баланс ринкової ефективності і соціальної гармонії.

Кластер – це щось більше, це насамперед різноманітні можливості для зростання свого бізнесу і себе, спільної комунікації як між собою, так і з

зовнішнім світом, владою та навчальними закладами тощо. Для когось кластер – це можливість розвитку свого стартапу, втілення бізнес-ідеї, безкоштовне приміщення, маркетингові та піар- чи юридичні послуги для бізнесу, а для когось – це можливість отримати нові знання та навички.

Американський вчений Майкл Портер дав визначення кластерам - це група географічно близьких взаємопов'язаних компаній і асоційованих інститутів у певній сфері діяльності, що характеризуються спільністю та взаємодоповненням один одного [1, с.24].

С. Соколенко, один із українських дослідників кластерного підходу, говорить, що кластер – це новий ефективний спосіб і система взаємодії, постійного ділового спілкування територіально і економічно споріднених учасників виробничого процесу для отримання підсумкового синергетичного комерційного результату.

Існує величезна кількість кластерних об'єднань підприємств, які досягли значного успіху та світового визнання, до такого можна віднести - Кластер Бордо. До нього входять виноробні підприємства, підприємства з виробництва добрив, засобів захисту рослин, розсадники і селекційні господарства, виробники машин і обладнання для виноградарства та виноробства, імпортери корку, дубових бочок і стружки, виробники пляшок і етикеток, компанії з сертифікації продукції, дистриб'ютори, торгові мережі. До кластеру входить NoReCa, котра забезпечує близько половини прибутків кластеру. Тут же Інститут енології, Винна школа, Школа винного бізнесу та громадські організації інтелектуальної власності, захисту прав споживачів тощо. Їх обслуговують юридичні, консалтингові, дизайнерські та маркетингові фірми. Перевага кластеру - розвинена інформаційна інфраструктура. Інформаційні потоки між підприємствами кластеру із споживачами є інтенсивними. Друковані видання, сайти, виставки, фестивалі, конференції, аукціони всіх рівнів проводять кілька разів на місяць. Спільна стратегія – просувати вина Бордо як еталонні у світі, завдяки чому вони конкурують при експорті всі разом [2, с. 14 - 23].

Також до найвідоміших кластерів у світі можна віднести [3]:

- Силіконова долина (Silicon valley, Каліфорнія, США), у сфері комп'ютерних технологій;
- американське автовиробництво у Детройті (Detroit, США);
- центр нанотехнологій, біотехнологій, відновлювальних джерел енергії та цифрового друку у НьюМексико (New Mexico, США);
- долина Дахран (Dhahran Techno-Valley, Саудівська Аравія), енергетика;
- Лондонський поштовий та логістичний центр Сохо (Soho, Лондон, Великобританія);
- авіаційна та космічна галузь у Тулузі (Toulouse, Франція);
- контейнерний порт Роттердаму (Rotterdam, Нідерланди);
- технологічний парк, машинобудування для друкарської галузі Гейдельберг (Heidelberg, Німеччина);
- центр діамантів у Антверпені (Antwerp, Бельгія).

Прикладами кластерів в Україні є [4]:

- ІТ-кластер – модний і перспективний напрямок синергії для компаній цього профілю. Зазвичай основна мета ІТ-кластера – популяризація ІТ-сфери серед майбутніх співробітників та клієнтів, спільний маркетинг і навчання. ІТ-кластер Cluster bit в Чернівцях – це об'єднання 15 підприємницьких структур пов'язаних із ІТ- сферою.
- Organic Cluster - об'єднання виробники органічних продуктів, фруктів та овочів, ягід та молочної продукції, переробники з сертифікатом organic, навчальні заклади, які мають у своїй програмі курс лекцій з органічного господарювання, ресторани, які використовують у своїх стравах органічні продукти.
- Туристичний кластер Львова сформувався навколо культурної та архітектурної спадщини міста з метою залучення туристів. Туристичні бюро, агенції, готелі, ресторани, виробництво та продаж сувенірів – усі ці бізнеси зацікавлені були у розвитку інфраструктури, транспорту, безпеки у місті,

домоглися співпраці з місцевими державними органами у цьому, а також створення туристичного інформаційного центру та встановлення інформаційних табло. Почали активно розвиватися туристичні кластери Одещини та Азовського регіону, кожен залучаючи гостей до себе. Миколаївський та Одеський виноградарсько-виноробні кластери виникли завдяки наявності виноградників та заводів, а також винарень.

- Швейні кластери можуть бути перспективним напрямком для малого бізнесу. Для дизайнерів-початківців логічним є замовляти пошиття своїх моделей у професіоналів, а купувати якісні тканини потрібного гатунку та візерунка у дистриб'юторів за оптовими цінами, а не на ринку.

Українські регіони стикаються із багатьма проблемами при спробах втілити в життя кластерні ініціативи. Багато із цих проблем необхідно вирішувати на державному рівні. До причин повільного впровадження кластерних моделей в Україні можна віднести наступні:

- в Україні відсутня нормативно - правова база регулювання кластерних ініціатив;
- органи влади необізнані щодо потенційних можливостей кластерів;
- слабка інституційна підтримка кластерного розвитку та недостатня кількість кваліфікованих досвідчених спеціалістів із кластерного розвитку;
- недостатньо фінансових ресурсів;
- відсутні критерії оцінки економічної ефективності кластерів;
- вітчизняний бізнес погано інформується про кластерні ініціативи;
- складна політична ситуація та економічна криза.

Створити кластер може й одна людина, головне, щоб їй вдалося вміло донести ідею необхідності кластера іншим. Але в ідеалі це має бути команда орієнтовно з 3-5 чоловік. Просто не всі бізнесмени через свою зайнятість зможуть займатися напряму й стабільно розвитком кластерів.

Для кластера потрібні координатори проектів, комунікатори, проект-менеджери та інші зацікавлені особи. Потрібен й управлінський персонал: директор, менеджер, бухгалтер, як мінімум: «Фінанси – це перш за все членські

внески учасників у вигляді добровільних відрахувань. Наприклад, певний процент від продукції виробника, реалізованої з допомогою кластеру. Адже кошти за товар надходять безпосередньо виробникові, кластер лише сприяє знаходженню покупця, залученню інвестицій».

Варто зазначити, що потреба в кластерній формі організації підприємств обумовлюється не збільшенням і недостатніми темпами розвитку суттєвої частки господарюючих суб'єктів, а якістю і результатами їх функціонування.

Отже, кластер підвищує конкурентоспроможність цілих галузей і регіонів, і тому в умовах слабкої економіки є дієвим способом для малих підприємств конкурувати на внутрішньому ринку з великими і виходити на зовнішні ринки.

Список літератури:

1. Портер М. Конкуренція : [пер. с англ.] / М.Портер ; под ред. Я.В.Заблоцкого. – М. : ИД Вильямс, 2003. – 496с.
2. Кузьмін О. Кластери як чинник інноваційного розвитку підприємств і територіальних утворень / О. Кузьмін, В. Жежуха // Економіка України. – 2010. – № 2. – с.14-23.
3. Європейська кластерна обсерваторія [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.clusterobservatory.eu>.
4. Концепція створення кластерів в Україні // Департамент інвестиційної та інноваційної діяльності [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>.

ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИВЧЕННЯ УМІ ЗІ СТУДЕНТАМИ-ІНОЗЕМЦЯМИ 1 КУРСУ (ТУРКМЕНІСТАН) З РОСІЙСЬКОЮ МОВОЮ ПІДГОТОВКИ

Бойко Г.І.

Національний університет «Львівська політехніка»

Викладач кафедра іноземних мов

ORCID: <http://orcid.org/000-0002-03866-5478>

тел.: 032 0509636210

ел. пошта: Galbojko@gmail.com

Процес становлення і розвитку української мови на теренах нашої держави досить довгий і болісний. З кожним роком перед нами постають все нові випробування. Найважливіше для кожного народу – це його мова, у якій він вкладає усі свої здобутки, дослідження, відкриття [7, с. 1].

Викладання українською мовою в університетах, школах, коледжах та ін. навчальних закладах України, на жаль, не є нормою і законом. Готовність швидко переходити на російську чи англійську мову в українців дуже висока. І Національний університет «Львівська політехніка» – не виняток. Хочу зауважити, що три роки тому (2017р.) в університеті вперше з'явилися студенти-іноземці з Єгипту, для яких було організовано навчання на англійській мові та викладання усіх предметів зі спеціальності Будівництво та Інженерної механіки англійською. Це гіркий досвід із викладання української мови як іноземної, у групі студентів, які не те, що не добре знають англійської, вони не знають арабської (рідної) мови, це переважно студенти, які не склали випускних іспитів на певну кількість балів, щоб вступити у коледжі чи вищі своєї країни. Рівень підготовки іноземців дуже низький. Боротьба за вивчення мови для спілкування на початковому рівні, на рівні побутових потреб (A1)

викликала у студентів хвилю заперечень, емоцій та обурень, аргументуючи це тим, що українська мова їм не потрібна, бо вони навчаються англійською. А насправді, це небажання вчитися і прагнути пізнати мову і культуру країни, у якій вони будуть жити і навчатися п'ять років. Жодна із методик чи книг не підходила, для зацікавлення чи заохочення. Одиниці старалися і намагалися опанувати абетку, навчилися читати, писати та запам'ятали кілька фраз. Та найголовніше у цьому протистоянні – це підтримка керівництва, наголошуючи, що без української мови диплом вони їм і так видадуть. Не покладаючи рук і сподіваючись на краще, викладачі кафедри іноземних мов секції мовної підготовки іноземних студентів зуміли зберегти предмет українська мова як іноземна та розвинути його у викладанні і вивченні до рівня B1. Допомогою у цьому були навчальні посібники: Бурак М. [1], Мазурик Д. [2], Палінська О. [4, 5, 6] та Туркевич О. [6].

Кожен навчальний рік у Львівській політехніці – це рік невідомості і тривоги, бо розпочинається досить напружено і для студентів, і для викладачів. Поява нових студентів-іноземців у 2019р. з Туркменістану викликала ряд нових проблем: по-перше, усі студенти були відразу направлені в Інститут права, педагогіки та інформаційних технологій, не враховуючи бажань студентів та їхній особистий вибір спеціальності, що спровокувало з перших днів протести і обурення. Як вияснилося пізніше, навчання усім оплачує країна і вказує кого потрібно і куди відправити, і кого для країни потрібно найбільше. По-друге, усі студенти (16 чол.), як запевнили викладачів, знають російську мову, і тому проблем із вивченням української та навчання українською мовою не буде. Та це виявилось не правдою. Більшість студентів російської мови не знають. По-третє, за вказівками університету, можливість вступити на перший курс можна до першого листопада. То про, яке якісне вивчення мови та ефективне навчання станом на кінець грудня ми можемо говорити. Це надзвичайно великий мозковий штурм, який призвів до небажання навчатися в Україні. По-четверте, студенти відмовилися від підготовчого відділення, оскільки вони повинні оплатити його самі, тому адміністрація пішла їм назустріч і організувала

навчання на цілий рік російською мовою, втиснувши весь рік підготовчого відділення у перший семестр, збільшивши кількість пар на першому курсі вдвоє (від 4-ох пар в тиждень до 8-ми). Хочу зауважити, що це було пекельно важко. Студенти були не готові швидко вчити мову, бо і так протестують проти свого напрямку, як і їх батьки, які телефонують їм під час занять та намагаються їх переконати вернутися до Туркменістану; вони не знаю російської мови, щоб провести паралелі між мовами і краще засвоїти; не використовують українську мову на інших предметах та не чують її на заняття, а ще більше заплутуються при вивченні двох іноземних мов одночасно. Це призвело, звичайно, до не дуже втішних результатів: із 16 студентів четверо отримали повторний курс, троє, хоча і склали залік з української мови на «задовільно», хочуть навчатися у вишах із російською мовою викладання і четверо планують переїхати в Росію, та кардинально змінити напрямок. Після виснажливого семестру, опрацювання величезної кількості літератури та підібраних неймовірної кількості граматичних і лексичних вправ для роботи на практичних заняття, можна зробити висновок – при вивченні мови чи то української, чи то російської повинна бути відповідно продумана послідовна система викладання і представлення матеріалу. Не варто закидати студентів інформацією, яка повинна відповідати програмі та лише сухо виконувати вказівки написаного документу. Потрібно творчо підходити до вирішення будь-яких завдань, навіть найскладніших та, звичайно, дотримуватися вказаних норм. Обов'язковою умовою є чітко слідувати роботі у групі у чотирьох видах мовленнєвої діяльності: слуханні, читанні, письмі, говорінні. Оскільки група студентів із Туркменістану має різний рівень підготовки з російської мови, то найсильніший студент працює у парі з викладачем і перекладає невідомі слова рідною мовою. Сильні допомагають слабким. Це свого роду синхронний переклад чотирьох мов (українська – російська – турецька – туркменська). Для підтримки і заохочення студентів до праці, вивчіть кілька слів із їхньої мови. І нехай слабші студенти вам у цьому допоможуть. Звичайно, можна скористатися словником чи онлайн-перекладачем та як вияснилося, туркменської мови там

нема. Як допомогу ми використовували азербайджанську, турецьку та узбекистанську мови, бо переклад лише однієї з мов не відповідав дійсності. У більшості випадків ми використовували турецькі фрази і слова для кращого розуміння і перекладу. Ефективним у роботі з туркменами, як виявилось, у вивченні української граматики був принцип розділення ролей: за кожен граматичну тему відповідав окремий студент. Прослідкуйте, як вони запам'ятовують і виконують вправи; хто що і скільки може запам'ятати і використати у мовленні; надайте кожній граматичній темі чи виду мовленнєвої діяльності ім'я вашого студента чи студентки, попередньо наголосивши на вдалому його виконанні. Наприклад: за чергування приголосних при словотворенні (г – ж – з, к – ч – ц, х – ш – с) відповідає Айна, Родовий, Давальний та Знахідний відмінки контролює Айджан та усі зміни й чергування у словах, Орудний і Місцевий відмінки – це Огулгерек (або Оля), Дінара стежить за правильним відмінюванням дієслів теперішнього часу, Назакат відповідає за утворення словосполучень (прикметник + іменник), узгоджуючи їх у роді, числі і відмінку, Огулширін забезпечує музичний супровід пісень і швидке відтворення слів при вивченні тої чи іншої української мелодії, за минулий і майбутній час дієслова відповідає Аймеле і лише одна студентка Хатича не відповідає ні за що, її контролюють усі та допомагають у всьому. Саме їй мови даються найважче. Індивідуальний підхід до кожного і підтримка дають неймовірні результати. Я більш ніж переконана, що ті хто працює з іноземцями у групі з різним рівнем підготовки стикаються з такими ж проблемами. Це лише часточка того, що можна організувати на практичних заняттях, не говорячи про ігри («Скажи, запам'ятай, повтори», тематичні до кожного уроку: «Магазин», «Банк», «Лікарня» тощо), фільми чи мультфільми, українські народні пісні: відповідно до граматичної теми Місцевий відмінок у пісні гурту Океану Ельзи «А я на небі...» чи вивчення займенників у пісні Олександра Пономарьова «Він чекає на неї...» тощо. Допомагають таблиці і наочність. Переборює страх говорити – читання вголос і разом. При складанні діалогів компонуйте сильного і слабого студента. Із навчальних посібників

використовували книги: Бурак М. [1], Мазурик Д. [2], Палінська О. [4, 5, 6], Туркевич О. [6] та Мацюк Г. [3].

Перед викладачами завжди є нові завдання і виклики, які часом дуже важко подолати. Пам'ятаймо, що найголовніше – це мотивувати до навчання і зацікавити безініціативного студента, підтримати і допомогти повірити у свої сили слабкого, не втратити пильності сильного, допомогти відкрити і розвинути у представників різних національностей любов і повагу до нашої країни, зберегти позитивний образ України та щирі почуття до людей на довгі роки у їхніх серцях, бо саме вони стають носіями переказів і спогадів про прекрасно проведені роки життя і навчання, а освіта здобута в Україні, і знання культури, звичаїв, історії є потужним чинником пізнання, збереження і поширення наших національних надбань у світі.

Список літератури:

1. Бурак М. Яблуко: підручник з української мови як іноземної (базовий рівень). – Львів: Видавництво УКУ, 2015. – 268 с.
2. Мазурик Д. В. Українська мова для іноземців. Крок за кроком. – Львів: Фоліо, 2017. – 288 с.
3. Мацюк Г. Р. Українська мова. Практичний курс для іноземців: навчальний посібник // Г. Мацюк. – Тернопіль : ФОП Паляниця В. А. – 2017. – 195 с.
4. Палінська О. Крок-2 (рівень В1). Українська мова як іноземна : книга для студента. – Львів : Дон Боско, 2014. – 160 с.
5. Палінська О. Крок-2 (рівень В1). Українська мова як іноземна : робочий зошит. – Львів : Дон Боско, 2014. – 56 с.
6. Палінська О., Туркевич О. Крок-1 (рівень А1-А2). Українська мова як іноземна: книга для студента. – Львів : Артос, 2011, 2014. – 100 с.
7. Панас Мирний. Рідна мова / П. Мирний // Твори у 5-ти томах. – Київ, 1955. – т.5. – С.1.

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ФОНУ ЖИВЛЕННЯ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ СОРТУ ХЕРСОНСЬКА – 99 В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Бойчук І.В.

доцент ХДАУ

Херсонський державний аграрний університет, м. Херсон, Україна

Виробництво зерна здавна було провідною галуззю сільського господарства в Україні, де у зерновому балансі питому вагу займає озима пшениця, яка найбільш повно використовує біокліматичний потенціал регіонів і є основним джерелом грошових надходжень господарств.

При вирощуванні озимої пшениці в умовах півдня України одним з найефективніших та швидкодіючих факторів підвищення врожайності культури є науково обґрунтоване використання мінеральних добрив. В останні роки відмічається зниження врожайності та якості пшениці внаслідок недосконалої технології вирощування, що викликано істотним зниженням доз добрив та їх неправильним застосуванням. Тому актуальними є дослідження, які спрямовані на оптимізацію витрат мінеральних добрив з їх використанням розрахунковими методами. Озима пшениця, як і більшість сільськогосподарських культур, добре реагує на збалансований режим живлення. Мінеральні добрива найраціональніше вносити на заплановану урожайність. Більшість вчених вважають середніми нормами добрив при інтенсивній технології для озимої пшениці 90-120 кг/га азоту, фосфору й калію (NPK). Територія навчально-дослідного господарства, де проводились досліди, знаходиться в південно-західному агрогрунтовому районі південної степової агрокліматичної зони України.

Вміст нітратного азоту в ґрунті змінювався протягом вегетаційного періоду культури і залежав від фону мінерального живлення (табл.1).

Таблиця 1

**Вміст нітратного азоту на дослідній ділянці, мг/100 г ґрунту
(2018-2019 рр.)**

Варіант удобрення	Шар ґрунту, см	Фаза розвитку рослин			
		сходи	колосіння	налив зерна	молочна стиглість
Без добрив	0-30	4,31	2,5	0,89	0,12
	30-50	0,96	0,32	0,22	0,09
	50-70	0,01	0,12	0,09	0,15
	0-70	1,76	0,93	0,2	0,07
Розрахункова доза добрив	0-30	5,55	3,58	1,77	0,31
	30-50	1,03	0,35	0,24	0,28
	50-70	0,37	0,14	0,05	0,18
	0-70	2,21	1,25	0,6	0,02

Вміст нітратів в орному шарі ґрунту (0-30 см) без внесення добрив на початку вегетації пшениці становив 4,31 мг/100 г ґрунту, а при застосуванні розрахункової дози підвищився до 5,55 мг/100 г ґрунту. В подальшому вміст нітратного азоту, в неудобрених варіантах досліджу знизювався, що пов'язано інтенсивним його споживанням рослинами. У варіантах без добрив інтенсивність ростових процесів та накопичення надземної маси значно поступається варіантам з застосуванням розрахункової дози мінеральних добрив. Середній вміст нітратного азоту в ґрунті в фазі наливу зерна на удобрених ділянках на 6,3-7,4% вище, ніж у контрольному варіанті. Результати досліджень свідчать про те, що вміст рухомого фосфору та обмінного калію в орному шарі дослідних ділянок перед сівбою пшениці озимої був досить високим, що пояснюється щорічним внесенням рекомендованих доз NPK під всі культури сівозміни (табл. 2).

**Вміст рухомого фосфору та обмінного калію на дослідних ділянках, мг/100
г ґрунту (2018-2019 рр.)**

Варіант удобрення	Шар ґрунту, см	Фаза розвитку рослин			
		сходи	колосіння	налив зерна	молочна стиглість
Рухомий фосфор					
Без добрив	0-30	7,49	6,87	5,98	5,14
	30-50	1,76	1,38	1,07	0,99
	0-50	5,10	4,15	3,49	2,96
Розрахункова доза добрив	0-30	8,17	5,98	4,89	4,63
	30-50	1,62	0,16	0,34	0,22
	0-50	5,03	3,13	2,55	2,34
Обмінний калій					
Без добрив	0-30	41,7	39,6	36,9	34,3
	30-50	35,6	33,7	31,9	31,2
	0-50	38,7	36,7	34,4	32,5
Розрахункова доза добрив	0-30	43,3	40,2	36,5	33,8
	30-50	36,2	33,9	31,5	29,6
	0-50	39,9	37,2	34,0	31,6

Внесення добрив сприяло більш інтенсивному використанню рухомого фосфору в зв'язку з накопиченням більшої надземної маси. Зниження вмісту рухомого фосфору в 0,5 м шарі ґрунту на період від колосіння до наливу зерна становило 8,4%. Найбільш інтенсивне зниження вмісту рухомого фосфору спостерігалось у фазу наливу зерна між удобреними та неудобреними варіантами – в 1,1,-1,2 рази. Порівнюючи висоти рослин при різних у варіантах досліді можна зробити висновок, що відмінності у величині цього показника проявляються вже на початку фази весняного кущення коли застосування мінеральних добрив сприяло збільшенню висоти в середньому на 3,7 см (табл. 3.3).

Таблиця 3

Ріст рослин озимої пшениці залежно від доз мінеральних добрив (2019 р.)

Варіант удобрення	Фаза розвитку			
	весняне кущіння	колосіння	налив зерна	молочна стиглість
Без добрив (контроль)	31/0,7	84/3,6	107/1,1	98/0,1
N ₃₀ P ₃₀	33/0,7	92/3,7	115/1,3	114/0,2
N ₆₀ P ₆₀	34/0,8	95/3,9	125/1,5	117/0,2
N ₉₀ P ₉₀	34/0,8	99/4,2	129/1,5	112/0,3
Розрахункова доза добрив	34/0,8	97/4,0	132/1,5	127/0,3

Примітка: чисельник – висота рослин, см; знаменник – приріст, см/добу

В подальший період розрив між ділянками з різним рівнем мінерального живлення збільшився до 5,8-6,3 см у фазу колосіння, а в подальший період дещо знизився, що пояснюється припиненням ростових процесів та переходом пластичних речовин для формування зерна.

Приріст сирої маси протягом вегетаційного періоду рослин озимої пшениці сорту Херсонська безоста залежав від досліджуваного фону мінерального живлення (табл.4).

Таблиця 4

**Динаміка показників надземної маси посівами озимої пшениці сорту
Херсонська безоста залежно від системи удобрення, ц/га (2019 р.)**

Варіант удобрення	Фаза розвитку			
	весняне кущіння	колосіння	налив зерна	молочна стиглість
Без добрив (контроль)	140	242	250	221
N ₃₀ P ₃₀	146	279	326	289
N ₆₀ P ₆₀	161	319	340	301
N ₉₀ P ₉₀	167	330	348	308
Розрахункова доза добрив	163	329	345	306

ВИСНОВОК: Середньодобовий приріст сирої надземної маси до фази колосіння був повільним і становив 184-251 кг/га. Найбільший середньодобовий приріст сирої маси був відмічений від початку колосіння до наливання зерна. У варіантах з внесенням мінеральних добрив приріст становив 327-394 кг/га за добу, а його інтенсивність на контрольних ділянках була меншою на 8,4-15,7%. Після наливу зерна середньодобовий приріст поступово зменшувався, а потім припинявся. Середньодобовий приріст сухої речовини пшениці сорту Херсонська безоста при внесенні мінеральних добрив у міжфазний період від колосіння до наливу зерна збільшився на 8,0-15,4%, порівняно з контрольним варіантом, а в подальшому приріст сухої речовини також підвищився в усіх варіантах, у середньому в 1,1-1,2 рази

Список літератури:

1. Гасенко О.Я. Дія попередника на посівні і врожайні якості насіння озимої пшениці / О.Я. Гасенко, А.А. Журавель // Зрошувальне землеробство. – 1974. – Вип. 18. – С. 24 – 27.
2. Лихочвор В.В. Озима пшениця / В.В. Лихочвор, Р.Р. Проць. – Львів: НВФ "Українські технології", 2006. – 216 с.
3. Носатовский А.И. Пшеница / А.И. Носатовский – М.: Колос, 1963. – 568 с.
4. Трулевич Н.Л., Размещение озимой пшеницы в севооборотах / Н.Л.Трулевич, Е.М. Лебедь // Повышение продуктивности озимой пшеницы. – Днепропетровск, 1980. – С. 66–70.

АНАЛІЗ ЗЛОЧИНІВ, ЗДІЙСНЕНИХ НЕПОВНОЛІТНІМИ В УКРАЇНІ ПРОТЯГОМ 2018-2019 рр.

Болотна А.В.

Київський університет імені Бориса Грінченка

0931477866 anna.bolotna@gmail.com

Особливу увагу вчених та практиків привертає до себе злочинність неповнолітніх. Це зумовлено тим, що неповнолітні завжди визнавалися злочинцями особливого роду, а також тим, що в даний час неповнолітні – одна з найбільш кримінально уражених верств населення. При цьому на збільшення росту злочинності серед неповнолітніх безпосередньо впливає соціально-економічна криза в Україні, безробіття, не співвідношення існуючих дитячих благ з тими, що їм на даний час можуть дати батьки, зниження рівня моральності та поширення асоціальних тенденцій в мережі серед підлітків.

Практика показує, що діти починають експериментувати із вчиненням правопорушень і суспільно небезпечних діянь, як правило, з 11 років. З цього віку за вчинення суспільно небезпечних діянь, за які Кримінальним кодексом України передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк понад п'ять років, неповнолітні правопорушники поміщуються до приймальників-розподільників для дітей. Частина з них за рішенням суду направляється до спеціальних навчально-виховних закладів [1, с. 36].

Сукупність злочинів, що вчиняються неповнолітніми, умовно можна поділити на декілька категорій, залежно від специфіки мотивації та причин прийняття злочинного рішення: 1) «злочини-виживання» (вчиняються у зв'язку із скрутними життєвими обставинами, гострою нуждою у задоволенні базових потреб, або із екстримальними умовами життя); 2) «злочини-залежності» (вчиняються на ґрунті алкогольної, наркотичної та ігрової залежності з метою

отримання необхідних коштів); 3) «злочини-наслідування» (вчиняються на виконання попередньої домовленості, з мотивів солідарності, підпорядкування, доведення відданості злочинній групі); 4) «злочини-примусу» (вчиняються внаслідок примушування до певних дій, погроз, різних видів насильства над дітьми); 5) «злочини-розваги» (вчиняються для пошуку пригод, відчуття ризику або заради цікавості); 6) «злочини-протесту» (вчиняються з мотивів невдоволення своїм становищем, ображеності, зневаги, незгоди, озлобленості, самоствердження; 7) «злочини-парадокси» (переважно вчиняються задля задоволення підсвідомих потягів і бажань, хворобливих уявлень) [4, с.62].

Розглянемо судову статистику розгляду кримінальних впроваджень щодо злочинів, вчинених неповнолітніми або за їх участю (2018-2019 рр.). Про невідповідність статистичного обліку злочинів, що вчиняються неповнолітніми та за їх участю, фактичному стану злочинності серед неповнолітніх свідчить загальна тенденція до зростання рівня усієї злочинності в державі.

Значне переважання корисливих мотивів у злочинній поведінці неповнолітніх вказує на зміну ієрархії цінностей у підлітковому середовищі, погіршення рівня життя їхніх батьків, свідчить про загальну тенденцію до споживання матеріальних благ та гедоністичні настрої серед неповнолітніх деліквентів.

Надмірна зосередженість неповнолітніх на вчиненні злочинів проти власності пояснюється домінуючою мотивацією до виживання в умовах бідності, вимушеного переселення, а також задоволенням потреб у здобутті коштів на придбання психоактивних речовин та забезпечення беззмістовного дозвілля. Найбільш поширеними злочинами проти власності, що вчиняються неповнолітніми, тривалий час залишаються крадіжки. Серед предметів крадіжок найчастіше фігурують вироби із чорного і кольорового металу (39 %). На другому місці йдуть крадіжки майна і цінностей із квартир, гуртожитків, складів та інших приміщень (36 %). Більш складні у виконанні і через це менш поширені серед неповнолітніх крадіжки товарів із торговельних об'єктів та мереж (11 %), а також «кишенькові» крадіжки (9 %). Зустрічаються випадки

крадіжок майна із транспортних засобів (2 %).

Перша група крадіжок вчиняється спонтанно, під час перманентного збирання металобрухту, а також пошуку вживаних речей, що становлять хоч якусь цінність. Це крадіжки предметів та виробів з металу на занедбаних промислових і сільськогосподарських об'єктах, а також викрадення виробів із металу в результаті розукомплектування залишків промислового обладнання, трубопровідних магістралей, руйнації покинутих приміщень, незаконного проведення розкопок, пошкодження ліній електропередач, могил тощо.

Крадіжки із проникненням в житло, інше приміщення чи сховище, як правило, вчиняються за умов неналежної охорони майна. Способами вчинення таких злочинів є проникнення шляхом вільного доступу до житла, викрадення ключів або заволодіння ними шляхом обману. Також практикується пошкодження вікон і проникнення через квартиру, зламування замків та запірних пристроїв.

Група насильницьких злочинів, що вчиняються неповнолітніми, охоплює нанесення тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, умисні вбивства, а також згвалтування. Домінуючими мотивами вчинення умисних вбивств і нанесення тілесних ушкоджень виступають неприязні стосунки (72 %) та помста (7 %), що виникають із конфлікту між злочинцем і потерпілим на вулиці або за місцем проживання останнього. Способами вчинення таких злочинів є нанесення ударів руками й ногами у різні частини тіла (57 %), що свідчить про раптово виниклий умисел і межовий із афектом психічний стан неповнолітніх злочинців. Майже кожен п'ятий злочин вчиняється із використанням ножів та інших колюче-ріжучих знарядь. Приблизно стільки ж із використанням предметів, безпосередньо підібраних на місці події. Більшість насильницьких злочинів неповнолітні вчиняють у стані алкогольного сп'яніння чи наркотичного збудження [5].

Згідно зі статистичними даними, порівняно з 2018 роком, 2019 року майже на третину зменшилася кількість кримінальних правопорушень, учинених неповнолітніми або за їх участю (з 3088 до 2798).

Однак 2019 року, а також упродовж попередніх років залишаються найпоширенішими п'ять видів злочинів неповнолітніх. Розглянемо їх динаміку. Серед злочинів проти власності найбільшу кількість становлять крадіжки (ст. 185 КК України) – близько 80 % (2018 року – 1927 крадіжок, або 79 %; 2019 року – 1875 крадіжок, або 83 %).

Також поширеними є злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 305 – 320 КК України). Так, у загальній структурі злочинів, учинених неповнолітніми або за їх участю, за злочини цієї категорії 2018 року було засуджено 94 особи, що становить 3 %, 2019 року – 90 осіб, що становить 3,2 %.

Майже половину злочинів проти життя та здоров'я становить заподіяння умисного тяжкого тілесного ушкодження (ст. 121 КК України): 2018 року – 33 %; 2019 року – 40 %.

Частка умисних вбивств (ст. 115 КК України) 2018 року становить 26 %, або 24 випадки; 2019 року – 22 %, або 15 випадків.

Серед злочинів проти громадського порядку та моральності найбільшу кількість неповнолітніх осіб засуджено за вчинення хуліганства: 2018 року – 55 осіб; 2019 року – 48 осіб (близько 1,7 %) [2].

Слід зауважити, що близько 71% неповнолітніх осіб учиняють злочини у віці від 16-ти до 18 років і лише 30 % – від 14-ти до 16 років. Порівняно з неповнолітніми злочинцями чоловічої статі, частка неповнолітніх дівчат, що вчиняють злочини, становить 10 %. Серед неповнолітніх, що вчиняють суспільно небезпечні діяння, часто трапляються такі, яких виховують у неповних або неблагополучних родинах, утікають з дому.

За даними судової статистики, вихованці з неповної сім'ї, дитячих будинків, шкіл - інтернатів загалом становлять майже 50 % загальної кількості неповнолітніх злочинців.

За рівнем освіти серед злочинців переважають неповнолітні з базовою загальною середньою освітою (2018 року – 47%; 2019 року – 49 %). Частка осіб з повною загальною середньою освітою на момент учинення злочину

становить 22 %; з початковою загальною освітою – 13 %; з професійно - технічною – 3 %; без освіти – 1,6 %. Загалом лише десята частина неповнолітніх злочинців на момент учинення злочину мала таку, що відповідає віку, освіту.

Більшість неповнолітніх (37 %) учиняє злочини групою, з них: 15 % – виключно разом з неповнолітніми, а 18 % – за участю дорослих осіб; 5 %, за даними судової статистики, учиняють злочини в стані алкогольного сп'яніння. Здебільшого це тяжкі й особливо тяжкі злочини проти власності, проти життя та здоров'я особи. Алкоголізм і наркоманія переважають серед причин злочинності. У разі втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність пияцтво є головною причиною вчинення цього злочину, рідше – умовою, що сприяє його вчиненню. Неповнолітнього, який уживає наркотики чи алкоголь, легше та простіше втягнути в злочинну діяльність [3].

Список літератури:

1. Дмитришина Т.І. Призначення покарання неповнолітнім у сучасних умовах: дис. канд. юрид. наук: 12.00.08 / Дмитришина Тетяна Іванівна. – Одеса, 2018. – 201 с.

2. Єдиний державний реєстр судових рішень. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Page/1>

3. Звіт про неповнолітніх засуджених за 2019 рік : наказ Держ. суд. адмін. України від 21 листоп. 2019 р. № 153. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://court.gov.ua/userfiles/file/DSA/2018_DSA_docs/8_2017.xlsx.

4. Лісова Н. Проблемні аспекти злочинності неповнолітніх // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2019. – №111 (2). – С. 61-67.

5. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами примусових заходів виховного характеру» – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Page/1>
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-06>

ОСОБЛИВОСТІ ПРИТЯГНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ У СФЕРІ БЛАГОУСТРОЮ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

Бондар В.В.

В українському суспільстві державне адміністрування продовжує займати головну роль серед різновидів владно-управлінської діяльності, що забезпечує дотримання прав, свобод, законних інтересів людини і громадянина. Рівень взаємодії всіх державних органів, що здійснюють не тільки адміністрування загальносуспільними справами, але й забезпечують життєдіяльність усього суспільства, показує не лише характер держави як політичної організації, а також її соціальну спрямованість.

Потребує удосконалення діяльності органів державної влади щодо забезпечення благоустрою населених пунктів. Безкарність та безвідповідальність за порушення державних стандартів, норм і правил у сфері благоустрою призводить до псування об'єктів благоустрою та втрат місцевих бюджетів, а також неповаги до держави.

В Україні, на сьогодні, нормативними актами, які регулюють процедуру притягнення до адміністративної відповідальності за порушення державних стандартів, норм і правил у сфері благоустрою населених пунктів є Кодекс України про адміністративні правопорушення (ст. 152) та Закон України «Про благоустрій населених пунктів»

Законодавець в ст. 152 КУпАП закріпив адміністративну відповідальність за порушення державних стандартів, норм і правил у сфері благоустрою населених пунктів, а також правил благоустрою територій населених пунктів.

Основними завданнями благоустрою населених пунктів є утримування на належному рівні стану населених пунктів, здійснення ефективного контролю в цій сфері. Порушення державних стандартів, норм і правил у сфері благоустрою населених пунктів, правил благоустрою територій населених пунктів - тягнуть за собою накладення штрафу на громадян від двадцяти до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб, громадян - суб'єктів підприємницької діяльності - від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [2].

Склад адміністративного проступку передбаченого ст. 152 КУпАП:

Об'єктом даного адміністративного проступку є суспільні відносини у сфері благоустрою.

Об'єктивна сторона правопорушення виражається у порушенні державних стандартів, норм і правил у сфері благоустрою населених пунктів, правил благоустрою територій населених пунктів (формальний склад).

Суб'єкт адміністративного проступку - як громадяни, так і посадові особи.

Суб'єктивна сторона правопорушення визначається ставленням до наслідків і характеризується наявністю вини як у формі умислу, так й у формі необережності.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про благоустрій населених пунктів» благоустрій населених пунктів - це комплекс робіт з інженерного захисту, розчищення, осушення та озеленення території, а також соціально-економічних, організаційно-правових та екологічних заходів з покращення мікроклімату, санітарного очищення, зниження рівня шуму та інше, що здійснюються на території населеного пункту з метою її раціонального використання, належного утримання та охорони, створення умов щодо захисту і відновлення сприятливого для життєдіяльності людини довкілля.

Згідно положень статті і цього ж Закону, територія (в населеному пункті) – це сукупність земельних ділянок, які використовуються для розміщення об'єктів загального користування: парків, скверів, бульварів, вулиць, провулків,

узвозів, проїздів, шляхів, площ, майданів, набережних, прибудинкових територій, пляжів, кладовищ, рекреаційних, оздоровчих, навчальних, спортивних, історико-культурних об'єктів, об'єктів промисловості, комунально-складських та інших об'єктів у межах населеного пункту.

Відповідно до ч. 2 статті 17 ЗУ «Про благоустрій населених пунктів» громадяни у сфері благоустрою населених пунктів зобов'язані: 1) утримувати в належному стані закріплені в установленому порядку за ними території; 2) дотримуватися правил благоустрою території населених пунктів; 3) не порушувати права і законні інтереси інших суб'єктів благоустрою населених пунктів; 4) відшкодовувати в установленому порядку збитки, завдані порушенням законодавства з питань благоустрою населених пунктів[1].

Згідно ч. 2 ст. 18 цього Закону, підприємства, установи та організації у сфері благоустрою населених пунктів зобов'язані:

1) утримувати в належному стані території, надані їм в установленому законом порядку;

2) утримувати в належному стані закріплені за ними на умовах договору з балансоутримувачем об'єкти благоустрою (їх частини);

3) усувати на закріплених за ними об'єктах благоустрою (їх частинах) за власний рахунок та в установлені строки пошкодження інженерних мереж або наслідки аварій, що сталися з їх вини;

4) усувати на закріплених за ними об'єктах благоустрою (їх частинах) наслідки надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру в установленому порядку;

5) проводити згідно з планами, затвердженими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, інвентаризацію та паспортизацію закріплених за ними об'єктів благоустрою (їх частин);

6) у процесі утримання об'єктів благоустрою (їх частин) дотримуватися відповідних технологій щодо їх експлуатації та ремонту, регулярно здійснювати заходи щодо запобігання передчасному зносу об'єктів,

забезпечення умов функціонування та утримання їх у чистоті й належному стані;

7) відшкодувати збитки та іншу шкоду, завдану ними внаслідок порушення законодавства з питань благоустрою та охорони навколишнього природного середовища в порядку та розмірах, установлених законодавством України [1].

При цьому, згідно ч. 1 статті 16 вказаного Закону, на об'єктах благоустрою категорично забороняється:

1) виконувати роботи без дозволу у разі, якщо обов'язковість його отримання передбачена законом;

2) самовільно влаштовувати городи, створювати, пошкоджувати або знищувати газони, самовільно висаджувати та знищувати дерева;

3) вивозити і звалювати в не відведених для цього місцях відходи, траву, гілки, деревину, листя, сніг;

4) складувати будівельні матеріали, конструкції, обладнання за межами будівельних майданчиків;

5) самовільно встановлювати об'єкти зовнішньої реклами, торговельні лотки, павільйони, кіоски тощо;

6) встановлювати технічні засоби регулювання дорожнього руху без погодження з відповідними органами Міністерства внутрішніх справ України;

7) влаштовувати стоянки суден, катерів, інших моторних плавучих засобів у межах територій пляжів;

8) випасати худобу, вигулювати та дресирувати тварин у не відведених для цього місцях;

9) здійснювати ремонт, обслуговування та миття транспортних засобів, машин, механізмів у не відведених для цього місцях (крім випадків проведення негайного ремонту при аварійній зупинці) [1].

Таким чином, ми бачимо що законодавець чітко регламентує зобов'язання та заборони у сфері благоустрою населених пунктів, як для громадян та і для підприємства, установи та організації. Та закріплює процедуру притягнення до

адміністративної відповідальності в разі вчення адміністративного проступку передбаченого ст. 152 КУпАП.

Список літератури:

1. Закон України «Про благоустрій населених пунктів» 06.09.2005 № 2807-IV. Дата оновлення: 10.06.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-15> (дата звернення 04.02.2020).
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Кодекс України від 07.12.1984 р. № 8073 1-X. Дата оновлення: 03.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 05.02.2020).

Тематика: Юридичні науки

ГЕНЕЗИС СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Бортняк Валерій Анатолійович

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри конституційного та міжнародного права

Навчально-наукового гуманітарного інституту

Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського

Потребою сьогодення є формування дієвої системи державного фінансового контролю. Сьогодні доволі важливим і актуальним є питання розбудови і становлення цілісної системи державного фінансового контролю в Україні, без вирішення якого неможливо підвищити ефективність виробництва, конкурентно-спроможність базових галузей національної економіки, розв'язати проблеми життєдіяльності держави, знизити рівень тінізації економіки і корупції.

Сторінки історії формування системи фінансового контролю в Україні наведено у роботах [1, 2]. Так, В Україні перший орган державного контролю

було створено 2 квітня 1918 р., як відділ контролю, що згодом був перетворений на Секретаріат Державного контролю, а потім у комісаріат Державного Контролю УРСР (НКДК). До його складу спочатку входила і заснована в січні 1919 р. Верховна соціалістична інспекція, яка на початку травня 1919 р. виділилася з НКДК у самостійний Народний комісаріат радянської соціалістичної інспекції (НК РСІ).

Народний комісаріат Державного контролю був компетентним з наступних питань: загальної, фінансово-промислової, адміністративно-освітньої, військової діяльності, а також землеробства, транспорту і зв'язку. Проводив цю роботу НКДК шляхом попередньої, фактичної і наступної ревізій. Він перевіряв кошториси та господарсько-оперативні плани, грошовий обіг та обіг матеріальних цінностей, здійснював нагляд за правильністю рахівництва і звітності. До компетенції НКДК входила також боротьба з усілякими недоліками і зловживаннями. Органи Держконтролю багато уваги приділяли удосконаленню ревізійної роботи, намагаючись підвищити її ефективність.

25 лютого 1920 року Український уряд видав розпорядження "Про реорганізацію всіх установ Державного контролю на Україні", яким розповсюдив дію "Положення про Робітничо-селянську інспекцію РФСР" в Україні. Всі установи Державного контролю УРСР були перетворені на єдиний орган соціалістичного Державного контролю - Всеукраїнську робітничо-селянську інспекцію, яка мала залучати до своєї роботи широкі верстви робітників і селянської бідноти. В губерніях і повітах були утворені відділи РСІ, у волостях - осередки сприяння Робітничо-селянській інспекції.

Відділи губінспекцій, які існували в 1920 році, не були об'єднані в галузеві групи, а їх велика кількість значно ускладнювала управління ними. Інспекційні відділи, не маючи чітко розроблених планів роботи, намагалися контролювати всю діяльність органів державного апарату і через це не мали змоги глибоко аналізувати найбільш важливі на той момент питання. Тому на початку 1921 року значно спрощується структура апарату губернської РСІ, в якій утворено чотири відділи: загальний, культурно-адміністративний,

фінансово-економічний і бюро скарг. На губернські РСІ покладалися функції ревізії і контролю за діяльністю всіх губернських радянських установ і управління роботою повітових РСІ.

Вдала спроба створення органу незалежного фінансового контролю - Інституту державних бухгалтерів-експертів (ІДБЕ) належить вже до періоду НЕПу. В цей час спостерігається чергове зростання в економіці і робляться спроби створення ринкових відносин. Наслідком цього стала поява самостійних органів контролю. ІДБЕ створений в 1924 р. з метою сприяння правильному веденню обліку і звітності на державних, концесійних, змішаних, кооперативних, громадських і приватних підприємствах та державних установах, а також надання висновків з різного роду питань обліку та звітності.

В період індустріалізації країни і початку колективізації сільського господарства головне місце в діяльності держави посіли питання управління народним господарством, планування і фінансування будівництва індустріальних підприємств тощо. Нові історичні умови поставили і нові завдання перед органами державного контролю. У зв'язку з цим 23 січня 1929 р. було затверджено нове Положення про народний комісаріат Робітничо-селянської інспекції УРСР, в якому уточнювалось завдання, права і обов'язки РСІ відповідно до вимог часу. Це положення діяло до 1934 р. За весь цей період головними завданнями діяльності РСІ було удосконалення державного апарату, боротьба з бюрократизмом, безгосподарністю, нагляд за виконанням рішень партії та уряду і за додержанням законності.

В 1934 році замість єдиного контролюючого органу ЦКК - РСІ було створено Комісію партійного контролю при Держконтролі СРСР. Це стало початком відмежування народних мас від роботи в контролюючих органах. Положенням Комісії радянського контролю (1934 р.) скасовувалась розгалужена мережа груп сприяння органам Держконтролю.

На початку двадцятих років починають створюватися контролюючі служби при фінансових органах. У зв'язку з тим, що органи Робітничо-селянської інспекції основну увагу надавали ревізійно-інспекційним

обстеженням відповідно до планів, затверджених урядом, для проведення ревізій безпосередньо на підприємствах і установах, в складі Наркомфіну постановою уряду від 23 жовтня 1923 р. було створено Фінансово-контрольне управління, яке мало великий штатний апарат. Органи Державного фінансового контролю знаходились при фінорганіах і підпорядковувались в центрі безпосереднього наркому, а на місцях - керівникам фінорганів. Вони мали свої кошториси, використання коштів по яких перевіряла РСІ.

Наприкінці 1932 - на початку 1933 рр. Фінансово-контрольне управління перетворилось на фінансово-бюджетну інспекцію, яка проіснувала до 1937 р. В жовтні 1937 р. в складі Наркомфіну СРСР починають створюватися спеціальні Контрольно-ревізійні управління. Положення про це управління було затверджено урядом країни. Контрольно-ревізійне управління (КРУ) мало право проводити документальні ревізії, всіх наркомів, відомств, організацій, закладів і виробництв.

Апарат був централізованим, ревізорів в радянських республіках, керівників ревізійного апарату в областях, автономних республіках, великих містах призначало і звільняло Контрольно-ревізійне управління Наркомфіну СРСР. Фінансування всього апарату КРУ здійснювалось за рахунок загальносоюзного державного бюджету. Таким чином, існувала потужна система тотального контролю в основі якої було прагнення міністерств і відомств і в цілому партії і держави вирішувати все зверху, контролювати всі дії підприємств і організацій. Це визначало направлення контролю на те, щоб проводити якомога більше різноманітних перевірок і обстежень [3].

В незалежній Україні система контролю сформувалася фактично на фундаменті командно-адміністративного устрою, де через сильну централізацію управлінських структур увага зосереджувалася на політичних функціях контролю і його масовості, що негативно позначалося на компетентності та об'єктивності. В результаті цього об'єкти управління поступово стали відходити від реального контролю, а процес контролю ставав все більш формальним, що передусім, позначилося на темпах розвитку

економіки. В умовах ринкових відносин стали формуватися нові органи державного контролю. Тільки в останні роки були створені Рахункова палата Верховної Ради України, Міжвідомча комісія з питань демонополізації економіки, Ліцензійна палата, Державне казначейство України тощо [4, с. 61].

В процесі розвитку системи державного фінансового контролю в Україні можна виділити три основних етапи [5]:

- етап становлення (1990-1997 рр.);
- етап інституційного розвитку (з 1998-2005 р.);
- етап гармонізації з європейськими нормами (з 2005 р. по т.ч.).

Зміна соціального устрою в нашій державі призвела до оздоровлення господарської діяльності і зменшення потреби в контролі. Велику роль в цьому відіграла децентралізація, впровадження приватної та колективної форм власності, різноманітність видів підприємницької діяльності, зростання кількості малих та середніх власників. Зменшення потреби в контролі зумовлюється збільшенням питомої частки недержавних підприємств. Це зумовило перекладення контрольних функцій держави на власника.

Завдяки вказаним заходам в Україні окреслені визначальні елементи системи контролю, функціонування яких, в основному, забезпечує контроль економічних відносин в ключових секторах національного господарства.

Отже, зміни в соціально-економічній ситуації і в системі господарського управління зумовили необхідність радикальних перетворень в організації та методиці контролю. Безпосередніми факторами цих змін є: відмова від ідеологічної спрямованості державної та господарської діяльності, в тому числі й контролю; визнання співіснування різних господарських устроїв, для чого вимагається використовувати різні напрями контролю (фінансовий, правовий, громадський, бухгалтерський, аудиторський та інші); ліквідація командно-адміністративної системи управління.

Список літератури:

1. Білуха Н. Т. Теорія фінансово-господарського контролю: Підручник. К.: Вища шк., 1990. - 279 с.

2. Бутинець Ф.Ф. Контроль і ревізія / Бутинець Ф.Ф., Виговська Н.Г. та ін. Житомир: ПП "Рута", 2002. 544 с.
3. Державна контрольно-ревізійна служба України: сторінки історії / [упор. Є.Ф. Вербило, О.О. Левандовський, Н.М. Сулікавська]. К.: ДІА, 2001. 219 с.
4. Дейнеко Є. В. Реформування системи державного фінансового контролю в Україні/ Вісник ЖДТУ. 2012. № 1. С. 61-64.
5. Україна: звіт з ефективності управління державними фінансами. Світовий банк, 2017. 110 с. URL: [http:// www.worldbank.org](http://www.worldbank.org).

Тематика: Політичні науки

СУЧАСНЕ ГЕОПОЛІТИЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ АЛЯСКИ ЯК ПРИЧИНА РОСІЙСЬКОГО ЗАЦІКАВЛЕННЯ РЕГІОНОМ

Брендак А.О.

Національний університет «Львівська політехніка»
студентка кафедри політології та міжнародних відносин
м. Львів, Україна

Сьогодні все дедалі частіше можна побачити новини про півострів Аляска – штат США, який є найбільшим за своєю площею та одним із найвисокорозвинутіших штатів всієї Америки. Фактично, він розміщується в північно-західній частині Північної Америки, межує з Канадою на сході, а також із Росією через Берингову протоку. Територію півострова омивають одразу два океани - Північний Льодовитий та Тихий. Важливим є те, що півострів є найбільшим ексклавом на планеті, а це, в свою чергу, означає те, що він є відокремлений від основної території США.

На сучасному етапі півострів Аляска стає об'єктом зацікавлення багатьох держав світу, зокрема і Російської Федерації, яка, як відомо, ще в 1867 році продала півострів та прилеглі до нього острови Сполученим Штатам Америки. Цікаво, що в ті часи Аляска мало що означала для Російської Імперії - віддалений регіон далеко на Півночі, ще й не з'єднаний з материковою Росією. Тоді освоєння та розвиток цих земель в значній мірі були радше збитками аніж великим прибутком. Однак погляди російських політиків на необхідності Аляски в складі Росії практично відразу після продажу змінились. В основному це було пов'язано з тим, що в 1890-х роках на Алясці було знайдено великі поклади золота, ці події ще отримали назву як «Золота Лихорадка на Алясці». Згодом, на початку 1950-х років, на Алясці було виявлено значні поклади нафти, залізної руди, срібла, природного газу, міді, вугілля та інших природних ресурсів [2].

Щодо теперішньої економічної ситуації на Алясці, то прокачування нафти по трансаяскінському нафтопроводі становить приблизно 630 тис. барелів на день. На частку Аляски доводиться 20-25% всієї видобутої в США нафти, а надра штату складають 30% всіх нафтових запасів країни. Трансаяскінська трубопровідна система має неабиякий вплив на Аляску, Сполучені Штати та на весь світ в цілому. Її вплив включає економічні, фізичні та соціальні наслідки, що керують життям як малих міст, так і світовим ринком нафти загалом [1].

Взагалі вважається, що на півострові Аляска зосереджено 30% всіх мінеральних багатств Сполучених Штатів Америки. Необхідно звернути увагу на те, що за річним виробництвом золота, що становить близько 20 тонн, штат займає 2 місце в США після Невади. Не менш важливим є внесок у видобуток корисних копалин на відкритій шахті Ред-Дог-Майн. Ця шахта є найбільшим в світі виробником цинку, кількість якого складає там 65% від загального обсягу цинку в Америці. Також високоприбутковою є лісова галузь, яка, насамперед, є орієнтована на експорт в Азію. Власне такий запас природних ресурсів на Алясці є першою причиною зацікавлення Росії в цьому регіоні. Цікаво, що

сьогодні дедалі більше російських дослідників в контексті цього питання говорять про те, що в 1867 році США купили в Росії «майбутнє Ельдорадо», розуміючи під цим продаж Аляски [3].

Говорячи про другу причину появи все більшого інтересу Росії до Аляски є те, що півострів та прилеглі до нього території розміщуються у вкрай важливому місці. Відомо, що міжнародне співтовариство зацікавлене у Північному морському шляху, в тому числі й РФ, влада якої вже давно вважає Північ регіоном своїх стратегічних інтересів. Північний морський шлях проходить через Тихий океан, Берингову протоку, Північний Льодовитий і Атлантичний океани і, таким чином, є найкоротшим морським маршрутом між Далеким Сходом і Європою. Для порівняння можна привести в приклад маршрут через Суецький канал, який складає 23 тис. км, в той час як відстань по Північному морському шляху скорочується майже в два рази - до 14 тис. км. Для Російської Федерації Північний морський шлях є поки єдиним транспортним шляхом, що здатен інтегрувати віддалені райони Півночі Росії та їхній ресурсний потенціал в національну та світову економіку. Саме тому останнім часом Північний морський шлях став точкою зіткнення росіян та американців. Важливо, що представники російської влади неодноразово наполягали на своєму праві контролювати судноплавство по даному маршруту [5].

Можна стверджувати, що повний контроль над Північним Льодовитим океаном потрібен РФ для того, щоб США, Канада, Данія та Норвегія, тобто країни, що мають берегову лінію в Арктиці, визнали розділ шельфу Арктики на російських умовах. Росія прагне отримати якнайбільшу ділянку арктичного шельфу, оскільки він є джерелом корисних копалин. Як заявляє геологічна служба Сполучених Штатів Америки, саме в Арктиці знаходиться 90 млрд барелів нафти, 47,3 трлн. м³ природного газу тощо. Згідно з даними дослідницьких організацій, на території Арктики може розміщуватись понад 13% світових запасів нафти, що досі не були відкриті жодною державою і, окрім цього, близько 30% - природного газу. Тепер ми чітко усвідомлюємо, що

прагнення Росії мати доступ до цього регіону, зокрема і поставити питання про приналежність півострова Аляска, який має надзвичайно вигідне географічне положення, є дуже актуальним [6].

Як заявив відомий російський політичний діяч Андрій Сошенко в одній із своїх статей, Берінгія є ключовим районом для Росії і всього світу. В його розумінні Берінгія – це прилегла до протоки область. У неї входять Берингове і Чукотське моря, прилеглі землі Чукотки і Камчатки, а також Аляски. Політик говорить про те, що приналежність Аляски до США необхідно оскаржувати, адже тоді це може допомогти вирішити проблему і з Беринговою протокою. За ним, ситуація може перевернутись на 180 градусів, а Російська Федерація та США взагалі поміняти місцями в питанні про Північний морський шлях. Важливим фактом є те, що протягом останніх років Росія створює нові опорні пункти поруч із Північним морським шляхом в Тихому океані. Так, в 2016 році вона розмістила на оспорюваних з Японією островах Ітуруп і Кунашир берегові ракетні комплекси під назвою "Бал" і "Бастіон" [8].

Варто звернути увагу і на ставлення місцевих жителів на загострення ситуації в регіоні Аляски. Наприклад, в 2017 році сенатор від Аляски Ден Салліван закликав Вашингтон посилити військову присутність США на півострові та прибережних територіях. Власне вже тоді він стверджував, що Москва докладає значних військових зусиль та нарощує свої збройні сили в Арктиці. В тому ж році Росія заявила про намір розмістити поблизу Арктики дві нові зенітні ракетні системи С-400 "Тріумф", що дуже занепокоїло населення півострова [7].

Тим не менше, влада США всіляко намагається контролювати ситуацію в регіоні поблизу Аляски. Так, США мають намір використовувати острів Адак в Беринговому морі в якості форпосту, розташованого за маршрутом Північного морського шляху, задля захисту своїх інтересів в районі Арктики. В травні 2019 року трапилась нестандартна ситуація, коли американськими винищувачами було помічено 6 військових літаків Російської Федерації в

міжнародному повітряному просторі поблизу Аляски. Вони супроводжували російські літаки, поки ті не покинули цей регіон [4].

Таким чином, можна з впевненістю сказати, що Російська Федерація насправді є зацікавлена півостровом Аляска та його прилежними територіями. Регіон є багатий на корисні копалини, а поклади нафти є одними з найбільших у світі. Також півострів знаходиться поблизу Північного морського шляху, що є вкрай важливим для Росії, яка хоче мати повний контроль над ним задля легшого доступу до Арктики та покращення рівня економіки своїх північних областей. Тому в подальшому інтерес Росії до Аляски буде зростати, оскільки півострів знаходиться в стратегічно важливому для неї місці, а це, в свою чергу, в майбутньому може призвести до загострення та навіть виникнення конфліктної ситуації в регіоні.

Список літератури:

1. Fried N. Alaska's economic landscape was transformed by oil [Електронний ресурс] / Neal Fried // Alaska Journal of Commerce. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: https://web.archive.org/web/20071009001411/http://alaskajournal.com/stories/062407/opi_20070624014.shtml.
2. Jensen R. The Alaska Purchase and Russian-American Relations / Ronald Jensen // University of Washington Press. – 1975. – P. 139.
3. Азатов Р. Щедрая американская Арктика [Електронний ресурс] / Роман Азатов // Независимая газета. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ng.ru/dipkurer/2010-12-13/11_arctic.html.
4. Американські винищувачі перехопили на Алясці російські ракетноносці [Електронний ресурс] // ZIK. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://zik.ua/news/2019/05/22/amerykanski_vynyshchuvachi_perehopyly_na_alyasts_i_rosiyski_raketonosti_1576987.
5. Воронков Л. С. Интересы России в Арктике [Електронний ресурс] / Лев Сергеевич Воронков // Издательство МГИМО Университета. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <https://mgimo.ru/about/news/experts/226453/>.

6. Кухалейшвілі Г. Арктичний хід Трампа: Хороших відносин США і Росії не варто чекати [Електронний ресурс] / Георгій Кухалейшвілі // Сайт новин 112.ua. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://ua.112.ua/statji/arktychnyi-khid-trampa-khoroshykh-vidnosyn-ssha-i-rosii-ne-varto-chekaty-476817.html>.

7. Польская К. Аляска обеспокоена масштабами военного присутствия РФ в Арктике [Електронний ресурс] / Ксения Польская // Сайт новостей DW. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: аляска-обеспокоена-масштабами-военного-присутствия-рф-в-арктике/a-38808335.

8. Сошенко А. Берингия – ключевой район для России и всего мира [Електронний ресурс] / Андрей Сошенко // Интернет-блог "Завтра". – 2019. – Режим доступу до ресурсу: http://zavtra.ru/blogs/beringiya_klyuchevoj_rajon_dlya_rossii_i_vsego_mira.

Тематика: Економічні науки

АНАЛІЗ СТАНУ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Бубновська Наталія Юрїївна

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

II курс магістратури, спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»,

освітня програма ОП «Менеджмент державних фінансів»

Плешакова Наталія Анатоліївна

к.е.н., доцент кафедри фінансів,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Динамічний розвиток світового фінансового простору призводить до ускладнення фінансових механізмів, виникнення нових видів фінансових інструментів, організацію нових форм фінансового співробітництва. Все

зазначене викликає потребу удосконалення організації фінансової системи, зростання ефективності її функціонування у частині забезпечення оптимального перерозподілу фінансових ресурсів з метою створення стабільного фінансового підґрунтя для реалізації найважливіших соціально-економічних функцій, покладених на її ключових суб'єктів. Головною умовою розвитку держави в ринкових умовах є належний рівень фінансового забезпечення, критерієм якого виступає економічна безпека.

Кризовий стан, в якому знаходиться українська економіка, проблеми в соціально-економічній та політичних сферах, викликає необхідність адекватних дій влади щодо підтримки фінансової безпеки, зокрема її грошово-кредитної складової.

Проблеми функціонування та розвитку грошово-кредитної системи, реалізації державної грошово-кредитної політики та забезпечення грошово-кредитної безпеки досліджуються у працях відомих вітчизняних науковців, зокрема: Н. Аванесова, О. Василика, З. Варналія, А. Гальчинського, А. Даниленка, А. Завгороднього, І. Лютого, А. Мороза, І. Михайловської, В. Міщенко, В. Опаріна, А. Чухна та інших.

Відповідно до методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, грошово-кредитна безпека – це стан грошово-кредитної системи, що забезпечує всіх суб'єктів національної економіки якісними та доступними кредитними ресурсами в обсягах та на умовах, сприятливих для досягнення економічного зростання національної економіки [4].

Рівень інфляції є одним із визначальних індикаторів щодо рівня забезпечення внутрішньої стабільності країни. Ціллю грошово-кредитної (монетарної) політики є підтримання інфляції у середньостроковій перспективі на рівні 5% із допустимим діапазоном відхилень ± 1 в.п. [3].

За даними Державного комітету статистики України, індекс інфляції в 2006–2018 роках характеризується наступною динамікою (рис. 1).

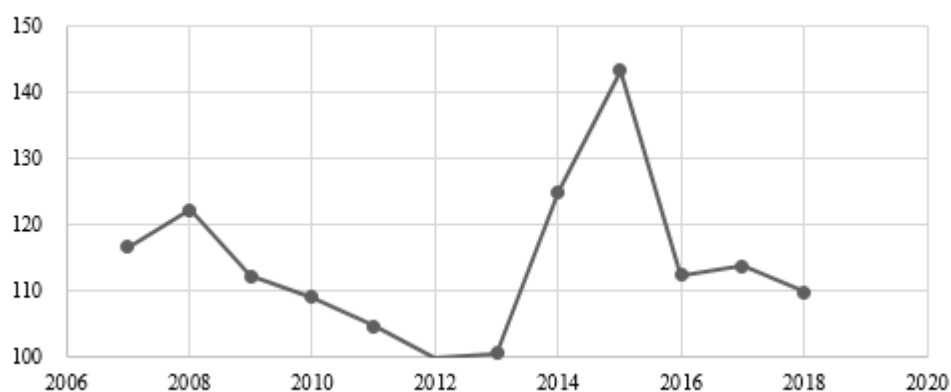

Рис. 1. Динаміка індексу споживчих цін за останні роки (%)

Джерело: складено автором на основі [2].

Як бачимо, після кризи у 2008 році рівень інфляції почав зменшуватися, проте, після подій 2014 року, індекс споживчих цін різко зріс і у 2015 рік досягнув найвищої позначки за досліджуваний період – 143%. З 2016 року рівень інфляції зменшувався і економічний стан країни дещо стабілізувався.

Відповідно до методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України виділяють окремі показники для розрахунку рівня грошово-кредитної безпеки (табл. 1).

Таблиця 1

Індикатори грошово-кредитної безпеки

Показник	Оптимальне	Межі	Роки				
			2014	2015	2016	2017	2018
Питома вага готівки поза банками в загальному обсязі грошової маси (M0/M3), відсотків	20	[20;35]	29,6	28,5	28,5	27,5	28,5
Різниця між процентними ставками за кредитами, наданими депозитними корпораціями у звітному періоді, за депозитами, залученими депозитними установами (крім НБУ), в.п.	3-4	[-1;11]	4,6	5,9	5,5	6,3	6,3

Рівень середньозваженої процентної ставки за кредитами, наданими депозитними корпораціями (крім НБУ) в національній валюті, відносно індексу споживчих цін, відсоткових пунктів	3-5	[-7;15]	-9	-25	3,8	0,6	7,2
Частка споживчих кредитів, наданих домогосподарствам, у загальній структурі кредитів, наданих резидентам	9	[1-21]	13	11	10	12	14
Питома вага довгострокових кредитів у загальному обсязі наданих кредитів, відсотків	60	[25;60]	21,3	21,8	25,9	26,4	22,8

Джерело: складено автором на основі [2,4]

Динаміка ваги готівки поза банками в загальному обсязі грошової маси була стабільною і наближається до небезпечного рівня у 30%, що свідчить про зменшення довіри до фінансових установ та намагання населення тримати гроші у вигляді готівки, в той час як для розвинених країн світу притаманна тенденція до поступового витіснення готівкових грошей з обігу.

Практично всі досліджувані показники не співпадають з оптимальним значенням, проте ще входять у визначені межі. Загалом найбільших змін протягом досліджуваного періоду зазнав показник по різниці між кредитними ставками та ІСЦ, адже, як уже зазначалось раніше, після подій 2014 року, для України був характерний значний рівень інфляції, що безумовно вплинуло на реальні доходи населення і практично всі доходи, відсотки були нею поглинуті. Інші показники були стабільними протягом останніх 5 років. Бачимо, що частка споживчих кредитів у загальному обсязі кредитів досягла рівня 2014 року, що показує покращення кредитоспроможності населення та зростання довіри до банківської системи від населення. Крім того, протягом періоду зростала частка довгострокових кредитів, хоча станом на кінець 2018 року показник вийшов за критичну межу.

Таким чином, проаналізувавши основні індикатори грошово-кредитної безпеки протягом 2014–2018 рр., можна зробити висновок про деяку дестабілізацію стану фінансової системи, що було викликано значними обсягами готівки у грошовому обігу, високим рівнем інфляції, нестабільною банківською системою тощо. Проте необхідно зазначити і про позитивні зрушення, зокрема, у сфері реалізації антиінфляційної політики, адже рівень інфляції поступово знижувався, хоч поки що не досяг цільового значення. Тож, пріоритетним у здійсненні грошово-кредитної політики протягом наступних періодів має стати забезпечення фінансової стійкості та цінової стабільності, як основи для відновлення економічного зростання.

Список літератури:

1. Варналій З.С. Фінансові інститути в системі забезпечення фінансової безпеки України / З.С. Варналій // Вісник Черкаського університету. – 2017. – Вип. №1. – С.15-20.
2. Грошово-кредитна статистика. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms>.
3. Основні засади грошово-кредитної політики на 2020 рік та середньострокову перспективу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr037500-19>.
4. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277] [Електронний ресурс] // Міністерства економічного розвитку і торгівлі України: [сайт] – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=MetodichniRekomendatsii>
5. Рожко О.Д. Грошово-кредитна безпека України та шляхи її забезпечення / О.Д.Рожко // Інтернаука. – №2 (24). – 2017.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ СУТЕНЕРСТВА, ВЧИНЕНОГО ОРГАНІЗОВАНОЮ ГРУПОЮ

Буждиганчук Євдокія Юріївна

здобувач ПРАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна академія управління персоналом»

Розповсюдженою слідчою (розшуковою) дією при розслідуванні кримінальних правопорушень є допит. Завдяки його проведенню збирається значний масив доказової інформації. Не є виключенням і розслідування сутенерства, вчиненого організованою групою. Адже зазначений склад суспільно-небезпечного діяння передбачає велику кількість осіб, до нього причетних: свідків та підозрюваних. Загалом, допит проводився у 100 % випадків розслідування сутенерства, вчиненого організованою групою, що визначає його як найпоширенішу СРД, що направлена на одержання інформації з особистісних джерел.

Ми підтримуємо позицію В. А. Журавля, який визначає допит як процесуальну дію, котра являє собою регламентований кримінально-процесуальними нормами інформаційно-психологічний процес спілкування осіб, які беруть у ньому участь, спрямований на отримання інформації про відомі допитуваному факти, що мають значення для встановлення істини у справі [2, с. 252].

Стосовно категорій осіб, які можуть допитуватись під час розслідування сутенерства, вчиненого організованою групою, деякі науковці виділяють такі групи:

- особа, яка заявляє, що її втягують у зайняття проституцією;
- особа, якій надавали сексуальні послуги;
- особа, яка надавала сексуальні послуги;

- особа, яка працювала оператором в «офісі сутенера»;
- особа, яка перевозила повію до клієнта;
- сутенер [3, с. 194].

Інші, в свою чергу, виділяють наступні категорії свідків:

- особи, які займаються проституцією;
- обслуговуючий персонал;
- клієнти (відвідувачі) притону;
- співробітники поліції;
- поняті, працівники засобів масової інформації, де розміщувалася реклама) [4, с. 12].

Серед основних завдань допиту необхідно виділити наступні:

- отримання доказів за кримінальним провадженням;
- встановлення об'єктивної істини у справі;
- перевірка слідчих версій;
- встановлення фактичних даних про підготовку, вчинення та приховання злочину;
- встановлення обставин, які сприяли або перешкоджали учиненню злочину;
- збирання відомостей про особу злочинця та його зв'язки;
- вжиття заходів профілактичного характеру та ін. [5, с. 218].

Завдяки вирішенню окреслених задач допит сприяє встановленню істини, висуванню версій щодо особи злочинця та проведення подальших слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях, кваліфікованих відповідно до ст. 303 КК України.

Під час розслідування сутенерства, вчиненого організованою групою, застосовуються такі тактичні прийоми допиту:

- встановлення психологічного контакту із допитуваним;
- несподіване пред'явлення допитуваному речових доказів;
- спостереження за поведінкою допитуваного;
- спонукання до каяття шляхом формування внутрішнього протесту

проти учинених дій;

- використання в організованій групі конфліктів й протиріч;
- демонстрація показань співучасників злочину, потерпілих та свідків;
- переконання у необхідності співпрацювати зі слідством та

повідомлення правдивих відомостей;

- акцентування уваги на неправдивих відомостях;
- створення уявлення про інформованість слідчого;
- застосування відеозапису.

Як доречно наголошує М. М. Єфімов, встановлення психологічного контакту спрямоване як загалом на створення оптимальної обстановки проведення допиту, так і на забезпечення отримання від підозрюваного необхідних слідству показань. Звичайно, що підозрюваного не можна примушувати до дачі показань у будь-якому випадку. Відповідно до ч. 4 ст. 224 КПК України, уповноважена особа зобов'язана зупинити підозрюваного одразу після отримання його відмови відповідати на запитання та давати показання. Але не потрібно розуміти це як будь-яке припинення спілкування з конкретною особою. Оскільки застосування психологічного контакту може надати можливість у подальшому провести повторний допит вже в безконфліктній слідчій ситуації [1, с. 158].

Констатуючи вищенаведене, зазначимо, що при розслідуванні сутенерства, вчиненого організованою групою, важливе значення має допит. Існують різні категорії осіб, яких необхідно допитувати. Ефективність їх допиту буде залежати від застосування відповідних тактичних прийомів, які були нами визначено.

Список літератури:

1. Єфімов М. М. Розслідування злочинів проти громадського порядку та моральності : навч. посібник. 2-е вид., доп. і перероб. / Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 188 с.

2. Криміналістика: Підручник для студ. юрид. ВНЗ / Кол. авт. Глібко В.М., Дудніков А.Л., Журавель В.А. та ін. / За ред. В.Ю. Шепітька. – К.:

Видавничій Дім «Ін Юре», 2001. – С. 252.

3. Методика розслідування окремих видів злочинів, підслідних органам внутрішніх справ: навч. посібник / О.В. Батюк, Р.І. Благута, О.М. Гумін та ін.; за заг. ред. Є.В. Пряхіна. Львів: ЛьвДУВС, 2011. 324 с.

4. Цыркун С. А. Выявление и расследование преступлений, связанных с содержанием притонов для занятия проституцией: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Москва: Московская гос. юрид. акад., 2004. 21 с.

5. Чаплинський К. О. Тактика проведення окремих слідчих дій : монограф. / К. О. Чаплинський. – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2006. 306 с.

*Тематика: Інші професійні науки
(технічні науки)*

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ЛАБОРАТОРНОЇ БАЗИ ПРИРОДНИЧИХ КАФЕДР У СУЧАСНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Бурак І.*

Баськов В.*

Бєлов М.Є.**

Шайко-Шайковський О.Г.**

* Студент кафедри професійної та технологічної освіти та загальної фізики ЧНУ ім. Ю. Федьковича

** викладач кафедри професійної та технологічної освіти та загальної фізики ЧНУ ім. Ю. Федьковича

** д.т.н., професор кафедри професійної та технологічної освіти та загальної фізики ЧНУ ім. Ю. Федьковича

Умови сьогодення диктують необхідність подальшого вдосконалення та розширення лабораторної навчальної бази природничих кафедр. Особливо це

важливо в умовах бурхливого розвитку сучасної техніки, технологій, успіхів матеріалознавства. Сучасні інженери, спеціалісти інженерно-технічного профілю повинні бути в курсі сучасних досягнень науки та техніки, несподіваних проривів та відкриттів у цій галузі, провідних промислових та наукових закладів, які постійно відбуваються у провідних промислових країнах світу.

Питання стає ще більш важливим та актуальним у зв'язку із відсутністю в Україні підприємств та установ, які б займалися розробкою та випуском сучасного навчального лабораторного обладнання. Задача ускладнюється також тією обставиною, що вкрай обмежено фінансування що до придбання обладнання для навчального процесу, розширення матеріально-технічної бази кафедр та лабораторій. Існуюче в наш час обладнання досить сильно фізично та морально зношено, застаріло, потребує заміни та оновлення, в більшості лабораторій воно вже взагалі стало непридатним для використання.

Тому в лабораторії опору матеріалів ЧНУ імені Юрія Федьковича практикується шлях подальшого розвитку лабораторно-технічної бази кафедри в процесі виконання курсових, дипломних та магістерських робіт з відповідної тематики. При цьому, перш за все, робиться акцент не тільки на теоретичні аспекти роботи, але також - і на практичні. Розраховуються на міцність, жорсткість всі елементи конструкції, визначається та обґрунтовується технологія їх виготовлення, починаючи з операцій розмітки, так і до збирання та оздоблення конструкції. Отримані таким чином діючі моделі конструкцій та споруд і механізмів в подальшому можуть використовуватись при виконанні лабораторних практикумів з інженерно-технічних дисциплін. Такий підхід дозволяє суттєво розширити тематику лабораторних робіт, їх перелік, звернути увагу студентів на несподівані аспекти явищ, які при цьому вивчаються. А сам факт виконання лабораторних робіт на установці, яка спроектована, виготовлена та доведена до робочого стану товаришами та колегами сприяє тому, що хоча б у певної частини студентів також виникає бажання зробити щось подібне. В цьому полягає виховний аспект навчання, який за певних умов,

може суттєво вплинути на подальшу долю студента, сприяти його зацікавленості у поглибленні та розширенні знань в обраній ним галузі навчання.

З метою досягнення поставленої мети в лабораторії розроблена, спроектована конструкція маятникового копра. Це дозволило поставити ще одну тему для практичного вивчення у навчальному процесі з дисципліни «Опір матеріалів», а також – «Матеріалознавство». Установка дозволяє здійснювати випробовування металевих зразків на ударну в'язкість. Габарити та принцип дії розробленої та виготовленої установки – близькі до тих, що реалізуються існуючими подібними серійними установками. Проте – фізична та моральна застарілість останніх, зношеність основних їх елементів ат вузлів вимагають оновлення цих конструкцій (знижується точність показників, безпечність роботи конструкції, коливання, вібрації, відхилення від номінальної траєкторії руху маятника, відхилення його на неприпустимі значенні від нормального положення тощо). Відсутність вітчизняних виробників та висока вартість закордонних аналогів роблять обраний шлях поповнення та розвитку лабораторної бази важливим та актуальним, привабливим для подальшого практичного розвитку та реалізації.

Собівартість розробленої, спроектованої та виготовленої установки на порядки нижче відповідного обладнання, яке пропонується в Інтернеті закордонними фірмами-виробниками. Проте, під час роботи над реальним практичним проектом студент набуває важливі навички, які йому будуть вкрай потрібні у процесі подальшої практичної інженерно-технічної або викладацької діяльності.

Запропонований шлях показав корисність такого підходу, його високу та ефективну роль у процесі підготовки інженерів та спеціалістів машинобудівного профілю.

Список літератури:

1. Попилов Л.Я. Советы заводскому технологу/ Справочное пособие .- Л.: 1975.- 265 с.

2. Писаренко, Георгій Степанович. Опір матеріалів : підруч. для студ. мех. спец. вищ. навч. закл. / Г. С. Писаренко, О. Л. Квітка, Є. С. Уманський ; за ред. Г. С. Писаренка. – 2 вид. - К. : Вища шк., 2004. - 654 с.

3. Опір матеріалів для студентів механічних спеціальностей вищ. навч. закл. / Г. С. Писаренко, О. Л. Квітка, Є. С. Уманський. - К. : Вища школа, - 2004. - 655 с.

4. Писаренко Г.С., Яковлев А.П., Матвеев В.В., Справочник по сопроотивленію материалов / Г.С. Писаренко, А.П. Яковлев, В.В. Матвеев, -3-е изд. перераб. и доп. -К.: .Дельта, 2008.-816 с.

5. Гурняк, Л. І. Опір матеріалів : навчальний. посібник. для вивчення. курсу при кредитно - модульній системі навчання / Гурняк Л. І., Гуцуляк Ю. В., Юзьків Т.Б. - Львів : Новий світ-2000, 2006. - 362 с.

Тематика: Інші професійні науки

ВИКОРИСТАННЯ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ У КОНСУЛЬТУВАННІ З ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ

Буренкова Т.М.

Професійно – технічне училище №26 м. Кременчука

Однією з найважливіших особливостей нашого часу є перехід розвинутих країн світу від постіндустріального до інформаційного суспільства, а тому, питання інформатизації всіх сфер суспільного життя є одним з пріоритетних завдань професійно – технічної освіти та держави в цілому.

До найважливіших стратегій розвитку молоді відноситься, зокрема, інформаційні технології, підготовка молодих професійних кадрів до життя у інформаційному суспільстві і створення умов до вдосконалення та накопичення знань, умінь. Наскільки успішно буде вирішено це завдання визначною мірою залежить розвиток країни і її місце у світовій спільності.

У сучасному професійному суспільстві життя без використання сучасних інформаційних технологій немислимо. Професійні знання в різних галузях діяльності: сфери послуг, харчової промисловості, спеціальних дисциплін, металообробних професій, загальноосвітніх дисциплін, електротехнічних дисциплін та інших. Кожен день впроваджуються різні сучасні системи сучасного автоматичного керування, робототехніка та електроніка, сучасні Smart технології, штучний інтелект, автоматизовані системи керування виробничими процесами. Ці системні процеси і сучасні пристрої, їх методи і прийоми використання постійно оновлюються. Тому, потрібно постійно вдосконалювати свої знання, крокуючи з сучасними оновленнями в виборі своєї професії.

Для того, щоб автоматизувати ІТ процеси, потрібні фахівці, у тому числі консультанти, які зможуть професійно порадити або порекомендувати найбільш ефективні програмні засоби, які зможуть вирішати проблемні моменти на виробництві. При цьому не слід забувати, що прийняті рішення не завжди залежать від інформаційної системи, а від керівництва підприємством. Тому інформаційні системи служать лише для обробки і зберігання даних і для підтримки прийнятих рішень з керівництвом управління на виробництві.

Взагалі, автоматизація системи управління вимагає ретельного розгляду основних її забезпечуючих підсистем – все це обов'язок консультанта з ІТ.

Консультант з ІТ – це професійний фахівець високого рівня підготовки, який постійно самовдосконалюється з різних областей професійних знань.

Важливість консультування полягає в тому, що вчасно отримана інформація від консультанта дозволить оптимальним шляхом застосувати ІТ та різко підвищити динамічність виробничого процесу і скоротити час та тривалість роботи висококваліфікованого персоналу.

Основні і додаткові консультативні послуги з професійної кар'єри :

- проектування і впровадження корпоративних інформаційно - технологічних систем;

- технічна підтримка та консультування з комп'ютерних мереж, включаючи обчислювальні системи, локальні мережі, системи телекомунікацій на виробництві;

- інтеграція програмних продуктів, запуск та обслуговування таких систем;

- комплексні аналітичні дослідження в області виробництва високотехнологічної продукції;

- організація консультантами семінарів, вебінарів для працівників замовника на виробництві для ефективного використання технологій у відповідній професійній галузі;

- допомога консультантів замовнику у виборі ефективної, дієвої стратегії для своєї професійної області.

Таким чином, найпродуктивнішим та найефективнішим каналом інформації та ІТ технологій у світі для консультанта з будь-якої сфери професійної діяльності є глобальна мережа Інтернет, що дає змогу ефективно використовувати її для впровадження інновацій у різних сферах професійної діяльності.

Список літератури:

1. Енциклопедія освіти / Академ. пед. Наук України:[гол. ред. В.Г. Кремень]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040с.

2. Андрущенко В.П. Проблеми і перспективи розвитку вищої освіти в Україні на зламі століть // Директор школи. — 2000. — № 42, 43. — С. 1-2, С. 8-9.

3. Гриценко В.Г. Інформаційна технологія управління навчальним навантаженням у вищих навчальних закладах. / В.Г.Гриценко // Інформаційні технології в освіті. - 2010. - № 8. - С. 61-68.

4. https://studme.com.ua/12980108/menedzhment/konsultirovanie_informatsionnyu_tehnologiyam.htm

5. <http://careerhub.in.ua/wp-content/uploads/2018/02/Tvoie-maybutnie-u-sferi-IT-Karta-profesiy.pdf>

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ

Бурчак С.О.

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра
Довженка, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізико-математичної

освіти та інформатики, докторант

ORCID ID: 0000-0002-1641-3251

моб.тел. 066 557 80 86,

e-mail: stas5578086@gmail.com

Сучасний стан розвитку суспільства потребує такої підготовки педагога, яка орієнтована на розвиток особистості дитини та на саморозвиток і самовдосконалення вчителя, здатного творчо працювати. Тому, вкрай необхідним є пошук підходів, які дозволяють досягти нової якості у дидактичній і методичній підготовці майбутнього вчителя [2]. Аналіз спеціальної літератури, вивчення стану підготовки молодих педагогів до самостійної викладацької діяльності засвідчують, що однією з проблем їхнього професійного становлення є вміння застосовувати нові навчальні технології, в тому числі й спрямовані як на розвиток творчості учнів школи, так і на саморозвиток [10].

Проведений аналіз парадигм, існуючих у педагогічній науці, зокрема в рамках розвитку творчості майбутніх педагогів, дозволив вибрати провідною саме гуманістичну освітню парадигму, оскільки, на думку В. Рябченка, гуманістична парадигма освіти передбачає, в першу чергу, всебічний розвиток особистості [8, с. 587].

На нашу думку, реалізація указаної парадигми в рамках цілеспрямованого розвитку творчості схарактеризованої категорії здобувачів повинна

виконуватися за допомогою застосування ряду методологічних підходів. Наведемо їх коротку характеристику.

Системний підхід розглядає об'єкт, що вивчається, як систему (набір понять, положень, між якими встановлена певна залежність). Застосування системного підходу в науково-педагогічному дослідженні вимагає визначення компонентних складників системи, зв'язків між ними, факторів впливу на систему, розробити технології упровадження одержаних результатів у реальний освітній процес, описати методи управління системою тощо.

Автори *діяльничного* підходу стверджують, що формування особистості можливе лише за допомогою діяльності. У рамках указанного підходу можливе залучення здобувачів вищої освіти до поетапного виконання певних завдань. Це використовують найчастіше для відбору методів, форм і змісту навчання.

Особистісно-орієнтований підхід ставить у центр уваги розвиток особистості, дозволяє здобувачеві вищої освіти виявляти і розвивати власні творчі можливості на основі самонавчання, самовдосконалення, саморефлексії, саморуку. Дотримання вимог особистісно-орієнтованого підходу регулює педагогічну взаємодію, особливостями якої є діалог, дискусія, персоніфікованість, гідність тощо [1].

Контекстний підхід передбачає моделювання певних процесів у освіті. Усе це уможлиблюється з використанням комплексів дидактичних форм, методів, засобів майбутньої професійної діяльності майбутніх педагогів. Освітня діяльність є особистісно значущою, бо в ній прослідковуються риси майбутньої професії, завдяки яким з'являються можливості для розвитку не лише навчальної, а й творчої, професійної мотивації здобувачів вищої освіти педагогічного університету [3].

Інформаційний підхід є відносно новим в наукових дослідженнях. Він означає, що під час вивчення певних об'єктів, явищ чи процесів найбільше уваги приділяється інформаційним аспектам. Адже інформація виступає універсальною категорією, а усі процеси, як правило, мають інформаційну основу. Указаний підхід базується на ефективному використанні пізнавального

потенціалу в інформаційній діяльності, в якому вбачаємо сукупність процесів пошуку, отримання, переробки, розповсюдження й зберігання інформації.

Інтеграційний підхід базується на об'єднанні усіх складових освітнього процесу (зміст, форми, методи, засоби тощо). Даний підхід, як стверджує О. Кошук, сприятиме: розширенню освітніх функцій (інтегративній); інноваційності навчання (інтегроване навчання); гарантованому досягненню міждисциплінарних цілей (інтегровані технології); новим результатам навчання (всебічно розвинутій особистості) тощо [6].

Сутність *середовищного* підходу у визначенні спеціально створеного середовища, що виступає фактором цілеспрямованого розвитку (у нашому випадку творчості) майбутнього педагога, зокрема учителя математики. Методологія указанного підходу в науково-педагогічних дослідженнях уможливує вивчення ситуації опанування майбутніми вчителями математики професійною діяльністю поза межами академічного навчання та розуміти освітнє середовище як джерело отримання особистісного педагогічного досвіду.

Сутність *діалогічного* підходу в усвідомленні ролі комунікації, що виступає важливим чинником розвитку особистості, в тому числі й майбутнього педагога, і, відповідно, всього суспільства. Діалогічний підхід в освіті реалізується через розвиток особистісної, індивідуальної позиції суб'єкта. Як стверджує О. Киричук: «...розкриття себе іншому, засвоєння його цінностей, прилучення до його внутрішнього світу поєднується з усвідомленням своєї унікальності, відмінності від партнера, з набуттям внутрішньої цілісності, незалежності» [7].

Акмеологічний підхід об'єднує принципи, прийоми, методи наукового пізнання, що сприяють вивченню й розв'язанню наукових й практичних проблем. Сутність даного підходу полягає у вивченні обдарованості (особистість як цілісний феномен). Застосування указанного підходу сприяє розвитку творчих здібностей професіоналів, враховуючи різні аспекти їхньої професійної підготовки й самовдосконалення.

Культурологічний підхід в освіті, погоджуючись з думкою І. Колмогорової, розуміємо як «...сукупність теоретико-методологічних положень та організаційно-педагогічних заходів, спрямованих на створення умов для засвоєння педагогічних цінностей і технологій, що забезпечують творчу самореалізацію особистості вчителя» [5, с. 166].

Аксіологічний підхід чи не найбільше належить окресленій нами гуманістичній освітній парадигмі. Адже указаний підхід розглядає людину (у тому числі й особистість майбутнього вчителя) як найвищу цінність у суспільстві (студентоцентризм). Аксіологічне мислення в основі передбачає концепцію взаємодіючого світу, стверджуючи про світ цілісної людини.

В основу *синергетичного* підходу покладено характеристику особистісного розвитку викладача й здобувача вищої освіти не лише як лінійний, безконфліктний процес, а як супроводжуваний суперечностями процес, що спонукає до трансформації ціннісних орієнтацій, самопізнавальної й самовиховної активності. З позицій синергетики, професійні рішення та дії визначаються не лише знаннями, вміннями і навичками, а й розумінням особистих психічних станів, аналізом власного стилю.

Компетентнісний підхід у закладах освіти спрямований на комплексне опанування майбутніми педагогами інтегративними теоретичними знаннями й можливостями виконання професійних обов'язків. Саме компетентний фахівець забезпечить успішне функціонування в різних сферах власної професійної діяльності, життєдіяльності і у власних інтересах, і в суспільних.

Герменевтичний підхід дозволяє інакше розглянути зміст навчання, що з'являється не як набір готових рішень, придатних на усі часи, а як своєрідна скарбничка «правильних» способів реагування на непередбачені ситуації у власній життєдіяльності, що вимагають для свого розуміння «засвоєння досвіду роботи із собою», усякий раз визначеної кореляції із сучасністю [4].

Технологічний підхід в освіті характеризується застосуванням поняття «технологія» в межах освітньої галузі, до педагогічних процесів, передбачає сукупність форм, методів, прийомів навчання, тотожних їм моделей

управління, підпорядкованих визначеній меті, що гарантують позитивний результат. На думку Г. Селевка, він є важливим показником високого професіоналізму певної діяльності [9].

Отже, указані підходи становлять методологічну основу дослідження розвитку творчості майбутніх учителів математики, що є особливо значущим у рамках нашого дослідження.

Список літератури:

1. Алексеев Н.А. Личностно-ориентированное обучение в школе. Ростов Н/Д : Феникс, 2006. 332 с.
2. Бурчак С. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до розвитку творчого мислення учнів у процесі навчання математики: метод. пос. Суми: РВВ СОІППО, 2010. 116 с
3. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход. М.: Высшая школа, 1991.206 с.
4. Гусаковский М.А. Университет в поисках нового образа научности // Наука и образование на рубеже третьего тысячелетия. Тезисы докладов Международного конгресса (Минск, 3-6 октября 2000г.) : [в 2 кн.]. Мн.: 2000, С.10-17.
5. Колмогорова И.В. Культурологический подход к формированию педагогической культуры учителя // Известия 14 Уральского государственного университета. 2008. № 60. С. 163-167.
6. Кошук О.Б. Формування професійної компетентності майбутніх інженерів з механізації сільського господарства: концептуальний аспект. Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка : зб. наук. праць. Інст-т проф.-тех. освіти НАПН України. / Ред. кол.: В.О. Радкевич та ін. Вид. Євенок О.О., 2017. Вип. 14. С. 51-61.
7. Професійна орієнтація в системі державної служби зайнятості: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості. К. : ІПК ДСЗУ, 2009. 230с.

8. Рябченко В.І. Вища школа України в загально цивілізаційному контексті: соціально-філософський аналіз з позицій компетентнісного підходу: монографія. Київ: Фітосоціоцентр, 2015. 674 с.

9. Селевко Г.К., Селевко А.Г. Социально-воспитательные технологии. М.: Народное образование, 2002. 76 с.

10. Сипченко В., Бурчак С., Прокопенко Ю. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів // Гуманізація навчально-виховного процесу : збірник наукових праць / [за заг. ред. проф. В.І. Сипченка]. Слов'янськ : ДДПУ, 2014. С. 165-171.

Тематика: Педагогічні науки

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ

Вакуленко Наталія

викладач вищої категорії, звання «старший викладач»

Державний професійно технічний навчальний заклад
«Полтавське вище професійне училище ім. А.О.Чепіги»

Трансформаційні тенденції сучасних вимірів інформаційного суспільства зумовлюють форматування у ментальному просторі суб'єкта життєдіяльності нового типу світобачення, що дозволяє людині сприймати мінливість ситуації невизначеності, нестабільності як природне середовище свого існування. Сучасна людина генезою власного буття і самоздійснення задає рух інформаційним потокам ХХІ століття й сама у цьому вирі розвивається, змінюється, реалізуючи тенденційність феномену онтологічної акселерації.

Однією з ключових компетентностей є володіння іноземною мовою. Це є важливим для всіх – і для математиків, і для хіміків, і для філологів (маю на

увазі профіль). Тобто іноземна мова є не основним об'єктом вивчення, натомість незамінним засобом комунікації. У разі, якщо, скажімо хімік, не знає іноземної мови, він не зможе прочитати безліч іноземних публікацій, спілкуватись із колегами з інших країн – а отже, буде ізольований, що неприпустимо для його професійного розвитку. Саме тому це так важливо – підтримувати рівень викладання іноземних мов у навчальних закладах на належному рівні.

Blended learning: як навчати ефективно та якісно

*Коли щось традиційно складається, його важко змінити на щось нове. Це стосується традиційного навчання, невід'ємною частиною якого є соціалізація та навички спілкування. Але останні 5 років популярним стає навчання за допомогою електронних ресурсів. Очікується, що в майбутньому подібні платформи, сервіси та додатки зіллються в єдине ціле. А поки що таке поєднання має назву **Blended learning**.*

Blended learning? Що це?

Близько 30 років тому цей термін з'явився в корпоративному середовищі. А ще у **80-х** роках минулого століття усім відома американська корпорація по виробництву космічної та воєнної техніки **Boeing** знайшла спосіб підвищення кваліфікації своїх працівників без відриву від процесу роботи. Що ж вона зробила? Все досить просто. Працівникам дали можливість прослуховувати компакт-диски та переглядати відеофільми. Крім того, ідея сподобалася бізнес-школам, які почали проводити онлайн-курси для людей, які не мали часу для проходження їх у класах.

Після такої новинки, здавалося, що от-от і традиційні моделі вивчення відійдуть у минуле. Адже, таке навчання досить зручне: не потрібно витратити час на дорогу та просиджування в бібліотеках. Всі ресурси доступні в мережі, на будь-яке питання можна отримати відповідь.

Але не все стається так, як ми думаємо. Жива комунікація відіграє надзвичайно важливу роль. І навички, такі як соціокультурні та мовні, які людина отримує завдяки спілкуванню, надзвичайно цінні. І завдяки електронному навчанню досягти цього важко.

Взагалі, термін походить з англійської і означає «*змішувати*», що і пояснює значення цього типу навчання. Тобто поєднуються дві моделі, як кажуть 50 на 50: студент спілкується з викладачем очно і частину матеріалу вивчає сам, використовуючи інформаційні технології.

Популярність цьому поняттю приніс вихід книги «**The Handbook of Blended Learning: Global Perspectives, Local Designs**» Кетріса Бонка у 2005 році.

Чим Blended learning відрізняється від звичайних занять?

Це не дистанційне навчання і не традиційне. *Тут головне – розвиток в групі, ви стаєте частиною єдиного цілого.*

За статистикою, найбільшою популярністю така методика користується у США. У 2000 році 45 тисяч американських студентів користувалися саме нею, а у 2009 році цифра збільшилася до 3 млн. Очікується, що у 2019 році у США половина всіх шкільних уроків проводитиметься таким чином.

Існують 6 моделей такого навчання:

- *Face-to-Face Driver*: матеріал передається безпосередньо вчителем, а електронні ресурси – засіб закріплення знань.
- *Online Driver*: учень опановує матеріал самостійно, але за необхідності може проконсультуватися з вчителем.
- *Flex model*: навчання проводиться онлайн, вчитель – керівник процесу, усі питання, які виникають, учень може обговорити особисто з вчителем або в групах.

- *Rotation model*: чергування очного і онлайн-навчання.
- *Self-blend*: навчання відбувається традиційно, але якщо є інтерес до певних предметів, вони можуть проходити додатковий онлайн-курс.
- *Online Lab*: проведення експериментів в спеціальних програмах і на сайтах, але в приміщеннях навчальних закладів і під контролем викладачів.

Які переваги Blended learning?

✓ **Гнучкість навчального процесу.** Ви можете отримати консультацію у викладача з іншого університету, школи та й взагалі з іншої країни. Ви можете відвідувати мастер-класи не виходячи із дому, знайти потрібний підручник онлайн.

✓ **Відкритість навчання.** Студенти можуть самостійно вибирати навчальні програми, інтенсивність, методику та форму оцінки знань. А здаючи екзамени комп'ютеру, буде важко списати, тому знання будуть якісними. А також студенти мають можливість підтримувати зв'язок з викладачами майже цілодобово.

✓ **Індивідуальний підхід.** Завдяки великій кількості програм, що існують онлайн, у студентів є широкий вибір можливостей навчання. Тому враховуючи особисті побажання, можна розвиватися в тій сфері, до якої лежить душа.

✓ **Самостійність.** Чудова школа для тих, хто прагне стати самостійним та незалежним. Вміти розпоряджатися часом, справлятися з обставинами та стати дисциплінованим – запорука успішного навчання.

✓ **Мотивація.** Бажання навчитися чомусь новому швидко та якісно мотивує студентів до таких досягнень. Саме методика **Blended learning** допомагає досягти цього.

Список літератури:

1. Бескоровайна Н. В. Психологічний супровід обдарованої дитини / Н. В. Бескоровайна // Психолог дошкілля. – 2013. – № 2 (43). – С. 16–18.
2. Блейхер В. М. Психологічна діагностика пізнавальної активності і особистості / В. М. Блейхер, Л. Ф. Бурлачук. – К.: Вища школа, 2008. – 142 с.

3. Лейтес Н. С. О признаках детской одаренности / Н. С. Лейтес // Вопросы психологии. – 2003. – № 4. – С. 13–18. 4. Обдаровані діти: Діагностика та супровід / Упоряд. Т. Червона. – К.: Шк. світ, 2008. – 128 с.
4. За матеріалами lifehacker.ru.

*Тематика: Інші професійні науки
(філологічні науки)*

ЛАТИНСЬКІ І ГРЕЦЬКІ АБРЕВІАТУРИ І СЕНТЕНЦІЇ У МОВІ МАТЕМАТИКИ

Варинська А.М.

Національний університет «Одеська морська академія»
Кандидатка філологічних наук, професорка кафедри українознавства

Орлова Н.Д.

Національний університет «Одеська морська академія»
Кандидатка технічних наук, доцентка кафедри «Вища математика»

Корнодудова Н.М.

Національний університет «Одеська морська академія»
Старша викладачка кафедри українознавства

Математика посідає вагоме місце у житті суспільства, вона «складає кістяк науково-технічної і суспільно-політичної термінології» [1, с. 146].

Наша публікація присвячена аналізу термінів-аббревіатур і наукових висловів (сентенцій), що складають певний шар латинських і грецьких запозичень у термінології математики.

Мета цієї публікації – виокремити й проаналізувати терміни-аббревіатури, а також подати перелік різновидів найуживаніших фразеологізмів і сентенцій на матеріалі латинських і грецьких запозичених термінів математики.

Джерелом фактичного матеріалу стали латинські і грецькі запозичені терміни математики, дібрані зі словників [2; 3; 4] і підручників [4; 5]. Підґрунтям дослідження стали дослідження мовознавців, серед яких: І.П. Ющук [6], Л.А. Васенко, В.В. Дубічинський, О.М. Кримець [7], О.Д. Пономарів [8].

Розглянемо поширені у термінології математики терміни–аббревіатури – «складноскорочені слова, утворені з початкових букв або звуків» [6, с. 287]. Мовознавці виокремлюють ініціальні, складові і мішані аббревіатури [7]; ініціально-буквені й ініціально–звукові [9]. Наведемо приклади:

1). Ініціальна й ініціально–буквена аббревіція: S_p – слід поля або слід матриці о лінійного перетворення (позначається як Tr); $Rang$ – ранг матриці (також позначається як R_g , R_k , $Rank$); $Si(x)$ – інтегральний синус ; $Ci(x)$ – інтегральний косінус; $Ei(x)$ – інтегральна показова функція.

Сюди ж гуртуємо вислови та їхні скорочення: *e.c.* – *exempli causa* (наприклад); *id. per. id* – *idem per idem* (визначення, через яке визначається, те саме, доказ); *cap.* – *caput* (параграф, розділ, частина); *cf.* = *confer* (порівняй); *ca* = *circa* (біля, близько, приблизно); *app.* = *appendix* (додаток) тощо.

2). Ініціально–звукова аббревіція найчастіше відбувається в мові математики через складання початкових звуків: $arcctgx$ – функція арккотангенс; $arcsecx$ – функція арксеконс; $arcsinx$ – функція арксинуса; $arctgx$ – функція арктангенс; $argmax$ – аргумент максимізації; $\log x$ – логарифм тощо.

3). Складова і мішана аббревіція: еліпсограф (від еліпс і ...граф); ромбододекаедр (від ромб і додекаедр); діастереомери, діастереоізомери (від діа..., грец. $\sigma\tau\epsilon\rho\epsilon\acute{o}\varsigma$ – просторовий, об'ємний та [із] мери) тощо.

Інструментом пізнання мови математики виступають неоднослівні найменування, які вважають усталеними, сталими словосполуками. Їхні компоненти зберігають своє первісне лексичне значення, не мають емоційно–експресивного забарвлення, позначають одне поняття чи називають одне явище, мають сталий склад [6, с. 249–250]. У різних галузях науки зустрічаємо такі сталі словосполуки: можна зробити висновок; наслідки дослідження;

сформулювати правило; пояснити докази тощо. Наведемо приклади усталених словосполук, які функціонують у термінології математики: ірраціональне рівняння, аналітична геометрія, інтегральне числення, модуль комплексного числа, диференціальні рівняння, теорія ймовірностей, кластерний аналіз [6, с. 251]тощо.

На підставі генетичних, структурних і функціональних ознак у термінології математики виокремлюємо фразеологізми, які функціонують на рівні афоризмів (гр. *aphorismos* «вислів») і сентенцій (лат. *sentential* – “думка”).

Сентенція – «афоризм, що має повчальний зміст, життєве напучення» [8, с. 121], наприклад: *argumenta ponderantur, non numerantur* (докази зважують, а не додають), *nulla est doctrīna sine lingua Latīna* (нема науки без латинської мови); авторські афоризми: *mathematica regīna omnium scientiārum et arithmetica regīna omnium mathematicārum est* (математика – королева наук, а теорія чисел – королева математики) (К.Ф. Гаусс), *nulla est via regia, quae ducat ad geometriam* (нема царської дороги до геометрії) (Евклід).

Деякі афоризми поширені й загальновідомі, вони мають номінативний характер, позбавлені образності, емоційності та метафоричних перенесень, завдяки чому досягається уточнення, конкретизація та висновки: *per centum* (на сотню, процент); *regressus ad (in) infinitum* (рух назад до нескінченності); *pars pro toto* (частина замість цілого); *ex adverso* (доказ від супротивного); *Quod est demonstrandum – Q.E.D. – q. e. d.* (що й треба було довести).

Підводячи підсумок, зазначимо, що в термінології математики завдяки аббревіації здійснено принцип мовної економії, словесні позиції можна пояснити наочно і компактно. Окремі ж слова, словосполучення чи навіть вирази в математиці передано сталими словосполученнями і сентенціями, що поширені в мові математики, виконують роль додаткової семантики і сприятимуть можливості уточнення і конкретизації.

Список літератури:

1. Дорошенко С.І. Загальне мовознавство : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 288 с.

2. Словник іншомовних слів. За ред. члена-кореспондента АН УРСР О.С. Мельничука. Київ : Українська радянська енциклопедія, 1974. 776 с.
3. Тадеєв В.О. Математика. Тлумачний словник-довідник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 1999. 160 с.
4. Овчинников П.П. Вища математика: підручн. Київ : Техніка, 2007. 600 с.
5. Домбровський М.Б. Латинська мова для математиків та фізиків : підручн. / М. Б. Домбровський, О. А. Вацеба, Х. І. Куйбіда, М. А. Тсомпаніс ; наук. ред. канд. філол. наук Л.М. Глущенко, канд. філол. наук Б.В. Чернюх. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2015. 254 с.
6. Ющук І.П. Українська мова : підручн. Київ : Либідь, 2008. 640 с.
7. Васенко Л.А., Дубічинський В.В., Кримець О.М. Фахова українська мова: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 272 с.
8. Пономарів О.Д. Стилїстика сучасної української мови: підручн. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. 248 с.
9. Лїнгвістичний аналіз: практикум. / ред. Г.Р. Передрїй. Київ : Академія, 2005. 256 с.

Тематика: Сільськогосподарські науки

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ КОРІВ

Ведмеденко О.В.

кандидат с.-г. наук, доцент, ДВНЗ «Херсонський державний аграрний
університет»

Алімова Д.С.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, ДВНЗ
«Херсонський державний аграрний університет»

Розвиток молочного скотарства – важлива складова економічного і соціального стану народного господарства держави [1]. З-поміж заходів, що сприяють підвищенню продуктивності молочних стад, суттєве значення має вирощування корів-первісток бажаного типу і рівня продуктивності.

Різні умови годівлі при вирощуванні молодняка можуть впливати на процеси росту і розвитку тварин, будову тіла, характер обміну речовин, формування майбутньої молочної продуктивності. Як інтенсивний, так і низький рівень годівлі ремонтних телиць може позначитися на молочній продуктивності вирощених корів [2]. При веденні молочного скотарства необхідно передбачити таку інтенсивність росту телиць, аби в усі вікові періоди вони за живою масою відповідали вимогам стандарту класу еліта-рекорд [3, 4].

Продуктивність корів обумовлюється багатьма факторами, які можна розподілити на дві основні категорії: паратипові та генотипові. До першої відносять – рівень і повноцінність годівлі, мікроклімат, умови утримання тварин та інші фактори зовнішнього середовища. До другої категорії факторів відносять – генотипові. Підвищення продуктивності тварин, яке обумовлено спадковими факторами, досягається селекцією. Порівняно з факторами середовища, останні забезпечують стійке збільшення продуктивності існуючого покоління. При цьому весь селекційний процес тісно пов'язаний з генетикою популяцій, що базується на вивченні складного комплексу факторів [5].

Годівля сприяє більш повному виявленню генетичного потенціалу тварин. Встановлено, що високий рівень годівлі та дотримання зоогігієнічних норм обумовлює підвищення обміну речовин, інтенсивний розвиток органів, прискорення росту і покращання репродуктивної здатності.

Оптимальний вік першого отелення у зв'язку з величиною майбутньої молочної продуктивності і тривалістю господарського використання корів досі залишається предметом дискусії. Думка багатьох авторів зводиться до того, що величина надою первісток значною мірою залежить від їх віку та живої маси при отеленні [6]. Є.А. Новиков за результатами проведених дослідів на коровах чорно – рябої породи прийшов до висновку, що корови, які отелилися перший

раз у віці 24-27 місяців, за весь період їх використання дали значно більше молока, ніж ті, які отелилися перший раз у віці біля 36 місяців [7]. Висока економічна ефективність використання корів, яких вперше осіменяли в більш ранньому віці, досягається в основному за рахунок скорочення часу непродуктивного утримання телиць до їх осіменіння. Це сприяє подовженню тривалості періоду продуктивного використання корів, зростанню їх прижиттєвих надоїв і відтворної здатності, зниженню витрат на вирощування і, як результат, вищій економічній ефективності використання маточного поголів'я [8].

Жива маса корів позитивно корелює з молочною продуктивністю. Особливо важливе значення величина живої маси має для корів-первісток. Відомо, що рівень надою, як основна ознака селекції молочних корів, пов'язаний з їх живою масою, бо великі тварини здатні споживати більше корму для утворення молока. Вказана закономірність не прямолінійна і тому підвищення надою може проходити при збільшенні живої маси корів лише до певного рівня.

Встановлення рівня молочної продуктивності корів за їх зовнішнім виглядом давно приваблювало тваринників, як вчених, так і практиків. Кращі з них достатньо вірогідно судять про продуктивні можливості корів, наприклад, за станом вим'я – його величиною, формою і консистенцією. Корови з ванноподібною і чашоподібною формами вим'я мають підвищені надої. Позитивний зв'язок між морфологічними і функціональними особливостями вим'я реєстрували в своїх дослідженнях багато вчених [9].

Необхідною передумовою підтримання чисельності поголів'я та забезпечення високого рівня виробництва тваринницької продукції є відтворення тварин. При організації відтворення враховують такі біологічні особливості тварин: строки настання статевої та фізіологічної зрілості; тривалість вагітності; кількість приплоду від кожної самки; строки настання статевої охоти й тічки після родів, та ін. [10]. Підвищуються і надої за 305 днів лактації, оскільки з подовженням сервіс-періоду збільшується час зниження

продуктивності корів у результаті тільності [11]. Найбільш високі середньодобові надої у більшості корів бувають, як правило, на другому місяці лактації і у міру її збільшення вони неодмінно знижуються. Чим довший період лактації, тим менше питома вага в ній перших місяців з високою середньодобовою продуктивністю [12].

Тривалість лактації зростає менш швидкими темпами, чим збільшуються сервіс- та міжотельний періоди, оскільки при цьому одночасно подовжується і сухостійний період. В результаті середньодобові надої корів за лактацію і за час між отеленнями неухильно знижуються. Збільшення сервіс-періоду призводить не тільки до зменшення виходу телят, але й до зниження ефективності відбору, що неминуче знижує селекційний диференціал [11].

Важливим показником є міжотельний період. За норму прийнято його тривалість в 365 днів. Тривалість понад 365 днів призводить до зниження надоїв. Короткий (менше 30 днів) і довгий (понад 80 днів) сухостійний періоди негативно відображаються на молочній продуктивності. Сухостійний період є найбільш напруженим, оскільки саме в цей період відбувається інтенсивний ріст плоду та підготовка організму матері до нової лактації. Недостатнє забезпечення раціону, саме в цей період, вітамінами і мінеральними речовинами, призводить до порушення метаболічних процесів в організмі тільних тварин, що в свою чергу може призвести до виникнення родових і післяродових ускладнень, а також до зниження молочної продуктивності. Отже, основну увагу необхідно приділяти профілактиці порушень обміну речовин під час сухостійного періоду [13].

Важливим фактором інтенсифікації молочного скотарства і резервом підвищення молочної продуктивності є широке впровадження індивідуального та масового роздоювання корів [14]. Величина надою залежить від сталості лактаційної кривої, тобто здатності тварини утримувати рівноцінний надій протягом тривалого часу на достатньо високому рівні. Уміння управляти лактаційною діяльністю корів високою молочною продуктивністю має велике значення. Управлінням лактаційною діяльністю можна отримати не лише

найбільшу кількість молока за найменших затрат праці та засобів, але й досягти систематичного підвищення продуктивності корів [15, 16].

Отже, розвиток сучасних технологій виробництва продукції тваринництва неможливий без контролю якості виконання будь-якого технологічного процесу, фізіологічного стану тварини та умов навколишнього середовища.

Список літератури:

1. Шкурко Т. Продуктивне використання голштинських корів різних ліній // Тваринництво України. – 2009. – № 10 – С. 13-15.

2. Троценко З. Г. Вплив темпів розвитку ремонтних телиць української чорно-рябої молочної породи на молочну продуктивність корів-первісток // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2010. – № 2. – С. 79-81.

3. Коваленко В.П., Болева С.Ю., Бородай В.П. Прогнозирование племенной ценности по интенсивности процессов раннего онтогенеза // Цитология и генетика. – 1998. – Т. 32. – №3. – С. 88-92.

4. Коваленко В.В. Молочна продуктивність корів в залежності від інтенсивності їх росту // Науково-технічний бюлетень інституту тваринництва. – Х., 2001. – Вип. 80. – С. 71-73.

5. Барабанщиков Н. Технологические свойства молока черно-пестрых коров различной кровности по голштинам // Молочное и мясное скотоводство. – 2000. – № 1. – С. 29-31.

6. Зубець М.В. Вирощування ремонтних телиць. – К.: Урожай, 1993. – 136 с.

7. Мисостов Т.А. Интенсивное выращивание телок // Зоотехния. – 1996. – № 2. – С. 25-28.

8. Гавриленко М.С. Молочна продуктивність первісток голштинської породи за умов їх інтенсивного вирощування // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія "Тваринництво". – 2001. – Спец. випуск. – С. 47-49.

9. Буркат В.П. Теорія, методологія і практика селекції. – Київ: БМТ, 1999. – С. 259-268.

10. Шарапа Г.С. Методичні рекомендації з оцінки відтворювальної здатності корів і телиць молочних порід. – Чубинське, 2007. – 26 с.

11. Бащенко М. Формування відтворної здатності у новостворених порід // Тваринництво України. – 2000. – № 5-6. – С. 30-31.

12. Петкевич Н. Продолжительность продуктивного использования коров и причины их выбраковки // Молочное и мясное скотоводство. – 2003. – № 1. – С. 15-17.

13. Прокофьев М.Т. Взаимосвязь между уровнем молочной продуктивности и проявлением воспроизводительной функции коров // Зоотехния. – 2002. – № 10. – С. 22-25.

14. Єфіменко С.Т. Продуктивність і деякі особливості екстер'єру корів червоно-рябої молочної породи // Матер. наук.-виробн. конф. "Нові методи селекції і відтворення високопродуктивних порід і типів тварин". – Київ: Ас. "Україна". – 1996. – С. 66.

15. Лось Н.Ф. Продуктивность коров в зависимости от возраста и продолжительности сервис-периода // Зоотехния. – 2002. – №7. – С. 2-4.

16. Лігун В. Молочна продуктивність корів різних генотипів прикарпатського типу української червоно-рябої молочної породи // Тваринництво України. – 2003. – №10. – С. 16-17.

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА БАКАЛАВРІВ В СИСТЕМІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Великдан Ю.В.

старший викладач кафедри теорії та методики технологічної освіти та комп'ютерної графіки, заступник декана природничо-технологічного факультету з виробничих питань
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Г. Сковороди»

У системі фахової підготовки майбутнього вчителя трудового навчання особливе місце займає педагогічна практика, основою якої є надбання майбутнім вчителем початкового професійного досвіду самостійної трудової діяльності в оптимально наближених до роботи за фахом умовах, розвиток педагогічного та творчого мислення для набуття професійної компетентності педагога.

Перелік усіх видів практик та терміни їх проведення визначаються навчальними і робочими навчальними планами відповідної спеціальності та відповідно до положення про проведення та організацію практичної підготовки студентів у закладах вищої освіти (Положення «Про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», затвердженого наказом Міністерства освіти України від 08.04.1993 р. № 93). Для студентів спеціальності 014.10 Середня освіта (трудове навчання та технології) ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» передбачається в кількості 12 тижнів протягом всього навчання, а саме практика молодшого спеціаліста (2 курс) – 2 тижні, безперервно-методична практика (3 курс) – 4 тижні та педагогічна практика бакалаврів (4 курс) – 6 тижнів.

Всі види педагогічної практики мають основну мету – поєднання теоретичної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання з їх практичною педагогічною діяльністю в умовах загальноосвітніх навчальних закладів що сприятиме формуванню творчого відношення до педагогічної діяльності, визначить ступінь практичної підготовки та рівень педагогічної майстерності кожного студента. Саме педагогічна практика спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих студентами за час навчання, набуття і вдосконалення практичних навичок і умінь за відповідним напрямом підготовки та спеціальністю.

Найперша, «пасивна» є практика молодшого спеціаліста для студентів 2 курсу, яка передбачає поглиблення і закріплення теоретичних знань і практичних вмінь з педагогіки, психології, шкільної гігієни, методики трудового навчання та з методик викладання креслення. Під час практики студенти безпосередньо знайомляться з усіма видами підготовки вчителя трудового навчання до навчально-виховної діяльності, відвідують уроки досвідчених педагогів, вивчають психолого-педагогічних основи організації навчально-виховного процесу в закладах середньої освіти, знайомляться с методичними напрацюваннями та виконують завдання відповідно до робочих програм освітнього рівня. З огляду на це її можна назвати початковим етапом формування майбутнього фахівця та готовності студентів до усвідомленого оволодіння професійними вміннями та навичками, необхідними для ефективної роботи в школі.

Продовженням практичної підготовки осіб, які навчаються у закладах вищої освіти, здійснюється шляхом проходження ними на 3 курсі безперервно-методичної практики, яка формує на базі вже одержаних знань професійні умінь та навички, і сприяє прийняттю перших самостійних рішень у проведенні пробних уроків з трудового навчання та знайомить із системою навчально-виховної роботи вчителя з фахової дисципліни. Одним із завдань даної практики є накопичення і систематизація матеріалу, необхідного для

написання доповідей, рефератів, курсових проектів та виконання лабораторних робіт.

Останнім завершальним етапом в підготовці студента першого (бакалаврського) освітнього рівня до отримання майбутньої професії є педагогічна практика бакалавра. Основною метою практики є поглиблення і закріплення теоретичних і практичних знань, одержаних студентами в університеті та формуванні у них вмінь застосовувати ці знання у навчально-виховній роботі з учнями, вона включає всі види педагогічної діяльності вчителя у школі.

Студенти 4 курсу в процесі педагогічної практики повинні виконати такі види робіт: здійснювати тематичне та поурочне планування; готувати та проводити навчальні заняття різних типів; обґрунтовано вибирати та застосовувати форми і методи навчання під час викладання предмету, використовуючи різноманітні засоби навчання; проводити виховну роботу з учнями в урочний та позаурочний час; вивчати передовий досвід роботи кращих вчителів школи, необхідну наукову і методичну літературу, знайомитися з різними видами шкільної документації; допомагати школі в обладнанні навчальних кабінетів та поповненні їх дидактичними матеріалами; виконати завдання з педагогіки та психології.

Так як педагогічна практика бакалаврів на 4 курсі, передбачає повне занурення до шкільного життя у якості справжнього вчителя то успішність проходження саме цього випробовування професійної зрілості та психологічної готовності до педагогічної діяльності визначає подальший напрямок розвитку молодого фахівця, що здобуває освіту.

Отже, педагогічна практика у закладах вищої освіти є не лише важливим засобом підготовки фахівців, майбутніх вчителів, а й провідним чинником саморозвитку, формування індивідуально-творчих можливостей у здійсненні педагогічної діяльності, підвищення рівня професійності та педагогічної майстерності, яка сприяє адаптації студента до майбутньої професійної діяльності та озброює його початковим досвідом роботи вчителя, що дає

можливість перевірити власний рівень теоретичної підготовленості з фахових дисциплін, закріпити вироблені вміння та перевести їх у автоматизовані навички, оцінити свої здібності стосовно професійної придатності та усвідомити потребу в пізнанні нового.

Тематика: Юридичні науки

СЛІДОВА КАРТИНА ЯК ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ТУРИСТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Венгерова Юлія Віталіївна

аспірант кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії,
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

З моменту початку розвитку туристичної діяльності в Україні, поряд із цивільно-правовими відносинами, що врегульовані низкою нормативно-правових актів, стали вчинятися різноманітні незаконні дії. Слідчій практиці відома достатня кількість правопорушень, пов'язаних із туристичною діяльністю або вчинених під прикриттям туризму. Водночас, правильно розібратися в криміналістичній суті вчиненого діяння можна лише за певних умов. Слідчий повинен мати уявлення про типові криміналістично значущі риси різних видів злочинної діяльності, а також уміти цілеспрямовано виявляти необхідну для цього криміналістичну інформацію в кожному конкретному кримінальному правопорушенні. Істотну допомогу в цьому надає вивчення слідової картини злочинів, що вчиняються у сфері туристичної діяльності.

Не викликає сумнівів той факт, що всі елементи криміналістичної характеристики взаємопов'язані між собою і між ними існують відповідні

кореляційні зв'язки. На наш погляд, самий тісний зв'язок між способом вчинення злочину та слідами, що є наслідками злочинних дій.

Як зазначав Р. С. Белкін, голе описання способу скоєння злочину не досягає мети, його необхідно проводити або від слідів застосування цього способу з тим, щоб за ними розкривати механізм злочину, або до слідів застосування даного способу, щоб знаючи його, зуміти виявити докази скоєного злочину й встановити особу злочинця [1, с. 314].

Водночас, цілісність слідової картини можна скласти шляхом вивчення різноманітних слідів, утворених на стадії підготовки, безпосереднього вчинення та приховування слідів злочину. І. С. Літвінчук у цьому контексті відстоює позицію, що складний спосіб вчинення злочину створює умови для утворення слідів на стадії підготовки, безпосереднього вчинення та приховування слідів злочину і тому доцільно розрізняти окремі слідові картини зазначених стадій. Обсяг слідової картини на кожному з етапів розслідування буде різним [2, с. 70].

Наприклад, слідова картина у разі переправлення осіб через державний кордон (з метою контрабанди, незаконного переміщення осіб під виглядом туристів тощо) – це сукупність відображень дій осіб, причетних до переправлення, і порушників державного кордону від початку реалізації злочинного наміру і до його завершення на території України чи суміжній території (припинення правоохоронними органами) або припинення порушення державного кордону у зв'язку з відмовою від реалізації незаконного переправлення [3, с. 214].

Слідова картина шахрайства, пов'язаного із наданням туристичних послуг, також матиме своє відображення на стадії підготовки, безпосереднього вчинення і приховування злочину (починаючи зі створення суб'єкта туристичної діяльності, продовжуючи віднаходження потенційних жертв, готових укласти угоду щодо туристичного обслуговування та закінчуючи маскуванням злочинної діяльності через зміну зовнішності, підробку документів, знищення доказів тощо).

Коло документів, що відображають ухилення від сплати податків суб'єктами туристичних підприємств у ході здійснення туристичної діяльності, залежить від низки причин. При цьому, І. В. Александров зазначає, що матеріальні сліди податкового злочину можуть бути на таких етапах: а) створення або отримання об'єкта оподаткування; б) документального обліку об'єкта оподаткування; в) розрахунку податків, що підлягають сплаті, і документального оформлення розрахунку; г) перерахунку податків до бюджету [4, с. 175].

Порушення у діяльності підприємств туристичного обслуговування можуть відобразитися у документах фінансово-облікової звітності, бухгалтерських документах тощо. Сліди можуть міститися й в документах, які подаються у різноманітні інстанції для відкриття туристичного підприємства, у реєстраційних, звітних, облікових документах туристичних підприємств, у документах, які заповнюються з метою туристичної подорожі тощо. Інформацію про злочинну діяльність можна отримати також внаслідок вивчення електронних документів (реєстри, облікові записи користувачів Інтернет, веб-сторінки, сайти тощо).

За таких обставин інформаційні сліди можуть відобразитися у скриншоті сторінок профілю (де відображається переписка) або сайту (де відображається оголошення). Важливим є встановлення *ір-адресу точки доступу, з якого велася переписка* [5, с. 37].

Слідову картину також складають різноманітні оголошення, що рекламують діяльність туристичного підприємства та пропонують туристичний продукт; прайси та буклети туристичного підприємства; книги скарг та пропозицій; бланки та копії договорів, ваучерів; печатки та штампи; документи, що посвідчують особи незнайомих громадян, різноманітні закордонні паспорти, страхові полюси; анкети для отримання віз; документи, що підтверджують оплату тощо.

Про вчинення злочину можуть свідчити й ідеальні сліди, тобто ті сліди, що залишилися в пам'яті людей (свідків, потерпілих). У загальному вигляді

ідеальні сліди уявляють собою інформацію про подію злочину й особу злочинця, яку люди знають і можуть відтворити [6, с. 440]. В цілому інформація у вигляді ідеальних слідів зберігається у пам'яті осіб, які зверталися з консультаціями про бажання здійснити подорож; осіб, які стали потерпілими внаслідок шахрайських дій з боку суб'єктів туристичної діяльності; осіб, які стали потерпілими внаслідок недбалості суб'єктів туристичної діяльності; свідків, які спостерігали незаконні дії на будь-якому етапі вчинення злочинів, пов'язаних із туризмом.

Отже, аналізуючи спосіб вчинення злочину, можна висунути версії щодо місцезнаходження та механізму утворення слідів, а виявивши сліди, можна припустити, яким способом його вчинено. Водночас, вивчення та дослідження слідів надає змогу отримати інформацію про особу, яка їх залишила, та в цілому зробити висновок про механізм вчинення злочину на кожному етапі, особливо у випадках застосування складних способів.

Список літератури:

1. Белкин Р.С. Курс криминалистики. В 3-х т. Криминалистические средства, приемы и рекомендации. М : Юристъ, 1997. Т. 3. 480 с.
2. Літвінчук І.С. Методика розслідування злочинів, пов'язаних з умисним випуском на ринок України небезпечної продукції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Львів. Національний університет «Львівська політехніка», 2017. 239 с.
3. Літвін Л., Мельник Г. Особливості криміналістичної характеристики порушень державного кордону. Підприємство, господарство і право. №7. 2019. С. 211-216.
4. Александров И.В. Уклонение от уплаты налогов: основы криминалистической характеристики. СПб. : Изд-во «Юридический центр Пресс», 2011. 232 с.
5. Чаплинський К.О., Павлова Н.В., Птушкін Д.А. Теоретичні засади методики розслідування шахрайства, пов'язаного з відчуженням об'єктів

нерухомого майна громадян : монографія. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2019. 196 с.

б. Васильев В. Л. Юридическая психология : учеб. пособие. 4-е изд., доп. и перераб. СПб.: Питер, 2002. 640 с.

Тематика: Інші професійні науки

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА ІНТЕГРАЦІЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «КЛІНІЧНЕ МЕДСЕСТРИНСТВО В ПЕДІАТРІЇ»

Верник Ганна Григорівна

кандидат медичних наук,
Кам'янський медичний коледж

Радість можна знайти лише у творчості – все інше тлінне і незначуще.

А.Ф. Коні

Для сучасного етапу розвитку медичної освіти в Україні великого значення набуває професійна підготовка медичних працівників. Реформування характеризується ускладненням змісту освіти, зростанням обсягу необхідної інформації, зменшенням часу для її засвоєння. Стратегічні напрями в освіті та суспільстві вимагають пошуку нових організаційних форм, методів навчання.

Сучасний викладач має усвідомлювати: щоб освіта була якісною, педагогічну діяльність слід спрямовувати не тільки на засвоєння студентами знань на розвиток здібностей у пізнанні нового, створення умов для розвитку самостійності та набуття ще у студентському віці досвіду вирішення складних проблем. Нагальною проблемою для наших студентів є і має бути якісна фахова підготовка. Сучасний студент відрізняється від студента минулих років, тому що інформаційних простір надзвичайно глобалізувався.

У зв'язку з цим виникає необхідність підготовки майбутніх фахівців до інноваційної діяльності, ознайомлення їх з прогресивними технологіями суспільства, новими джерелами інформації: тому необхідно активно впроваджувати в навчальний процес нові технології навчання, інтерактивні методи викладання окремих дисциплін із застосуванням новітнього інформаційного і технологічного обладнання.

При проведенні в Кам'янському медичному коледжі в основі є зацікавленість до обраної професії, активізація мотиваційних процесів, що стимулюють пізнавальну діяльність студентів.

Важливим є досягнення творчої взаємодії між викладачем та студентами, бо порозуміння лежить в основі формування соціальних компетентностей, без яких неможливо уявити медичну сестру, яка працює в дитячих відділеннях медичних закладів.

Необхідно активно впроваджувати в навчальний процес нові технології навчання, інтерактивні методи викладання окремих дисциплін із застосуванням новітнього інформаційного і технологічного обладнання. В системі медичної освіти ідея міжпредметного інтегрування, міждисциплінарного, комплексного підходу є однією з найбільш перспективних та необхідних. Реформа медичної школи пов'язана з реалізацією цієї ідеї в нових формах. Мова іде про нову організацію навчального процесу, при якій студенти-медики вивчають не окремі дисципліни, щоб вивчити і забути, а для забезпечення навичок і умінь, згідно з освітньою кваліфікаційною характеристикою.

Сучасного студента уже не можливо навчити авторитарними методами. Сьогодні уже неможливо уявити роботу викладача без використання комп'ютера. Вміння знаходити інформацію за допомогою комп'ютера – це справжнє мистецтво. Мистецьку майстерність з цього питання потрібно удосконалювати постійно. Викладач не може зупинитись на досягнутому, без руху вперед не може бути прогресу, тому творчий підхід в навчанні – запорука якісної підготовки майбутніх спеціалістів, виховання відповідальних фахівців. Процес навчання завжди супроводжується безперервним обміном інформацією.

При творчому підході процес навчання не є простим процесом передачі знань від викладача до студента. При творчому підході знання студенти отримують в процесі активної особисто-значущої діяльності студента. При творчому підході і самостійна робота студента з другорядної, на думку студента, виходить на рівнозначну з іншими компонентами навчального процесу.

За допомогою багатосторонніх міждисциплінарних зв'язків не тільки на якісно новому рівні вирішуються завдання навчання і виховання студентів, але також закладається фундамент для комплексного бачення, підходу та вирішення складних проблем реальної діяльності. Саме тому міждисциплінарні зв'язки є важливою умовою і результатом комплексного підходу у навчанні та вихованні студентів. Поняття міжпредметні зв'язки визначається як взаємна узгодженість навчальних програм із різних дисциплін, як один із засобів розв'язання проблем комплексного підходу до навчання та виховання студентів. Міждисциплінарні зв'язки відображають загальне між предметами як у змісті, так і в навчально-виховному процесі. Якщо їх систематично і цілеспрямовано використовувати, то вони перебудовують процес навчання та є дидактичним принципом, що веде до інтеграції.

Творчий підхід у викладанні педіатрії (наголошую на цьому, бо підтверджено досвідом) допомагає зберегти в особистості медичного працівника (фельдшера, медичної сестри) те особливе, що поряд із професійними знаннями впливає на успіх формування професійності майбутнього фахівця з «великої букви». Мова йде про високу емоційну чутливість, небайдужість до здоров'я і долі людини, доброту і співчуття. Недаремно Гете казав: «Перед великим розумом схилю голову, перед великим серцем стаю на коліна». Створюючи фахівця XXI сторіччя, педагогічний процес повинен, понад усе, підготувати його до самостійного творчого вирішення невідомих і нестандартних задач. В зв'язку з цим найважливіша проблема сучасності полягає в тому, щоб забезпечити пошук шляхів, що сприяють інтелектуальному розвитку студентів, оптимальній підготовці

конкурентоспроможних спеціалістів, непереборному бажанню постійно вдосконалюватись.

Системний міждисциплінарний метод навчання дозволяє підготувати медичного працівника з якісно новим рівнем цілісного, системного мислення, інтегрувати знання і уміння отримані на основі клінічних та фундаментальних дисциплін, використовувати нові методи і прийоми активізації пізнавальної діяльності.

Отже, міждисциплінарна інтеграція – це необхідна складова підготовки майбутнього фахівця. Інтегрування змісту кількох навчальних дисциплін методично збагачує заняття, створює сприятливі умови для різнобічного розгляду інформації та систематизації знань, забезпечує комплексність формування професійних знань та навичок.

Дієвою формою інтеграції є проведення з суміжними цикловими комісіями науково-медичних конференцій, бінарних теоретичних і практичних занять. Так проведено бінарне відкрите заняття з дисциплінами «Медсестринство в сімейній медицині», та «Медсестринство в педіатрії» на тему: «Артеріальна гіпертензія». Творча педагогічна діяльність педагога-педіатра – складний безперервний процес його професійної самореалізації. Тому кожен викладач, який прагне до вдосконалення навчально-виховного процесу, повинен перебувати у постійному творчому пошуку, в постійному експериментальному дослідженні ефективності різних видів навчальних занять, методів навчання, форм його організації. Задля досягнення поставленої мети – сучасний та відповідальний, високопрофесійний та соціально-адаптований медичний працівник.

Список літератури:

1. Багрій М.М. Інтеграція навчального процесу у вищих медичних закладах/ Вісник проблем біології і медицини 2010 - Вип.3. – с. 209-211.
2. Лисаченко О. Д. роль міждисциплінарної інтеграції у формуванні клінічного мислення студента/ Вісник проблем біології і медицини. 2010 – Вип.3. – с. 13-135.

RESEARCH OF PRACTICAL ASPECTS OF ENERGY SAVINGS OF RESIDENTIAL BUILDINGS

Vynnychuk A.H.

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (IFNTUOG),
Associate Professor Department of Metrology and Information and Measurement
Engineering (MIME), Ph.D., Assistant Professor

Klochko N.B.

IFNTUOG, Associate Professor, MIME, Ph.D., Assistant Professor

Halimovsky L.H.

IFNTUNG, MIME Department, MSc

The current situation in the housing sector in Ukraine is currently undergoing a complex reform process which is necessary to modernize the sector in line with current economic and environmental conditions. Taking into account acute economic crisis, careful use of energy is an important priority for Ukraine's economic policy especially given the significant increase in the cost of energy recent years. At the same time, the current situation of housing and communal services is one of the most important problems for Ukraine today. Much of the country's housing stock is in a condition of disrepair or outdated and needs major overhaul

The dwelling house should provide an artificial environment for the life and activities of people. The natural environment of Ukraine does not meet the requirements of human life processes, their social and individual needs.

The purpose of the work is the actual problem of the investigation and research of practical aspects of residential buildings' energy saving.

Residential energy conservation measures have two main ways of implementation. The first is to equip the house with energy-saving engineering equipment, systems, elements and enclosures that provide the opportunity for economical use of thermal energy,

fuel and energy resources. The second way is to effectively operate the housing stock and engineering equipment in order to achieve high energy efficiency indicators, ie regulation of energy consumption.

The main factors of energy efficiency are the quality of buildings' thermal protection, ensuring the requirements of thermal comfort of the premises, the use of energy saving systems, technologies and measures

Thermal losses in residential buildings depend primarily on two factors: the difference in temperatures inside and outside the house (the greater the difference, the higher the losses) and the thermal properties of the walls, windows, floors, coverings (protective structures). According to statistics, up to 50% of heat is lost through walls and roofs. The rational use of thermal insulation materials in construction will save heat and reduce heating costs by 50-70%.

Determining the heat loss of a house is one of the important stages of its design. To determine the heat output that covers the maximum load on the heating system, it is necessary to know the heat losses of the building in the strictest design part of the cold season. In order to solve the issue of compliance of the heat consumption level by the building heating system with modern requirements, especially considering the problem of energy saving, it is necessary to determine the heat losses of the building for the entire heating period.

However, the investigation of heat losses in buildings that have been in use for some time and are in need of energy efficiency is especially relevant. Thermal imaging survey of real estate in the world is a modern method of remote diagnostics of heat losses of buildings. It has a clear advantage over other known methods of study. Absolutely any hidden defect in the buildings' construction will be reflected on the thermogram of the device. Such a device is able to detect any hidden defect in thermal insulation. Any hidden defect in the construction of buildings will be reflected on the thermogram of the device. Such a device is able to detect any hidden defect in thermal insulation.

A thermal imager is an optoelectronic camera that converts the infrared radiation of the electromagnetic spectrum (900-14000 nanometers) into the visible

region of the spectrum. The device allows you to see the thermal radiation of the surrounding objects regardless of the light, to measure the temperature at any point of the object with high accuracy.

Any object with a temperature above zero is a carrier of electromagnetic radiation. The imager captures this radiation, just as a conventional camera captures visible light. It captures the infrared range of the electromagnetic spectrum (0.9-14 microns). The same infrared matrices are used in the production of photo and video equipment, that is why thermal imagers are also often called infrared cameras. The resolution of such cameras is much lower than that of optical cameras, generally only 120×120 , 160×120 or 320×240 . The main features of thermal imagers for analyzing the condition of a building are such parameters as resolution, measurement accuracy and uniformity of the picture, as well as its appearance and portability.

The ability of thermal perception is particularly influenced by the quality of the infrared detector and optics.. A modern high-quality expensive thermal imager can show a temperature difference of up to 0.03 degrees and can detect even the smallest differences in radiation intensity pixels. Apart from the fact that the images on such thermal imagers are very high quality, they can be used throughout the year, even on small heat fluxes. And this means that such technology is quickly occupied. The peculiarity of measurements outside the building is geometrically certain errors that can be determined by closer examination of the thermogram. Mostly, they occur because of the low resolution of the thermal imager.

Requirements for thermal imagers when inspecting buildings: maximum resolution to detect even small heat fluxes; high geometric resolution to minimize the possibility of errors related to incorrect measurements; a small amount of interference and a high level of uniformity of image for good image quality, especially with small differences in temperature; high accuracy of measurements and quality of repetition, especially when it comes to constant environmental conditions; the ability to operate at a temperature of minus 40 degrees to avoid the effects of radiation reflection; LCD display so that multiple viewers can see it simultaneously; portability; reliability in operation.

Timely inspection of residential buildings allows to control the quality of work at each stage of construction. According to its results, it is possible to determine the presence of cracks in the structures, voids in the joints of panels, insufficient thickness (and sometimes the absence) of insulating materials.

Carrying out a thermal inspection of buildings will give a significant economic effect (tens of thousands of hryvnias per house), will save money and materials for repair. Conducting thermal imaging surveys contributes to energy security of resources, to assessing the objectivity of the choice of energy modernization measures.

Тематика: Інші професійні науки

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В КОЛЕДЖІ НА ОСНОВІ ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ- БАКАЛАВРІВ

Вільгусевич Валентина Федорівна

кандидат медичних наук,
Кам'янський медичний коледж

Козакевич Лариса Іванівна

кандидат медичних наук,
Кам'янський медичний коледж

Закони України «Про вищу освіту» (2014 р.) та "Про фахову передвищу освіту" (2019 р.) передбачають підготовку студентів-бакалаврів з проведенням ними наукових досліджень.

Наукова робота в навчальному закладі вищої освіти - це найбільш високий рівень навчання, який дозволяє студентамнабути навичок науково-дослідної роботи, аналізу і синтезу, узагальнення і кореляції фактів для прийняття нових рішень.

З метою вдосконалення організації наукової роботи в Кам'янському медичному коледжі була розроблена концепція науково-дослідної роботи студентів, яка допомагає молодим дослідникам формувати науковий світогляд, оволодівати методологією та методами наукового пошуку.

До діяльності науково-дослідних гуртків були залучені викладачі-науковці, представники практичної медицини, найбільш здібні і талановиті студенти.

Науково-дослідні гуртки коледжу працюють за різними секторальними напрямками: клінічних дисциплін, природничо-наукових дисциплін, зуботехнічних дисциплін, гуманітарних та соціально-економічних дисциплін – і об'єднані студентським науковим товариством.

Наукові дослідження, які виконуються медсестрами-бакалаврами, стосуються актуальних проблем практичної медицини. Так, науково-дослідний гурток з внутрішньої медицини «Серденько» вивчає розповсюдженість факторів, що впливають на розвиток гіпертонічної хвороби, для виявлення груп ризику серед студентів Кам'янського медичного коледжу. На засіданнях науково-дослідного гуртка розглядаються сучасні уявлення про артеріальну гіпертензію, зв'язок розвитку гіпертензії з палінням, ожирінням, спадковістю, цукровим діабетом, гіподинамією. Гуртківці відпрацьовують практичні навички з методики вимірювання артеріального тиску, реєстрації ЕКГ, визначення маси тіла, проведення анкетування контингенту, що підлягає обстеженню.

Для закріплення теоретичних знань гуртківців з визначеної теми проводиться клінічний розбір хворих з різною стадією гіпертензії на базі кардіологічного відділення лікарні.

У подальшому проводиться обстеження студентів коледжу за обраними методиками дослідження.

Наступним етапом дослідження є аналіз отриманих результатів та виділення групи ризику серед студентів коледжу. Відповідно до отриманих результатів будуть надані індивідуальні лікувально-оздоровчі заходи для обстеження студентів.

Вивчення студентами-бакалаврами впливу на здоров'я людини особливостей життя, екологічних, спадкових та соціальних чинників дозволяє сформуванню підходів до профілактики гіпертонічної хвороби.

Проблемі збереження здоров'я підлітків присвячена науково-дослідна робота гуртків клінічних дисциплін «Нейрон» та «Мамина радість». Метою такого дослідження є вивчення фізичного стану студентів коледжу для виявлення груп ризику серед студентської молоді по ожирінню та порушенню опорно-рухового апарату.

Науково-дослідні гуртки «Артеміда» та «Ембріон. Плід. Людина» досліджують мікрофлору піхви для виявлення груп ризику серед жінок на гінекологічні захворювання на базі гінекологічного відділення лікарні.

Науково-дослідний гурток хірургії «Ескулап» досліджує мікрофлору післяопераційних ран при ургентних операціях для виявлення чутливості мікроорганізмів до антибіотиків.

Науково-дослідний гурток «Панацея» у своїй роботі проводить оцінку впливу паління для виявлення груп ризику захворювань органів дихання у підлітків промислового міста та їх профілактика.

Результати досліджень будуть використані під час вивчення даної тематики на практичних заняттях, при наданні рекомендацій по профілактиці захворювань, в санітарно-просвітницькій роботі медичних працівників.

Таким чином, робота з використанням отриманих результатів досліджень у науково-дослідних гуртках оптимізує процес навчання студентів-бакалаврів, розширює і вдосконалює набуті знання та навички планування, спостереження, аналізу, розвиває професійно-комунікативні якості, формує мотивацію до систематичного оновлення своїх знань та адаптації до конкретних умов професійної діяльності.

Список літератури:

1. Методологія науково-дослідної роботи: навч. посібник / О.Б. Кривонос, О.М. Демченко; за ред. О.В. Кононова. – К.: ВСВ «Медицина», 2011. – 160 с.

2. Біленька Н.В., Крикус О.Ю. Організація та проведення науково-дослідної роботи у системі підготовки молодших медичних спеціалістів. *Магістр медсестринства* 1(19) 2018, с. 7-9

3. Закон України про фахову передвищу освіту [Електронний ресурс]: Документ 2745-VIII. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19>

Тематика: Економічні науки

ПОБУДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕЛІ ДОЦІЛЬНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АДАПТИВНОЇ ТА ОРГАНО-АДАПТИВНОЇ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОЩУВАННЯ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ

Вінюков О.О.

к.с.г.н. с.н.д., директор

Чугрій Г.А.

завідувач відділу технологій виробництва

сільськогосподарської продукції

Донецька державна сільськогосподарська дослідна станція

НААН України

м. Покровськ, Україна

Сільське господарство розвивається на основі різних форм власності й видів господарювання. Для кожного з них мають бути створенні економічні умови щодо підвищення ефективності. Визначення економічної ефективності дає чітку характеристику всім факторам і заходам, які використовують при вирощуванні кожної сільськогосподарської культури, в тому числі й пшениці озимої [2]. Саме цей показник враховує всі кількісні та вартісні показники, а також дозволяє стверджувати про доцільність або недоречність застосування того чи іншого елемента технологій вирощування культури [3]

За результатами досліджень за завданням «Розробка концепції продуктивно - адаптивної моделі технології вирощування пшениці озимої в посушливих умовах Степу України» було розроблено економічну модель розрахунку доцільності використання адаптивної та органо-адаптивної технологій вирощування пшениці озимої. Економічна модель базується на зв'язку залежної змінної величини (Y – урожайність) та 3 незалежних змінних факторів:

x_1 – кількість зерен у колосі;

x_2 – маса тисячі зерен;

x_3 – довжина колосу.

Запропонована модель допоможе визначити кількісну міру впливу вищезазначених факторів на результативний (урожайність) та надасть змогу зробити висновок щодо застосування адаптивної чи органо-адаптивної технології [1].

Розрахунок показників для кореляційно-регресійного аналізу робили за допомогою програмного пакету Microsoft Office Excel.

Економічна модель множинної лінійної регресії для опису взаємозв'язку між показником врожайності зерна пшениці озимої в залежності від фону живлення та поживних комплексів від трьох незалежних змінних (кількість зерен у колосі, довжина колосу, маса тисячі зерен) має вигляд двох згенерованих програмою рівнянь.

Функція залежності урожайності від трьох вище зазначених незмінних факторів для адаптивної технології:

$$Y_{ад} = - 1,7503 + 0,2355 * x_1 + 0,1857 * x_2 + 0,5602 * x_3$$

де Y – урожайність пшениці озимої при застосуванні адаптивної технології; x_1 – кількість зерен у колосі, шт; x_2 – маса тисячі зерен, г; x_3 – довжина колосу, см.

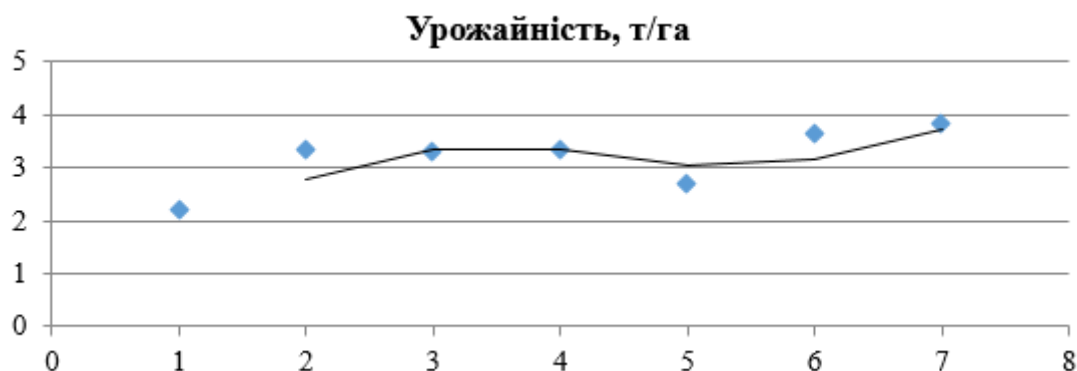

Рис. 1. Кореляційне поле взаємозв'язку залежності урожайності пшениці озимої від незмінних факторів для адаптивної технології

Коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,993$.

Згідно статистики економічна модель має 99,3 % вірогідність множинної регресії між показником врожайності зерна і трьома незалежними змінними (x_1, x_2, x_3).

Функція залежності урожайності від трьох вище зазначених незмінних факторів для органно-адаптивної технології:

$$Y_{\text{ор-ад}} = -3,8463 + 0,3613 \cdot x_1 + 0,0401 \cdot x_2 + 0,1916 \cdot x_3$$

де Y – урожайність пшениці озимої при застосуванні орано-адаптивної технології; x_1 – кількість зерен у колосі, шт; x_2 – маса тисячі зерен, г; x_3 – довжина колосу, см.

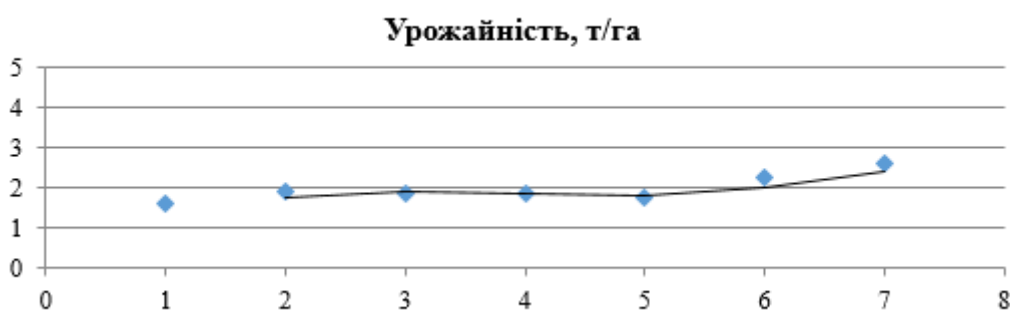

Рис. 2. Кореляційне поле взаємозв'язку залежності урожайності пшениці озимої від незмінних факторів для орано-адаптивної технології

Коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,999$.

Згідно статистики економічна модель має 99,9 % вірогідність множинної регресії між показником врожайності зерна і трьома незалежними змінними (x_1 , x_2 , x_3).

Таким чином, економічна модель взаємозв'язку елементів структури врожайності пшениці озимої від трьох незалежних фактори (кількість зерен у колосі, маса тисячі зерен, довжина колосу) для розрахунку доцільності використання адаптивної та органо-адаптивної технологій вирощування пшениці озимої характеризується високим показником детермінації, що свідчить про тісний та прямий зв'язок між показниками.

Список літератури:

1. Конопльова Є.Л. Ефективність заходів підвищення урожайності та якості зерна пшениці озимої по попереднику чорний пар в північному Степу України *Бюлетень інституту зернового господарства*. 2012. - № 3. – С. 99-103.
2. Лебідь Є.М. Наукові основи підвищення ефективності виробництва зерна. *Бюлетень інституту зернового господарства*. 2008. - № 33.-34. – С. 3-7.
3. Серeda I. I. Урожайність та економічна ефективність вирощування пшениці озимої по непарових попередниках. *Бюлетень інституту зернового господарства*. 2012. - № 3. – С. 103-107.

Тематика: Соціологічні науки

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ: ШЛЮБ. СІМ'Я. СІМЕЙНІ ВІДНОСИНИ. ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА У СОЦІАЛЬНО – ПРАВОВОМУ ПРОСТОРИ

Власенко Я.В.

Прилуцький агротехнічний коледж, м. Прилуки, Україна

Найважливішими об'єктами вивчення є шлюб і сім'я. Шлюб - це соціальна форма відносин між чоловіком і жінкою, яка історично змінюється. Через шлюб

суспільство впорядковує і санкціонує їх статеве життя, встановлює подружні і батьківські права й обов'язки.

Мета дослідження: з'ясувати поняття «шлюб», «сім'я», визначити їх соціальні та правові сторони; розглянути соціальну структуру функції, причини нестабільності сім'ї; розвивати причинно-наслідкове мислення, пам'ять, уявлення, світогляд, щодо місця сім'ї у суспільстві і ролі особливості в сім'ї; виховувати у студентів дбайливе ставлення до сім'ї, майбутнього подружжя, батьків і матерів.

Розкриття змісту гендерства, його мети, принципів світової гендерної політики та особливостей її прояву на Україні, ознаки гендерської дискримінації, форм його прояву в українському суспільстві, дається характеристика такому соціальному явищу як насилля в сім'ї: визначаються поняття, його види, методи профілактики.

Актуальність: дана робота містить методичний матеріал, лекції, виховні години, які допоможуть молоді створити міцну і стабільну сім'ю.

В контексті поєднання початкових лекцій і виховних годин правового всеобучу досліджуються проблеми сім'ї, шлюбу, сімейних стосунків, розлучень в українському суспільстві.

Об'єктом: найважливішими об'єктами вивчення є шлюб і сім'я, рівність прав чоловіка та жінки.

Предмет: сімейно - шлюбні стосунки, права та обов'язки подружжя, проблема гендерної рівності в Україні.

Для вирішення поставлених завдань передбачається використати такі **методи дослідження:** *теоретичні* (аналіз, синтез, узагальнення, систематизація вітчизняних та зарубіжних джерел, періодичних видань – дадуть можливість систематизувати та узагальнити стан досліджуваної проблеми), *словесні, письмові*.

Наукове значення роботи: гендерна політика - це комплексна цілеспрямована діяльність держави, міжнародних та недержавних організацій щодо інтегрування гендерного підходу для ліквідації усіх форм дискримінації

за ознакою статі в суспільстві. Таким чином, вона є компонентом усіх складових напрямків політики держави, враховуючим її вплив на представників різної статі.

Практичне значення роботи: лекція «Сім'я. Родинна соціалізація» допомагає студентам з'ясувати поняття «шлюб», «сім'я», визначити їх соціальні та правові сторони; розглянути соціальну структуру функції, причини нестабільності сім'ї; розвивати причинно-наслідкове мислення, пам'ять, уявлення, світогляд, що місця сім'ї у суспільстві і ролі особливості в сім'ї; виховувати у студентів дбайливе ставлення до сім'ї, майбутнього подружжя, батьків і матерів.

Десятки років попередньої історії державна політика формувалася без врахування особливостей потреб людини, на сьогодні гендерна політика, як раз наближає загальні стандарти рівності до потреб кожного.

Сучасне українське жіноцтво повинно усвідомлювати себе як активну складову суспільства та повноправного суб'єкта соціально-економічного реформування й розбудови держави. У зв'язку із цим на сьогодні є актуальною проблема підвищення суспільно-політичної активності жінок та їхнього соціального статусу, що передбачає більш широке залучення жіноцтва у сферу прийняття управлінських рішень з метою реалізації свого демократичного права впливати на політичне, економічне і культурне життя держави.

На сьогодні одним із важливих проблем сучасності є рівень захищеності інтересів жінок як у державі, так і в родині, так як соціологічний аналіз констатує зростання гендерної нерівності та насилля в українському суспільстві.

Разом з тим дуже загострились проблеми чоловіків. Чоловіче безробіття зростає швидшими темпами, ніж жіноче, тривалість їх життя на 12 років менша. Такі хвороби, як туберкульоз, алкоголізм, наркоманія, і таке явище, як суїцид, панують переважно у чоловічому середовищі.

У виховній годині «Гендерна політика на Україні. Насилля у сім'ї.» є правові консультації, які виховують правову культуру у студентів, визначають методи впливу держави на правопорушника

У сучасних умовах розвитку суспільства є доцільним вивчати і досліджувати проблематику гендерної рівності, яка дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства, тому виховна година «Гендерна політика на Україні. Насилля у сім'ї» розкриває соціально-правову сторону стосунків між чоловіком і жінкою, визначає їх права і зобов'язання, надає правові консультації, які виховують правову культуру у студентів, визначають методи впливу держави на правопорушника.

Список літератури:

1. Соціологія Підручник за редакцією В.Г.Городяненко .- К.,2002
2. О.І. Бліз . Підручник .Людина і світ._ К., 2011.
3. М. П. Лукашевич. Спеціальні та галузеві теорії.- К.,1996.
4. І.З.Танчин. Соціологія. Навчальний посібник.- К. 2007.
5. В.М. Піча. Соціологія.- К.1999.
6. О.І. Погорілий. Соціологія. Навчальний посібник.- К.,1996.
7. І.П. Рущенко. Соціологія. Курс лекцій. Навчальний посібник.- К. 1 996

Тематика: Педагогічні науки

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Власенко Н.П.

викладач філологічних дисциплін

Ткаченко М.Ю.

студентка 3-го курсу

спеціальності 012 Дошкільна освіта

Балаклійська філія Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Освіта сьогодення знаходиться у стані реформ з метою оновлення як форм, так і змісту. Докорінно змінюється роль вчителя від звичайного наставника до тьютора, експерта, фасилітатора, перед якими, відповідно, стоять нові задачі освітянської ниви. Проте, слід наголосити, що бракує цілісного підходу в аналізі та узагальненні результатів досліджень у галузі проблематики сучасної педагогіки, навіть при всій різноманітності вивчення праці вчителя і багатогранності отриманих результатів. Нерідко вони є описовими та не операціональними. Найважливіше – не розроблена цілісна концепція праці вчителя, яка могла б лягти в основу показників ефективності його діяльності. Зберігається розрив між психологією сучасних вчителя і учня.

Одним з напрямків досліджень і окремим розділом педагогічної психології традиційно є психологія праці та особистості вчителя. На думку Ш. О. Амонашвілі, відправним моментом аналізу психології вчителя може виступити зв'язок уявлень про педагогічний процес і природи вчительської праці. Різні версії теорії виховання представлені також вимогами до вчителя нового покоління у педагогічних працях Є. М. Ільїна. На його думку, педагогіка співпраці є основоположною у взаємостосунках учня з учителем. А педагог-новатор, народний вчитель України, кандидат педагогічних наук, М. П. Гузик не зупиняється у власних розробках з педагогіки, він розробляє й нині системний підхід до розв'язання проблем організації диференційного особистісно орієнтованого навчання, розвитку та виховання школярів [1; 2,34]. Тому цілком зрозуміло, зважаючи на значимість проблеми сучасної модернізації педагогічної освіти, що велика кількість наукових досліджень і доробок присвячена цій проблемі. Досить плідно, аргументовано і системно тему досліджували і досліджують доктор філософських наук, професор, дійсний член (академік) АПН України, член-кореспондент НАН України, заслужений діяч науки і техніки України, академік АН ВШ України, ректор Національного педагогічного університету імені Михайла Драгоманова В. П. Андрущенко, методолог, філософ, психолог, ігротехнік, семіотик, культуролог, засновник Московського методолого-педагогічного гуртка

О. С. Анісімов, радянський та український психолог, член-кореспондент, НАПН України, професор, доктор психологічних наук, кандидат технічних наук. Г. О. Балл, директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих Національної академії педагогічних наук України, академік Національної академії педагогічних наук України, Заслужений працівник вищої школи УРСР, доктор філософських наук, професор. І. А. Зязюн, український вчений, державний, політичний та громадський діяч, президент НАПН України (з 1997) В. Г. Кремень, український кінознавець, філософ, видатний вчений ХХ століття, заслужений працівник культури України, доктор філософських наук, професор, Лауреат Республіканської премії в галузі літературно-художньої критики В. О. Кудін, та інші. Втім, описуючи цей процес і доводячи його давні традиції, вітчизняні фахівці, які працюють в освітянській галузі або дотично ставляться до неї, досить часто застосовують не автентичний категоріальний апарат.

У той же час розвиток педагогічної освіти гальмується низкою невіршених проблем. Чинна нормативно-правова і законодавча база не у повній мірі задовольняє потреби сучасної освітньої практики, а вчитель, коуч або модератор не формується як суб'єкт сучасних цінностей. Постають питання щодо ролі педагога в цілому. Поза увагою залишається і контроль за якістю педагогічної освіти, яка є сукупністю властивостей освіти, що визначають її здатність задовольнити пізнавальні потреби особистості та суспільства, відповідно до соціокультурних функцій освіти. Якість педагогічної освіти в першу чергу забезпечується її змістом. До того ж, система педагогічної освіти є складовою системи вищої освіти, яка забезпечує підготовку фахівців, педагогів на основі усвідомлення їх нової ролі в інноваційному оновленому суспільстві і з урахуванням необхідності перебудови системи їх професійної підготовки. У сучасних умовах Нової української школи постають проблеми професійної підготовки вчителя, педагога, для реалізації яких необхідно забезпечити ефективну підготовку відповідно до актуальних суспільних потреб та цивілізаційних вимог ХХІ століття.

Варто наголосити на тому, що тенденція до наближення педагогічної освіти в Україні до європейського рівня вимагає забезпечення права здобувачів вищої освіти на свободу вибору індивідуальної освітньої траєкторій професійної підготовки, зокрема альтернативних варіативних навчальних планів, дисциплін, курсів, варіантів технологій навчання, порядку, логіки і послідовності вивчення навчальних дисциплін, вибір співвідношення аудиторних, а саме лекційних і практичних занять, форм і методів навчання, контролю і оцінювання результатів вивчення дисциплін, наукової школи і теми наукової роботи, мети педагогічної практики, проходження її в установах та закладах за вибором здобувача вищої освіти, а також форми випускного державного екзамену забезпечує умови реалізації особистісно-орієнтованого принципу в освіті.

Таким чином, в Україні існує необхідність багатоаспектної трансформації педагогічної освіти, шляхами і способами якої є розроблення критеріїв якості педагогічної освіти, запровадження інноваційних методів організації навчального процесу й використання інноваційних освітніх технологій; розроблення варіативних, диверсифікованих за профілем освітньо-професійних і освітніх програм відповідно до рівнів вищої педагогічної освіти, формування партнерської співпраці зі стратегічними партнерами та базами проходження практик різних видів (загальноосвітніми, вищими навчальними закладами, освітніми, науково-дослідними установами, органами влади).

До того ж, педагогічна освіта повинна трансформуватися в систему, здатну до саморегуляції відповідно до нових викликів суспільного розвитку, на інноваційне середовище, у якому здобувачі освіти отримують навички і вміння самостійно оволодівати знанням упродовж життя та застосовувати це знання у практичній діяльності.

Список літератури:

1. Гузик М. П. Комбінована система організації навчального-виховного процесу в загальноосвітній школі: Дис. ...канд. пед. наук: 13.00.09. – К., 2004. – 230 с.

2. Ільїн Є. М. Виховуємо читача. (Поради батькам) / Є М. Ільїн. – С-Пб., 1995. –50 с.

3. Педагогічна професія в контексті двох парадоксів / І. Зязюн // Професійна освіта: педагогіка і психологія: польсько-український, українсько-польський щорічник / [за ред. Тадеуша Левовицького та ін.; наук. рада: Т. Левовицький, І. Зязюн; редкол.: Н. Ничкало та ін.; пер.: Г. Балл, І. Вільш]. – Ченстохова; Київ, 2012. – В.14. – С. 83-92.

4. Синергетика і освіта : монографія / За ред. В. Г. Кременя. – К. : Інститут обдарованої дитини, 2014. – 348 с.

Тематика: Педагогічні науки

ВИДИ ТА НАПРЯМИ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Водяна О.В.

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка

викладач, кандидат педагогічних наук

Волонтерська діяльність сприяє самореалізації, особистісному росту, саморозвитку особистості майбутнього фахівця, його успішній соціалізації, допомагає одержувати навички взаємодопомоги і взаємопідтримки та має суспільно корисний характер [2]. В Україні студенти-волонтери беруть участь у реалізації волонтерських ініціатив в межах державних та регіональних (обласних) програм, спрямованих на охорону здоров'я, профілактику соціальних проблем серед населення, дитячої бездоглядності та безпритульності. Волонтери-майбутні менеджери соціокультурної діяльності залучаються до проведення рейдів щодо виявлення дітей, які не відвідують навчально-виховні заклади, займаються жебрацтвом, живуть у

неблагополучних сім'ях. Також вони проводять тестування, анкетування, вікторини для виявлення соціальних проблем різних категорій осіб, допомагають в організації виховних соціально-спрямованих заходів [3].

Волонтерська діяльність студентів-майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в Україні передбачає надання різноманітних *видів* соціальних послуг, а саме: соціально-педагогічну допомогу та підтримку; реалізацію планів, проектів та програм; створення, розвиток і координацію волонтерського руху (волонтерських організацій, громадських формувань соціально значущої спрямованості, груп самодопомоги тощо); організацію виховних та благодійних заходів і акцій за різними спрямуваннями й тематичними напрямками [1].

Стиль роботи волонтера – це сукупність різноманітних напрямів, форм та методів діяльності. Що стосується конкретних *напрямів волонтерської діяльності* саме студентів-майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності, то до них відносимо:

1. *Попередження негативних явищ у дитячому (молодіжному) середовищі та соціально-реабілітаційну роботу.*

Головні питання, які необхідно вирішувати студентам-волонтерам у практичній діяльності за цим напрямом - робота з молоддю, схильною до асоціальної поведінки; профілактика та подолання схильності вживання алкогольних напоїв; профілактика та запобігання тютюнопалінню; профілактика та запобігання вживанню наркотичних речовин; профілактика хвороб, що передаються статевим шляхом та ВІЛ/СНІДу; підтримка дітей та підлітків, що постраждали від морального, фізичного, сексуального насильства; підтримка дітей та молоді, що перебувають у кризовому стані; соціальна робота з «дітьми вулиці» [3].

2. *Соціальну опіку і захист найменш захищених категорій дітей (молоді).*

В означеному напрямі волонтери-майбутні менеджери соціокультурної діяльності проводять різноманітні бесіди, диспути, лекції; організовують акції

«За здоровий спосіб життя»; проводять рольові та творчі ігри; розповсюджують інформаційні листівки, буклети про негативний вплив на організм алкоголю, тютюну, наркотичних речовин. При цьому вони можуть використовувати як групові, так і індивідуальні форми роботи [5]. Головні питання, що потребують вирішення за цим напрямом - підтримка та сприяння розвитку творчих здібностей дітей (молоді) з інвалідністю; соціальна допомога молодим сім'ям; соціальна робота з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування; соціальна підтримка військовозобов'язаної молоді; соціальна робота з жіночою молоддю; соціальна допомога самотнім матерям, неповним сім'ям, багатодітним сім'ям; допомога у вирішенні соціальних проблем учнівської та студентської молоді [2].

Студенти-майбутні менеджери соціокультурної діяльності організують концерти, конкурси, змагання, ярмарки, створюють різноманітні клуби за інтересами, проводять благодійні акції, вечори для того, щоб означені категорії дітей та молоді відчували себе потрібними суспільству.

3. Соціальний супровід молоді, допомога її інтеграції у суспільство.

Цей напрям потребує вирішення таких питань, як сприяння самовихованню, самовизначенню та самовдосконаленню дітей та молоді; формування та розвиток якостей творчої особистості; соціальна підтримка безробітної молоді, сприяння в працевлаштуванні; розвиток та підтримка обдарованих дітей та підлітків; організація змістовного дозвілля дітей та молоді як шлях профілактики дитячої бездоглядності й правопорушень [1].

З метою реалізації цього напрямку волонтерської діяльності, майбутні соціальні працівники проводять: змагання, олімпіади, походи, екскурсії, конкурси творчих робіт, тематичні дні, вогнища, свята, ярмарки, також залучають молодь та підлітків до різноманітних гуртків та секцій.

Окрім означених, волонтери-майбутні менеджери соціокультурної діяльності працюють за такими напрямами:

– діагностично-корекційна робота з вихованцями загальноосвітніх закладів;

- створення служби соціального патронажу дітей з інвалідністю з метою організації їхнього спілкування та реабілітації;
- організація змістовного дозвілля учнівської і студентської молоді міста;
- організація вуличної соціальної роботи з дітьми та молоддю;
- робота з людьми літнього віку (адаптацію до нових умов життєдіяльності, навчання, формування умінь і навичок
- реалізація програми соціального партнерства;
- розширення зовнішніх зв'язків та залучення ресурсів для вирішення проблем у громаді;
- проведення дослідження умов проживання різних категорій осіб тощо.

Таким чином, встановлено, що волонтерство є соціальним феноменом, формою благодійної діяльності, якій притаманні соціально-культурні і соціально-педагогічні риси. Волонтер – це людина, яка добровільно, не переслідуючи корисливих цілей, займається діяльністю на користь суспільства, не одержуючи за це грошової винагороди. Волонтери можуть діяти або неформально працювати безкоштовно як у державних, так і в приватних організаціях освітнього, соціального чи медичного спрямування, бути членами добровольчих організацій. Волонтерська діяльність – це діяльність з надання безкорисливої допомоги тим, хто її потребує; це волонтерські дії, як на місцевому, так і на державному рівнях, а також двосторонні міжнародні програми. Характерними особливостями волонтерської діяльності є: неприбутковість, добровільність, корисність суспільству. Право на волонтерську діяльність для всіх чоловіків, жінок та дітей, незалежно від їхньої раси, віросповідання, особливостей, соціального та матеріального становища підтримане Загальною декларацією волонтерів. Волонтерська робота є добровільною діяльністю, що заснована на ідеях безкорисливого служіння гуманним ідеалам людства, без цілей отримання прибутку, одержання оплати або кар'єрного зросту.

До особливостей волонтерської діяльності в Україні відносимо: високий рівень ініціативності та незалежності діяльності волонтерських структур;

становлення їх, як організацій громадянського суспільства, що професійно задовольняють певні потреби; певна «вимушеність» волонтерських ініціатив як наслідок недостатньої ефективності державних інститутів або обмеженості ресурсів держави. Серед проблем, які постають перед українськими волонтерами найважливішими є: зниження обсягів допомоги з боку благодійників; діяльність псевдоволонтерів; відсутність достатньої координації між собою; відсутність ефективного контролю; погана комунікація між волонтерами і суспільством; зниження мотивації, емоційне вигорання; безпека волонтерів; недостатнє законодавче регулювання волонтерської діяльності; консерватизм державних структур. Волонтерський рух є проявом зрілості громадянського суспільства, доповнює функції державних органів, сприяє стабілізації і регулюванню суспільних відносин в умовах децентралізації.

Волонтерська діяльність студентів-майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в Україні передбачає надання різноманітних видів соціальної допомоги, а саме: соціально-педагогічну допомогу та підтримку; реалізацію планів, проектів та програм; створення, розвиток і координацію волонтерського руху; організацію виховних та благодійних заходів і акцій за різними спрямуваннями й тематичними напрямками. Для оптимізації процесу формування професійної готовності майбутнього фахівця менеджменту соціокультурної діяльності до волонтерства, пропонуємо, насамперед, застосування новітніх освітніх технологій у навчальному процесі, посилення практичного аспекту цієї підготовки, про що, на наш погляд, варто приділити увагу у майбутніх дослідженнях.

Список літератури:

1. Бондаренко З. П. Волонтерство як складова підготовки майбутнього соціального педагога: *Вісн. Дніпропетр. ун-ту. Вип. 12*. Д.: Вид-во ДНУ, 2006. С. 124–131.
2. Грищенко Н. А. Формування просоціальних особистісних смислів студентської молоді у позанавчальній діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05. Л., 2009. 22 с.

3. Зима О. Г. Особливості волонтерства та його розвиток в Україні: / О. Г. Зима, В. О. Підгайна. Х.: ХНЕУ, 2011. 48 с.

4. Лях Т. Л. Соціально-педагогічна діяльність волонтерських груп: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 . Луганськ, 2009. 186с.

5. Соціальна робота: технологічний аспект. *Навчальний посібник. [електронний ресурс]. Режим доступу: <http://nashaucheba.ru/>*

Тематика: Педагогічні науки

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Войналович О.В.

Постановка проблеми. Сучасна система фізичного виховання молодших школярів передбачає широке використання рухливих ігор, які є одним з основних засобів підвищення рухової активності дітей, формування позитивної мотивації до занять фізичними вправами та виховання моральних, естетичних і вольових якостей особистості. Великі можливості у фізичному вихованні молодших школярів мають українські народні рухливі ігри. Вони найповніше відображають спосіб життя і світогляд нашого народу.

Упродовж багатьох століть український народ безупинно творив своє, тільки йому властиве духовне середовище, наповнюючи його своєрідними обрядами, ритуалами, іграми. Відомий знавець традиційно-культурної спадщини українського народу Олекса Воропай вирізняв народні звичаї в унікальне явище, наділивши їх неповторною народознавчою силою. Він констатував: «Звичаї народу — це ті прикмети, по яких розпізнають народ не тільки в сучасному, а і в його історичному минулому. Звичаї, а також мова – це ті найміцніші елементи, що об'єднують окремих людей в один народ, в одну

націю. Звичай, як і мова, виробилися протягом усього довгого життя і розвитку кожного народу»[6].

Український народ своїм багатовіковим досвідом інтуїтивно відібрав найефективніші засоби гармонійного виховання підростаючого покоління, чільне місце серед яких посідають народні рухливі ігри. Традиційно у навчально-виховному процесі початкової школи вони використовуються як засіб фізичного виховання. Граючись, діти засвоюють життєво необхідні рухові уміння й навички, розвивають фізичні якості.

Сьогодні, в час відродження національної системи виховання, дуже важливо залучати до процесу формування особистості дитини українські традиційні ігри. Національні ігри дуже глибокі своєю мудрістю, містять у собі величезний виховний потенціал.

Правильно підібрані ігри позитивно впливають на розвиток організму школяра. Вони активізують діяльність серця й легень, підвищують їхню працездатність, сприяють поліпшенню кровообігу та обміну речовин в організмі.

Національні рухливі ігри застосовуються у різних частинах і видах уроків фізичної культури. За допомогою ігор закріплюються й удосконалюються навички з метання, стрибків, бігу, лазіння, рівноваги, спортивних ігор, плавання та інші.

Найважливіший результат гри – то радість і емоційне піднесення. Саме завдяки цій властивості народні ігри, особливо з елементами змагань, більш адекватно ніж інші форми фізичного виховання, задовольняють потребу організму рухатись. У іграх з елементами змагань, формуються уміння володіти собою, правильне реагування на невдачу.

Максимальний вплив українських рухових ігор як засобу гармонійного розвитку особистості в початковій ланці залежить від оптимально створених педагогічних умов їх організації, серед яких можна визначити такі, як:

- систематичність проведення ігор упродовж дня;

- забезпечення взаємодії навчальної та позанавчальної діяльності з фізичного виховання;
- оптимальне поєднання прийомів і методів педагогічного керівництва грою у її підготовчій, основній і заключній частинах;
- використання педагогічних методів, адекватних значенню кожного етапів керівництва грою для гармонійного розвитку особистості школяра. [7].

Українські народні рухливі ігри – невід’ємна частина національної культури, вони мають свій погляд на природу, людину, мораль і світ загалом. За допомогою народних ігор діти опановують перші елементи грамоти, розвивають слух, завчають мелодику прекрасної української мови, вірші, скоромовки, заклички, лічилки.

У народних рухливих іграх діють характерні саме для України дикі та свійські тварини (вовк, лисиця, заєць, сова, їжак, голуб, коза, кіт, гуси), зустрічаються типові рослини (гречка, жито, картопля, мак). У цих іграх відображено традиції українського побуту («Дід та баба»), традиційні заняття українського населення (рибальство – «Вудочка», мисливство – «Мисливці та качки», тваринництво – «Гуси-лебеді», «Вовк у рові», «Переліт птахів», «Їжаки та колобки», землеробство – «Мак», «Гречка» «Зайці в городі»), наслідування трудових дій («Садіння картоплі», «По гриби», «Дрова»). Народні ігри проводяться відповідно до сезону і календарних свят: «Два морози», «У ведмедя у бору», «Подоляночка». Веселі, жартівливі ігри, ігри-забавлянки, з використанням природного матеріалу (камінчики, різка, жолуді, горіхи), побутових речей (стрічки, клаптики тканини, каблучки) вчать дітей розуміти гумор, жарт, виховують спритність, кмітливість, витримку. У хороводних іграх є текст-супровід до рухів, а рухи мають танцювальний характер, включають різні завдання для дівчаток та хлопчиків. Характерною особливістю народних рухливих ігор є використання художнього слова, малих жанрів українського фольклору – закличок, загадок, лічилок, мирилок, промовок, приказок, прислів’їв. [5].

Використання українських народних рухливих ігор з дітьми молодшого шкільного віку має велике оздоровче, гігієнічне, освітнє та виховне значення. В іграх діти загартовуються; відображають накопичений досвід; закріплюють, поглиблюють знання; пізнають світ; в процесі діяльності; збагачуються новими відчуттями; уявою, поняттями. Дитина розвивається у грі. Розширюється кругозір, розвивається спостережливість, кмітливість, уміння аналізувати, узагальнювати. Розвиваються здібності правильно оцінювати просторові, часові характеристики рухів і швидко реагувати на них. Використання різноманітних ролей сприяє розвитку організаторських здібностей. Народні ігри знайомлять з національними традиціями.

Дослідження науковців переконливо доводять, що дитина повинна перебувати під постійним виховним впливом матеріальної та духовної культури свого народу. Це потрібно насамперед для найповнішого розкриття природних здібностей дитини, розвитку її талантів, виявлення етнопедагогічних особливостей.

Висновки. Отже, враховуючи зазначене вище, можемо констатувати, що систематичне застосування українських народних рухливих ігор, за умови оптимального поєднання з іншими засобами фізичного виховання, забезпечують різносторонній фізичний розвиток особистості школяра. Майстерність вчителя і чітко продумана методика проведення народних ігор і розваг забезпечує не тільки виховний, а й пізнавальний та оздоровчий ефект, сприяє залученню школярів до витоків національної культури та духовності, робить їхнє дозвілля веселим та яскравим, і як незамінний виховний засіб передається із покоління в покоління.

Список літератури:

1. Богініч О. Л. Сутність здоров'язберігаючого середовища у життєдіяльності дітей дошкільного віку / Вісник Прикарпатського Університету. Педагогіка. – випуск XVII – XVIII. – Івано-Франківськ, 2008. – 298 с.

2. Беленька Г.В., Богініч О.Л., Машовець М.А. Здоров'я дитини – від родини. – К.: СПД Богданова А.М., 2006. – 220 с.
3. Вільчковський Е. С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : [навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. та доп.] / Е. С. Вільчковський, О. І. Курок. – Суми : «Університетська книга», 2008. – 428
4. Кудикіна Н. Українські народні дитячі ігри малих форм. //Палітра педагога – 2008. - №2. – С. 3 – 5.
5. Павлушкіна О. Українські народні рухливі ігри. //Палітра педагога – 2008. - №3. – С. 3 – 6.
6. Стельмахович М. Народна педагогіка. К.,1985. – С. 271.
7. Цьось А.В. Українські народні ігри та забави: Навчальний посібник. – Луцьк: Волинське обласне редакційно-видавниче підприємство «Надстир'я», 1994. – 96 с.

Тематика: Економічні науки

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Воленщук Н.А.

к.е.н., заступник директора з наукової роботи
Донецька державна сільськогосподарська дослідна станція
НААН України
ipddsds@ukr.net

Сільське господарство для України залишається одним із пріоритетних напрямків як зовнішньоекономічного, так і внутрішньоекономічного розвитку країни, а питання організації виробництва й підтримки продовольчої безпеки залишається дуже актуальними.

На сьогодні економіка Донецької області зазнала суттєвих трансформацій через збройне протистояння та окупацію значної території регіону. Ці зміни вплинули й на агропромисловий сектор Донеччини. Але, не дивлячись на складну суспільно-економічну ситуацію, вдалося стабілізувати виробництво основних сільськогосподарських культур та забезпечити ефективне використання сільськогосподарських угідь в регіоні. У 2017 році врожайність зернових та зернобобових культур досягли найвищого показника серед областей степової зони України [1, 4].

Донецька область займає приблизно 1,4 млн. га земель сільськогосподарського призначення, з яких 1,3 млн га – сільськогосподарські угіддя, що знаходяться в розпорядженні сільськогосподарських підприємств і домогосподарств на території підконтрольній уряду України. Наявні угіддя характеризуються високою природною родючістю, що створює умови для розвитку рослинництва й тваринництва. Виробництво сільськогосподарської продукції задовольняють 1,4 тис. агроформувань різних форм власності та господарювання, що забезпечують виробництво близько 3% валової продукції сільськогосподарства України. Наявний ресурсний потенціал Донецької області створює загальні умови для виробництва широкого спектру сільськогосподарської продукції [2].

Аналізуючи стан агропромислового комплексу Донеччини, можемо виділити нагальні проблеми: значне скорочення й ліквідація господарствами всіх категорій поголів'я худоби та птиці; зменшення частки господарств населення у виробництві продукції сільськогосподарства; низькі темпи техніко-технологічного оновлення виробництва, зростання рівня зношеності техніки; обмеженість у доступі до фінансових ресурсів, що уповільнює темпи розвитку сільськогосподарського виробництва на основі нових технологій та форм організації бізнесу; низький рівень диверсифікації агропромислового виробництва сільськогосподарських товаровиробників області; низька конкурентоспроможність продукції домогосподарств на аграрному ринку; погіршення еколого-агрохімічного стану ґрунтів через недотримання науково

обґрунтованих сівозмін та зменшення обсягів внесення мінеральних та органічних добрив; низький рівень зайнятості сільського населення, що не сприяє соціально-економічному розвитку територіальних сільських громад та підвищенню добробуту мешканців сільської місцевості.

Починаючи з 2016 року спостерігається позитивна тенденція до зростання обсягів виробництва сільськогосподарської продукції в регіоні. Наприклад, за січень-червень 2018 р. індекс обсягу сільськогосподарського виробництва порівняно з січнем-червнем 2016 р. склав 110,3%, у тому числі по сільськогосподарських підприємствах — 117,3%, по господарствах населення — 100,3%. В табл. 1 наведена інформація щодо динаміки посівних площ та отриманого обсягу виробництва сільськогосподарської продукції рослинництва в Донецькій області впродовж 2012-2018 рр. [2].

Таблиця 1

**Динаміка посівних площ та отриманого обсягу виробництва
сільськогосподарської продукції рослинництва в Донецькій області, 2012-
2018 рр. [3]**

Роки	Культури зернові та зернобобові		Соняшник		Картопля		Культури овочеві		Площа насаджень культур плодкових та ягідних	
	Посів на площ а, га	Обсяг виробн ицтва, тис.т	Посів на площ а, га	Обсяг виробн ицтва, тис.т	Посів на площ а, га	Обсяг виробн ицтва, тис.т	Посів на площ а, га	Обсяг виробн ицтва, тис.т	Посів на площ а, га	Обсяг виробн ицтва, тис.т
2012	761,1	1642,6	455,9	741,8	60,9	750,5	28,3	511,9	10,7	118,1
2014	711,0	2362,8	428,4	740,1	59,4	778,0	27,1	485,3	9,7	122,9
2016	545,6	1793,4	333,6	620,0	35,7	409,1	14,9	213,8	7,7	88,3
2018	570,9	1344,4	310,4	531,0	35,6	343,7	14,5	235,7	7,5	105,9

У 2017 році порівняно з 2016 роком обсяг експорту зерна збільшився у 2 рази і склав \$111 млн. Географія експорту сільськогосподарської продукції рослинництва охопила країни Європи, Середньої Азії, Близького Сходу [2].

Що стосується галузі тваринництва слід відмітити, що відбулось підвищення показників в молочному скотарстві за рахунок використання високопродуктивного поголів'я корів, яке утримується в 11 племінних заводах та 7 племінних репродукторах (надій молока на корову в 2017 році складав від 7063 кг до 8250 кг); застосування сучасних технологій у виробництві молока (доїння роботами, працюють 4 роботи); функціонування 7 доїльних залів на молочних комплексах області, в яких надій молока на корову по сільськогосподарських підприємствах області склав 5628 кг (106 % до показника 2016 року), що відповідає 12-му місцю серед регіонів України; достатнього рівня забезпеченості кормами всіх видів господарств населення, які утримують худобу та птицю (120 %) [3].

Інтенсифікацію розвитку агропромислового комплексу та стабілізацію обсягів виробництва сільськогосподарської продукції досягнуто за рахунок впровадження у виробництво елементів науково-обґрунтованої системи землеробства та ресурсозберігаючих технологій, використання сортів та гібридів сільськогосподарських культур, адаптованих до природно-кліматичних умов області, плідної співпраці «держави-науки-бізнесу», міжнародної фінансової підтримки фермерства, отримання державних дотацій.

Слід зазначити, що на рівні Донецької області ще у 2016 році було визначено як один з пріоритетів діяльності сприяння розвитку малого підприємництва, у тому числі агропромислового напрямку. Подальше нарощування обсягів виробництва аграрної продукції, підвищення її якості категорією виробників «домогосподарства населення», «селянське фермерське господарство» можливе виключно через мотивацію до підвищення рівня технологій, легалізацію діяльності, отримання доступу до механізмів бюджетної підтримки.

Донецькою обласною державною адміністрацією було розроблено комплексну програму економічного розвитку сільських територій Донецької області на 2018-2020 роки, яка передбачає розвиток галузей аграрного сектору економіки області та економічного розвитку сільських територій шляхом

ефективного використання природних та людських ресурсів, стимулювання розвитку малих і середніх сільськогосподарських товаровиробників, а також залучення сільського населення до товарного сільськогосподарського виробництва, проведення просвітництва виробників сільськогосподарської продукції. Також було затверджено регіональну програму з підтримки малого та середнього бізнесу на реалізацію проектів «Український донецький куркуль» у сумі до 500,0 тис. грн в розрахунку на 1 проект.

Отже, не давлечись на те, що Донецька область знаходиться в зоні ризикованого землеробства, сільське господарство визнано пріоритетним напрямом розвитку регіону. На перший план висуваються заходи щодо підвищення рівня продовольчої безпеки держави та регіону на основі нарощування виробництва продуктів харчування, поліпшення їх якості і збалансованості за поживними елементами; обґрунтування цілеспрямованих та науково обґрунтованих заходів у сфері сільського господарства; здійснення стабільної державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників; способів оптимізації залучення іноземних інвестицій, видачі коротко– та довгострокових кредитів.

Список літератури:

1. Антонюк В.П. Агропромисловий комплекс у системі структурних трансформацій економіки донецької області: проблеми та перспективи розвитку. Економічний вісник Донбасу. 2018. № 3 (53), С. 4-9.
2. Головне управління статистики у Донецькій області. URL: <http://donetskstat.gov.ua/statinform1/sg.php>.
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Стежко Н.В. Динаміка та проблеми розвитку аграрного сектору Донецької області в сучасних умовах. Економічний вісник Донбасу. 2018. № 2 (52). С. 21-28.

ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ D-ФРУКТОЗО-1,6-ДИФОСФАТУ НАТРІЄВОЇ СОЛІ ГІДРАТУ У ХВОРИХ В КОМІ

Волкова Юлія Вікторівна

д.мед.н., професор

Михневич Костянтин Георгійович

к.мед.н., доцент

Дейнеко Максим Олександрович

аспірант

Харківський національний медичний університет

Вступ. За класичним визначенням, кома — це пригнічення функцій центральної нервової системи, що характеризується повною втратою свідомості, втратою реакції на зовнішні подразники і розладом регуляції життєво важливих функцій організму.

Найбільш проста етіологічна класифікація розділяє коми на первинні (інтракраніальні) і вторинні (екстракраніальні). До інтракраніальних ком відносяться ті, де причиною розвитку є судинна недостатність, інфекції, новоутворення мозку, епілепсія, порушення метаболізму, гіпоксія, до екстракраніальних - коми, викликані важкою травмою головного мозку [1].

За даними Національного науково-практичного товариства швидкої медичної допомоги, на догоспітальному етапі частота ком становить 5,8 на 1000 викликів. При цьому догоспітальна летальність досягає 4,4%. Найбільш частою причиною розвитку коматозного стану є інсульт — 57,2%, на другому місці — передозування наркотиків — 14,5%, далі: гіпоглікемічна кома — 5,7%, черепно-мозкова травма (ЧМТ) — 3,1%, діабетична кома та отруєння ліками — по 2,5%, алкогольна кома — 1,3%, кома внаслідок отруєнь різними отрутами — 0,6%. Досить часто причина коми на догоспітальному етапі залишалася не

тільки нез'ясованою, але навіть незапідозреною — 11,9% [2]. Пацієнти з комою різної етіології мають високу стаціонарну смертність — 25-48% [3]. При дослідженні хворих у стані коми, яка виникла внаслідок гіпоксії, було виявлено, що 27% пацієнтів вийшли з коми протягом 28 днів, 9% залишалися в комі, 64% померло [4].

Зараз у нейроімунології вивчаються функції нейронспецифічних білків як маркерів ураження нервової системи, основними з яких є білок S-100 (маркер астроцитарної активації), нейронспецифічна енолаза (НСЕ) [5]. Також, оцінити ризик оксидантного стресу дозволяє визначення рівня малонового діальдегіду та 2,3-дифосфогліцеринової кислоти (2,3-ДФГ).

Отже питання діагностики, прогнозування та терапії хворих в комі потребує подальшого вивчення, і є досить актуальною проблемою.

Мета дослідження. Провести огляд сучасних даних і можливості використання D-фруктозо-1,6-дифосфату натрієвої солі гідрату для лікування хворих в комі.

Матеріали та методи дослідження. Методи систематизації наукової інформації, теоретичний аналіз та узагальнення даних з літературних джерел.

Результати та обговорення. Раннє визначення і контроль рівня аутоантитіл до S-100, а також одночасні дослідження аутоантитіл до S-100 і НСЕ дозволяють виявити і підтвердити наявність пошкоджень мозку на ранній стадії, коли можливе успішне лікування [5].

В літературних джерелах вказується, що кількість 2,3-ДФГ підвищується в крові пацієнтів, коли рівень кисню низький, так як це є одним з механізмів адаптації. Низькі рівні кисню здатні викликати підвищення кількості 1,3-дифосфогліцеринової кислоти, що в свою чергу підвищує рівень 2,3-дифосфогліцеринової кислоти, яка викликає зміну ефективності дисоціації кисню від гемоглобіну [6,7].

Отже, визначення рівня 2,3-ДФГ є важливим для прогнозування результатів ведення та лікування хворих в комі.

Аналізуючи дані літератури, в ряді досліджень відмічається, що рівні аутоантитіл до S-100, HSE, та рівні малонового діальдегіду і 2,3-ДФГ, зростають у хворих з метаболічною і неметаболічною комою, вони є маркерами оксидантного стресу, впливають на прогноз цих патологічних станів.

Фруктозо-1,6-дифосфат (ФДФ) — органічна сполука, складний ефір фруктози і ортофосфорної кислоти, продукт ферментативного окислення глюкози, найважливіший інтермедіат (проміжне з'єднання) гліколізу. Він утворюється в ході фосфофруктокіназної реакції з фруктозо-6-фосфату з використанням енергії аденозинтрифосфорної кислоти (АТФ) [8].

Введення ФДФ ззовні має потужну органопротективну дію при різних патологічних станах, пов'язаних з дефіцитом кисню. Основний механізм дії екзогенного ФДФ пов'язаний з субстратною активацією фосфофруктокінази, піруваткінази і лактаткінази і, в кінцевому підсумку, зі збільшенням внутрішньоклітинного високоенергетичного фосфатного пулу. ФДФ показує значну протективну активність при геморагічному і травматичному шоках і сприяє успішній реанімації. Також ця сполука має виражений захисний ефект на тканину головного мозку, знижуючи наслідки гіпоксичного стресу. Нейропротекторну дію ФДФ проти різних нейротоксичних факторів пов'язано з гальмуванням синтезу бета-амілоїду. Доведена антиконвульсивна (протиепілептична) дія ФДФ, мабуть, пов'язана зі здатністю нормалізувати рівень кальцію в нейронах [9].

Ускладнення, спричинені гіпофосфатемією, призводять до зниження АТФ та 2,3-ДФГ. 2,3-ДФГ має важливу функцію в транспорті кисню, збільшення її концентрації в крові знижує спорідненість кисню до гемоглобіну. Отже гіпофосфатемія є загальним явищем яке виникає у хворих при важкій травмі мозку. Обтяжуючими факторами є алкалоз. Гіпофосфатемія є маркером тяжкості та ризику смерті при важкій травмі мозку. Використання D-фруктозо-1,6-дифосфату натрієвої солі гідрату, в ряді досліджень показало свою ефективність у комплексній терапії хворих з важкою травмою мозку у стані коми [10].

Є дані про ефективність цього препарату у комплексній терапії хворих з ішемічним інсультом, який може супроводжуватися станом коми, оскільки дія препарату забезпечує адекватну оксигенацію клітин мозку, збільшує кількість 2,3-ДФГ, покращує перфузію ішемізованих тканин. В цей же час D-фруктозо-1,6-дифосфат натрієвої солі гідрат збільшує вихід іонів натрію і протонів з нейронів, запобігає набряку і клітинному ацидозу, також збільшує вихід іонів кальцію з нейрона, має мембранопротекторну дію [11].

Висновки. 1. Визначення рівня показників аутоантитіл до нейрон-специфічної енолази, білка S-100, рівня малонового діальдегіду та 2,3-ДФГ дозволяє оцінити рівень окислювального стресу, мати більш точне уявлення прогнозу хворих в комі, також можна визначити ризик вторинних ускладнень.

2. Використання D-фруктозо-1,6-дифосфату натрієвої солі гідрату в комплексній терапії хворих з комою показує свою ефективність, впливає на зменшення оксидантного стресу, що в свою чергу покращує прогнози в лікуванні таких хворих.

Список літератури:

1. Кулигин А.В., Реанимация и интенсивная терапия больных в остром периоде комы: дис. д.мед.н: 14.00.37. – СГМУ, Саратов, 2008 – С.10-11.

2.Думанский Ю.В., Коматозные состояния / Думанский Ю.В., и соавт. // Медицина неотложных состояний. - 2012. - № 4 (43) - Режим доступа: <http://www.mif-ua.com/archive/article/30849>

3. Braun et al.// Scandinavian Journal of Trauma, Resuscitation and Emergency Medicine. – 2016. - 24:61.

4. Ute E Heinz., Outcome and prognosis of hypoxic brain damage patients undergoing neurological early rehabilitation / Ute E Heinz and Jens D Rollnik // BMC Res Notes. – 2015. - 8:243.

5. Хижняк К. А., Оптимізація анестезіологічного забезпечення у хворих з хірургічним лікуванням патології аорти: дис. к.мед.н: 14.01.30. – ХНМУ, Харків, 2019 – С.50-51.

6. Тюкавкина Н. А., / Тюкавкина Н. А., Артемьева Н. Н. // «Руководство к лабораторным работам по биоорганической химии», Москва, «Дрофа» - 2008. - С.318.

7. Королев А. П., / Королев А. П., Гридина С. Б., Зинкевич Е. П. // «Основы биохимии, часть 4: учебное пособие Кемеровского технологического института пищевой промышленности» Кемерово, - 2004.- С.92.

8. Комов В.П., / Комов В.П., Шведова В.Н. // «Биохимия». — Москва, «Дрофа», - 2004. - С.246.

9. Bajic A., Relevance of the ability of fructose 1,6-bis(phosphate) to sequester ferrous but not ferric ions / Bajic A., Zakrzewska J; Godjevac D; Andjus P. // Carbohydrate Research: journal. — 2011. — Vol. 346. — P. 416—420. — DOI:10.1016/j.carres.2010.12.008

10. Rayne Borges Torres, Hypophosphatemia in Severe Traumatic Brain Injury/ Rayne Borges Torres, Renato Giuseppe Giovanni Terzi, Antônio Luís Eiras Falcão// RBTI. – 2005. – Vol.17(2). – P.116 – 120.

11. Ercole Concia / Ercole Concia, Matteo Bassetti // Farmaci. – 2015. – Vol.14(1). – P.4 – 15.

*Тематика: Інші професійні науки
(природничі, екологічні, хімічні науки)*

MODERNITY AND PROSPECTS OF SOLVING GLOBAL HUMAN PROBLEMS

Voloshenko I.

student

Zulfigarov A.O.

PhD

National technical university of Ukraine “Igor Sikorskyi KPI”, Kyiv, Ukraine

Nowadays, versatile human activity has gained unprecedented scope, covering almost all Earth. Spacecrafts allow almost instantaneous telephone contact from anywhere in the world, and industrial emissions have been detected even in Antarctica. By ballistic missiles we can hit any target, wherever it is. No one country in the world can avoid this or that influence of the world economy and the world financial institutions. Humanity is immersing itself every year in a larger "pit of problems", creating a number of global problems, among which are the most important: disarmament and peacekeeping on Earth, environmental, food, demographic, energy and raw materials.

The history of mankind can be regarded as the history of wars. Only in the XX century. there were two world wars and many local wars (in Korea, Vietnam, Angola, the Middle East and other regions). Only after the Second World War to the beginning of the XXI century. More than 40 international and about 90 internal conflicts have occurred, where tens of millions people were killed. However, if the ratio of civilian and military casualties is approximately equal in international conflicts, the civilian population in civil and national liberation wars dies three times more than the military. Every country in the world wants to support the World, and they are creating new weapons. Each of these species is more terrible than the other. World powers such as Russia, the United States, China are creating new and new nuclear warheads of such power that they can destroy the entire Earth. And also everyone forgets about chemical and biological weapons, although in my opinion, it is much scarier, because the same virus will destroy everything alive in a few of days or even hours[1].

Another equally important problem was the problem of ecology, which began long time ago, when people began to participate in the existence of nature. Initially, the process was mainly limited to the exclusion of animals (in the process of hunting, fishing) and plants (as food, heating). In ancient times, people set fire to grass in the steppes or forests to hunt animals, and later to free up arable land. With the development of agriculture, animal husbandry and especially industry, the impact of nature increased, and in the second half of XX century. The rapid development of

industry and transport, the demographic explosion, urbanization and the testing of nuclear weapons has grown dramatically. The negative impact of man on nature is manifested in the form of a decrease in the quality and degradation of its individual components, as well as pollution of the whole. Pollution is reflected in the flow into the environment of various chemical elements and their compounds, which are emitted by industrial, agricultural enterprises, transport, urban municipal services. Tests on nuclear and other weapons and combat pollute the environment with very dangerous substances, especially radioactive ones. The largest range of pollutants is supplied by the enterprises of the chemical, metallurgical and refining industries and the electric power industry. Transport, especially road and aviation, is a major pollutant.

The increase in the population of our planet has become a food problem. This is one of the oldest global problems. Hunger as it is extreme manifestation and a great social disaster blew people away in ancient times, in the Middle Ages, and in new and even in modern times. There are four groups of factors that influence the global food problem:

1. Natural conditions and location of the population (total area and structure of agricultural land, agricultural potential, climate, ratio between population and mass of food, etc.);
2. World transport and communication, which ensure the wide access of food products to the foreign market;
3. Political situation in the world (positions of political forces, presence of interstate communities, associations, use of food supplies for political purposes);
4. The world economy and trade in their unity (food as a component of trade flows, the role of balance payments, clearing).

Throughout the history of statehood, the problem of stable food security for the population has been one of the most important and remains to this day, as national security depends on it. It is difficult to determine a standard of nutrition for the entire planet, since the zones and regions of the Earth are objectively different in terms of the energy required to sustain human life[2].

At the same time, the demographic problem itself is a set of socio-demographic factors of the present that affect the interests of all mankind. The most important issues are the population, which can endanger human life with extremely negative consequences. This, on the one hand, is a rapid population growth or demographic explosion in developing countries and, on the other, a threat of depopulation or a demographic crisis in economically developed countries. Population problems include the uneven socio-economic development of countries, uncontrolled urbanization in developing countries, the crisis of large cities in some developed countries, spontaneous internal and external migration, which complicates political relations between states. The uneven demographic growth in different regions is accompanied by an intense redistribution of the world's population between them. The share of the population of economically developed regions is steadily decreasing, while the share of the population of the developing regions of Asia, Africa and Latin America is increasing accordingly. The importance of this problem is that such a development has a negative impact on international relations. Overcoming the economic backwardness of developing regions is necessary to normalize relations between states and to ensure the progress of all mankind. In Western Europe, North America and Japan since the second third of the twentieth century. there has been an increasing tendency for a sharp drop in fertility rates well below the level that ensures easy reproduction of the population. In the future, this threatens to depopulate the population with its negative social consequences. Rapid population growth in developing countries in Asia, Africa and Latin America doubles its population every 20-30 years and complicates the solution of socio-economic problems. There are a number of "backward paradoxes" in the world today:

1. Due to significant differences in population growth, the gap in levels of national per capita income between developed and developing countries;
2. Intensive urbanization and rapid urban population growth are accompanied by a rapid increase in rural population in developing countries;
3. Along with the significant increase in employment, especially in industry, there is a growing need for new jobs for the able-bodied population. In 2017, the

number of unemployed, as well as those without permanent employment, in developing countries exceeded 500 million.

4. The potential danger of developing the world's current demographic situation is that the population of the globe, which can reach more than 8 billion people by 2030, with more than 1 billion starving, nearly 1 billion illiterate, and more than 1 billion unemployed in 2017, more than 1.5 billion poor people below the poverty line [3].

Also in 2019, the issue of energy resources resourcing comes to the fore. On the one hand, the total reserves of fuel resources are quite large, and in addition, new deposits of fossil fuels are becoming known every year. In addition, modern technology opens access to the use of non-traditional energy sources; does not indicate that there is no absolute scarcity of energy resources on the planet yet. On the other hand, there is a relative resource constraint caused by the possibility of rapid depletion of the most accessible fields, and the transition to the development of more complex ones, which leads to a rise in energy costs and makes the use of most fuel resources unprofitable. Analysts have forecast that energy exploration and production of major fuels - oil - beyond the Middle East will exceed the amount of energy it can extract. But the problems related to the negative impact of energy on the environment are particularly acute. The massive use of fossil fuels - oil, coal, gas - damages nature and human health through emissions containing heavy metals, sulfur dioxide, nitrous oxide and other harmful substances. Plants and the ocean no longer have time to absorb all the carbon dioxide that is produced by the combustion of organic fuel. This leads to a gradual increase in its concentration in the atmosphere, which enhances the "greenhouse effect" and causes climate warming. It should also be remembered that there are many Nuclear Power Plants in the world that can replicate the fate of the Chernobyl. World leaders have banned them, but putting them into safe mode takes many more years.

The following list of problems once again indicates that we are unaware of the consequences of our activities, and perhaps this is our main global problem. However, everything is in our hands, because every person is part of a great society

and everything depends on us, our actions, and their results. After all, we really have many opportunities to improve the environment, the environment, and our very lives. Weapons can be solved peacefully, Ecology - people's awareness and desire, Energy dependency - mind and willpower.

References:

1. <http://www.geograf.com.ua/human>
2. <https://ecodevelop.ua>
3. <https://ekotechnik.ua>

Тематика: Педагогічні науки

ВИКОРИСТАННЯ КОНЦЕПТ - МАП У ПРАКТИЦІ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНИХ МОВ

Волошок К.В.

Харківський національний університет Повітряних Сил
імені Івана Кожедуба

Молодший науковий співробітник навчально-наукового центру
мовної підготовки

Поняття «концепт – мапа» (concept map) з'явилося у другій половині ХХ століття завдяки дослідженням Джозефа Новака та його дослідницької групи. Концепт – мапа – це спосіб зображення, відтворення та організації знань та інформації, за допомогою графічно-схематичного зображення. Так, кожне слово або вираз нанесений на мапу завжди пов'язаний з іншим елементом або декількома з них. Окрім широкого використання в різних сферах роботи та навчання, концепт – мапи допомагають розвивати креативність та логічне мислення, стимулюють розумову активність та тренують пам'ять.

Викладацька діяльність – одна з галузей, в якій використовується метод побудови концепт – мап. Проте, не зважаючи на їхню достатньо велику

популярність за кордоном, в Україні такий спосіб навчання студентів не є поширеним. З іншого боку, викладачі та вчителі використовують схеми – конспекти навчальних матеріалів, які можна назвати спрощеним варіантом концепт-мап з деякими відмінностями.

Користь від використання концепт – мап у процесі навчання складно визначити чисельними показниками, проте, їхня дія не залишається непоміченою. Позитивний ефект застосування концепт – мап полягає у:

1. Допомозі студентам активувати одразу декілька відділів пам'яті (довгострокову, короткострокову та оперативну).
2. Активації розумової діяльності та критичного мислення.
3. Допомозі студентам під час вирішення завдань, об'єднання ідей, думок та знань.
4. Інтеграції нових та знайомих концептів.
5. Розширенні знань різної тематики.
6. Оцінюванні набутих студентами знань.

Зазвичай, концепт – мапи за своєю структурою ієрархічні та мають підрядні концепти, які базуються або якимось чином пов'язані з основним концептом чи питанням. До того ж, їх кількість зможе змінюватися з часом, оскільки нові знання отримані студентом відкривають для нього нові концепти. Для побудови концепт – мапи необхідно виконати декілька простих кроків, проте зробити це треба максимально зосереджено:

- Визначитися з ідеєю та обрати головний, базовий концепт. Для того аби чітко визначитися, оберіть головне питання на якому ви зосередитесь та будете шукати відповідь.
- Визначити ключові концепти пов'язані з поставленим питанням/проблемою та розташувати їх за ієрархічною системою, від більш загального до конкретного значення.
- Заключний етап – об'єднання та структурування концептів за допомогою слів зв'язок.

Концепт – мапи використовують у багатьох сферах людської діяльності, у тому числі і викладацької. Такий додатковий метод навчання студентів дає змогу викладачеві краще пояснити навчальний матеріал, слугує чудовим конспектом, оскільки не займає багато місця, а інформацію відтворює значною мірою. До того ж, концепт – мапа може стати ідеальним способом оцінювання знань студентів.

Таким чином, концепт – мапи у викладацькій діяльності можна використовувати для:

- Пояснення нового матеріалу:

Викладач готує концепт мапу заздалегідь і використовує її, як опорний конспект для себе та студентів, роздатковий матеріал та ін.

- Розвитку критичного мислення та креативності

Викладач готує завдання, яке тісно пов'язане з матеріалами, які будуть розглядатися на занятті. Зазвичай, це можуть бути питання або завдання, які мають нашоствхнути студентів (або курсантів) на певний умовивід.

- Мозкового штурму

Завдання або ж питання побудови концепт – мапи ставлять таким чином, щоб змусити студента (або курсанта) максимально зосередитись та згадати

- Повторення пройденого матеріалу

Концепт – мапа найкраще допоможе студентам згадати пройдений матеріал, адже на ній зображені ключові деталі та концепти.

- Розігріву (розминки перед заняттям)

Для легкої розминки варто обирати нескладні завдання, які допоможуть мозку «перемкнутися» на іншу мову.

- Оцінювання знань

Концепт – мапа стане у нагоді для оцінювання знань студентів та курсантів. Запропонувавши їм створити схему вивченого матеріалу за окремою темою, викладач зможе побачити на скільки вони зрозуміли її та, що було випущено з поля зору.

Отже, концепт – мапу можна назвати унікальним методом навчання, поглиблення знань, а також їх перевірки. Більш того, така мапа дасть повний аналіз знань студента на теперішній момент часу набагато краще, аніж звичайне тестування на вибір одного з варіантів. Таке тестування перевіряє лише змогу студента згадати формулювання завченої інформації, в той час як концепт – мапа відкриває широкий спектр аналізу: розуміння теми, зріст знань, розуміння самого концепту та того, як він пов'язаний з іншими концептами та життєвими явищами.

Проте, для того, щоб втілити використання концепт – мап у широкому масштабі, спочатку необхідно навчити викладачів користуванню та складанню мап у спеціальних програмах та без них.

Список літератури:

1. Joseph D. Novak. The theory underlying concept maps and how to construct them. Technical report. Florida Institute for Human and Machine Cognition. 2006. – 31 p.
2. Croasdell, D., Freeman, L., & Urbaczewski, A. Concept Maps for Teaching and Assessment. Communications of the Association for Information Systems. 2003. - 12 p.
3. Barbara J Daley, Christine A Shaw, Toni Balistreri, Kate Glasenapp, Linda Piacentine, Concept Maps: A Strategy to Teach and Evaluate Critical Thinking. 1999. – P 42 – 47.

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК ЕТНОКОНФЕСІЙНОГО ДІАЛОГУ НА БУКОВИНІ (1775-1918 рр.)

Воротняк К.І.

студентка, E-mail: vorotnjak_karina@ukr.net

Кожолянко О.В.

Кандидат історичних наук, доцент, e-mail: o.kojolianko@chnu.edu.ua

Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

кафедра історії стародавнього світу, середніх віків та музеєзнавства

вул. Кафедральна, 2 м. Чернівці, Україна, 58000

тел. +380-372-524900

Постановка проблеми. Функціонування порубіжних історико-етнографічних регіонів нерозривно пов'язане з феноменом пограничної культури, оскільки вона сприяє міжкультурній взаємодії і синтезу. Пограничні культури – це, головним чином, поліетнічні об'єднання, що сформувалися протягом багатьох століть в результаті симбіозу – синтезу не тільки споріднених, але й генетично відмінних культур. В даному контексті поліетнічний простір визначається як, по-перше, специфічна частина світового простору, що володіє переважною полікультурністю, по-друге, культурний розвиток конкретних країн і регіонів, які стали полікультурними внаслідок певних політичних та економічних стратегій. Полікультурний простір як реальне відмінне об'єднання і характеристика сучасної цивілізації, котра має у своїй суті багатошаровість суспільного життя, матеріалізується в міжкультурних комунікаціях і діалозі культур, що представляє безперервну динаміку його розвитку [2 с. 288].

Присутність представників різних віросповідань та національних груп на спільному ареалі сприяє процесам асиміляції, чи, радше, пристосуванню до

нових реалій. В умовах мультикультуралізму антиномія “свій – чужий” втрачає виразне протиставлення та глобальне значення і переноситься на регіональний рівень культурного пограниччя, де все більшого значення набувають категорії “свійськості” та “тутешності”. Відбувається адаптація до атмосфери постійного зіткнення культур, що з часом переростає у міжкультурний діалог [8, с. 119].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перші публікації присвячені міжетнічним взаєминам досліджуваного періоду належать до кінця ХІХ – початку ХХ ст. До них слід віднести комплексне дослідження “Буковина. Загальне краєзнавство” [12], автор якого Е. Фішер подав інформацію про особливості матеріальної і духовної культури етнічних спільнот, які компактно проживали на території краю. Не оминув дослідник своєю увагою питання міжетнічних культурних взаємовпливів.

На думку чернівецького політолога А. Круглашова, в основі буковинської етнополітичної стабільності було те, що в краї не існувало одного панівного етносу, а два чисельно переважаючі – українці та румуни перебували в позаурбаністичному середовищі. Тому їх етнополітична мобілізація була малоймовірною. До того ж на роль «мобілізаторів» не могла повноцінно претендувати еліта цих громад, вихована в дусі австрійського державного патріотизму та лояльності до імператора [3, с. 50].

У монографії чернівецького етнологі і краєзнавця М. Чучка [11] висвітлюються питання толерантного та нетерпимого ставлення православних жителів Буковини до представників інших конфесій у період входження краю до складу Молдови. Аналізуються причини позитивних змін щодо сприйняття іновірних православними Габсбургської Буковини під впливом заходів цісарської адміністрації.

Метою нашого дослідження є характеристика міжетнічної толерантності як основного чинника етноконфесійного діалогу на Буковині. Виходячи з мети, завданнями даної статті є: висвітлити вплив законодавчих ініціатив габсбургської адміністрації на формування толерантності в поліетнічному середовищі краю; визначити внутрішні фактори, що сприяли налагодженню і

функціонуванню міжетнічного діалогу; проаналізувати етноціональну структуру Буковини досліджуваного періоду.

Виклад основного матеріалу. Внаслідок посередницьких послуг у російсько-турецькій війні Габсбурги здобули за своє посередництво частину молдавського князівства, яка з 1775 р. отримує політико-адміністративне оформлення під назвою Буковинський дистрикт, а пізніше – коронний край Буковина [6, с. 109].

В період правління Йозефа II (1741-1790) імперія Габсбургів була однією із найпотужніших держав Європи і нові території, які вона захоплювала, намагалася уніфікувати за допомогою заселення в них німецького етнічного елементу. На відміну від своєї матері, Йозеф II правив у дусі освіченого лібералізму, що увійшов в історію під назвою «йозефінізм». Сутність «йозефінізму» полягала в тому, що монархія мала бути як благодійницькою, так і поліцейською державою. Державній структурі належало за допомогою освіченого врядування створити якнайкращі умови для життя громадян [6, с. 109].

Характеризуючи ситуацію, що склалася на Буковині на момент набуття краю дунайською монархією, О. Сухомлинов, стверджує, що «можливо саме у період габсбургського володарювання почали формуватися засади буковинського універсалізму. Відсутність визначеного демаркаційного кордону між етнічними групами та міжнаціональна комунікація у рамках єдиної суспільної системи сприяли розвиткові явища багатомовності та гетероетнічності культури регіону. Мозаїка чи сусідство культур були причиною виникнення специфічного типу пограниччя, де між різними групами виникали специфічні реляції, які складно розглядати у контексті бінарної опозиції стиковість/перехідність [8, с. 123].

На час приєднання Буковини до імперії Габсбургів її територія (понад 10 тис. кв. км) була досить нерівномірно заселена. Тому з перших років австрійського управління проявлялася зацікавленість в інтенсивнішому освоєнні новоприєднаного краю. Сюди запрошували переселенців з різних

країв, передусім із Німеччини, щоб поширити досвід землеробства та посилити в краї німецький вплив [6, с. 109].

Велике значення мали церковно-політичні заходи та розпорядження цісаря. У сенсі гуманістичного мислення XVIII ст. він відстоював принципи релігійної толерантності, хоча сам був побожним католиком. 17 вересня 1781 р. був оприлюднений «Патент про переселення». Ним проголошувалися пільги всім іноземцям, які побажають переселитися на територію Австрії. Патент створив ґрунт для початку широкої сільськогосподарської колонізації малозаселених земель, у першу чергу Галичини та Буковини. Він створював умови для притоку до Австрії насамперед вихідців з німецьких князівств, де спостерігалися аграрне перенаселення й надмірна експлуатація селян [6, с. 109]. 13 жовтня 1781 р. цісар видав патент про толерантність, який гарантував громадам християн-некатоликів і православним громадянську рівність з католицькою більшістю населення та свободу віросповідання. 20 жовтня того ж року з'явився цісарський «Патент про віротерпимість», який усував останню перешкоду для вільного в'їзду чисельних переселенців з німецьких протестантських князівств – конфесійну [6, с. 110].

По відношенню до окремих національностей з імператорської канцелярії виходили спеціальні накази. Наприклад 9 жовтня 1783 р. було опубліковано «Указ австрійського імператора Йозефа II про надання прав липованам-старовірам, що поселилися на Буковині». Згідно цього документу липованам надавалася цілковита свобода віровизнання, звільнення від контрибуції та всіх податків терміном на 20 років з моменту поселення, звільнення від відбування військової повинності, закінченні 20-річного терміну, в залежності від добробуту сім'ї, липовани зобов'язувались сплачувати податки на рівні з усіма іншими підданими держави [5, с. 129].

В 1845 р. ректор православної духовної семінарії в Чернівцях Теофіл Бенделла відзначав, що «Буковина заселена різними етносами, які не зливаються воедино, а чітко вирізняються релігією, мовою, звичаями, характером та живуть поруч один з одним у незатьмареній згоді» [цит. за:

11, с. 62]. На думку І. Чеховського, феномен релігійної толерантності, який виник на Буковині за австрійської доби, попри його міфічну забарвленість, має все ж пояснення у реальній історичній суспільній ситуації, яка існувала в краї. З одного боку, його живила гарантована владою свобода віровизнань, з іншого – терпиме ставлення до конфесійних меншин основної релігійної громади – православних, зокрема русинів-українців. Але, мабуть, найістотнішим для постання цього феномену було своєрідне співвідношення, яке склалося на Буковині між двома визначальними факторами суспільної стабільності (або нестабільності): релігійним і етнічним. Практично жодна з впливових релігій у краї не мала моноетнічного забарвлення. Православ'я сповідували дві найчисленніші етнічні громади Буковини: русини-українці й волохи-румуні. Але частина українців, зокрема у Чернівцях, належала і до греко-католицької церкви; уніатами була й певна частина румунів. Державну релігію імперії – католицизм – теж вважали своєю принаймні більше, ніж одна етнічна спільнота: крім австрійців і німців, також поляки, словаки, секлери-мадяри. Певний період до римо-католицького костюлу в Чернівцях ходили також українці й вірмени-уніати. Водночас частина німців були лютеранами. Зрештою, навіть чернівецькі іудеї, яких сторонні сприймали як єдиний релігійний моноліт, розділилися на дві непримиримі громади: ортодоксів і реформаторів [11, с. 16].

Спільність віровчення, церковних обрядів, свят і звичаїв благотворно впливала на створення міжнаціонального та психологічного клімату в краї, зближувала різномовні народи. Проте на Буковині традиційно підтримувалося прихильне ставлення і до інших конфесій. Чудовий приклад такого лояльного і дружнього співжиття нерідко давали самі релігійні лідери [7, с. 161]. К. Е. Француз залишив нам красномовний опис толерантності між очільниками релігійних конфесій краю: “Ось проповідник євреїв-реформістів крокує поряд із хасидом, греко-православний священник – поряд з римо-католицьким пастором, уніатський вірменин – поряд з неуніатським, греко-католицький піп-русин – поряд з настоятелем храмом старовірів, священник-кальвініст – поряд з протестантським проповідником. Тут вони йдуть мирно, і так само мирно йдуть

вони у житті. У цьому краї ще жодна людина, принаймні за останні сто років, не постраждала за свою віру. Кожен іде своїм шляхом, бо він вважає його правильним. Але нікому з них не приходило в голову загороджувати сусідові його шлях камінням чи нечистотами!» [9, с. 121]. Ще одним яскравим свідченням дружніх стосунків релігійних сановників була щомісячна партія в тарок (гра в карти) у єпископській резиденції, на яку запрошував єпископ Євген Гакман. Його партнерами за столом були римо-католицький прелат Кунц, євангельський пастор Фроніус, головний рабин доктор Ігель та греко-католицький прелат Костецький (останній в ролі вболівальника) [7, с. 161].

Під скіпетром Габсбургів буковинці різних етнічних груп і віросповідань почали вчитися жити поряд, толеруючи один одному. В середовищі православних жителів краю колишня неприязнь до іновірців та чужинців мала вже вигляд анахронізму, забутого і чужого [11, с. 63].

Сучасний німецький публіцист Георг Гайнцен порівнює столицю буковинського краю, старі Чернівці з кораблем задоволень із українською командою, німецькими офіцерами і єврейськими пасажирами на борту. Кораблем, що під австрійським прапором постійно тримав курс між Сходом і Заходом [10, с. 8]. Втіленням толерантності стало гасло «Viribus unitis» («спільними зусиллями») на прапорі міста у досліджуваний період.

Австрійський письменник і літературознавець Карл Еміль Францоз порівнював Буковину 1880 р. із Швейцарією: «В Європі є тільки дві країни, які можуть похвалитися такою мирною атмосферою і взаємною злагодою між народами: Швейцарія і Буковина. Тільки на Буковині здійснилася заповітна мрія Йозефа Великого про країну, яка об'єднана через спільне виховання. Це край, який не тільки має німецьку національність, але й німецьку культуру» [9, с. 123]. Фактично в національній структурі Буковини були представлені всі народності Австро-Угорської монархії, що дало підставу використовувати для позначення території краю терміну «Австрія в мініатюрі». Про це, зокрема, писав у своїх спогадах відомий журналіст Георг Дроздовський: «Те, що Буковина своєрідно віддзеркалювала у зменшеній формі велику Австрію, –

правда. Кілька національних груп туди чи сюди – це не відіграє тут особливої ролі. Велике число національностей, які проживали у цій привабливій місцевості, допускало таке порівняння: ми були розмаїттям у єдності і чудово лагодили між собою. Жити і давати жити іншим – ми дотримувалися цього принципу, і принагідні незначні суперечки про прикордонний камінь або й серйозніші суперечки навколо питання, де колись проживали румуни, а де мешкали українці, мали радше науковий характер». Показовим щодо цього є опис Дроздовським родового маєтку в Калинештах (Південна Буковина), де він зазвичай проводив свої літні вакації: «Лісник Гашлер був німцем, сторожів Петра і Василя з однаковим правом можна було віднести як до українців, так і до румунів, позаяк обидва були двомовними, садівник Харлампій, поза всяким сумнівом, належав до українців, орендар Срулько представляв гебреїв, пастор Ласло, який двічі на рік правив у садибі месу, походив з мадярів, тітонька Йозефіна була чистокривною полькою, столяр Вацлав Пілни являв собою домашній варіант чеха, а Єфрем Атанасов, котрий щороку закуповував на пні всю садовину в маєтку, був вихідцем з російських старообрядців-липованів» [1, с. 28-32].

Етнонаціональну структуру населення Буковини можуть розкрити дані австрійських переписів за ознакою розмовної мови. На зламі століть тут проживали 297798 осіб (41,16%), які визнали своєю розмовною мовою українську, мешкали 229018 румунів (31,65%), 159486 (22,04%) німців, 26857 поляків (3,71%), 9516 угорців (1,32%) та інші етнічні спільноти (чехи, словаки, словенці, волохи, сербо-хорвати) [4, с. 11].

Висновки. Таким чином ми можемо констатувати, що австрійський період в історії буковинського краю був часом відносної релігійної та національної толерантності в умовах поліетнічності населення. Нова влада доклала значних зусиль для створення та подальшого підтримання атмосфери взаємної доброзичливості та порозуміння. Означені вище обставини в подальшому визначили взаємовплили та запозичення окремих елементів

традиційної побутової культури представниками різних етнічних спільнот, що компактно проживали на території Буковини у складі Габсбургської монархії.

Список літератури:

1. Дроздовський Г. Тоді в Чернівцях і довкола. Спогади старого австрійця / Г. Дроздовський. – Чернівці: «Молодий буковинець», 2001. – 256 с.
2. Гнидка К. Своєрідність феномену «буковинізм» крізь призму пограниччя культур / К. Гнидка // Культура України. – 2015. – Вип. 49. – С. 286-297.
3. Круглашов А. Буковинська етнополітична мозаїка. Історична спадщина та сучасні тенденції / А. М. Круглашов // Політичний менеджмент. – 2004. – № 2. – С. 47-67.
4. Монолатій І. Австрійська Буковина: особливості національних, професійних та мовних поділів / І. Монолатій // Незалежний культурологічний журнал «І». – 2009. – Ч. 56. – С. 10-35.
5. Нації та народності Буковини у фондах Державного архіву Чернівецької області (1775-1940) / О. Добржанський, Н. Масіян, М. Никирса. – Чернівці: “Золоті литаври”, 2003 – 172 с.
6. Осачук С. Буковинські німці: від Йозефа II до Адольфа Гітлера / С. Осачук // Незалежний культурологічний журнал «І». – 2009. – Ч. 56. – С. 108-123.
7. Рихло П. «Ми були розмаїттям у єдності ...» (До проблеми синтезу буковинської культури) / П. Рихло // Вікно в світ. – 2000. – № 2. – С. 158-168.
8. Сухомлинов О. Культурні пограниччя: Новий погляд на стару проблему / О. Сухомлинов. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2008. – 212 с.
9. Француз К. Ucraina. Культурологічні нариси / К. Француз. – Чернівці: “Книги – XXI”, 2010. – 288 с.
10. Чеховський І. Чернівці – ковчег під вітрилами толерантності / І. Чеховський. – Чернівці: Рута, 2004. – 115 с.
11. Чучко М. «И взът Бога на помощь»: соціально-релігійний чинник в житті православного населення північних волостей Молдавського воєводства та

австрійської Буковини (епоха пізнього середньовіччя та нового часу). – Чернівці: Книги – XXI, 2008. – 368 с.

12. Die Bukowina. Allgemeine Heimatkunde=Буковина. Загальне краєзнавство / Переклад з нім. Ф. С. Андрійця, А. Т. Квасецького. – Чернівці: Зелена Буковина, 2004. – 488 с.

*Тематика: Інші професійні науки
(технічні науки)*

ЕФЕКТИВНІСТЬ МАГІСТРАЛЬНИХ ЕЛЕКТРИЧНИХ МЕРЕЖ В УКРАЇНІ

Вусатий М.В.

Подільський державний аграрно-технічний університет, навчально-науковий інститут енергетики, асистент кафедри електротехніки, електромеханіки і електротехнологій, 0611142015vys@gmail.com

Панцир Ю.І.

Подільський державний аграрно-технічний університет, навчально-науковий інститут енергетики, кандидат технічних наук, доцент кафедри електротехніки, електромеханіки і електротехнологій, panziriyuriy@gmail.com

При проектуванні й будівництві основних елементів електричної мережі за базовий приймають нормальний усталений режим, при якому техніко - економічні показники її роботи є оптимальними з погляду надійності, якості та ефективності електропостачання. Але електрична мережа є динамічною системою, яка змінюється як у часі (зміна схеми і навантажень), так і в просторі (поява нових елементів у процесі розвитку або реконструкції). У результаті безперервних змін існуючий в мережі усталений режим завжди буде відрізнятися від проектного, тому попередньо прийняті рішення повинні

піддаватись постійній корекції для збереження бажаних значень критеріїв оптимальності.

Магістральні лінії електропередачі надвисокої номінальної напруги 330...750 кВ(ЛЕП НВН) є основними системо утворюючими лініями в енергосистемі України і забезпечують видачу електричної енергії від потужних блоків атомних електростанцій (АЕС), а також необхідний обмін між окремими частинами енергосистеми. Поза тим їх розвиток та ефективна експлуатація є основною передумовою забезпечення інтеграції енергосистеми України в Європейську енергосистему UCTE.

Однією з основних причин виходу з ладу основного обладнання, що трапляється в магістральних електричних мережах, є перенапруги, тобто підвищення величини робочої напруги за максимально допустиму згідно з технічним регламентом. Це пояснюється, зокрема, тим фактором, що через велику ціну ізоляції даного класу напруги передбачено порівняно малий її резерв для складових елементів магістральних мереж. В цілому перенапруги поділяють: на короточасні, які виникають в результаті атмосферних та комутаційних процесів, і тривалі, які

обумовлені певним несприятливим поєднанням схеми, параметрів та режиму мережі, що викликає появу резонансних кіл. Резонанс – явище, яке порівняно часто зустрічається в електричних мережах, оскільки в них завжди присутні ємнісні та індуктивні елементи, здатні до коливального обміну енергією.

За статистичними даними енергосистем, серед загальної кількості причин аварійних відключень ліній напругою 750 кВ, переважну більшість складають однофазні короткі замикання (КЗ) – понад 95 %. Частка дугових замикань від загального числа КЗ, тобто замикань, у яких однофазне автоматичне повторне включення (ОАПВ) потенційно може бути успішним, оцінюється до 80 %. Таким чином, застосування ОАПВ здатне запобігти перерві електропостачання по ЛЕП напругою 750 кВ у більшій частині випадків КЗ. Але ОАПВ може супроводжуватись резонансними перенапругами. Відповідні кола утворюються

розподіленими ємностями ліній та індуктивностями ШР. Величини розподілених ємностей ЛЕП 750 кВ становлять значні величини, які визначаються довжиною і геометрією ЛЕП: розщепленням фаз, взаємним розташуванням проводів і тросів, висотою підвіски їх над землею, видом транспозиції й ін. Шунтуючі реактори (ШР) призначені для компенсації зарядної потужності ЛЕП із метою обмеження підвищення напруги в режимі мінімального навантаження ЛЕП, а також зниження перенапруг у динамічних процесах. Зрозуміло, що коли ступінь компенсації ШР зарядної ємності лінії близько 100 %, на відключеній у результаті ОАПВ фазі можуть виникнути значні резонансні перенапруги, амплітуда яких обмежується тільки втратами на корону (на практиці до рівня 1,3...1,4 від робочої напруги). Однак у таких лініях є небезпека трифазного відключення ЛЕП дією другого, швидкодійного (0,15 с) ступеня ЗПН, уставка якого складає 1,25 від робочої напруги. Тому для ЛЕП зі ступенем компенсації зарядної потужності більшим ніж 80 %, необхідно виконувати перевірку на можливість виникнення перенапруг на відключеній під час ОАПВ фазі. Якщо аналіз аварійного режиму показує, що у ЛЕП НВН з ШР усталена величина напруги на відключеній фазі може досягти 1,2 від робочої і більше, необхідно запровадити спеціальні заходи, що запобігають трифазному відключенню ЛЕП у без струмову паузу ОАПВ після успішного гасіння дуги.

Слід відзначити, що зараз доля дугових замикань у мережах 750 кВ України, для яких ОАПВ є успішним, складає близько 52 %. Це значно менше від теоретичної величини. Якщо при спробі загасити дугу в місці її горіння відновлюється достатньо велика напруга (відновлювана напруга), обумовлена електростатичними зв'язками зі здоровими фазами, то дуга може виникнути знову, що спричиняє в результаті зростання сумарної тривалості горіння дуги і відповідне зниження ефективності ОАПВ, та погіршення умов динамічної стійкості енергосистем, які об'єднані за допомогою ЛЕП НВН.

При визначенні струмів підживлення й відновлюваних напруг можна обмежитися розглядом варіантів КЗ на кінцях аварійної фази, як найбільш

важких режимів. Пояснюється це тим, що при КЗ в якій не будь проміжній точці лінії, струми в неушкоджених фазах наводять на ділянках аварійної фази, які розташовані по різні сторони від точки КЗ, компенсуючі одна одну поздовжні електрорушійні сили (ЕРС). Струми підживлення й відновлювана напруга мало залежать від реактивних опорів по прямій і нульовій послідовностях системи, що примикають до лінії, це позначається лише на деякій зміні величин і фаз напруг на шинах відправної й приймальної підстанцій.

Головну роль у підживленні uszkodженої фази відіграють ємнісні зв'язки і їх компенсація. В залежності від довжини ЛЕП НВН, а значить, і робочої ємності лінії, резонанс може спостерігатись при наявності однієї чи двох груп ШР.

Часом у магістральних мережах спостерігаються резонансні процеси на частотах, що відрізняються від основної. Як показали дослідження, при цьому резонансне коло утворюють лінійні ємність та індуктивність, а нелінійна індуктивність є джерелом ЕРС з частотами гармонійних складових. Зокрема, під дією змінного магнітного поля робочої частоти магнітна проникність сталі, з якої виготовлено осердя трансформатора, буде змінюватись періодично з основною частотою. Таким чином, трансформатор є змінною індуктивністю, в якій можливе так зване параметричне збудження коливань. Відповідна ЕРС прикладається до лінійного резонансного кола, що утворене ШР та розподіленими ємностями ЛЕП. На практиці гармонійний резонанс також може викликати перенапруги, і через те повинна виконуватись перевірка наявності необхідних і достатніх умов його виникнення як під час проектування, так і експлуатації ЛЕП. Аналіз наявної інформації показав, що для магістральних мереж України доводиться рахуватись перш за все з можливістю збудження другої гармонійної складової в ЛЕП НВН порівняно великої довжини.

Процеси в існуючих ЛЕП 750 кВ магістральних електричних мереж України показали наявність достатніх умов виникнення резонансу на другій гармонійній складовій, зокрема, для ЛЕП 750 кВ Хмельницька АЕС – Жешув

(Польща). Ця лінія зараз не експлуатується, але за планами посилення між державних зв'язків з метою інтеграції з USTE на ній проектується побудова трьох модулів вставок постійного струму, що дасть можливість збільшити експорт електроенергії до європейських країн на 600 МВт. Моделювання процесів у цій лінії показало, що для попередження перенапруг на частоті другої гармонійної складової необхідно виконати розладнання резонансного контура шляхом зміни потужності встановлених ШР.

Виконана реконструкція ЛЕП НВН 750 кВ Західноукраїнська значно підвищила надійність електропостачання відповідальних енерговузлів та ефективність роботи системи в цілому. На перспективу до 2030 року в ОЕС України зберігається стратегія розвитку основних електричних мереж, відповідно до якої системоутворюючі функції видачі потужності електростанцій та забезпечення паралельної роботи з енергосистемами інших країн залишаються за мережами 330...750 кВ з послідовним зростанням ролі мережі 750 кВ. Розвиток мереж 330...750 кВ здійснюється шляхом спорудження ЛЕП НВН для утворення нових та підсилення діючих системоутворюючих зв'язків як у середині окремих енергетичних районів,

так і між регіонами та енергосистемами інших країн; видачі потужності діючих електростанцій та електростанцій, що споруджуються та розширюються; забезпечення надійного електропостачання потужних вузлів електроспоживання.

На практиці при виявленні небезпеки виникнення ферорезонансного процесу в електричній мережі повинні бути впроваджені заходи щодо його попередження. Зважаючи на принципову неможливість точного прогнозування розвитку ферорезонансного процесу, вживання захисних пристроїв визнано найбільш універсальним і ефективним заходом.

Список літератури:

1. *Боровик Ю.М.* Дослідження резонансних процесів у ЛЕП надвисокої напруги // Пр. Ін-ту електродинаміки НАН України: Зб. наук. пр. – К.: ІЕД НАНУ, 2008. – №2(20). – С. 26.

2. Кузнецов В.Г., Тугай І.Ю. Моделивання трансформатора напруги при ферорезонансних процесах // Вісн. Нац. ун-ту "Львівська Політехніка". – 2007. – № 596. – С. 127–131.

3. Тугай Ю. І. Аналіз умов виникнення ферорезонансних процесів в електричних мережах // Вісн. Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Електроенергетичні та електромеханічні системи. – Львів: НУ «Львівська Політехніка». – 2007. – Вип. 596. – С.132–136.

4. Тугай Ю.І. Резонансні процеси в електричних мережах високої напруги // Пр. конф. «Сучасні проблеми електроенерготехніки та автоматики» (Київ, 2008), Київ: «Політехніка», 2008. – С. 193–196.

Тематика: Економічні науки

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ПЛАТЕЖІВ В ГЛОБАЛЬНІЙ МЕРЕЖІ

Габенко Марія Миколаївна

Сумський державний університет, студентка ННІ БТ «УАБС»

Науковий керівник к.е.н., старший викладач кафедри

економічної кібернетики СумДУ

Койбічук В.В.

У період цифрових технологій, де у кожної людини є смартфон з доступом до Інтернету, чи не було б зручніше здійснювати платежі в Інтернет просторі?

Виконання досліджень особливостей інтернет-банкінгу як інноваційної технології надання банківських послуг лежить в руслі реалізації Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року [1], що передбачає розбудову в Україні дієвого та ефективного фінансового ринку, збалансування всіх його сегментів, інфраструктури та зміцнення стійкості до загроз, а також відповідає завданням Національної програми інформатизації, до

яких належать формування та підтримка ринку інформаційних продуктів і послуг.

У високотехнологічних країнах розвиток технологій призводить до того, що з'являються установи, які повністю відмовляються від традиційного банкінгу. У 2012 року в Польщі з'явився Mbank – онлайн-структура з високотехнологічною ІТплатформою, що має понад 200 функцій. Тобто польський універсальний комерційний mBank спеціалізується на роздрібному сегменті банківського ринку, володіє найпопулярнішим на сьогодні у країні інтернет-банкінгом та електронною платіжною системою. Однією з перешкод стрімкому розвитку інтернет-банкінгу в Україні є високий рівень недовіри клієнтів до банків загалом, що зумовлений кризовими явищами останніх років, та до новітніх фінансових послуг зокрема [2].

Люди, які йдуть в ногу з часом, вже давно перейшли на інтернет-банкінг, за допомогою якого можна управляти своїми грошима – економити на переказах та оплаті комунальних платежів, уникати походів у банківські офіси і стояння в чергах до кас. Доступ до свого рахунку для любителів інтернет-банкінгу відкритий завжди і з будь-якої точки світу, де є доступ до Інтернету.

Проте, не зважаючи на таку популярність, інтернет-банкінг має свої переваги та недоліки. Звичайно, переваг набагато більше, адже ця система не стоїть на місці, а удосконалюється з кожним днем все більше і більше.

Одна з корисних послуг – регулярне списання з рахунків. Достатньо один раз налаштувати шаблони платежів, і в указану клієнтом дату за вказаними реквізитами банк буде регулярно виконувати необхідну операцію. Крім того, в будь-який момент можна подивитися детальну статистику доходів і витрат. Інтернет-банкінг надає послуги переміщення коштів з одного рахунку на інший, поповнення гаманців електронних платіжних систем, оплата кредитів. Банки встановлюють мінімальну або нульову комісії за здійснення операцій. Повна відсутність комісії за виконані послуги зустрічається рідко. Однак вона буде меншою проти тих сум, які беруть у відділеннях, і значно меншою в порівнянні з терміналами.

На жаль, не кожен банк в Україні має інтернет-банкінг. Однак ті банки, які мають її, не беруть оплати за використання програми. Люди мають можливість абсолютно безкоштовно завантажити додаток на свій смартфон або комп'ютер. Незважаючи на доволі чинні переваги, існують недоліки, які можуть зруйнувати гарну картинку інтернет-банкінгу.

Перш за все, робота систем інтернет-банкінгу деяких банків викликає нарікання через затримку з проведенням платежів. Трапляється, що інтернет-банкінг «свариться» з комунальними службами або сервіс-провайдерами, тому їх послуги неможливо оплатити тижнями. Але найгірший випадок, якщо платіж не доходить до одержувача, і гроші просто зависають. У такому випадку вже потрібно йти до місцевого банку та вирішувати проблему.

Існують високі ризики крадіжки грошей комп'ютерними шахраями. Звичайно, для захисту клієнтських рахунків банки використовують різноманітні види криптозахисту, серед яких генератори миттєвих паролів, електронно-цифровий підпис, система 3D-захисту. Вбудовані механізми криптографічного захисту входять до складу системи, їх створюють одночасно з розробленням банківської on-line-системи. Є дві великі групи загальних крипто-алгоритмів: симетричні і асиметричні. До симетричних криптографічних алгоритмів належать такі алгоритми, для яких шифрування і розшифрування виконується однаковим ключем. Такі алгоритми мають досить велику швидкість обробки як для апаратної, так і для програмної реалізації. Для асиметричних крипто-алгоритмів шифрування і розшифрування виконують за допомогою різних ключів, тобто, маючи один із ключів, не можна визначити парний для нього ключ. Такі алгоритми часто потребують значно довшого часу для обчислення. Проте хакери також розробляють нові програми, які з легкістю можуть обійти систему захисту банку.

Жоден банк не застрахований від технічних збоїв. Системи інтернет-банкінгу постійно перенавантажені користувачами, тому в їх роботі частенько бувають збої. Зазвичай фахівці швидко усувають подібні проблеми. Однак

бувають випадки, коли через технічний збій фінансові транзакції проводяться годинами або навіть по кілька діб.

Таким чином, платежі в Інтернеті мають як і безперечні переваги, так і суттєві недоліки, які впливають на загальний стан системи. Оскільки збільшення їх кількості в Україні є неминучим явищем, всі люди скоро перейдуть на інтернет-банкінг. Проте слід не забувати про небезпеку власних коштів та даних, адже шахраї також не відстають від розвитку. Загалом, платежі в Інтернеті доволі корисна річ, адже займають набагато менше часу, ніж платежі в касах, а у сучасному світі люди беруть свій час і намагаються використовувати його більш раціонально.

Список літератури:

1. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року. – Режим доступу :https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=32802659.

2. Розвиток інтернет-банкінгу в контексті формування конкурентних переваг банків / В. І. Огієнко, І. М. Боярко // Фінансовий простір. - 2013. - № 4. - С. 44-52. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fin_pr_2013_4_7.

Тематика: Юридичні науки

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ

Галуцько В.М.

Херсонський факультет

Одеського державного університету

внутрішніх справ

[ORCID.or/0000-0002-0563-0576](https://orcid.org/0000-0002-0563-0576)

vera.galunko.00@i.ua ;

vera.galunko.00@gmail.com

В Україні всі процеси державотворення пов'язані з утвердженням нової системи духовних цінностей, серед яких найвищою є людина, її права, життя, здоров'я, честі і гідність. Особливу роль у цій системі цінностей відіграє правова культура у якій через права та обов'язки особи, розвивається демократизм, законність та правопорядок. Громадяни повинні знати й поважати закони, співвідносити з ними свої інтереси і вчинки, а закони у свою чергу мають стояти на захисті їх прав. Держава через відповідні органи забезпечує справедливість і дієвість закону, надає громадянам можливість звертатися до закону для захисту власних прав у разі виникнення конфліктів. Найважливіший принцип правової держави це верховенство закону, який забезпечує права і свободи громадян в усіх сферах життєдіяльності, а члени суспільства з повагою ставляться до закону. Саме правова культура громадян є фундаментом нового суспільства в Україні.

Так, у статті третій Конституції України наголошено: “Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Конституцією визначає, побудову демократичної правової держави, яка б відповідала вимогам сьогодення [1]

Говорячи про історичний розвиток правової культури та правосвідомості то їх розділяють: на історичні періоди, перший - самостійна держава (Київська Русь, козаччина, доба Центральної Ради), правова культура українського народу мала цілком сформовану структуру й високий рівень розвитку. Знаходячись в умовах так званої “прикордонної” цивілізації, Україна не могла не запозичати тих чи інших (а відтак – і правових) ознак культури. В той же час українці вносили до них свої традиції та стиль; українська правова культура в наведені періоди відзначалася природним демократизмом, гуманністю й лібералізмом; усвідомлення саме національних традицій права дозволяє на історичному фундаменті української культури відбудувати правове виховання, формувати правові пріоритети, правосвідомість” [2, с 9-10]. Ю.

Шемшученко зазначив, що право і культура є взаємопов'язаними, взаємодіючими між собою категоріями. Це зумовлено тим, що право є елементом культури суспільства, його соціальною цінністю. Цей зв'язок і взаємодія простежуються по багатьох напрямках. Виявлення і усвідомлення цих напрямів має важливе значення для побудови правової держави [3, с.4-5]. На сьогодні, правову культуру суспільства в цілому, розглядають та характеризують наявністю конституційно закріплених та гарантованих прав, свобод і обов'язків громадян, то правову культуру особи, в кожному конкретному випадку, від її усвідомлення та ставлення до закону, а також реалізації прав та виконання обов'язків, тобто від її менталітету. Ряд українських дослідників вважають, що на формування менталітету впливають такі чинники, як геополітичне положення українських земель, тривала бездержавність української нації, а також тривале роз'єднання українських земель. Та виокремлюють чотири її ознаки: інтроверсивність вищих психічних функцій у сприйнятті навколишньої дійсності, яка проявляється в зосередженості особи на фактах і проблемах внутрішнього, особистісно-індивідуального світу; кордоцентричність, яка проявляється в сентименталізмі, чутливості, любові до природи, у пісенному фольклорі, яскравій обрядовості, естетизмі народного життя, культуротворчості; анархічний індивідуалізм, який проявляється в різних формах відцентрового, партикулярного прагнення до особистої свободи, без належного тяжіння до державності, коли бракує ясних цілей, достатньої стійкості, дисципліни й організованості; переваги емоційного, почуттєвого над волею та інтелектом, переваги морального буття над інтелектуальним в екзистенційному значенні [4].

Дійсно процес формування правової культури особистості є процесом накопичення знань про право і він повинен починатися з дитячого садочка, школи, ВНЗ з подальшим утіленням цих знань у правомірну поведінку. На жаль в Україні підхід про запровадження вивчення та доведення правової культури дещо «однобокий», уривчастий. Так як, приклад у школах програмою, передбачено вивчення прав дітей, однак про їх зобов'язання мови не йде. У подальшому у вищих

навчальних закладах, особливо юридичного спрямування, також у більшості випадків вивчаються права, обов'язки в основному, тільки ті що закріплені Конституцією. У особистості складається стала думка, що у неї тільки є права і з цього випливає вседозволеність дій, що призводить до вчинення правопорушень або ми можемо говорити про правовий нігілізм, який є не тільки у молоді, а і чиновників вищої ланки, що на жаль ми все більше спостерігаємо в нашому суспільстві.

Тому питання виховання правової культури серед населення України є вкрай актуальним, якому необхідно приділяти особливу увагу. У першу чергу це має бути постійне інформаційне навчання із засобів масової інформації, телебачення тощо. По друге, вивчення основ права починаючи з дитячих садочків. По третє, постійне проведення навчання у школах, трудових колективах. Лише розуміння права та чітке виконання обов'язків дозволить побудувати демократичну державу.

Список літератури:

1. Конституція України: Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Твердохліб Л.В. Формування правової культури старшокласників у навчальних закладах нового типу: Автореферат дис. ... канд. педаг. наук. Луганський державний педагогічний університет імені Тараса Шевченка. Луганськ, 1999. 22с.

3. Шемшученко Ю. Теоретичні засади взаємодії права і культури. Право та культура: теорія і практика. Збірник тез. Міжнародна науково-практична конференція. Київ: МП "Леся", 1997. С. 4-5.

4. Ворона В.М. Інформаційно-аналітичні матеріали. НАН України. Інститут соціології. Київ. 2000. 389 с.

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРИ РІДИНИ

Галушко С.М.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
кандидат хімічних наук, доцент кафедри хімії, екології та методики їх навчання

Бузань Л.О.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
студентка 1 курсу магістратури

Поняття «структура рідина», на відміну від поняття «структура кристалу», довгий час не мало загальноприйнятого визначення. Причина такого становища полягає в суттєвих відмінностях характеру теплового руху в рідинах та кристалах, а також в тому, що кристалографія сформувалася як наука значно раніше фізики рідкого стану. В останні роки все більше дослідників схиляються до визначення структури, як списку координат атомів та закону, який визначає їх розташування. Закон в даному випадку - це геометричні співвідношення в пакуванні атомів, які можуть бути знайдені на основі аналізу списку координат атомів. На відміну від кристалів, знаходження закону розташування атомів у рідинах є досить складною проблемою.

Вивчення молекулярної структури розчинів методами розсіювання рентгенівського випромінювання дозволило встановити, що розчини не є зовсім безструктурними середовищами. Як і в чистих рідинах, в розчинах існує ближній порядок квазікристалічного типу (в мікроскопічних об'ємах утворюються квазікристалічні угруповання молекул), а сама структура розчину мікрогетерогенна (статистичного типу). До флуктуацій густини й орієнтації додаються флуктуації концентрації, внаслідок яких у невеликому об'ємі розчину можливі тимчасові збільшення концентрації того чи іншого

компонента в порівнянні з середнім складом розчину.

Основна ідея рентгенодифракційного методу полягає в тому, що отримана експериментальна крива інтенсивності розсіяних рентгенівських променів (KI), як функція кута розсіювання, використовується для розрахунку функції радіального розподілу атомів (ФРРА) яка у випадку простих одноатомних рідин визначає кількісні характеристики ближнього порядку (значення найбільш ймовірних міжатомних відстаней та значення координаційних чисел атомів). Для багатоконпонентних рідин визначити характер їх впорядкування на ближніх та середніх відстанях безпосередньо з кривої ФРРА або кривої структурного фактору (СФ) стає набагато складніше ніж при визначенні структури кристалів.

У зв'язку з цим, для визначення структури розчинів останнім часом широко використовується метод оберненого Монте-Карло, який дозволяє реконструювати структурну модель розчину з кривої експериментального структурного фактору ($a(S)$). В цьому випадку, для досягнення рівноважної конфігурації мінімізується різниця між експериментальним ($a^E(S)$) і модельним

$$(a^M(S)) \text{ структурними факторами [1]: } \chi^2 = \sum_i \left(a^E(S_i) - a^M(S_i) \right)^2 / \sigma^2(S_i)$$

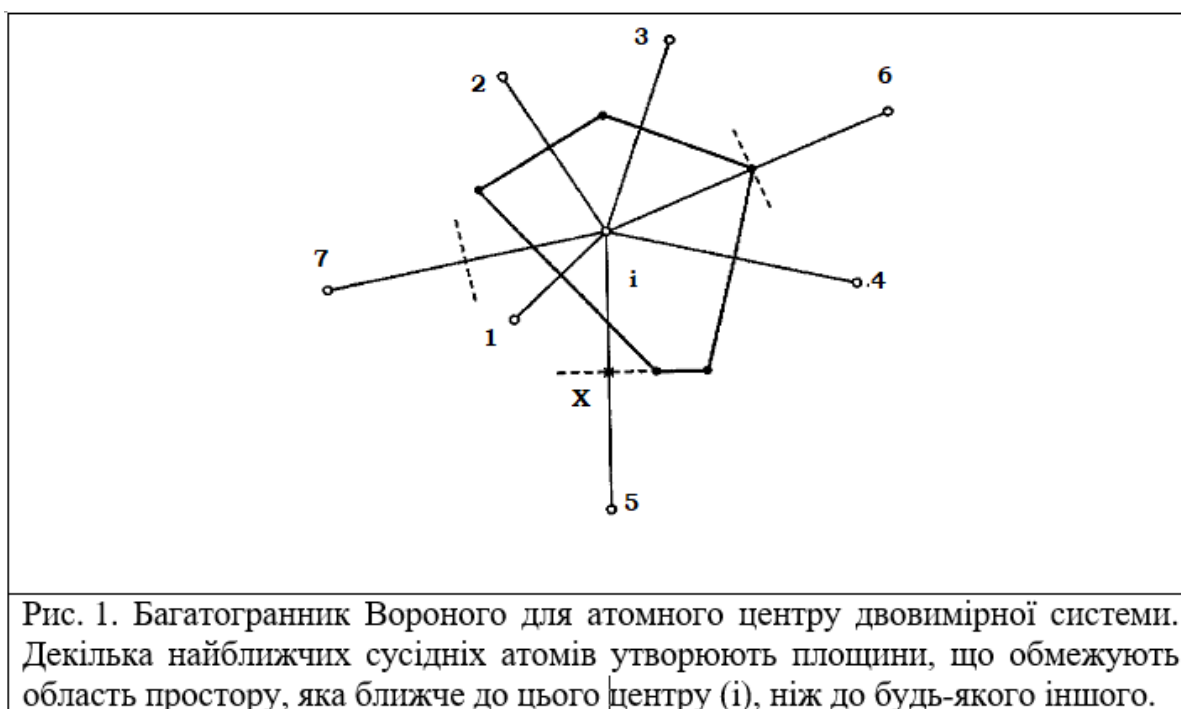
де $\sigma(S_i)$ – стандартне відхилення нормального розподілу для експериментального структурного фактору. В процесі моделювання фактор збіжності χ^2 досягає рівноважного значення, що визначає конфігурацію (модель), яка найкращим чином узгоджується з експериментальними даними.

Для визначення структури рідини, окрім отриманих координат атомів, необхідно знайти закон, за яким ці атоми розташовані у просторі. Для цього використовується статистично-геометричний метод Вороного-Делоне [2].

Багатогранником Вороного (іноді ще називають областю Вороного) для систем, які складаються з атомів одного сорту (для вибраного атому в системі інших атомів) називається область простору, всі точки якої ближче до центру цього атому, ніж до центрів інших атомів системи. У двовимірному випадку це випуклий багатокутник, а у тривимірному – випуклий багатогранник. Побудова

цих багатогранників зводиться до виділення простору, який утворюють площини, проведені перпендикулярно до відрізків, що з'єднують довільний атом з його найближчими сусідами і проходять через їх середини. Кожна із площин ділить простір на дві частини. Перетин всіх частин простору, що ближчі до певного атому дає нам шуканий поліедр Вороного (ПВ), який побудований навколо даного атому. Двовимірний аналог ПВ показаний на рис. 1. Із цього рисунку видно, що кожне ребро (у тривимірному випадку – грань) утворюється певним сусіднім атомом, а вся сукупність таких атомів (позначених на рис. 1 номерами 1, 2, 3, 4, 5, 6 та 7) навколо певного обраного атому і називаються геометричними сусідами.

Для систем, які мають частинки різного розміру, може трапитись ситуація, що середина відрізка при побудові поліедру Вороного буде знаходитись всередині атому більшого діаметру. Тому алгоритм побудови ПВ адаптували для цих систем за допомогою використання методу радикальних площин. Радикальна площина – це геометричне місце точок, які рівновіддалені від точок дотику на сферах різного розміру. Процедура даної побудови є математично коректною, а отримані ПВ безпосередньо зв'язані з локальним оточенням індивідуального атому в системі.

Всі багатогранники випуклі та однозначно заповнюють конфігураційний простір. Топологічні і метричні характеристики цих фігур, відбиваючи властивості оточення кожної частинки, дозволяють кількісно сформулювати статистичні закономірності. Характерною особливістю є те, що тут розглядається саме найближче (локальне) оточення атомів. На рис. 2 показано типові поліедри для деяких кристалічних ґраток та щільної некристалічної системи.

Найчастіше при аналізі ПВ досліджуються такі топологічні характеристики: число граней та число ребер граней. Перша характеристика показує скільки геометричних сусідів має атом, навколо якого побудовано поліедр. Середнє значення числа граней для різних систем має певні стійкі значення. Наприклад, для випадкового щільного пакування (ВЩП) сферичних частинок ця величина складає $14,251 \pm 0,015$, а для системи вузлів неупорядкованої тетраедричної сітки – 19,3. Розподіл числа ребер вказує на підвищений вміст п'ятикутних і малу кількість трикутних граней для всіх щільних некристалічних пакувань сферичних частинок, простих рідин та аморфної фази. Для ВЩП середнє число ребер становить приблизно 5,158, що є характерною особливістю пакування атомів в некристалічних системах.

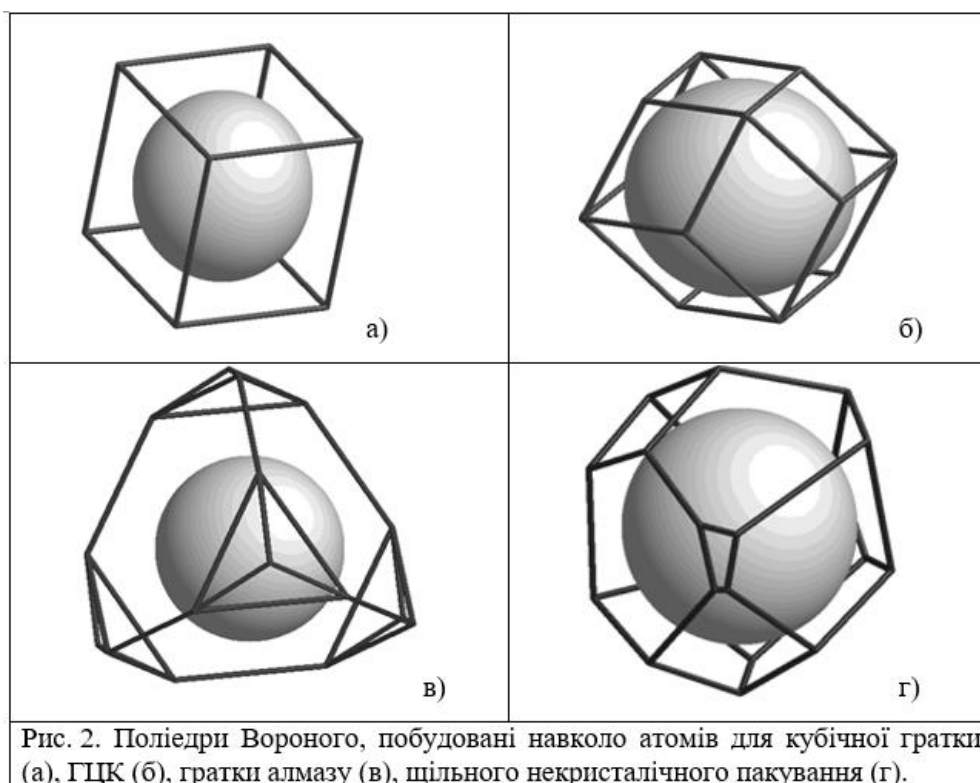

Рис. 2. Поліедри Вороного, побудовані навколо атомів для кубічної ґратки (а), ГЦК (б), ґратки алмазу (в), щільного некристалічного пакування (г).

Для більш детального опису ПВ застосовують топологічний індекс запропонований Берналом: $n_3n_4n_5n_6\dots$, де n_i число i -кутних граней. Застосування топологічних індексів для кількісного опису структури рідин, аморфних матеріалів та слабдеформованих щільних кристалічних ґраток дозволило виявити характерні для них класи індексів. Проте, для нещільних пакувань набір топологічних індексів ПВ є надто великим і вони неоднозначно пов'язані із структурою ближнього оточення атому. Для щільних пакувань ПВ з однаковими топологічними індексами можуть мати різну форму, розмір та відрізнитись взаємним розташуванням граней.

Основними метричними характеристиками ПВ є його об'єм та площа поверхні. Середні значення цих величин несуть досить мало інформації про структуру системи. Більш інформативними є їх криві розподілу, які для однорідних систем є гауссіанами. Для щільних пакувань ці розподіли досить вузькі, а саме дисперсія складає декілька процентів, причому розподіл даних величин відрізняється від розподілу для хаотичного пакування. Несиметричність розподілу об'єму ПВ вказує на існування великих пустот в досліджуваній системі. Для кількісної міри ПВ використовують безрозмірні величини, наприклад - коефіцієнт сферичності (K_{CF}) :

$$K_{CF} = \frac{36\pi V^2}{S^3},$$

де S - площа, а V - об'єм багатогранника.

Розбиття простору на поліедри Вороного для будь-якої модельної конфігурації атомів однозначно пов'язане із розбиттям на симплекси Делоне. Симплексом в математиці називають найпростішу фігуру в просторі даної розмірності: тетраедр у тривимірному просторі, трикутник у двовимірному. У тривимірному просторі симплексом Делоне (СД) називають тетраедр, який утворює четвірка атомних центрів, причому всередині сфери, яка описана навколо даних атомних центрів не міститься жодного іншого атомного центру цієї системи. Як і розбиття Вороного, розбиття атомної системи на симплекси Делоне є однозначним і визначається взаємним розташуванням атомів.

Зважаючи на взаємозв'язок сіток Вороного і Делоне можна, маючи дані по одній із них, отримати іншу, оскільки вершини поліедрів Вороного є одночасно центрами симплексів Делоне, а центри ПВ - вершинами СД.

За допомогою аналізу метричних та топологічних характеристик поліедрів Вороного можна проаналізувати структуру найближчого оточення атомів (локальний порядок), а за допомогою перколяційного аналізу сітки, вузлами якої є симплекси Делоне структуру на середніх масштабах.

Список літератури:

1. Reverse Monte Carlo (RMC) simulation: modeling structural disorder in crystals, glasses and liquids from diffraction data / R. L. McGreevy, M. A. Howe, D.A. Keen [et al.] // IOP Conference series. – 1990. – V. 107. – P. 165 –184.

2. Наберухин Ю. И. Что такое структура жидкости / Ю. И. Наберухин // Ж. структ. химии. – 1981. – Т.22, №6. – С. 62 – 80.

Тематика: Інші професійні науки

КОМПЕТЕНТНІСТНИЙ ПІДХІД ДО ВИКЛАДАННЯ ЕЛЕКТРОТЕХНІКИ

Гаман Л.В.

Професійно-технічне училище № 26 м. Кременчука

Постійні зміни в освітньому та виробничому процесі вимагають від викладача певного підвищення професійної майстерності викладача, озброєння його новими знаннями, сучасними компетенціями, методами і технологіями, які б дозволили йому перебудувати навчально-виховний процес відповідно до нових вимог і підходів. Стаття присвячена розгляду формування компетентнісного підходу до викладання на уроках електротехніки.

Новий етап у розвитку освіти пов'язаний з упровадженням компетентнісного підходу до формування змісту та організації освітнього процесу. Це вимагає певного підвищення професійної майстерності викладача, озброєння його новими знаннями, сучасними компетенціями, методами і технологіями, які б дозволили йому перебудувати навчально-виховний процес відповідно до нових вимог і підходів [5, 1]

Компетентність - спроможність особистості сприймати індивідуальні та соціальні потреби і відповідати на них, кваліфіковано здійснювати діяльність у будь-якому напрямі, виконувати певні завдання або роботу [2, 149]

Під поняттям компетентнісний підхід розуміють спрямованість освітнього процесу на формування й розвиток *ключових (базових, основних, надпредметних)* і *предметних* компетентностей особистості.

Перехід до компетентнісного підходу означає переорієнтацію з процесу на результат освіти в діяльнісному вимірі, одночасно змінюється модель сучасного учня (рис.1).[3, 5]

Рис. 1 Модель сучасного учня

Компетентності поділяють на ключові та предметні. Найбільш універсальними є ключові компетентності, які формуються засобами міжпредметного і предметного змісту [4, 15].

При викладанні електротехніки я використовую такі підходи до навчання, як особистісно орієнтований та діяльнісний, тому що вони тісно пов'язані з компетентнісним підходом. Саме такі підходи до навчання дозволяють активізувати пізнавальну діяльність учнів.

Необхідною умовою формування компетентностей є діялісна спрямованість навчання, яка передбачає постійне включення учнів до різних видів активної навчально-пізнавальної діяльності, а також практична його спрямованість [1].

Для активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках електротехніки я використовую різні форми та методи навчання:

- метод проектів
- методику критичного мислення
- інтерактивні методи навчання
- ребуси
- кросворди

Дуже ефективно на уроках електротехніки використовувати плакати для унаочнення нового матеріалу, але з часом ці засоби навчання застаріли, зносилися, так би мовити. Тому для підвищення унаочнення матеріалу зручно використовувати саме мультимедійні презентації. При застосуванні методу проектів їх можна застосовувати на різних етапах уроку, наприклад, давати учням випереджувальні завдання.

Метод проектів орієнтований на самостійну діяльність учнів – індивідуальну, парну, групову, яку вони здійснюють упродовж певного часу. Частіше всього учні отримують завдання знайти матеріал і підготувати мультимедійну презентацію для мотивації навчання, актуалізації знань або вивчення нового матеріалу. Наприклад, при вивченні теми «Електрична ємність. Типи конденсаторів та їх застосування» учні готували презентацію, яка використовувалась на етапі вивчення нового матеріалу.

Також, на уроках я використовую елементи методики критичного мислення, а саме: один із прийомів написання синквейну.

У перекладі з французької “синквейн” означає вірш. Цей метод дозволяє в коротких виразах резюмувати матеріал. Він складається так: записується одне слово – іменник (це тема синквейна), потім два прикметника, три дієслова, а далі фраза, речення, цитата..

Наприклад, синквейн, що я використовую при вивченні теми «Загальні відомості про трансформатори»:

- АПАРАТ
- СТАТИЧНИЙ, ЕЛЕКТРОМАГНІТНИЙ
- ПЕРЕТВОРЮЄ, ТРАНСФОРМУЄ

Трансформатор – це статичний електромагнітний апарат, що перетворює змінний струм однієї напруги в змінний струм тієї ж частоти, але іншої напруги

Використання синквейну дає можливість побачити, наскільки результативно учні засвоїли новий матеріал.

На всіх етапах уроку можливе використання ребусів - це моя улюблена методика. Це дозволило мені створити електронний посібник «Світ ребусів».

Посібник «Світ ребусів» призначений для використання в процесі навчання на уроках електротехніки, а також у позаурочний час. Ребуси, представлені в даному посібнику, систематизовані за темами. Вони дозволяють згадати забуті і придбати нові знання. Вони розширюють кругозір учнів, допомагають краще орієнтуватися в потоці наукової інформації, тренують пам'ять, покращують кмітливість, розвивають і активізують діяльність учнів.

Необхідна умова успішного засвоєння знань полягає в знанні і розумінні основних термінів і умінні правильно їх застосовувати. На перевірку знання термінів і орієнтоване використання ребусів.

Пропонований у посібнику матеріал я використовую для:

- збільшення обсягу самостійної роботи учнів на уроці;
- забезпечення ефективності сприйняття інформації за рахунок наочності;

- організації індивідуальної, групової та фронтальної роботи в групі, а також в якості домашнього завдання.

Ребуси можна застосовувати на всіх етапах уроку: актуалізація знань, вивчення нового матеріалу, закріплення матеріалу. Наприклад, при актуалізації знань учні відгадують ребус і дають визначення, призначення того чи іншого терміну або описують будову приладу, апарату чи електричної машини.

Наприклад, ребуси з теми «Трансформатори» (рис.2):

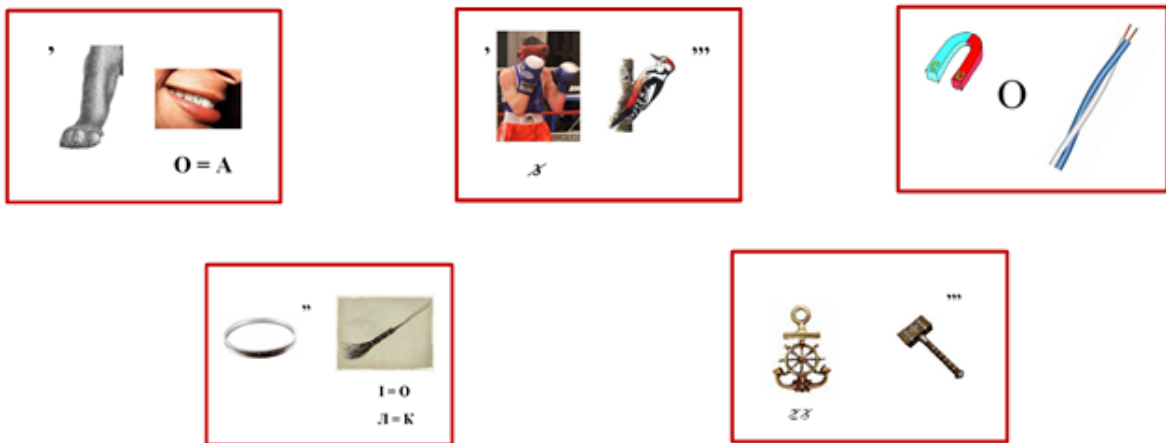

Рис 2. Ребуси до теми «Трансформатори»

Також ребуси я застосовую на етапі оголошення теми уроку.

Рис 3. Ребуси до теми «Закон Ома»

Наприклад, при вивченні теми «Закон Ома», учням пропонується розгадати ребус (рис.3) й таким чином дізнатися, яку тему уроку ми будемо вивчати:

На відміну від простої загадки, де основа йде на словесний опис, ребус розвиває ще й логічне образне мислення, увагу, аналітичні здібності, вчить учня нестандартно сприймати графічне зображення, а також тренує зорову пам'ять і правопис.

Використання ребусів зручно і для викладача, і для учнів - розряджається напружений ритм роботи, випадає кілька хвилин інтелектуального відпочинку, підвищується активність учнів.

Я створила електронний посібник «Словник-довідник з електротехніки», який також використовую на уроках. Метою створення Словника-довідника було допомогти учням оволодіти електротехнічною термінологією. Користуючись Словником, учні можуть отримувати ту чи іншу інформацію про різні явища, пристрої, прилади, фізичні величини, а також швидко і зручно здійснювати пошук різноманітної інформації, необхідної при підготовці до уроків електротехніки.

Словник складається з таких розділів:

- Головна
- Словник
- Система одиниць
- Умовні позначення
- Галерея
- Джерела
- Безпека -понад усе!

У Словнику представлена Міжнародна система одиниць (СІ) - сучасна форма метричної системи, побудована на базі семи основних одиниць. Використовуючи СІ, можна дізнатися українське й міжнародне ім'я тієї чи іншої фізичної величини, її позначення, визначення та вираження через інші одиниці.

У словнику розміщено таблицю зі стандартними умовними графічними та літерними позначеннями елементів електричних кіл.

У даному Словнику є малюнки, які супроводжують деякі терміни. На малюнках можна побачити загальний вигляд, будову, а також позначення на електричних схемах того чи іншого пристрою.

Словник застосовую для самостійної роботи учнів з електротехнічними термінами.

Наприклад, при вивченні теми «Будова асинхронного двигуна», користуючись Словником учні можуть самостійно знайти та законспектувати будови електричної машини, тобто самостійно здійснювати пошук інформації. А саме на вміння самостійно працювати, здатність практично діяти і здійснювати пошук інформації спрямований компетентнісний підхід у навчанні.

Для покращення сприйняття нового матеріалу я використовую відеоролики, які дозволяють переглянути будову і роботу машин й механізмів, а також зрозуміти природу тих чи інших явищ.

Для контролю знань учнів я застосовую технічні диктанти, тестові завдання.

Це дозволяє за короткий термін часу перевірити знання всіх учнів.

Застосування таких прийомів дозволяє використовувати різні форми проведення перевірки знань учнів: індивідуальну, роботу в парах, малих групах, елементи гри. А це, в свою чергу, розвиває пізнавальні, творчі навички учнів, критичне мислення, а також, що дуже важливо, зацікавленість предметом, стійку мотивацію до навчання. На таких уроках учень може виявити власні здібності, самостійність.

Використання таких методів дозволяє створювати на уроці творчу атмосферу, творчий клімат у педагогічному процесі; виховувати особистість учня в процесі спільної діяльності, а не просто передавати певний комплекс знань. У процесі реалізації компетентнісного підходу навчання учень має можливість виявити власне «Я» як творча особистість». Мої учні навчаються через діяльність.

Список літератури:

1. Наказ МОН України № 408 від 20.04.2018 «Про затвердження типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти»
2. Професійна освіта: Словник: [навч. посіб.] / уклад. С.У. Гончаренко та ін.; за ред. Н.Г. Ничкало. – К.: Вища шк., 2000. –380 с.
3. Рудь, М. Компетентнісний підхід в освіті / М. Рудь // Вісник Львів. ун-ту. Серія: Педагогіка – 2006. – Вип. 21, ч. 1. –С.72
4. Цільмак О. М. Складові структури компетентностей / О. М. Цільмак // Наука і освіта : наук.-практ. журнал Півд. наук. Центру АПН України. –2009. –№1/2. –С. 128-134.
5. <http://kalush-licey10.com.ua/wp-content/uploads/2018/12/12.3>.

*Тематика: Інші професійні науки
(медичні науки)*

АНЕСТЕЗИОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛАПАРОСКОПІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ У ХВОРИХ З ПІДВИЩЕНИМ ІНДЕКСОМ МАСИ ТІЛА

Гаран Є.Г.

КНП «Херсонська обласна клінічна лікарня» ХОР, м. Херсон, аспірант
кафедри «Медицина невідкладних станів, анестезіологія та інтенсивна терапія»
ХНМУ, м. Харків

Темпи розвитку сучасної медицини просто вражають, тому не дивно, що «золотим стандартом» планової, а іноді й ургентної абдомінальної хірургії - є лапароскопічні оперативні втручання. Це сучасний метод хірургічного втручання, який дозволяє: зменшити травматизацію тканин, скоротити тривалість операцій та час перебування хворих у стаціонарі, проводити ранню активізацію хворих. Все це разом дозволяє зменшити до мінімуму прояви

хірургічної агресії, зменшити ризик загострення супутніх захворювань та повністю співпадає з метою ERAS-протоколу.

Як показує аналіз дослідження Global Burden of Disease Study 2017, між 1990 та 2017 роками загальна кількість людей з підвищеним ІМТ та ожирінням в усьому світі збільшилось на 27,5% у дорослих та на 47,1% у дітей [1]. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я серед дорослого населення України 39% жінки та 18% чоловіки страждають від надлишкової маси тіла. За останні 20 років кількість дітей віком від 6 до 11 років, які страждають від ожиріння, подвоїлось, а кількість підлітків з підвищеним ІМТ – потроїлось.

ВООЗ вже на протязі багатьох років розглядає ожиріння, як один з основних факторів, який сприяє розвитку захворювань, які являються головними причинами у структурі смертності серед дорослого населення у світі. В зв'язку з тим, що ожиріння є мультисистемним захворюванням, воно чине вплив на різні органи та системи, основні з них, стан яких цікавить лікаря-анестезіолога під час проведення загальної анестезії – це: серцево-судинна та дихальна системи.

Забезпечення безпеки анестезіологічної допомоги та оперативного втручання у пацієнтів з надлишковою масою тіла являє собою одну з найскладніших проблем у практиці анестезіолога. Ще на етапі підготовки до оперативного втручання є певні проблеми, які у подальшому можуть вплинути на хід усїєї анестезії

Вибір загальної анестезії, як методу знеболення, для проведення лапароскопічних втручань обумовлений специфічними технічними особливостями цих операцій. Роздування черевної порожнини вуглекислотою, яке триває на протязі усїєї операції, негативно впливає, в першу чергу, на роботу легенів. Тому, для покращення елімінації CO₂ та надійного протезування функції зовнішнього дихання необхідно проведення штучної вентиляції легенів (ШВЛ) [2].

В свою чергу, у пацієнтів з підвищеним ризиком з боку серцево-судинної системи, яка зазнала суттєвих змін за рахунок гіперактивації симпатичної

нервової системи у хворих з підвищеним індексом маси тіла, одним з найнебезпечніших етапів надання анестезіологічного захисту при проведенні загальної анестезії є протезування дихальних шляхів для проведення штучної вентиляції легенів та відновлення самостійного дихання після закінчення операції під час пробудження. Це пов'язано, в першу чергу, з інтубацією трахеї, яка є невід'ємною частиною забезпечення адекватної прохідності дихальних шляхів для адекватної оксигенації та елімінації вуглекислоти. По друге – наявність інтубаційної трубки у трахеї під час пробудження хворого теж є сильним стимулюючим агентом, не лише за рахунок подразнюючої дії на слизові оболонки та структури гортаноглотки, а й за рахунок стимуляції кашлевого рефлексу, що викликає стимуляцію симпатичної нервової систему, гіперсалівацію та підвищення внутрішньочерепного тиску. Це відбувається тому, що відновлення рефлексів з верхніх дихальних шляхів випереджує відновлення адекватної свідомості та самостійного дихання [3].

Загальна анестезія з інтубацією трахеї є достатньо агресивним методом та одним із компонентів формування хірургічної стрес-відповіді, що стає однією із головних причин післяопераційної дисфункції у різних органах та системах.

Для запобігання реакції хворого на наявність інтубаційної трубки, навіть при нетривалих операціях, необхідно використовувати великі дози наркотичних, седативних та міоплеуючих препаратів, що збільшує час пробудження та ступінь післяопераційної дихальної недостатності.

Останні двадцять років в нашій країні для забезпечення прохідності верхніх дихальних шляхів широко застосовується ларингеальна маска (LMA). Існує багато досліджень та публікації, які підтверджують надійність, простоту та безпечність використання LMA, як альтернативу інтубації трахеї. Використання LMA значно покращує проведення загальної анестезії, безпеку хворого та зменшує розвиток ускладнень, як під час операції, так і в ранньому післяопераційному періоді.

Використання LMA, по відношенню з інтубацією трахеї має багато переваг та зручностей, що допомагає вирішити важливі питання для лікаря-

анестезіолога. У той же час через LMA можливо здійснити інтубацію трахеї для відновлення прохідності дихальних шляхів, коли інтубація трахеї неможлива та при зміні інтраопераційної ситуації.

Використання LMA при лапароскопічних операціях є темою для дискусій на протязі багатьох років, тому що вона не захищає дихальні шляхи від аспірації шлунковим вмістом. Це є основною та майже єдиною причиною, яка гальмує використання ларингеальної маски при лапароскопічних операціях. Але у хворих з підвищеним індексом маси тіла, які йдуть на планове оперативне втручання, з відповідною підготовкою (порожній шлунок), LMA є методом вибору при забезпеченні прохідності верхніх дихальних шляхів.

Висновки:

1. Невпинний ріст кількості людей з підвищеним індексом маси тіла є однією з причин збільшення показів до хірургічного лікування з використанням лапароскопічних методик, що відмічено в рамках проекту ERAS.

2. Надання анестезіологічної допомоги пацієнтам з надлишковою масою тіла являє собою одну з найскладніших проблем у практиці анестезіолога.

3. Відмова від інтубації трахеї на користь використання ларингеальної маски ускладнюється ризиком аспірації, що потребує ретельного підбору хворих та пошуків шляхів уникнення ускладнень.

Список літератури:

1. Findings from the Global Burden of Disease Study 2017 / The Lancet – 2018; 10-11.

2. Airway management and oxygenation in obese patients / Murphy C et al.; Can J Anesth – 2013; 60:929–945.

3. Мороз В.В., Лихванцев В.В., Федоров С.А., и др. Общая анестезия с сохраненным спонтанным дыханием через интубационную трубку / Общая реаниматология. – 2010; Т. 6, № 4. - с. 43-48.

МЕТОДИКА ВИЯВЛЕННЯ ТРЕМОРУ У ХІРУРГІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ЛАПАРОСКОПІЧНОГО СИМУЛЯТОРА

Герман Т.В.

студентка кафедри біомедичної інженерії,
Харківський національний університет радіоелектроніки

Розвиток дрібної моторики у лікарів-хірургів різного профілю є актуальним завданням збереження їх профпридатності та вдосконалення практичних навичок [1]. Оскільки від професіоналізму та кваліфікації лікаря залежить стан здоров'я та життя пацієнтів, то в процесі роботи фахівцю доводиться зазнавати регулярні фізичні та психоемоційні навантаження [1-2].

Постійні стреси та перенапруга окремих систем і органів призводить до розвитку з часом професійних захворювань у хірургів будь-якого профілю [2]. Виконання різноманітних маніпуляцій під час довготривалих операцій потребують зберігати вимушену робочу позу та гіподинамію, що викликає нервові і зорові перенапруження, а також активне скорочення скелетних м'язів [3].

Одним із найпоширеніших професійних захворювань лікарів-хірургів різного профілю є тремор [4]. Загальновідомо, що це мимовільні, швидкі, ритмічні коливальні рухи частин тіла, що викликані м'язовими скороченнями [4-5]. Під тремором іноді розуміють фіксаційні рухи очей з високою частотою та малою амплітудою, пальців і кистей рук, а також голови [5].

Поява тремору верхніх кінцівок викликає у лікаря не тільки дискомфорт, а є небезпекою для його пацієнтів, таким чином необхідно якомога раніше визначити порушення координації рухів та назначити відповідну терапію [5].

Пропонована нами методика по виявленню тремору у хірургів заснована на методі контактної треморометрії та передбачає використання

лапароскопічного симулятора Lap-X Hybrid, котрий був придбаний на кафедрі біомедичної інженерії Харківського національного університету радіоелектроніки в рамках міжнародних проєктів DAAD та Erasmus+. За допомогою цього тренажера є можливість дослідити рухи рук лікаря в умовах, максимально наближених до операційної.

На рис. 1 зображено зовнішній вигляд лапароскопічного симулятора Lap-X Hybrid з хірургічними інструментами та набірним полем з розміщенням об'єктів для проведення динамічного тестування.

Рисунок 1 – Зовнішній вигляд лапароскопічного симулятора Lap-X Hybrid

Алгоритм першого етапу тестування на симуляторі складається з таких послідовних дій: по-перше, необхідно зайняти правильне положення за тренажером; по-друге, зручно взяти в руки інструменти; далі за допомогою маніпулятора дістати вказаний об'єкт (в нашому випадку – кола різного діаметра). Основними параметрами для аналізу є час та кількість рухів, необхідних для виконання одного завдання, а також частота та амплітуда переміщень інструментів у тривимірному просторі [6].

Другий етап тестування полягає у визначенні наявності тремору в статичному стані, при цьому змінюється тип завдання. Обстежуваному необхідно за допомогою маніпулятора взяти один з об'єктів і протримати його протягом 15 секунд. В цьому випадку досліджуються рухи маніпулятора та їх кількість за певний проміжок часу. Потім аналізується відеозапис тестування в режимі "rapid" з метою розрахунку середньої частоти та амплітуди рухів. За отриманими результатами формується попередній висновок про наявність тремору та його ступеня складності [6].

Отримані результати є перспективним напрямом дослідження для виявлення тремору у хірургів, оскільки існує мало наукових робіт, присвячених саме цій проблематиці. Наступним етапом експериментальних випробувань є використання автоматизованих алгоритмів комп'ютерного зору для аналізу відеозапису тестування в режимі "rapid" на лапароскопічному симуляторі з метою визначення типу тремору у хірургів.

Список літератури:

1. Селиванова К. Г. Разработка интерактивных тестов для оценки уровня развития мелкой моторики / К. Г. Селиванова, О. Г. Аврунин, В. В. Семенец // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна: Х. 2014. – № 1143, Вип.6. – С. 72-75.

2. Аврунин О.Г. Оптимизация нейрохирургических доступов с использованием цифрового атласа внутримозговых структур / О.Г. Аврунин, М.Ю. Тымкович // Вестник Нац. техн. ун-та "ХПИ" : сб. науч. тр. – Харьков : НТУ "ХПИ". – 2015. – № 39 (1148). – С. 63-67.

3. Selivanova K.G. Computer-aided system for interactive psychomotor testing / K. G. Selivanova, O. V. Ignashchuk, et. al // Photonics Applications in Astronomy, Communications, Industry, and High Energy Physics Experiments. Proc. of SPIE – Proceedings Volume 10445, 2017. –104453В.

4. Аврунин О. Г. Разработка метода автоматизированного тестирования мелкой моторики ведущей руки на графическом планшете / О. Г. Аврунин, К. Г. Селиванова // Прикладная радиоэлектроника : науч.-техн. журн. – Х. : ХНУРЭ, 2013. – Т. 12, № 3 – С. 459–465.

5. Бажан О. В. Використання технологій віртуальної реальності в пластичній хірургії / О. В. Бажан, О. Г. Аврунін, М. Ю. Тимкович // I Всеукраїнська науково-практична конференція молодих вчених, курсантів та студентів «Авіація, промисловість, суспільство», Кременчук. - 2018. - С.184.

6. Тымкович М.Ю. Проблемы оптической регистрации положения маркеров в хирургической навигационной системе / М.Ю. Тымкович,

О.Г. Аврунин, А.И. Бых // Функциональная база нанoeлектроники : сб. науч. тр. V Междунар. науч. конф.– X. ; Кацевели : ХНУРЭ, 2012. – С. 298–301.

Тематика: Психологічні науки

ОСОБИСТІСНА СУВЕРЕННІСТЬ ЯК ОСНОВА САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Главінська О.Д.

Рівненський державний гуманітарний університет, кандидат
психологічних наук, доцент

Новік Л.О.

Рівненський державний гуманітарний університет, старший викладач
e-mail: psuhologia@gmail.com

Важливою тенденцією науково-психологічних досліджень на сьогодні є відходження від підходу до особистості як до продукту детермінаційного та формувального впливу переважно зовнішніх факторів. Визначальні характеристики людини як індивіда пов'язуються з її саморозвитком, самовдосконаленням, самотворенням, творчими проявами, суб'єктивним способом буття та функціонування, основою якого є свобода, а результатом – особистісна суверенність. Принцип особистісної незалежності, автономності, сформульований у сучасних підходах, наголошує на базовій потребі, цінності й праві людини бути вільною та обґрунтовує необхідність ставлення до неї як незалежної та повноцінної.

За динамічних умов розвитку сучасного суспільства вкрай загострюються проблеми, пов'язані із процесом його гуманізації, визначенням пріоритету загальнолюдських цінностей та принципів, самореалізації, становлення та свободи розвитку особистості. Забезпечення ефективності вирішення складного комплексу цих проблем актуалізує потребу у глибшому пізнанні сутності

інтеграційних характеристик психічних явищ та вимагає створення повноцінних теоретичних концепцій та практичних методів вивчення внутрішнього світу особистості. Зважаючи на це, надзвичайно важливим є вивчення особистісного суверенітету як психологічного феномену, який забезпечує основну з найвищих потреб людини у самоактуалізації.

Мета статті - здійснення теоретичного аналізу проблеми становлення особистісного суверенітету як основи для самореалізації особистості.

Проблема особистісної суверенності у сучасній психологічній науці розглядається у різноманітних категоріально-понятійних конструктах, як-от: особистісний простір, самостійність, автономність, збереження форм суб'єктності, автентичність, неконформність і незалежність переконань та суджень, задоволеність життям, психологічні кордони тощо.

Основні підходи до розуміння проблеми свободи і її змісту у сучасній психологічній науці обумовлені різноманіттям теорій особистості, у рамках яких і зародилося поняття свободи у психологічній науці. У дослідженнях зарубіжних психологів (А. Адлер, А. Маслоу, Г. Оллпорт, К. Роджерс, Е. Фромм, Е. Еріксон та ін.) можна виділити наступні підстави істинної внутрішньої свободи особистості: високий самоконтроль і саморегуляція, прагнення до самоактуалізації і реалізації свого життєвого шляху, високий когнітивний потенціал, висока усвідомленість. Сучасні зарубіжні автори (К. Бронк, А. Рутледж, Р. Ріан, Н. Вайнштайн та ін.) бачать свободу невід'ємною складовою таких понять як мета і свідомість життя, автономія, самоврядування і самодетермінація. У дослідженнях вітчизняних психологів тема свободи розглядається у тісному зв'язку з розвитком мислення, свідомості, які виділяються в якості умов її досягнення, а сама свобода розуміється як можливість самостійно визначати лінію своєї поведінки, відкидаючи усі несумісні з нею рішення [2].

Стратегія особистісного становлення формується динамічно, тобто через реорганізацію умов, ситуацій життя відповідно до ціннісно-сислової сфери особистості. У чисельних дослідницьких підходах поняття «життєва стратегія»

досить часто семантично переплітається з такими поняттями як «життєвий сценарій», «життєвий стиль», «життєва позиція» та ін., але все ж не існує єдиного розуміння цього терміну. Самостійно людина здатна формувати та реорганізувати власну життєву стратегію лише за умов досягнення особистісної суверенності. Усвідомлення людиною себе як унікального й універсального суб'єкта вільної, творчої діяльності складає головну лінію розвитку її психологічної суверенності. За Ю. Трофімовою, психологічна суверенність – це результативна характеристика процесу суверенізації, яка ґрунтується на досвіді самостійної взаємодії зі світом, показує актуальні, тобто взаємодія з іншими людьми, та потенційні, тобто потенціал саморозвитку, можливості людини. Суверенна особистість прагне до втілення та розширення своїх можливостей та здобуття нового досвіду [3].

Н. Харламенкова пропонує розкривати суверенність через поняття «самоствердження», тому що самоствердження як найвища базова потреба особистості актуалізується через усвідомлення людиною себе як цінності й реалізується у різних життєвих стратегіях. Психологічна суверенність є важливим показником стану кордонів психологічного простору особистості, порушення яких призводить до активізації захисних механізмів психіки, агресивності та фрустрації [4].

Класичне розуміння феномену особистісного простору представляє собою складне суб'єктивне утворення, яке виконує роль регулятора кордонів власного буття і є показником психологічного благополуччя людини. Поняття особистісного простору співвідноситься із особистісною суверенністю та самореалізацією, адже самореалізація людини можлива лише за умов здорового існування особистісного простору. Також суверенність особистості розглядають як унікальну характеристику індивідуальності, а саме, як суб'єктивно-значущий фрагмент буття та становлення людини, який визначає її актуальну діяльність, а також стратегію життя. Так, кожна особистість як член соціуму має власний особистісний простір, що визначає її суверенність. Межі особистісного простору індивідуальні та динамічні: їх становлення залежить

від багатьох факторів: соціальної ситуації розвитку людини, її виховання, статусу в суспільстві, темпераментальних та характерологічних особливостей. Таким чином, її особистісна суверенність може бути обмеженою або розширеною під дією впливу цих факторів. Особистісний психологічний простір, що складається в середині соціального, є своєрідним еквівалентом суспільних відносин, внутрішнього благополуччя, а також сприйняття людини іншими людьми. У сучасній соціальній психології особистісна суверенність позначається як буферний простір, який людина намагається зберігати навколо себе. С. Максименко обґрунтував життя людини як індивідуальну історію, за яку вона несе персональну відповідальність [1].

Таким чином, особистісна суверенність як один із найскладніших компонентів багатогранної структури життєвого простору особистості забезпечує адекватний рівень соціально-психологічної адаптації, становлення соціальної зрілості, самоствердження та самореалізації. Ми вбачаємо за доцільне подальше дослідження цього поняття через його абстрактність та невизначеність, а також психологічну просвіту різних верств та категорій населення щодо особистісних кордонів, психологічної суверенності, суб'єктивного індивідуального простору.

Список літератури:

1. Максименко С.Д. Генеза здійснення особистості / С.Д. Максименко. К. : КММ, 2006. 240 с.
2. Нартова-Бочавер С. Человек суверенный: психологическое исследование субъекта в его бытии. Санкт-Петербург : Питер, 2008. 400 с.
3. Трофимова Ю. Суверенизация личности как предмет постнеклассической психологии. *Педагогика. Психология*. 2012. С. 64–68.
4. Харламенкова Н. Суверенность психологического пространства личности при разных типах переживаемых угроз. *Вестник Костромского государственного университета им. Н.А. Некрасова. Серия «Гуманитарные науки: Педагогика. Психология. Социальная работа. Акмеология. Ювенология. Социокинетика»*. Вып. № 1. Том 21. 2015. С. 38–41.

ЗНОСОСТІЙКОСТЬ ДЕРЕВОРІЗАЛЬНОГО ІНСТРУМЕНТУ З ЕЛЕКТРОІСКРОВИМ ПОКРИТТЯМ

Голубець В.М.

проф. докт. техн. наук

Гончар І.М.

доц., канд. техн. наук

Шпуляр Ю.С.

аспірант

НЛТУ України, м. Львів

Найважливішими характеристиками інструментальних сталей, які використовують для виготовлення дереворізального інструменту є висока зносостійкість, твердість, теплостійкість та достатня в'язкість. Ці характеристики є тісно взаємопов'язаними. Чим більша твердість різального інструменту, тим вища його зносостійкість, але при цьому тратиться в'язкість.

Постійність міцнісних характеристик інструменту в значній мірі залежить від режимів обробки і зумовлюється механічними, тепловими, фізико-хімічними та іншими процесами, які мають місце при різанні. Особливий вплив при обробленні деревини мають теплові процеси, оскільки різання відбувається без охолодження, а теплопровідність деревини є дуже низькою.

При різанні будь якого матеріалу на інструменті працюють леза, які нагріваються за рахунок тертя до оброблюваного матеріалу та інших процесів, що відбуваються в зоні контакту. Залежно від режимних факторів процесу (швидкості різання, швидкості подачі, товщини шару, що зрізається), леза нагріваються до певної температури. Якщо ця температура є вищою від температури відпуску, то вони будуть досить швидко затуплюватися через

розпад в структурі металу інструменту мартенситу та укрупнення частинок карбідної фази.

Для виготовлення деревообробних різальних інструментів, залежно від виду обробки та оброблюваного матеріалу, можуть використовуватись різні інструментальні сталі та тверді сплави. Для збільшення зносостійкості їх різальних лез широке застосування має поверхнєве зміцнення з використанням технології електроіскрового легування (ЕІЛ). При цьому на різальне лезо інструменту наноситься покриття певної товщини, до складу якого входять легуючі та інші елементи. В процесі ЕІЛ відбуваються короткі за часом імпульси електричного струму тривалістю від 10^{-3} до 10^{-5} секунд, тому відвід тепла від місця розряду до оброблюваної поверхні не забезпечується теплопровідністю металу. При цьому малі об'єми поверхневих шарів металу електрода піддаються різким коливанням температури – від температури кипіння металу в електроді до температури в декілька десятків градусів [1]. Основною вимогою до покриття є висока адгезія нанесених хімічних елементів до поверхні різального леза. Деформація різального леза є мінімальною оскільки температура нагрівання леза при нанесенні покриття є досить низькою (до 100°C).

На сучасному етапі використання ЕІЛ значна частина наукових досліджень спрямована на створення нових електродних матеріалів. Зараз для ЕІЛ переважно застосовують тверді сплави групи ТК чи ВК, графіт, іноді хром. Щодо відновлення геометричної форми різального леза чи поверхонь деталей, то очевидно, що при цьому використовують матеріали, з яких виготовлені ці вироби.

Нами запропоновано новий склад комбінованого електроду для нанесення електроіскрового покриття на різальні леза деревообробних інструментів (стрічкових пил та ножів фуганків). ЕІЛ різальних лез інструментів проводили на установці «Елітрон-20».

Виконано поверхнєве зміцнення ЕІЛ зубців стрічкової пилки виготовленої в із сталі Д6А (аналог 50ХГФМА) з використанням електродів з

твердого сплаву Т15К6 та графіту. Також проведено зміцнення ножів фуганків із сталі 9ХС електродами з порошкового дроту ПД80Х20Р3Т та графіту.

Експериментальна перевірка пилок зміцнених ЕІЛ проводилась у виробничих умовах на пилорамі ВСГ 1000. Порівняльні дослідження зміцнених та незміцнених пилок проводили при розпилюванні деревини ясеня. Швидкість різання складала 40 м/хв, натяг - 220кг/см², хід пилки – плавно регульований від 0 до 20 м/хв., За результатами досліджень встановлено, що ресурс роботи стрічкової пилки зміцненої ЕІЛ збільшився більше ніж в 2 рази (39 порізків – зміцненою, 19 порізків - незміцненою).

Перевірка фрезерних ножів зміцнених ЕІЛ проводилась теж у виробничих умовах. Порівняльні дослідження зміцнених та незміцнених ножів проводили на верстаті моделі ФОШ-1 при односторонньому фрезеруванні клеєних заготовок для грифів гітар з деревини клена-явора. Швидкість різання складала 35 м/с глибина різання змінна і по профілю заготовки змінювалась від 3 до 35 мм. За результатами досліджень встановлено, що ресурс роботи ножів зміцнених ЕІЛ збільшився в 2,1 рази (460 заготовок - зміцненими, 220 заготовок - незміцненими).

Проведені дослідження дають можливість стверджувати, що підвищення зносостійкості інструменту після ЕІЛ відбувається за рахунок зміни структури поверхневого шару металу і підвищення при цьому твердості металічних поверхонь. Процес ЕІЛ супроводжується раптовим вивільненням електричної енергії, високою температурою каналу іскри та іонізацією міжелектродного простору. Завдяки дії електричного поля і електродинамічних сил мікрооб'єми металу електроду розм'якшуються і переносяться з аноду (електроду) на катод (виріб). Завдяки високій іонізації міжелектродного простору при ЕІЛ в повітряному середовищі створюються сприятливі умови для протікання на металічній поверхні хімічних реакцій, при яких в поверхневих шарах металу завжди є в наявності зв'язані азот і кисень. Тому хімічні та фізико-механічні властивості шару електроіскрового покриття у більшості випадків мають бути близькими до властивостей матеріалу анода [2, 3]. Однак, для більш глибокого

пояснення механізму процесу зміцнення вищенаведені твердження потребують детальних металографічних досліджень.

На основі проведених виробничих випробувань можна стверджувати, що для підвищення зносостійкості дереворізальних інструментів доцільно впровадження технології ЕІЛ із застосуванням нових електродних матеріалів.

Список літератури:

1. Иванов Г. П. Технология электроискрового упрочнения инструментов и деталей машин. - М.: Машгиз, 1961. - 302с.

2. Лазаренко Н. И. Электроискровое легирование металлических поверхностей. - М.: Машиностроение, 1976. - 45с.

3. Самсонов Г. В. и др. Электроискровое легирование металлических поверхностей. - К.: Наук. Думка, 1976. - 219с.

*Тематика: Інші професійні науки
(технічні науки)*

ЗАХИСТ МЕТАЛІВ ВІД КОРОЗІЇ У ВОДОНАФТОВИХ СУСПЕНЗІЯХ

Гомеля М.Д.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри екології та технології рослинних полімерів

Крисенко Т.В.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри екології та технології рослинних полімерів

Сенькова К.С.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», магістр

В процесах нафтовидобутку шахтні води характеризуються високими концентраціями мінеральних солей. Це зумовлює їх високу корозійну активність та схильність до утворення відкладень.

Вміст води в нафті, яка відбирається із свердловин нафтових родовищ, залежить від характеристик родовища, часу його експлуатації. З нафтових родовищ України часто добувають трьохфазну суміш, яка містить, воду, нафту та газ [1, с. 65]. Спочатку від суміші відділяють газ. Після цього водонафтова суміш подається на сепаратори для відділення води від нафти, при цьому існує загроза відкладень осадів на поверхні трубопроводів та обладнання. Для боротьби з осадовідкладеннями використовують інгібітори накипоутворення. Після сепарації газу із сирої нафти, після зневоднення емульсії до 20 – 30%, нафта подається на установку для інтенсифікації зневоднення. Отримані при цьому потоки високомінералізованих вод та зневоднені потоки нафти мають високу корозійну активність та схильність до осадотворень [2, с. 76].

Достатньо високою є корозійна активність сирої нафти, в якій вміст води досягає 10 – 30%. Обумовлено це тим, що при транспортуванні нафти її підігрівають до температури 70 – 80⁰С, що в присутності води приводить до значної корозії сталевих трубопроводів з нелегованої сталі [3, с. 43]. Одним з найбільш розповсюджених способів захисту трубопроводів є використання інгібіторів корозії сталі.

Відомо, що в якості інгібіторів корозії в нафтовмісному середовищі використовують композиції, які разом з неорганічними сполуками містять поверхневоактивні речовини на основі алкілсульфонатів. Можливе використання інгібіторів, які містять наряду із сульфонатними і алкілфосфонатні групи [4, с. 6746]. Перспективними є інгібітори на основі азотмістких гетероциклічних сполук [5, с. 73]. Тому в своїх дослідженнях ми використали в якості інгібіторів добавки, що містять 2-алкілімідозоліни і алкілпіридини.

Ціллю даної роботи було визначення ефективності катіоноактивних реагентів як інгібіторів корозії сталі у воднонафтовому середовищі в залежності від концентрації реагенту, температури та складу воднонафтової емульсії.

В роботі використали зразки із сталі 20. Корозію вивчали масометричним методом. В якості корозійного середовища використали розчини хлористого натрію у воді з концентрацією 3%, суміші 3%-го розчину хлористого натрію з нафтою, суміші 3%-го розчину хлористого натрію з нафтою в присутності оцтової кислоти. Температуру міняли від 25 до 80⁰С. Час корозії - 8-10 годин.

В якості інгібіторів корозії використовували інгібітор «JN-ECO-168» на основі 2-алкілімідазолінів і алкілпіридину (алкіл C₁₆ – C₁₈).

Головним чином, воднонафтові суміші, отримані при видобуванні нафти та при її транспортуванні, є корозійно активними для металів через наявність домішок мінералізованої води та карбонових кислот. При цьому кислі домішки підвищують швидкість корозії сталі в десятки разів. Але в присутності нафти та інгібіторів корозії цей ефект дещо знижується.

При проведенні досліджень по ефективності інгібіторів корозії ми випробували відомий інгібітор «JN-ECO168» в 3%-ному розчині хлористого натрію. Згідно наших досліджень, інгібітор до певної міри знижує швидкість корозії сталі Ст20 при температурі 25⁰С. Ступінь захисту від корозії при дозі інгібітору 25 мг/дм³ сягає близько 40%. При 80⁰С даний інгібітор не ефективний. Це можна пояснити тим, що інгібітори адсорбційного типу на основі імідазолінів ефективні в присутності органічних речовин, за допомогою яких інгібітор формує гідрофобну адсорбційну плівку на поверхні металу.

Це підтверджують проведені дослідження. Так, у середовищі, яке складається з 8 частин 3% NaCl та 2 частин нафти, при 80⁰С швидкість корозії була на рівні 0,3125 г/(м²·год). А при використанні інгібітору уже при дозі 5 мг/дм³ швидкість корозії знизилась більше як у двічі (ступінь захисту від корозії сягав 63%), а при дозі інгібітору 50 мг/дм³ швидкість корозії знизилась більше, як на порядок (ступінь захисту від корозії сягав 90,1%).

При наявності у суміші 3% розчину хлориду натрію (2 частини), нафти (8 частин), оцтової кислоти швидкість корозії зростає до $1,58722 \text{ г}/(\text{м}^2 \cdot \text{год})$ (при концентрації кислоти $0,5 \text{ г}/\text{дм}^3$) і до $3,4508 \text{ г}/(\text{м}^2 \cdot \text{год})$ (при концентрації кислоти $3 \text{ г}/\text{дм}^3$). Це дуже високі значення швидкості корозії, що призводять до швидкого руйнування трубопроводів та обладнання із нелегованої сталі. При швидкості корозії більше $3 \text{ мм}/\text{рік}$ ресурс нафтопроводів буде вичерпаний досить швидко. Запобігають цьому шляхом зниження вмісту у нафті водної фракції, нейтралізації кислот та застосуванням інгібіторів корозії. У даному випадку інгібітор «JN-ECO-168» забезпечував надійний захист як у середовищі без кислоти, так і у середовищі з концентрацією кислоти $0,5$ та $3 \text{ г}/\text{дм}^3$. При концентраціях інгібітору $40 - 50 \text{ мг}/\text{дм}^3$ швидкість корозії знижується на порядок, а ступінь захисту від корозії сягає $90 - 93\%$.

Ефективність інгібітору корозії на імідазоліновій основі в значній мірі залежить від температури. Швидкість корозії сталі Ст20 у воднонафтовій суміші різко зростає із підвищенням температури від 30 до 80°C . Проте із підвищенням температури зростає і ефективність інгібітору корозії. При 30°C при дозі інгібітору $25 \text{ мг}/\text{дм}^3$ ступінь захисту сягає всього 44% , при $60^\circ - 60\%$, а при $80^\circ - 76\%$. При 80°C і при дозі інгібітору $50 \text{ мг}/\text{дм}^3$ у воднонафтовій суміші ступінь захисту перевищує 90% . З проведених нами досліджень видно, що імідазоліновий інгібітор забезпечує високий ступінь захисту від корозії сталі Ст20 навіть при співвідношенні об'ємів 3% розчину NaCl та нафти як 95:5 та при наявності в суміші оцтової кислоти.

При зростанні концентрації оцтової кислоти до $3 \text{ г}/\text{дм}^3$ у воднонафтовій суміші ефективність інгібітору «JN-ECO-168» різко знижується при низьких температурах. Навіть при дозі інгібітору $50 \text{ мг}/\text{дм}^3$ ступінь захисту від корозії при 25°C знижується до 17% , при 40°C – до 43% . При 80°C уже при дозі інгібітору $5 \text{ мг}/\text{дм}^3$ ступінь захисту сягає 68% , а при дозі $50 \text{ мг}/\text{дм}^3$ перевищує 90% . Швидкість корозії при цьому знижується із $33,83 \text{ мм}/\text{рік}$ до $0,382 \text{ мм}/\text{рік}$.

Крім імідазолінових інгібіторів для захисту сталі від корозії використали суміш алкілпіридинів, де алкільні радикали містили $16 - 18$ атомів вуглецю

(алкіл C_{16} – C_{18}). Випробували даний інгібітор у водонафтовій суміші, що містила 95 об'ємних частин 3%-ного розчину хлориду натрію та 5% нафти, при температурі середовища 80°C . Час контакту металу із середовищем 6 годин.

Згідно проведених випробувань, швидкість корозії сталі Ст20 зростає із підвищенням температури. Ефективність інгібітору також зростає при підвищенні температури. Проте в цілому, ефективність даного інгібітору невисока ($Z = 47\%$, при $D = 25 \text{ мг/дм}^3$), в порівнянні з імідазоліновими інгібіторами.

Таким чином, в результаті проведених досліджень показано, що швидкість корозії сталі підвищується із збільшенням вмісту у водонафтовій суміші концентрації оцтової кислоти з 0,5 до 3 г/дм^3 .

Встановлено, що швидкість корозії сталі Ст20 у водонафтовій суміші в присутності оцтової кислоти і без неї збільшується при підвищенні температури від 30 до 60°C . При цьому високий ступінь захисту від корозії забезпечує інгібітор на імідазоліновій основі - «JN-ECO-168». Ефективність захисту збільшується з підвищенням температури.

Показано, що використання алкілпіридину у водонафтовій суміші дозволяє знизити швидкість корозії сталі Ст20 в діапазоні температур $30 - 80^{\circ}\text{C}$. Але даний реагент менш ефективний в порівнянні з імідазоліновим інгібітором «JN-ECO-168».

Список літератури:

1. Топільницький П., Гринишин О., Мачинський О. Технологія первинної переробки нафти і газу. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 468 с.
2. Соколов Л.И. Переработка и утилизация нефтесодержащих отходов: монография. 2-е изд. испр. и доп. М.: Инфра-Инженерия, 2017. 160 с.
3. Злыднев Н.Н., Еськин А.А., Ткач Н.С. Источники нефтесодержащих вод. Технические науки – от теории к практике: сб. ст. по матер. XXXVI междунар. науч.-практ. конф. Новосибирск: СибАК, 2014. №7(32).

4. Mady M.F., Charoensumran P., Ajiro H., Kelland M.A. Synthesis and Characterization of Modified Aliphatic Polycarbonates as Environmentally Friendly Oilfield Scale Inhibitors. *Energy and Fuels*. 2018. Vol. 32. Issue 6. P. 6746-6755.

5. Deyab M.A. Corrosion inhibition of heat exchanger tubing material (titanium) in MSF desalination plants in acid cleaning solution using aromatic nitro compounds. *Desalination*. 2018. Vol. 439. P. 73-79.

Тематика: Педагогічні науки

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ БАЛЕТМЕЙСТЕРІВ У ПЕДАГОГІЧНО-ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ М. ПЕТІПА

Гончаренко Ю.В.

Запорізький національний університет,

кандидат пед. наук, доцент,

доцент кафедри акторської майстерності та дизайну,

julanagoncharenko@gmail.com

У педагогічній і мистецтвознавчій галузях за минулі десятиліття був накопичений чималий фонд наукових знань із теорії та практики підготовки балетмейстерів, представлений роботами таких учених: К. Голейзовський, Р. Захаров, Б. Колногузенко, Ф. Лопухов, І. Смирнов та ін. Сутність і специфіку професійної діяльності балетмейстерів – авторів хореографічних творів – розглянуто в сучасних наукових працях В. Нікітіна, О. Пархоменко, Л. Пацунової, С. Русінової, Чан Бао та ін. Проте здійснення якісної професійної підготовки балетмейстерів неможливе без використання досвіду видатних майстрів балету минулих поколінь, зокрема М. Петіпа.

Творчий та балетмейстерський шлях М. Петіпа досліджували мистецтвознавці Ю. Бахрушин, В. Бреннеке, В. Гаєвський, Деррі де Морода, Д. Джером, Г. Діенеш, А. Ільїна, Х. Кеглер.

Аналіз досліджень показує, що саме педагогічне новаторство М. Петіпа у формуванні професійної майстерності балетмейстерів не достатньо розглянуте в сучасній науковій та мистецтвознавчій літературі. Саме тому мета роботи полягає у визначенні значення педагогічно-творчого досвіду М. Петіпа для сучасної хореографічної освіти, а також у аналізі основних вимог для розвитку професійної майстерності балетмейстерів.

Педагогічно-творча спадщина М. Петіпа протягом багатьох років становить величезну навчально-виховну цінність. У його балетних постановках сконцентрований навчальний матеріал для народно-сценічного, дуєтно-класичного танців, а також для безлічі сольних класичних варіацій, що становили й становлять основу хореографічної навчально-сценічної практики при підготовці майбутніх балетмейстерів у спеціальних мистецько-хореографічних навчальних закладах.

Окрім педагогічних новацій у підготовці хореографів-виконавців до сценічної діяльності М. Петіпа запропонував нові прийоми реалізації балетмейстерського задуму. У сучасній освітній системі позиції хореографа-виконавця й хореографа-балетмейстера не є відокремленими. Вони мають спільні характерні ознаки, а навчально-виховний процес вищу передбачає системний підхід до здійснення якісної підготовки висококваліфікованих хореографів, які на високохудожньому, професійному рівні можуть не лише технічно-виразно та креативно створювати танцювальні композиції, але й передавати їхній зміст. Тож висвітлимо основні вимоги, сформульовані М. Петіпа, котрі необхідно враховувати балетмейстерам у процесі постановки хореографічного твору та які сприятимуть розвитку їхньої професійної майстерності:

- володіти знаннями організації побудови танцю, композиції або вистави;
- мати здатність мислити хореографічними образами;
- мати розвинену уяву й фантазію для втілення творчого та пластичного задуму;

- володіти творчою активністю та ініціативністю;
- володіти знаннями структуризації композиційної будови хореографічного твору;
- мати поважне, по-особливому віддане естетично-художнє, творче ставлення до професії хореографа-балетмейстера.

Найголовніше, чому навчає М. Петіпа (окрім безцінних уроків у сфері хореографічної форми), – активному творчому процесу, який повинен спиратися на високий рівень розуміння життя й духовного світу людини.

Тож ми можемо впевнено стверджувати, що педагогічні настанови та творче надбання М. Петіпа й сьогодні є невід'ємною частиною теорії та практики не лише освіти, що реалізується в навчальному процесі мистецьких закладів, але й художньо-творчого процесу реалізації задуму балетмейстера, який здійснюється через його постановочну діяльність у театральних закладах.

На нашу думку, педагогічна й творча діяльність Маріуса Петіпа не втрачає своєї актуальності, оскільки в ній закладені основи хореографічної підготовки балетмейстерів, що використовуються й зараз, а саме: чистота хореографічних і музичних форм; простота й логіка композиційної побудови; знання танцювальної лексики; точність музично-хореографічних кульмінацій; академізм, властивий балетним виставам. Його постановки відрізнялися майстерністю композиції, стрункістю хореографічного ансамблю, технікою виконання, акторською виразністю, віртуозною розробкою сольних партій. Усі здобутки видатного хореографа-балетмейстера є зразком і класичним надбанням, що й сьогодні використовується в навчанні майбутніх хореографів-балетмейстерів.

Отже, використання педагогічно-творчого досвіду М. Петіпа в системі сучасної хореографічної освіти є необхідною умовою становлення та розвитку професійної майстерності хореографів-балетмейстерів. Сформульовані видатним майстром сцени вимоги до професійного зростання балетмейстерів, спрямовані на розвиток образної виразності, сценічної майстерності,

академічної грамотності, творчої активності тощо, є основними критеріями для розвитку професійної майстерності хореографів-балетмейстерів.

Список літератури:

1. Деятельность Мариуса Петипа. URL: https://otherreferats.allbest.ru/culture/00193187_0.html.
2. Мариус Петипа. Материалы. Воспоминания. Статьи. Ленинград: Искусство, 1971. 128 с.
3. Пархоменко О. Сутність і структура діяльності балетмейстера-педагога. URL: file:///C:/Users/User/Desktop/Nzspp_2012_5_13.pdf.
4. Пацунова Л.К. Робота балетмейстера над створенням репертуару в хореографічному колективі. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/24081/1/Racunova%20L.%20K.pdf>.
5. Смирнов И.В. Искусство балетмейстера: учеб.пособ. для студентов культпросветучилищ, факультетов вузов культуры и искусств. Москва: Просвещение, 1986. 192 с.

Тематика: Психологічні науки

ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В КОНТЕКСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ

Гончаровська Галина

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, кандидат психологічних наук, викладач
кафедри психології розвитку та консультування
galja_from_ua@ukr.net, ORCID iD 0000-0002-5874-8893

Актуальність проблеми психологічного супроводу зумовлена тим, що останнім часом зростає тенденція в галузі спеціальної психології та педагогіки щодо підготовки особистості до повноцінного життя в соціумі. У зв'язку з цим

широкого визнання набуває ідея психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, яка охоплює всіх учасників навчально-виховного процесу: сім'ю, педагогів, батьків та дітей. Компетентний психолого-педагогічний супровід здійснюється через визначені технології, що мають спрямованість на проектування та впровадження процесу супроводу. Освітній процес дитини з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання набуває конкретики тільки тоді, коли навколо неї гуртуються фахівці, які разом з батьками створюють міждисциплінарну, полісуб'єктну команду психолого-педагогічного супроводу і розпочинають комплексну роботу в напрямку створення сприятливого освітнього середовища для цієї дитини.

У реаліях сьогодення постає питання інтеграції дітей з порушеннями психофізичного розвитку в закладах дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної) та вищої освіти, що становить складну проблему [2]. Позитивне роз'яснення цієї проблеми має важливе значення для суспільства, оскільки кожна дитина, а особливо з психофізичними вадами, маючи потенційні можливості повноцінного розвитку як особистості, потребує якомога ширших контактів із навколишнім світом.

Навчання в одному класі дітей різної категорії розвитку та з різними нозологіями є для педагогів доволі проблематичним. Така ситуація вимагає високої педагогічної майстерності, наявності знань із суміжних для педагога галузей знань, зокрема психології особистості дитини; вимагає безупинної роботи над собою, постійного оновлення власних знань, збагачення арсеналу методів та прийомів навчання.

Виклад основного матеріалу. Проблема психологічного супроводу дітей молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку гостро постала перед психолого-педагогічною наукою вже давно. Питаннями діагностики та корекції даного порушення першими почали займатися дефектологи (Н.Бастун, І.Бех, Т. Вісковатова, Т.Власова, Т.Ілляшенко, К.Лебединська, В.Лубовський, М. Певзнер та ін.). Ця проблема активно вивчалася і в загальному психолого-

педагогічному напрямку (В.Бондар, О.Гаврилов, С.Миронова, Н.І. Менчинська, Є.Л. Мілютіна, А.Колупаєва, Є.Синьова, та ін.), розроблялися методи компенсаторного навчання (Г.Кумаріна, Є.Мастюкова та ін.), визначалися засоби реабілітації розумової працездатності дітей (К.Корольова, М.Раттер та ін.).

У науковій літературі не існує єдиного, універсального підходу до розуміння психологічного супроводу, однак, багатьма авторами визначаються його основні характеристики [5]. Так, по-перше, у понятті «супровід» акцентується увага на його безперервності, постійності та цілісності; по-друге, супровід здійснюється у взаємодії всіх учасників навчального процесу; по-третє, супровід обов'язково включає вивчення, розвиток, формування та корекцію як взаємопов'язані елементи єдиного цілісного процесу [1, 4, 5].

Під час апробації налагодження комплексної взаємодії команди психолого-педагогічного супроводу в умовах інклюзивного навчання, практичні психологи та соціальні педагоги зіткнулися із проблемою психологічного бар'єру учнів, батьків і вчителів. Дану проблему перш за все пов'язують з існуванням стереотипів стосовно людей з особливими потребами. Наше суспільство лише намагається робити перші кроки до прийняття гуманізму як основи виховання дітей з особливими потребами.

Низка науковців та психологів-практиків акцентують увагу на важливості розробки та реалізації індивідуальних програм супроводу дітей, зокрема, із затримкою психічного розвитку в умовах інклюзивного навчання. Важливою метою такої програми є формування здорової особистості молодших школярів із затримкою психічного розвитку, корекція їх соціально-емоційних порушень, пізнавальної діяльності, спілкування та створення умов для розкриття їх особистісного потенціалу. Реалізація програми сприятиме налагодженню психологічного контакту з дитиною, сприятиме самовивченню та самовихованню, активізує та стимулює пізнавальну діяльність дітей та забезпечить розвиток емоційно-вольової сфери, дрібної моторики рук, навчання комунікативної та невербальної поведінки, навичок співпраці дитини

із затримкою психічного розвитку. Формування психологічного благополуччя даної категорії дітей відбувається завдяки реалізації наступних завдань: активізація пізнавальної потреби дітей молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку (розвиток усіх психічних процесів: уява, пам'ять, мислення, сприймання); розвиток мотиваційного компоненту, формування вміння до спроможності відволікатися від власних емоційних переживань, розуміти емоційний стан іншої людини; розвиток емоційно-вольової регуляції та розкриття індивідуальних особистісних та творчих здібностей учнів із затримкою психічного розвитку.

Важливо, щоб у структурі програми було поєднання таких розділів, як діагностичний, корекційно-розвивальний, консультаційний, прогностичний. У змістовому наповненні кожного розділу необхідно враховувати психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку. У діагностичному розділі представити комплекс психологічного інструментарію за допомогою якого можна вивчити ті чи інші ознаки та рівні затримки психічного розвитку у дітей. Затримку психічного розвитку може бути діагностовано лише за умови всестороннього обстеження дитини. При цьому важливо зібрати первинний анамнез дитини, вивчити історію її розвитку, здійснити діагностику мовлення дитини. Особливу увагу слід звернути на ранню діагностику розвитку дитини, оскільки це дає змогу виявити сильні та слабкі її сторони та забезпечити своєчасну корекцію того чи іншого психічного явища.

У розділ корекційно-розвивальної програми варто включити комплексні заняття, які б апелювали до актуальних сфер взаємодії молодшого школяра: із собою, з іншими та із соціумом. Даний розділ має бути спрямованим на формування усвідомлення своїх емоцій, потреб і бажань, позитивного образу Я, вольових дій, самовираження та розвиток ігрових навичок, а також на формування усвідомлення свого оточення та його значення у своєму житті, учнівської ідентичності та на розширення репертуару соціальних ролей [3, 4]. Одним із напрямків роботи психолога в контексті здійснення психологічного

супроводу є консультація батьків та вчителів, які мають відношення до категорії осіб із затримкою психічного розвитку. Досвід, який дитина набуває в колі родини, визначає її індивідуальну поведінку, життєві цінності. Від того, які взаємини в сім'ї, залежить розвиток самосвідомості дитини, її психічний стан, можливість фізичної та соціальної адаптації. Від вчителя вимагається тримати баланс внутрішнього (когнітивні, моральні, емоційні потенції учнів) і зовнішнього (вимоги соціуму, відповідність стилю навчання і виховання дітей особливостям їх розвитку). Консультаційний блок націлений більше на практичні рекомендації у взаємодії батьків та педагогів, яких варто навчити розуміти внутрішній світ особливої дитини, прийняти її з усіма перевагами та недоліками. Дорослих, які оточують дитину потрібно забезпечити інформаційною підтримкою щодо потенційних можливостей дитини, її перспектив у різних аспектах життєдіяльності.

Завдяки прогностичному блоку ми можемо простежити систему прогностичних критеріїв та опорних ознак, завдяки яким відбуватиметься гармонійний розвиток молодших школярів із затримкою психічного розвитку. Прогностика ґрунтується на принципах спеціальних дидактичних матеріалів, які покладені в основу для створення корекційної програми розвитку. Перше у чому полягає прогностична частина програми психолого-педагогічного супроводу – визначення потенційних можливостей дітей із затримкою психічного розвитку, визначення їх можливостей до навчання, набування нових вмінь та навичок, інтегруватися в дитячий колектив, здобути відповідну освіту, професію, долати різні життєві перепони, спрямовувати зусилля, щоб контролювати гнів і роздратування, здійснюючи самоконтроль, стати особистістю. Одним словом – допомогти дитині зрозуміти свої позитивні та негативні сторони, навчити жити самотійним і незалежним життям.

Для реалізації корекційного змісту програми рекомендується організовувати заняття у формі ігрового тренінгу з використанням рольових ігор, психодрами, психогімнастики, ігор-драматизацій, терапевтичних методик, арт-терапії, музикотерапії тощо. Шляхом програвання спеціально підібраних

психологом вправ, діти із затримкою психічного розвитку мають можливість відпрацювати певні особистісні якості та уміння. Важливою умовою реалізації програмового змісту корекційно-розвивальних занять є створення сприятливого середовища для розкриття особистісного потенціалу кожного з учнів із затримкою психічного розвитку, а також забезпечення безоціночного середовища, добровільної участі в іграх і виконанні вправ [3, 4]. На кожному занятті передбачається довільне поєднання вправ, спрямованих на опрацювання психокорекційного змісту вище зазначених розділів програми. Це забезпечить можливість психологу вільно і творчо підійти до реалізації програми, врахувати індивідуальні особливості кожного із дітей.

Оскільки особистість формується під впливом оточуючого середовища в процесі свідомої діяльності й спілкування, важливо створити безпечні умови, в яких дитина могла б досліджувати себе. Психологічне благополуччя, відчуття цінності себе розвивається у дітей в таких умовах, де дорослий безумовно приймає дитину, активно слухає її переживання і потреби, надає допомогу, коли це необхідно, підтримує успіхи, допомагає конструктивно.

Висновки. Станом на сьогодні широкого визнання набуває ідея психологічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами, яка охоплює усіх учасників навчально-виховного процесу: психологів, педагогів, батьків та дітей, оскільки кожна дитина, а особливо з психофізичними вадами, маючи потенційні можливості повноцінного розвитку якособистості, потребує якомога ширших контактів із навколишнім світом. Забезпечення психолого-педагогічного супроводу дітей із затримкою психічного розвитку є невід'ємною частиною розвитку сучасної освіти, в основі якої лежить індивідуальний підхід до кожної дитини з особливими потребами, створення сприятливих умов для розвитку її потенціалу. З огляду на актуальність окресленої проблематики, **перспективами подальших розвідок** є вивчення особливостей розробки та реалізації програми психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами у контексті специфіки порушення та врахування рівня індивідуального розвитку.

Список літератури:

1. Войтко В. В. Психолого-педагогічний супровід дітей з затримкою психічного розвитку: навчально-методичний посібник. Україна, Кропивницький, 2017. 48 с.
2. Наказ міністерства освіти та науки № 609 від 08 червня 2018. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-polozhennya-pro-komandu-psihologo-pedagogichnogo-suprovodu-ditini-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-v-zakladi-zagalnoyi-serednoyi-ta-doshkilnoyi-osviti>.
3. Рібцун Ю. В. Корекційно-розвиткова складова у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Освіта осіб з особливими потребами: виклики сьогодення : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (21 черв. 2018 р.). Київ, ТОВ «Задруга», 2018. С. 83-87.
4. Слободенюк Л. І. Психологічний супровід у школі: мета, завдання, функції. *Шкільний психолог*. 2009. №10. С.2-5.
5. Шпак М. М. Психологія розвитку емоційного інтелекту молодших школярів. монографія. *Шкільний психолог*. 2013. С. 259-260.

ОСНОВНІ СКЛАДНИКИ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Гончарук В.А.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри української
літератури, українознавства та методик їх навчання

Гончарук В.В.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
кандидат педагогічних наук, викладач кафедри хімії, екології та методик
їх навчання

Радикальні соціально-економічні перетворення в українському суспільстві, що відбуваються останнім часом, активізація міжнародних зв'язків, зміна ролі людей у системі виробничих і суспільних відносин актуалізують потребу у висококультурному фахівцеві. Відтак відбувається зміна пріоритетів, посилюється культууроутворювальна роль освіти, виникає потреба у вчителіві, який володіє загальнокультурною компетентністю. О. Дубасенюк розширює вимоги до особистості вчителя: «Стрижнем професійної підготовки спеціаліста ХХІ століття постає розвивальна, культуротворча домінанта, виховання відповідальної особистості, яка здатна до самоосвіти і саморозвитку, вміє критично мислити, опрацьовувати різноманітну інформацію, використовувати набуті знання і вміння для творчого розв'язання проблем» [1, с. 285]. Н. Грицик в цьому контексті говорить про необхідність формування культурологічної компетенції вчителя, яка, «передбачає ознайомлення учнів з національно-культурними особливостями мовленнєвої поведінки, звичаями, нормами, соціальними умовами, ритуалами, соціальними стереотипами народу, мова якого вивчається» [2].

Слід сказати, що культурну (загальнокультурну, культурологічну) компетентність як одну з ключових було визначено в Концепції «Нова українська школа» та розширено, простежено у взаємозв'язку з уміннями та результатами навчання в Законі України «Про освіту». Узагальнивши характеристики цієї компетентності, І. Грабовська пропонує своє її розуміння: «Коло питань, в яких учень повинен бути добре обізнаний, мати пізнання та дуже широкий досвід діяльності: це особливості національної та загальнолюдської культури, духовно-моральні основи життя людини й людства, окремих народів, культурологічні основи сімейних, соціальних, суспільних явищ і традицій, роль науки та релігії в житті людини, їх вплив на світ, компетентності в побутовій і культурно-дозвіллевій сфері...» [3].

До проблеми формування загальнокультурної компетентності вчителя як складника його педагогічної культури зверталися як зарубіжні, так і вітчизняні вчені, зокрема В. Бенін, Л. Волович, Н. Воробйов, І. Ісаєв, Б. Тамирин, В. Бутенко, І. Бургун, В. Лозова, А. Троцько й ін. Аналіз наукових робіт показав, що нині немає єдності в поглядах на природу цього явища, не дано універсального визначення, немає загальноновизнаної структури.

На нашу думку, визначальними складниками культурологічної компетентності можна вважати здатність володіти на високому рівні рідною мовою; горде відчуття приналежності до свого етносу (етнічна ідентифікація); усвідомлення особливостей ментальності, характеру й психології свого етносу, обумовлені природним середовищем, в якому він проживає; визначення культурних відмінностей свого етносу від культур інших етносів.

Культура є невід'ємною частиною цілісного соціального організму. Питома вага її в соціумі може змінюватися в залежності від історичного контексту, проте в будь-якому випадку вона залишається високою, а роль культурного сегменту в житті суспільства винятково важливою. Складовою частиною загальнолюдської культури є художня культура етносу, представлена видатними зразками національного мистецтва, завдяки яким зберігаються і примножуються духовні цінності етносу (нації) і світу. Втрата художньої

культури призвела би суспільство до примітивного, суто матеріального буття. Поняття культури, на думку, З. Фрейда, «позначає всю суму досягнень та інституцій, що відрізняють наше життя від життя наших предків з тваринного світу і що слугують двом цілям: захисту людини від природи і врегулювання відносин між людьми... Ніяка інша риса культури не дозволяє нам охарактеризувати її краще, ніж її повагу до вищих форм психічної діяльності, до інтелектуальних, наукових і художніх досягнень та турбота про них, до провідної ролі, яку вона відводить значенню ідей у житті людини» [4, с. 285].

Культура є важливою складовою загального механізму соціальної регуляції і форми самореалізації соціуму, людини. Феномен «культура», за словами С. Вітвицької, – багатозначний, відрізняється складністю та варіативністю, але сутність культури – гуманістична, людинотворча [5, с. 79].

Ю. Бромлей розрізняє поняття «етнічна культура» і «культура етносу», друге, на його думку, є ширшим і містить етнічні, національно-специфічні, міжетнічні та інтернаціональні компоненти культури. Вчений переконаний, що саме культура етносу забезпечує його життєдайність як цілісної системи [6, с. 124].

Проаналізувавши літературу з означеної проблеми, можемо узагальнити, що поняття загальнокультурної компетентності розглядається в таких аспектах:

– як здатність учня аналізувати та оцінювати досягнення національної та світової культури, орієнтуватися в культурному та духовному контексті сучасного суспільства, застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на загальнолюдські цінності (Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти) [7];

– як професійно значиму інтегративну якість особистості, її здатність взаємодіяти з представниками інших культур в умовах полікультурного суспільства, яка ґрунтується на сукупності знань, умінь, навичок, світоглядних уявленнях, ціннісних орієнтаціях та досвіді, і виявляється в розумовій культурі, загальній ерудиції, культурі спілкування, що дозволяють виконувати педагогічну діяльність (Т. Несвірська) [8, с. 123].

Для кожної людини, й особливо для педагога, дуже важливо відчувати серцем і душею кровний зв'язок зі своєю нацією, та незважаючи ні на які перешкоди не втратити його, не віддалитися від своїх етнічних витоків (у цьому випадку можемо говорити про етнокультурну особистості).

Специфіка української етнокультури як основи духовного життя нації закладена в «*elan vital*» (життєва енергія, за А. Бергсоном) – етнічній енергії біосфери, що акумулює в собі психоемоційні вібрації всіх її представників. В. Вернадський переконаний, що «сама людина і в її індивідуальному, і в її соціальному прояві найтіснішим чином закономірно, матеріально-енергетично, пов'язана з біосферою; цей зв'язок ніколи не переривається...», а взаємодія енергій ментально споріднених осіб створює біополе громади [9, с. 43]. Тому неабиякий вплив мають думки людей, які в сукупності утворюють потужний енергетичний потік (від людей буде залежати, чи буде він позитивний).

Наступний складник етнокультурної компетентності – етносвідомість. Його розглядаємо як сукупність унормованих вимог, звичаїв і традицій, що характерні тому чи іншому етносу. На наше переконання, найголовнішим виразником етносвідомості є мова етносу, де у фіксованому знаковому вигляді зберігаються особливості його пізнавального досвіду, стереотипи, а також константи культури [10, с. 274]. Етнонаціональна свідомість сприяє етнонаціональній самоідентифікації, яка ґрунтується на ототожненні себе з етносом (нацією).

Важливим складником етносвідомості А. Баронін називає етнічний менталітет, ментальність – специфічний для кожного народу спосіб мислення, що виражається у смислах, коріння яких сягають праісторичних глибин [11, с. 63].

Отже, освітній процес у закладах вищої освіти необхідно спрямовувати на сприймання студентами – майбутніми педагогами – ментальних основ етносу (нації), вироблення шанобливого ставлення до мови, природи, історії й культури етносу, сформованість яких буде визначати рівень їх культурологічної компетентності, а згодом – компетентності їхніх майбутніх учнів.

Список літератури:

1. Дубасенюк О. Загальнокультурна компетентність: сутність та наукові підходи. *Формування загальнокультурної компетенції майбутніх фахівців*: зб. наук. пр. Житомир: вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. С. 5–10.
2. Грицик Н. В. Компоненти культурологічної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*: у 5 ч. Кіровоград: РВВ КДПУ імені В. Винниченка, 2010. Вип. 89(2). С. 279–282.
3. Грабовська І. Роль культурологічної парадигми у формуванні життєтворчої моделі освіти XXI століття. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*: зб. наук. праць: Вип. 13, 2017. С. 30–35.
4. Фрейд З. Неудовлетворённость культурой. *Мир философии. Ч. 2. Человек. Общество. Культура*. М.: Политиздат, 1991. С. 285–293.
5. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: метод. пос. для студентів магістратури. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 316 с.
6. Бромлей Ю. Очерки теории этноса. М.: Наука, 1983. 418 с. URL: <http://padaread.com/?book=42075&pg=2>
7. Кабінет міністрів України. Постанова «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (Державний стандарт, розд. 1) від 23 листопада 2011 р. № 1392, м. Київ.
8. Несвірська Т. В. Структура і зміст загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови. *Нові технології навчання*: наук.-метод. зб. Ч. 2(66). С. 120–124.
9. Вернадский В. И. Эволюция биосферы. *Наука и жизнь*. 1974. № 3. С. 40–44.
10. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручн. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712 с.

11. Баронин А. С. Этническая психология: учебн. пособ. К.: Тандем, 2000. 264 с.

Тематика: Інші професійні науки

INCREASE OF THE PRODUCTIVITY OF PROCESSES OF THE DEEP LOOSENING UNDER ARABLE LAYERS AND ON CONSIDERABLE DEPTHS

Gorbatyuk Ie.

Kyiv National University of Construction and Architecture, PhD,
Associate Professor, ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8148-5323>

Terentyev O.

Kyiv National University of Construction and Architecture, Professor,
Doctor of Technical Sciences, ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6995-1419>

Sviderskyi A.

Kyiv National University of Construction and Architecture, PhD,
Professor, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0005-7969>

Allows the gasket of underground communications a trenchless method on an order to promote speed, and with her and the labour productivity, to shorten in time the stay of building technique on the areas of her conclusion, to save a superficial humus layer and in 3.5 times to decrease the volume of earthmovings [1].

Some arcwise – the prolonged objects require structuring of soil in the zone of their conclusion.

The process of building of material drainage requires loosening of soil in a near-side zone, as effective work of the drainage systems is possible at presence of reliable hydraulic connection between an arable layer and drainpipe. For this purpose on the reclamative systems development and treatment of soils are conducted on a few levels [2]. It is especially expressed on soils of small permeability to water with

the coefficient of filtration less than than 0,3 meters on twenty-four hours, where the drainage systems are laid made from two tiers. In the last the basic loading is on drainage cracks.

The structure of soil has considerable influence on permeability to water of crack.

Therefore the aim of this work is an increase of efficiency of processes of the deep loosening in local zones that is located under arable layers and on considerable depths and conditioned by technology of production.

Under arable layers over of soil, as a result of technogenic influence made more compact, that brings to degradation of lands. One of ways of liquidation of consequences of such influence there is loosening of soils. Except it building of the thermal hydraulic systems, with the aim of increase of efficiency of heat emission of the ground environment, requires careful strewing of pipes, that is possible at the quality loosening of soil in the zone of their gasket.

The process of loosening of soil is energycapacious, which is why perspective is creation of effective scarifier of local action.

On exactness the conclusion of drains influences method of stabilizing of position of pipes in a drainage line. This factor collects the special value at the high level of standing of subsoil waters. Here, under the action of high pressure of water in a near-side zone, plastic pipes, those that is celled by a trenchless method without additional powder can pass especially. It is explained by that at passing of knife worker of *опрана* in the underbody of crack a free cavity that is quickly filled by water appears on some time. To Tom, for the achievement of the quality fixing of pipes, conclusion of drainage that requires the immediate closing of crack a trenchless method it is possible at presence of well loosening soil in a near-side zone. For normal work of drain pipes them local pitch deviations a 0,02 m must not exceed from longitudinal inclination [2].

A no less important problem is utilization of thermal wastes of industrial enterprises, nuclear power and thermal plants and use of them on the necessities of agriculture [3]. It will allow to promote the temperature of fertile layer on 2...8 °C and

on one - two weeks before to begin realization spring - the field works. Complex thermo hydraulic system includes for itself space-heating and drainage- spray-damping systems. The basic elements of the system is an underground net block - modules of polyethylene pipelines. A depth of their gobbing is a 0,6...0,7 m, distance between pipelines 1,0...1,5 m. the Obligatory technical requirement of building of the thermo irrigation and drainage systems are reliable contact between pipes block - module and by soil.

At the gasket of underground distributive pipelines of LP (to 1 MPa) it is expedient to use polyethylene pipes that after a gasket it is necessary to sprinkle soft soil after 10...20 second [3].

Water erosion results in the considerable losses of fertile layer, productive moisture, finished shaving pesticides. It not only brings loss to agriculture but also contaminates an environment.

The effective measure of her prevention is translation of water of superficial flow in the state of groundwater by building of the erosion control system, that shows a soba a moisture storage gap form by means of many-tier till of soil with simultaneous him structuring. The molehill filled by filter material is executed in underground horizon. Such system is built with the aim of maintenance of fertile layer of soil, destruction and structuring of heavily penetrating layer of soil, a mole drain, which is executed as the reticulated shell that is filled by organic filtering material. This drain must be fixed in a structuring crack. In addition, for the increase of moisture storage property of erosion control building and taking of surpluses of water, a building process must come true with the simultaneous gobbing of moisture storage of drainage element on a depth to 0,6 m.

An important question also is the reclamation development of salt-marsh soils [4], as underproductive agricultural lands. In the world of such soils about 300 millions hectare. On Ukraine also many alkali soils, especially in south districts, and most on the coast of sea of Azov and Sivash. Only in the district of middle Dnieper of alkali soils to 1 million is counted and. Their productivity in 2-3 times below as compared to other lands that are at the same terms, and in the years of drought -

saline lands practically do not give to the harvest. For the removal of this effect mix inters se salt-marsh and carbonate horizons with maintenance on the surface of fertile layer.

The effective decision of these problems will provide the local loosening of soil, conducted simultaneously for the process of building.

Before the local loosening of soil it follows to propose such basic requirements:

Minimization of hauling resistance of *двигателя* of machine:

1. Working speeds of base machine must not exceed a 2 m/s.
2. To carry out loosening of soil with the coefficient of by volume loosening 1,3...1,45 from his structuring, by complete destruction of capillary connections, abandoning unchanging properties of soils, that treatments are not subject.
3. A driveless working equipment of machines is for the deep loosening of soils in an abrasive environment.

References:

1. Developing a mathematical substantiation for the physical modelling of the soil-ripping equipment work process / Pelevin L., Gorbatyuk Ie., Zaichenko S., Shalenko V.. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies, 2017. Vol. 6, № 2 (90): Information technology. Industry control systems. pp. 52–60.
2. Classification of trenchless technologies / Rudnev V. K., Suponev V. N., Aleksin V., Koritko J. Collection of scientific works. Kharkiv: HNADU, 2009. Vol.1. pp. 166-171.
3. Kravets S. V. Nechydiuk A. A. Kosiak O. V. Machines for the gasket of underground communications (scientific bases of creation): textbook. Rivne: NUWMNR, 2018. P. 270.
4. Pankiv Z. P. Soils of Ukraine: scientific and methodological aids. Lviv: LNU, 2017. P. 112.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ДОХОДІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Гордієнко Микола Іванович

к.е.н., професор,

завідувач кафедри обліку і оподаткування

Сумський національний аграрний університет

Овсієнко Сергій Олександрович

магістрант, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Сумський національний аграрний університет

Для раціонального ведення звичайної операційної діяльності на рівні сільськогосподарського підприємства в умовах обмеженості ресурсів, важливим фактором стає одержання стабільних доходів з мінімальними витратами і ефективним управлінням активами.

Відповідно до П(С)БО 15 «Дохід», дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу, при умові, що оцінка доходу може бути достовірно визначена [5]. Дохід у Концептуальній основі складання та подання фінансових звітів визначено, як збільшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді надходження або збільшення корисності активів чи зменшення зобов'язань, що веде до збільшення власного капіталу. Вимоги МСБО 18 «Дохід» застосовуються для обліку доходу, який виникає в результаті таких операцій і подій: продаж товарів, надання послуг або використання активів суб'єкта господарювання іншими сторонами, результатом чого є відсотки, роялті та дивіденди [3]. Тобто, МСБО 18 «Дохід» визначає тільки перелік операцій і подій в результаті яких суб'єкт господарювання отримує дохід, але не передбачає класифікацію доходів в системі бухгалтерського обліку.

Дохід відповідно пункту 7 МСБО 18 – це валове надходження економічних вигід протягом періоду, що виникає в ході звичайної діяльності суб'єкта господарювання, коли власний капітал зростає в результаті цього надходження, а не в результаті внесків учасників власного капіталу. Обов'язковою умовою є оцінка доходу за справедливою вартістю компенсації, яка була отримана, або підлягає отриманню.

В свою чергу П(С)БО 15 передбачено класифікувати визнані доходи в бухгалтерському обліку за п'ятьма групами: дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); інші операційні доходи; фінансові доходи; інші доходи. За міжнародними обліковими нормами дохід підприємства включає як дохід від звичайної діяльності, так і прибутки від інших операцій.

З наведеного вище можна зробити висновок, що підхід до визначення терміну «дохід» є неприйнятним у тому випадку, якщо підприємство є збитковим, що призводить до зменшення власного капіталу. Тобто зростання власного капіталу підприємства забезпечує власне не сам дохід, а його частина у вигляді чистого фінансового результату, який залишається у розпорядженні підприємства.

Практика та проведений аналіз наукових досліджень, дають підстави стверджувати, що головною проблемою обліку доходів підприємства, є проблема повноти та своєчасності їх відображення у системі обліку. Дана проблема є надзвичайно складною та законодавчо не врегульованою в Україні, на міжнародному рівні нормативними актами передбачено обов'язковість відображення доходу протягом облікового періоду в якому підприємство отримало економічну вигоду.

Визнання державою важливості місії аграрного виробництва в забезпеченні економічної та продовольчої безпеки, особливо в сучасних умовах господарювання, зобов'язує перегляд загальної мети діяльності сільськогосподарського підприємства. Це зумовлює потребу користувачів в інформації яка стосується не тільки виробничо-фінансової, а і соціальної,

екологічної, біологічної складових результативності сільськогосподарської діяльності. Система обліку доходів сільськогосподарського підприємства вважається ефективною, якщо вона спроможна надати якісну і адекватну інформацію користувачам з метою задоволення потреб управління підприємством, галуззю, державою в цілому.

Принципово нових і радикальних змін зазнали методологічні засади обліку доходів від сільськогосподарської діяльності із введенням в дію з 2007 року П(С)БО 30 «Біологічні активи» [6]. Біологічні активи як засоби виробництва сільськогосподарської продукції, беззаперечно відіграють важливу економічну, соціальну та екологічну роль у забезпеченні розвитку економіки аграрного сектору, а також держави в цілому. Тому розроблення та впровадження даного стандарту, який мав регулювати виключно бухгалтерський облік активів сільського господарства, на нашу думку є актуальним та обґрунтованим. В майбутньому прийняття нових нормативно-правових документів внесли суттєві зміни в бухгалтерський облік виробництва, призвели до виникнення проблем пов'язаних із складністю практичного застосування даних документів. Однією із таких причин є недостатнє наукове дослідження та відсутність практичних тлумачень застосування окремих положень, в тому числі в частині визнання, оцінки та обліку доходу.

Дохід від сільськогосподарської діяльності визнано окремою бухгалтерською категорією. В бухгалтерському обліку запроваджено методику визнання та узагальнення інформації про доходи від сільськогосподарської діяльності базована на вимогах МСФЗ.

Дохід від сільськогосподарської діяльності визначено як надходження економічних вигід в результаті ефективного управління біологічними перетвореннями. Відповідно з вимогами П(С)БО 30 «Біологічні активи» виділяють три складових доходу від сільськогосподарської діяльності: по-перше – дохід від первісного визнання біологічних активів та сільськогосподарської продукції; по-друге – дохід від зміни справедливої вартості біологічних активів; по-третє – дохід від реалізації біологічних активів

та сільськогосподарської продукції, отриманої в результаті біологічних перетворень [4, 6].

Таке розмежування доходів викликало необхідність деталізувати класифікацію доходів сільськогосподарських підприємств визначених П(С)БО 15 «Дохід» з метою об'єктивності облікової інформації для потреб управління, створило низку проблем в практиці та дискусії в наукових та професійних колах. Облікова інформація, представлена на основі даної класифікації, направлена на задоволення потреб зовнішніх користувачів і є обмеженою для задоволення потреб управлінців (власників, керівників).

Проведені дослідження та практичний досвід облікової роботи підтверджує невизначеність організаційно-методичної системи бухгалтерського обліку.

З метою підвищення інформативності обліку, об'єктивності аналізу, ефективності контролю та управління підприємством, потребує наукового обґрунтування доцільність диференціювання доходу та його елементів в обліковій політиці відповідно до потреб інформаційного забезпечення користувачів. Крім того, менеджмент підприємства зацікавлений доходами саме з позиції управління, а також прийняття стратегічних рішень. Тому, простого бухгалтерського відображення доходу і понесених при цьому витрат недостатньо.

Актуальним питанням стає завдання визначення принципів, процедур і методологічних підходів до управління доходами сільськогосподарського підприємства із позицій стратегічного управління.

Список літератури:

1. Гуцайлюк Л.В., Подолянчук О.А. Удосконалення обліку доходів для забезпечення потреб різних користувачів. Облік і фінанси АПК. 2007. №6-7. С. 99-102.

2. Кучеренко Т. Є., Михайловина С. О., Підлубна О. Д., Оляднічук Н. В. Фінансові результати діяльності: облік, порядок формування, удосконалення. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2019.

№5. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2019-5-4931>__(дата звернення: 15.01.2020).

3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 «Дохід» (станом на 01.01.2012 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_025 (дата звернення: 14.12.2019).

4. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів: наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2006 р. №1315 (в редакції від 02.06.2010 р. №302). URL: <http://magazine.faaf.org.ua/metodichni-rekomendacii-z-buhgalterskogo-obliku-biologichnih-aktiviv.html> (дата звернення: 21.11.2019).

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. №290 (в редакції від 09.08.2013 р. № 1242-13). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99> (дата звернення: 02.10.2019).

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»: наказ Міністерства фінансів України від 10.11.2005 р. №790 (в редакції від 05.01.2018 р. №1582-17). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05> (дата звернення: 05.11.2019).

7. Подолянчук О.А. Облік доходів сільськогосподарських підприємств.: автореф. дис....канд. екон. наук : 08.00.09. Київ, 2009. 20 с.

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ АВТОТРАНСПОРТНОГО ПРОФІЛЮ В ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНІЙ ОСВІТІ

Горностаєва Ольга Олександрівна

аспірантка

кафедра креативної педагогіки і інтелектуальної власності

Української інженерно-педагогічної академії

м. Харків, Україна

ORCID 0000-0002-3756-7225

e-mail: olgaeremenko87@gmail.com

На сучасному етапі в Україні триває процес модернізації професійно-технічної освіти, спрямований на розвиток та підвищення компетентності інженерів-педагогів у продовж всієї професійної діяльності. Підготовка та підвищення кваліфікації інженерів-педагогів автотранспортного профілю згідно компетентнісного підходу, спрямована на формування та розвиток компетентностей особистості, необхідних для ефективної професійної діяльності.

Оволодіння базовими основами компетентнісного підходу, який суттєво змінює принципи визначення цілей освіти, відбору змісту освіти, організації освітнього процесу і оцінки освітнього результату, стає нагальною потребою професійної освіти [1].

Наразі існує суперечність між вимогами стратегії модернізації освіти шляхом застосування компетентнісного підходу та недостатньою обізнаністю викладачів з методологією та методикою його впровадження. Не достатньо дослідженою залишаються, зокрема, проблеми розвитку фахових компетентностей інженерів-педагогів автомобільного профілю. Для практичної

роботи із складання освітніх програм підготовки інженерів-педагогів є нагальним широке обговорення та узгодження необхідних компетентностей для педагогів професійно-технічних навчальних закладів та умов їх набуття.

Компетентнісний підхід до підготовки інженерів-педагогів автотранспортного профілю спрямований на підвищення якості їх готовності до професійної діяльності.

Професійна діяльність інженера-педагога включає професійно-інженерну та професійно-педагогічну складові. Відповідно, інженерно-педагогічна компетентність це – інтегративна якість особистості інженера-педагога, що поєднує основні складові компетентностей: інженерну і педагогічну.

Теоретичні засади компетентнісного підходу в освіті обґрунтовані у працях І. Беґа, Б. Гершунського, Р. Гуревича, Е. Зеєра, І. Зимньої, А. Маркової, О. Новікова, О. Пометун, В. Радкевич.

На переконання В. Радкевич, компетентнісний підхід є важливим концептуальним підґрунтям реалізації нової системи принципів визначення цілей професійно-технічної освіти, відбору і структурування змісту навчального матеріалу, організації освітнього процесу й оцінювання освітніх результатів з метою досягнення майбутніми робітниками високого рівня знань, досвіду, обізнаності для здійснення професійної діяльності [3, с. 8].

Компетентнісний підхід передбачає спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетенцій особистості [2, с. 112]. Запровадження компетентнісного підходу у системі професійно-технічної освіти забезпечить наступність і перспективність її змісту та виконання вимог щодо створення передумов формування соціальної, професійної, комунікативної, комп'ютерної та інших видів компетентності інженерів-педагогів.

Одним з головних завдань є формування творчої особистості, а це означає, що затребуваними стають ті компетентнісні якості, які не просто зрощують особистість з високою професійною (спеціалізованою)

компетентністю, але насамперед формують етичне ставлення, активні поведінкові норми, громадянські принципи й цінності.

З позицій компетентнісного підходу рівень освіти визначається здатністю інженера-педагога вирішувати проблеми різної складності на основі наявних знань та досвіду. Інженер-педагог спрямовує свою діяльність на розвиток системного комплексу умінь, смислових орієнтацій, адаптаційних можливостей.

Функції компетентнісного підходу :

- навчальна – спрямовує на оволодіння методикою, технологією, стратегією і тактикою професійної діяльності;

- методологічна – передбачає креативність мислення в отриманні нових знань, переструктурування і моделювання раніше набутих знань для вирішення професійних проблем;

- аналітична – забезпечує формування аналітичних здібностей, інженерних умінь, діагностики та проектування.

Компетенція належить посаді, а компетентність – конкретному інженеру-педагогу (працівникові). Наводимо три можливих варіанти відповідності компетентності й компетенції в професійній діяльності інженера-педагога автотранспорту.

У першому варіанті – компетентність інженера-педагога автотранспорту нижче компетенції. У цьому випадку інженер-педагог (працівник) не може займати певну посаду через відсутність необхідних професійних знань, умінь і навичок в обсязі, що вимагається певною посадою. Даний стан називається професійною (службовою) невідповідністю. Працівник має потребу в професійній додатковій підготовці або підвищенні кваліфікації.

У другому варіанті – компетентність інженера-педагога відповідає компетенції. Такий стан свідчить про повну професійну (службову) відповідність.

У третьому варіанті – компетентність інженера-педагога перевищує компетенцію. Дана ситуація характеризується неможливістю професійної

самореалізації особистості в рамках даної посади. Досягнутий рівень компетентності вимагає надання нової посади та документального оформлення його у вигляді присвоєння відповідного розряду, класу, категорії тощо.

Необхідність впровадження компетентнісного підходу в професійно-технічну освіту зумовлюється націленістю фахової підготовки на успішне працевлаштування інженера-педагога, на його стимулювання до набуття та постійного поглиблення потрібних компетентностей.

Професійна підготовка інженерів-педагогів на сучасному етапі є неможливою без урахування основних положень компетентнісного підходу. Професійна компетентність передбачає здатність приймати рішення і нести відповідальність за їх реалізацію при виконанні функціональних обов'язків. Формування переліку професійних компетентностей на різних рівнях освіти є необхідною умовою підготовки інженерів-педагогів на сучасному етапі. Врахування у повному обсязі педагогічних компетентностей у освітніх програмах та їх формування навчальному процесі буде сприяти підготовці інженерів-педагогів, які здатні до ефективної професійної діяльності на рівні світових стандартів, конкурентоспроможні на ринку праці.

Список літератури:

1. Кравченко Г. Ю. Управління професійним розвитком викладачів закладів вищої освіти на основі компетентнісного підходу / Г. Кравченко / Проблеми та шляхи реалізації компетентнісного підходу в сучасній освіті: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 11-12 квітня 2019р. / редкол. Н.П. Крейдун та ін. – Х.: ФОП Бровін О.В., 2019.- С. 84-86.

2. Пометун О. І. Теорія і практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн /О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : [б-ка з освітньої політики]; під заг. ред. О. В. Овчарук. - К.: К.І.С., 2004. - С. 16-25.

3. Радкевич В. О. Компетентнісний підхід до розроблення державних стандартів професійно-технічної освіти / В. О. Радкевич // Професійно-технічна освіта». — 2012. — № 3. — С. 112

Тематика: Інші професійні науки

РІЗНОВИДИ УЩІЛЬНЕНЬ ПРОТОЧНОЇ ЧАСТИНИ ТА СТЕНДОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНСТРУКЦІЇ ВІДЦЕНТРОВОГО НАСОСУ З САМОВПОРЯДКОВАНИМ РОТОРОМ

Горовий С.О.

Сумський НАУ, кандидат технічних наук,
доцент кафедри охорони праці та фізики СНАУ

Відцентрові насоси відносяться до класу динамічних насосів. Відцентровий насос - це енергетична машина, в якій механічна енергія приводу перетворюється в робочому колесі в гідравлічну енергію рідини [1]. Вони використовуються практично в усіх галузях промисловості та сільського господарства різних країн. Найпоширенішими конструкціями відцентрових насосів загального використання є одноступінчаті консольні агрегати, або одноступінчаті з робочим колесом двохбічного входу. Такі агрегати забезпечують водопостачання питною та технічно чистою водою як великі міста, так і малі селища, чи окремі підприємства, ферми та домогосподарства. Для отримання великих напорів перекачуваної рідини найчастіше застосовують багатоступінчаті насоси, які виконують у вигляді декількох однакових секцій робочих коліс з спіральними відводами послідовно з'єднаними в єдиному корпусі. Ці агрегати широко вживані в системах теплопостачання міст та селищ. Для відкачування дуже забруднених рідин в лініях транспортування стоків та фекальних відходів міських та сільськогосподарських виробництв використовують вільновихорові насоси з різними конфігураціями робочих

коліс. Останнім часом поширилася група насосів загального використання моноблочної компоновки, в якій консольна частина насоса приєднується до фланцу приводного двигуна без використання муфти приводу.

В усіх без винятку конструкціях відцентрових насосів на показники довготривалості їх роботи та на відсутність значних витоків робочої рідини назовні суттєвим чином впливають кінцеві ущільнення [2]. Сальникові ущільнення є найбільш розповсюдженим типом кінцевих ущільнень внаслідок їх досить простого конструктивного виконання та легкого обслуговування. В найбільш розповсюджені варіанті сальникове ущільнення складається з 5 – 6-ти розрізних кілець набивки, які вкладаються в спеціальну камеру корпусу насоса та охоплюють вал. Стиснення набивки здійснюється нажимною втулкою в процесі роботи насоса до отримання крапельного витoku рідини. Сальникові ущільнення не забезпечують абсолютної герметизації вала насоса та вимагають системи відводу витоків чи їх тимчасової локалізації. Торцеві ущільнення забезпечують практично абсолютну герметичність насосного агрегату для дуже великого діапазону робочих параметрів; тому їх широко застосовують в спецнасосах та в усіх випадках, де використання інших типів ущільнень неможливе. Головним недоліком торцевих ущільнюючих вузлів є потреба в суттєвому розбиранні насосного агрегату під час монтажу та демонтажу ущільнення. Цей процес вимагає високої кваліфікації ремонтного персоналу та займає, іноді, достатньо тривалий час.

Найпоширенішим видом внутрішніх ущільнень відцентрових насосів є гладкі шпаринні ущільнення, які дуже технологічні при створенні, прості, надійні та довговитривалі в експлуатації. [3, 4].

Безконтактні ущільнення проточної частини за рахунок гідродинамічних сил можуть виконувати функції внутрішніх опорно-ущільнювальних вузлів відцентрового насоса. Ротор - колесо насоса самовстановлюється в симетричних гладких шпаринних ущільненнях під дією гідродинамічних сил і моментів. [5]. Вал традиційної конструкції перетворюється в тонкий торсіон для передачі тільки крутного моменту від приводу на робоче колесо. Джерелом

робочого середовища для створення перепаду тиску на опорах - ущільненнях є сам насос, оскільки частина рідини під тиском нагнітання подається до вузлів безконтактних ущільнень, а основний потік направляється споживачеві, становлячи корисну подачу робочого колеса. Згідно методики розрахунку елементів проточної частини відцентрового насоса із шпаринними опорами-ущільненнями був створений насос із самовстановлювальним робочим колесом, який пройшов випробування на дослідному стенді [6]. Модернізований дослідний агрегат на базі насоса К 20/30 Китайського насосного заводу мав параметри: подача $Q = 20\text{ м}^3/\text{год}$, напір $H = 30$ м вод. стовпа, частота обертання $n = 2920$ об/хв, споживана потужність $P = 2,5$ кВт. Модернізований агрегат був включений в схему дослідного гідравлічного стенда. В процесі випробувань реєструвалися наступні параметри:

- подача насоса, діапазон вимірів від 0 до $30\text{ м}^3/\text{год}$;
- напір(тиск), діапазон вимірів від 0 до 32 м вод. стовпа;
- частота обертання електродвигуна від 2900 до 2950 об/хв;
- перепад тиску на радіальних щілинних ущільненнях насоса;
- тиск у камерах авторозвантаження вісьових сил.

За допомогою спеціальних токовихорючих датчиків переміщень фіксувалися малі радіальні й вісьові переміщення поверхонь робочого колеса в певних місцях, а саме:

- амплітуда вісьових коливань робочого колеса;
- амплітуда й фаза радіально-кутових коливань робочого колеса.

Витрата рідини в гідравлічній петлі стенда крізь насос вимірялася обладнанням з вимірювального комплексу “Turbo Quant” типу НГ 75/63-135-61A001.

Сигнали з токовихорючих датчиків переміщень оброблялися універсальним приладом “Вібропорт” фірми “Брюль і Кьєр”, а їх форма реєструвалася на екрані електронно - променевого осцилографа С 1- 68. Частота обертання вала електродвигуна й одночасно насоса вимірялася стробоскопічним датчиком приладу “Вібропорт” (точність вимірів 1 об/хв).

Модернізований насосний агрегат легко запускався та дуже швидко виходив на робочий режим. Зміна параметрів “тиск - виток” в діапазоні +/- 20 % від номінального не позначалася на вібро - акустичних характеристиках насоса. Після вимкнення живлення спостерігався короткий вибіг та плавна зупинка відцентрового агрегата. Візуальне спостереження за траєкторіями руху поверхонь шпаринних ущільнень - опор під токовихоровими датчиками переміщень на екрані осцилографа вказувало на “вспливання” та самовстановлення робочого колеса в опорах в процесі роботи насоса. Дослідний насосний агрегат безперервно функціював в складі стенда на протязі семи діб, навіть підвищивши температуру води в гідравлічній петлі стенда з 20⁰С до 60⁰С. Комплекс проведених випробувань модернізованого агрегата підтвердив добру працездатність конструктивної схеми відцентрового насоса з самовстановлювальним робочим колесом.

Список літератури:

1. Михайлов А.А. Лопастные насосы / А.А. Михайлов, В.В. Малюшенко – М.: Машиностроение, 1977. – 192 с.
2. Марцинковский В. А. Бесконтактные уплотнения роторных машин / В.А. Марцинковский - М.: Машиностроение, 1980. - 200 с.
3. Марцинковский В.А. Насосы атомных электростанций. / В.А. Марцинковский, П.Н. Ворона – М.: Энергоатомиздат, 1987. – 256 с.
4. Марцинковский В. А. Вибрации роторов центробежных машин. В 2-ух книгах. / В.А. Марцинковский - Книга 1. Гидродинамика дросселирующих каналов. - Сумы: Изд-во СумДУ , 2002. - 337 с.
5. Горовой С. А. Гидродинамический расчет опорно-уплотнительных узлов центробежного насоса с самоустанавливающимся ротором / С.А. Горовой - Ежемес. межд. научно-техн. и производств. журнал “Химическое и нефтегазовое машиностроение”, М.: МГМУ, 2017 - № 3 - С. 21 - 24.
6. Горовой С. А. Экспериментальные исследования насоса с самоустанавливающимся рабочим колесом / С.А. Горовой - Ежемес. межд.

научно-техн. и производств. журнал “Химическое и нефтегазовое машиностроение”, М.: МПУ, 2019 - № 2 - С. 36 - 40.

Тематика: Державне управління

ВИДИ СУБ'ЄКТІВ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ПРИПИНЕННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Гребенюк Б.О.

аспірант кафедри публічного управління
та менеджменту інноваційної діяльності
ННІ післядипломної освіти
Національного університету біоресурсів
та природокористування України

В результаті аналізу проблематики дослідження стало очевидним, що забезпечити ефективний контроль над корупцією неможливо лише за рахунок вдосконалення законодавчої бази. Складний прояв корупції є сигналом про погану роботу публічних інститутів і системи державного управління. У міжнародному співтоваристві склалося спільне розуміння того, що за виконання і проведення моніторингу антикорупційних законів і заходів повинні відповідати спеціалізовані органи або співробітники, що володіють відповідними повноваженнями, ресурсами і кваліфікацією. Такі спеціалізовані антикорупційні органи або співробітники повинні бути захищені від неправомірного політичного тиску, для цього необхідні механізми забезпечення високого рівня їх структурної, операційної та фінансової автономії.

Законодавство України підрозділяє суб'єктів, які ведуть боротьбу з корупцією, виходячи з особливостей їх компетенції. При цьому виділяються органи: а) що здійснюють заходи щодо запобігання та протидії корупції (Президент України, Верховна Рада України, інші органи державної влади в

межах повноважень, визначених законами та іншими підзаконними нормативно-правовими актами); б) органи, що безпосередньо реалізують заходи з виявлення, припинення та розслідування корупційних правопорушень (спеціально уповноважений орган з питань антикорупційної політики – органи прокуратури, податкової поліції, військової служби правопорядку у Збройних Силах України, у підрозділах внутрішньої безпеки митних органів); в) органи, що беруть участь у попередженні та виявленні, а у встановлених законом випадках – у здійсненні заходів щодо припинення корупційних правопорушень, відновленні порушених прав чи інтересів фізичних та юридичних осіб, інтересів держави, а також в інформаційному і науково-дослідному забезпеченні здійснення заходів щодо запобігання і протидії корупції, у міжнародному співробітництві в цій сфері (уповноважені підрозділи органів державної влади, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від підпорядкованості та форми власності, їх посадові та службові особи, а також громадяни, об'єднання громадян за їх згодою).

До числа таких органів, на наш погляд, слід віднести, зокрема: Національна рада з питань антикорупційної політики, як консультативно-дорадчий орган при Президентові України; міжвідомча робоча група з протидії корупції, створена в Генеральній прокуратурі України відповідно до Положення про координацію діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності та корупції. До складу робочої групи поряд з працівниками відділу з питань запобігання та протидії адміністративним корупційним правопорушенням Генеральної прокуратури України увійшли співробітники центрального апарату Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України та Державної фіскальної служби України.

Також слід виділити Національного бюро з протидії корупції. Завданням Національного бюро є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, вчиненим вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, і становлять загрозу

національній безпеці. Основними принципами діяльності Національного бюро є: а) верховенство права; б) повага і дотримання прав і свобод людини і громадянина; в) законність; г) неупередженість і справедливість; д) незалежність Національного бюро і його працівників; е) підконтрольність і підзвітність суспільству і певним законам державних органів; ж) відкритість для демократичного цивільного контролю; з) політична нейтральність і позапартійність; і) взаємодія з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями. Крім того, до державних органів, спеціально створених для боротьби з організованою злочинністю, належать спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю Служби безпеки України. Згідно із Законом України «Про запобігання корупції» [1] спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції є органи прокуратури, органи внутрішніх справ України, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції.

Отже, в результаті аналізу вищевикладеного, представляється можливим поділити всю систему суб'єктів протидії корупції в Україні на дві групи. Першу групу складають спеціалізовані суб'єкти, які визначають основні напрями державної політики в галузі протидії корупції, забезпечують розробку і прийняття законів, розподіляють функції між органами виконавчої влади, координують їх діяльність, здійснюють і забезпечують ефективну реалізацію державної антикорупційної політики, реалізують попередження посадових і корупційних злочинів, у тому числі: Президент, Парламент, Прем'єр-міністр, уряд, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, судові органи, правоохоронні органи всіх рівнів, органи освіти. До другої групи належать неспеціалізовані суб'єкти, пов'язані зі спеціалізованими суб'єктами єдиними цілями, а також інформаційними, координаційними та правовими зв'язками, у тому числі: комерційні та некомерційні організації з різними формами власності, підприємства та установи, громадські, міжвідомчі та місцеві комісії, Асоціації та фонди; політичні партії і масові громадські

організації, що діють на основі статутів і положень, і мають вертикальну і горизонтальну структури на різних рівнях; ЗМІ; об'єднання і молодіжні формування; Громадські організації та формування, створювані на добровільній основі.

Список літератури:

1. Закон України «Про запобігання корупції» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T14_1700.html

Тематика: Педагогічні науки

**CLINICAL TEACHING OF POSTGRADUATE MEDICAL DENTAL
EDUCATION**

Grizodub V.I.

Kovalenko G.A.

Storojev V.A.

Badalov R.M.

Kharkiv medical academy of postgraduate education

Department of Orthopedic Dentistry 1

Ukraine's accession to united European space requires a significant improvement in the quality of doctors' training according to world standards. The experience of practicing doctors at the clinical bases of the Department of Orthopedic Dentistry 1 Kharkiv medical academy of postgraduate education is interesting and progressive. Doctors master modern technologies and techniques of dental orthopedic care and use their acquired knowledge in practice at the clinical bases. Effective and professional communication of the department staff with doctors enables doctors to be more competitive and promotes their professional and career path, and expands their potential.

Along with the increasing role of vocational training in postgraduate education, the ability of the dentist to understand client-oriented service is an important point. This is caused by the processes and changes that are taking place in society and in medicine, in particular. The legal status of the doctor is changing, the personal responsibility for the performed work is increasing. In addition, the legal literacy and the patient's demand for the quality of the services are increasing. Future professional boundaries are being redone in the light of these changes. There is increasing concern about the ability to support clinical teaching as 'the new environment of health care'. There have always been competing demands between teaching and clinical work.[1]

Moreover medical experts have a sufficient amount of knowledge and procedural skills which are used to collect and interpret data, make appropriate clinical decisions and carry out therapeutic and diagnostic procedures. In many instances the benefit of the expertise residing in the experienced clinician can be transmitted effectively to the patient only through others' work.

All roles the competent practitioner must fulfill to meet future societal needs, must be inculcated into all levels of medical education. These roles are: medical expert, communicator, health advocate, manager, scientist and professional. Clinical teaching must adapt to the realities of clinical practice in the 21st century.

Specialists need to be able to prioritize, to work effectively as part of the health care team, to be able to use resources, including modern technology, and manage time effectively. Doctors generally function as managers of individual patient care but have recently appropriate increasing managerial responsibilities within the health care system.

Nowadays, we are seeing a shift in financial relationships between doctors and administration of public health institutions. The concept of "financial plan" is gradually disappearing. More and more often lease contracts have to be signed between doctors and employers. The dentist himself must take care of the number of his patients, that provides the necessary funds and the ability to pay rent and purchase the necessary dental equipment and materials. Today every dentist needs to learn how to run their own mini-business, but not always he has enough knowledge. [2]

Recently many seminars, courses, business training have appeared on this wave. Unfortunately, their cost is sometimes quite high, and the information component is extremely low. Practical classes at the clinical bases of our department give doctors the opportunity to understand many nuances of clientele and organization of the algorithm of services provided. The clinical bases of our department demonstrate their own commitment to education and then establish a positive educational environment for all. They can enable residents to be head of educational skills and experience through teaching students. The most important thing, that clinicians are able to teach in a manner which recognizes the educational demands of different groups in the different clinical situation.

The clinical teacher as professional has to deliver high quality care, demonstrate appropriate personal and interpersonal behavior and practice medicine in an ethically responsible way. The important thing for trainees is that their clinical teachers act professionally, are seen to act professionally and ensure that their educational charges follow their good example.

In addition to professional development, every dentist must understand what factors are the most important and significant for the promotion of services in the dental market.

These are factors such as: availability of nearby housing estate, large shopping centers and industrial enterprises; location of the dental institution; availability of other dental institutions in the area (level of competition); liveliness of pedestrian traffic near the dental office; proximity of the dental institution to public transport stops; range of services; wide range of dental services according to the income level of the population served; availability of new materials, technologies and services; presence of traditional technologies; pricing strategy (reasonable prices); solvency of the population; promotion of services; mode of operation; dental office image: signage, exterior and interior design; material and technical equipment of the dental institution; quality of work and warranty time; medical ethics and deontology; setting clinical goals; development of a trademark; way of advertisement; choice of

advertising time; choice of the consumer of services; determination of success / failure.[3]

Today, when we are living and working in conditions of high competition, high levels of dental technology, high dental literacy and high patients demands, a serious approach to the sale of quality professional dental services is necessary. Practical classes at the clinical bases of the Department of Orthopedic Dentistry 1 Kharkiv medical academy of postgraduate education contribute not only to improve the professional skills of dentists, but also help them to master the basics of marketing in dental practice. It is very well place for establishment a context or climate in which education can flourish.

Literature:

1.Higher Education Law, Regulation No. 93(Закон про вищу освіту, Положення №93)

2.<https://aboutmarketing.info/osnovy-marketynhu/osnovni-metody-prosuvannya-tovaru-na-rynok/>

3.<http://vlp.com.ua/files/84.pdf>

Тематика: Інші професійні науки

ЕЛЕМЕНТИ ПЛАТЕСУ В КОМПЛЕКСНІЙ ФІЗИЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ ЖІНОК ІЗ ВЕРТЕБРОГЕННОЮ ПАТОЛОГІЄЮ ШИЙНОГО ВІДДІЛУ

Гринкевич Н.О.

студентка-магістрантка кафедри фізичної терапії та ерготерапії,
Національний університет фізичного виховання і спорту України

Актуальність. Сучасна парадигма оздоровчої рухової активності передбачає формування здоров'я особи шляхом її залучення до здорового способу життя, що сприяє покращенню якості життя людей, забезпечує

гармонійний розвиток особистості та є найбільш дієвим фактором у справі профілактики захворювань [1; с. 17].

Збереження і зміцнення фізичного здоров'я жінок першого періоду зрілого віку є одним із найбільш важливих завдань галузі фізичної культури і спорту як передумови подолання демографічної кризи. Проте, не зважаючи на вік розквіту психічних і фізичних можливостей організму, вже у першому зрілому віці у жінок починається зниження показників фізичного стану, зумовлене малорухливим способом життя [2; с. 128]. Утім, погіршення показників фізичного стану у жінок першого періоду зрілого віку носить зворотній, функціональний характер і призупинити цей процес та відновити фізичну роботоздатність можливо шляхом оптимізації їх рухового режиму [5; с. 101].

Фізичні вправи вже на ранніх стадіях існування людини використовувалися в профілактичних цілях для лікування різних захворювань і в даний час, будучи одним з ефективних засобів підвищення захисно-компенсаторних реакцій організму, широко використовуються в реабілітації хворих на різні захворювання, в тому числі при патології хребта. За даними експертів Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), практично в усьому світі дегенеративно-дистрофічні захворювання хребта досягають масштабів пандемії, що є серйозною медичною та соціально-економічною проблемою (В. Поворознюк, 2009) [4; с. 77]. Згідно даних медичної статистики близько 80% населення планети страждало остеохондрозом хребта, при цьому у 50% з них виявляється патологія в шийному відділі [6; с. 68].

В останні роки немедикаментозні методи все ширше використовуються при лікуванні дистрофічних захворювань хребта і їх рефлекторних проявів. Реабілітація хворих із остеохондрозом шийного відділу хребта є нагальною проблемою, оскільки жоден із відомих методів відновлювального лікування наразі не дозволяє досягти стійкого терапевтичного ефекту. На сучасному етапі відбувається активне впровадження інноваційних технологій у практику фізкультурно-оздоровчої діяльності з метою досягнення та підтримки

оптимального фізичного стану людини згідно з її мотивацією та індивідуальними особливостями. У той же самий час все частіше стали застосовуватися комбінації засобів і методів фізичної реабілітації та оздоровчого фітнесу для інтенсифікації відновного процесу та якнайшвидшого повернення до трудової діяльності. Таким чином, вважається актуальним розробка програми фізичної реабілітації жінок із вертеброгенною патологією шийного відділу із застосуванням елементів Пілатесу.

Мета роботи: науково обґрунтувати, розробити та довести ефективність програми фізичної реабілітації жінок з вертеброгенною патологією шийного відділу хребта із застосуванням засобів Пілатесу.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури, педагогічні методи дослідження (спостереження, педагогічний експеримент), медико-біологічні методи дослідження (шкала Neck Disability Index, адаптаційний потенціал, проба Штанге, проба Генчі, вимірювання ромба Мошкова), методи математичної статистики.

Результати дослідження та їх обговорення. Дослідження проводилося на базі фітнес клубу «Атлетико» м. Києва. Дослідження проводилося за участю 24 обстежуваних з вертеброгенною патологією шийного відділу в стадії неповної та повної ремісії. Обстежувані були розділені на 2 групи - 1 група основна (ОГ) (12 з вертеброгенною патологією шийного відділу) - до і після застосування розробленої програми комплексної фізичної реабілітації. 2-а група контрольна (КГ) (12 пацієнтів) - до і після курсу реабілітації за програмою фітнес клубу.

Нами було виділено 3 періоди фізичної реабілітації, що відрізняються режимами рухової активності, спрямованістю і засобами фізичної реабілітації. Н.Ю. Куланіною [2; с. 128] в 2013 році були запропоновані наступні назви періодів фізичної реабілітації: перший період – адаптаційний, другий період – функціональний період та третій – підтримувальний.

Адаптаційний період тривав 1,5 місяці. В даний час застосовувалися: терапевтичні вправи з елементами Пілатесу; лікувальний масаж з елементами

постізометричної релаксації. Руховий режим - щадний. Методи проведення занять - малогуповий і груповий.

Функціональний період тривав 2 місяці. В даний час застосовувалися: коригувальна гімнастика з елементами Пілатесу (в підготовчій та заключній частині заняття); гідрокінезотерапія з елементами аквафітнесу. Руховий режим - щадно-тренуючий. Метод проведення занять - індивідуальний і груповий.

Підтримувальний період тривав 2 місяці. В даний час застосовувалися: фітбол-тренування; заняття в тренажерній залі. Руховий режим - щадно-тренуючий. Метод проведення занять - індивідуальний і груповий.

Визначення індексу порушення життєдіяльності з використанням опитувальника NDI (Neck Disability Index за H.Vernon, J. Mior) показало, що по всіх положеннях даної шкали: інтенсивність болю; самообслуговування; підняття важких предметів; читання; головний біль; концентрація уваги; робота; водіння; сон; відпочинок, середня сума балів була в основній групі (ОГ) $9 \pm 0,45$ балів, у контрольній групі (КГ) була $12 \pm 0,6$ балів. По закінченню експерименту в обох групах відзначалося зменшення адаптаційного потенціалу. Так, в ОГ підсумковий показник зменшився до $2,44 \pm 0,07$ ум.од., що відповідає середньому рівню напруження, в КГ він також зменшився до $2,5 \pm 0,08$ ум.од., що також є показником середнього рівня напруження. Відмінності між групами статистично недостовірні ($p > 0,05$).

Виявлена достовірна різниця між показниками проб із затримкою дихання ($p < 0,05$). При цьому показники проби Штанге і проби Генчі у хворих осіб наблизилися до норми і становили, відповідно, $45,8 \pm 0,6$ с і $35,4 \pm 0,5$ с в ОГ і $42,1 \pm 0,65$ с і $33,3 \pm 0,52$.

При оцінці ромба Мошкова вдалося встановити, що перші незначні зміни фіксувалися вже після першого курсу лікування. Результати лікування в основній і контрольній групах залежали від повноти виконання вправ хворими, систематичності занять, бажання лікуватися.

Обстеження хворих до лікування переконало, що досліджувана і контрольна групи до лікування були повністю порівняльними. Так, висота

плечової антропометричні точки до неопорної поверхні в ОГ склала 125,5 см, в КГ 110,5 см, зліва відповідно в ОГ 124,2 см, в КГ 108,1 см.

Висота тазо-гребеневої антропометричні точки до неопорної поверхні в ОГ склала 84,3 см, в КГ - 81,8 см, зліва відповідно в ОГ - 83,7 см, в КГ - 81,1 см.

Таким чином, Відновлення фізичного стану жінок працездатного віку з дегенеративно-дистрофічними захворюваннями хребта наряду з пролонгацією стадії ремісії - є одними з найважливіших завдань сучасної відновної медицини. В даному випадку застосування засобів фізичної реабілітації не вимагає особливих умов або матеріальних витрат, воно виправдане економічно і дозволяє усунути больовий синдром, який в гострому і підгострому періоді знімається при використанні лікарських препаратів.

Висновки. Аналіз науково-методичної літератури показав, що в останні роки в комплексній терапії та профілактиці загострень остеохондрозу все більшого значення набувають немедикаментозні методи лікування традиційної та нетрадиційної медицини. Нами була розроблена програма фізичної реабілітації, що включала такі періоди фізичної реабілітації: перший період – адаптаційний, другий період – функціональний період та третій – підтримувальний. Ефективність розробленої програми фізичної реабілітації для жінок з остеохондрозом шийного відділу хребта із застосуванням засобів оздоровчого фітнесу підтверджена у: зниженні рівня больових відчуттів за результатами шкали NDI, покращенні адаптаційних резервів організму та функціонального стану респіраторної системи за даними проб Штанге та Генчі та покращенні показників постави обстежуваних за результатами аналізу показників ромба Мошкова.

Список літератури:

1. Дутчак М. В. Теоретичне обґрунтування кваліфікаційної характеристики фітнес-тренера / М. В. Дутчак, М. М. Василенко // Педагогіка, психологія і медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2013. – № 2. – С. 17-21.

2. Куланина Н.Ю. Оздоровительная физическая культура при остеохондрозе шейного отдела позвоночника в условиях фитнес клуба / Н.Ю. Куланина // Материалы II Всероссийской научно-практической конференции с международным участием «Лечебная физическая культура: достижения и перспективы развития» (27-28 мая 2013г.) // Под общей редакцией Ивановой Н.Л., Козыревой О.В. – М.: ФГБОУ ВПО «РГУФКСМиТ», 2013. – с. 126 – 128.

3. Москаленко Н. В. Науково-теоретичні основи інноваційних технологій у фізичному вихованні / Н. В. Москаленко // Спортивний вісник Придніпров'я, 2015. – № 2. – С. 124–128.

4. Поворознюк В.В. Боль в нижней части спины / В. В. Поворознюк // Medix. Anti – aging. – 2009. – №03. – С. 68 – 78

5. Сологубова С. В. Вплив індивідуальних програм на фізичний стан жінок першого періоду зрілого віку / Сологубова С. В. // Фізичне виховання та спорт у контексті державної програми розвитку фізичної культури в Україні: досвід, проблеми, перспективи: Житомир, 2015. – С. 100-104.

6. Borges J. Pilates exercises improve low back pain and quality of life in patients with HTLV-1 virus: A randomized crossover clinical trial / J. Borges et al. //Journal of bodywork and movement therapies. – 2014. – Т. 18. – №. 1. – С. 68-74.

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ СТРАХІВ НА САМОЕФЕКТИВНІСТЬ ОСОБИ У РАНЬОМУ ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Гринчук О.І.

Луців С.І.

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя
Стефаника»

Доцент, кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціальної
психології та психології розвитку,

Магістр ОП «Психологія»

+0937797230, grynchuk0578@gmail.com

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку нашої держави та її входження до світового співтовариства важливим завданням є вироблення активної, впевненої у своїх можливостях особистості, яка здатна швидко адаптуватися до нових соціально-економічних умов, а також долати перешкоди, пов'язані з різними соціальними страхами, та їх впливом на самоефективність особистості.

Як відомо, самоефективність особистості формується впродовж життя, саме вона дає людині можливість змінюватися згідно власного бачення себе як особистості та адаптивно функціонувати у суспільстві. Сензитивним періодом становлення самоефективності особи є період ранньої юності, який характеризується активним розвитком розумових здібностей, особистісним самовизначенням та інтенсивною оцінкою власних здібностей, що, в свою чергу, призводить до успіху в різних сферах життєдіяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. Феномен самоефективності науково обґрунтовується у працях як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників,

зокрема: здатність до самоефективності досліджується у контексті ефективного функціонування особистості в соціумі (Ф.Зімбардо, Д.Майерс, Дж.Равен); як психічне утворення, пов'язане з самоповагою (Дж.Лейн, Дж.Пітч), як почуття впевненості в собі та соціально-психологічна адаптація (М.Йерусалем, В.Міттаг).

До проблеми дослідження соціального страху особистості звертались чимало науковців в галузі психології. Зокрема, вивченням страху у юнаків займалися такі науковці як: С. М. Ольховецький, К.М.Гуревич, Д. Цилльманн, К.Ізард; вивченням впливу медіа на рівень тривожності дітей юнацького віку: В.Щербатий, А.Прихожан, А.Бандура, Л.Берковитц, К.Хорні, Д.В.Ольшанський та інші.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «самоефективність» науковців трактують по-різному, а саме: як відчуття власної ефективності та компетентності людини у своїй справі, а також вміння людей аналізувати свої здібності та вибудовувати поведінку, яка б відповідала спеціальній задачі або ситуації (А. Бандура) [9]; як когнітивний предикатор мотивації досягнення (Т.О. Гордєєва) [4]; як оціночний компонент ставлення особистості до самої себе (С.Р.Пантелєєва) [5].

Самоефективність, як соціально-психологічне явище утворюють декілька компонентів: пізнавальний, поведінковий та емоційний, кожен з яких має певні особливості.

Також, дослідники виділяють різні види самоефективності, а саме: індивідуальну, колективну, специфічну та загальну (А. Бандура); самоефективність у діяльності й у спілкуванні (Дж. Маддукс і М. Шеєр).

Вчені К. Петридес та Е. Фернхем пропонують розглядати емоційну самоефективність, як впевненість індивіда в тому, що вона володіє емоційною підтримкою [1, с. 58-59].

Значний внесок у вивчення поняття самоефективності особистості здійснено українським науковцем І.Д. Бехом, який наголошує на головній ролі дорослого у вихованні самоефективної особистості в ранній юності. Він

зауважив, що дуже важливо зміцнювати потребу старшокласника удосконалювати себе, систематично і послідовно прямуючи до поставленої цілі [3, с. 113].

Дослідженнями А. Бандури, В.Лук'яненко було встановлено, що юнаки у яких переважає високий рівень самоефективності проявляють успішність в різних видах діяльності [7]; знижується вірогідність залежності молодшої людини від негативного тиску однолітків, що сприяє відкритому спілкуванню з батьками, викладачами [2; 7].

Також, особи, які усвідомлюють власну самоефективність, приділяють більше зусиль для виконання важких завдань, аніж люди, які мають серйозні сумніви щодо власних можливостей [8].

Особистість, в період ранньої юності, піддається впливу багатьох формуючих чинників, тому важливим завданням є якомога краще захистити молоду людину від впливу негативних чинників, особливо, найбільш поширених в цей період – соціальних страхів. Адже саме в юнацькому віці значно розширюються межі соціальної діяльності особи, що сприяє формуванню та закріпленню соціальних страхів у психіці юнаків.

Соціальний страх негативно впливає на такі складові особи я: образ власного “Я”, світогляду, профорієнтація, соціальна компетентність. Він також знижує і перешкоджає формуванню соціальних контактів, формуванню саморозуміння та самоефективності осіб ранньої юності, перешкоджає прийняттю важливих життєвих рішень; під впливом соціального страху може виникати мотивація уникнення невдач або ж надмірне бажання досягти успіху.

З поміж всього переліку соціальних страхів, які спостерігаються в осіб раннього юнацького віку, виділяють вісім найголовніших різновидів, що утворюють чотири пари страхів. До них належать: боязнь керівництва й підпорядкування, боязнь успіху та невдачі, боязнь близьких соціальних контактів та боязнь оцінок [6].

Здійснене нами емпіричне дослідження 40 учнів старшої школи засвідчило, що у більшості досліджуваних присутні в значній інтенсивності

(більше 7 балів з 10-ти можливих) такі соціальні страхи: 73,3% юнаків бояться змін в особистому житті, у 80% є боязнь брати на себе відповідальність, у 60% – боязнь перед майбутнім, 90% – боязнь успіху та невдач, у 57% переважає боязнь оцінок, у 100% виявлена боязнь близьких соціальних контактів.

Також, нами досліджено рівень соціальної тривожності дітей раннього юнацького віку. Встановлено, що у 60% переважає високий рівень соціальної тривожності, у 26,6% спостерігається підвищений рівень тривожності, і лише у 13,3% досліджуваних переважав рівень соціальної тривожності в межах норми.

Аналіз думок юнаків щодо прийняття ними відповідальних рішень засвідчив, що 43,3% негативно ставляться до прийняття самостійних рішень, 36,3% досліджуваних намагаються уникнути відповідальності, і тільки 20% люблять бути відповідальними і позитивно до цього ставляться.

Проаналізувавши ставлення опитаних до критики, нами було виявлено, що на запитання: «Як ви ставитесь до звинувачень на свою адресу», більшість підлітків (76,6%) обрали варіант «Не можу вислухати докори співрозмовника до кінця», 13,3% цілком спокійно можуть вислухати звинувачення, а 10% підлітків реагують – агресивно.

Також результати анкетування, показали, що у в 100% досліджуваних присутні ті чи інші соціальні страхи. Перші позиції за інтенсивністю вираженості посідають боязнь завести розмову із незнайомими людьми, боязнь бути в центрі уваги та брати на себе відповідальність. Середній рівень вираження отримала боязнь підлітками критики та осуду.

Крім того, вивчення самоефективності осіб раннього юнацького віку, виявило, що у 83% переважає низький рівень самоефективності, і лише 7% досліджуваних притаманний рівень самоефективності в межах норми.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Таким чином,можемо стверджувати, що соціальні страхи негативно впливають на особистість у ранньому юнацькому віці: образ власного “Я”, світогляд, соціальну компетентність. Вони знижують і перешкоджають встановленню

соціальних контактів, формуванню саморозуміння та самоефективності осіб ранньої юності, перешкоджають прийняттю важливих життєвих рішень.

Перспектива дослідження даної проблематики полягає у вивченні особливостей впливу соціальних страхів на самореалізацію особистості в ранній юності; вивченні гендерних особливостей впливу соціальних страхів в період ранньої юності.

Список літератури:

1. Андреева И.Н. Азбука эмоционального интеллекта / И.Н. Андреева. // СПб : БХВ-Петербург / 2012. // 288 с.
2. Бандура А. Теория социального научения / Альберт Бандура.// СПб. : Евразия, 2000. 320 с.
3. Бех И. Д. Виховання особистості: Підручник / Іван Дмитрович Бех.// К. : Либідь, 2008. // 848 с.
4. Гордеева Т.О. Психология мотивации достижения. / М.: Смысл; Академия, 2006. // 336 с.
5. Кацера А.А. Основные направления и подходы в исследовании самоотношения как личностного образования. [Электронный ресурс]. Режим доступа до статті: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/vdu/B/2008_2/texts/08kaojou.pdf.
6. Лемешук В. Динаміка соціальних страхів сучасних юнаків / В. Лемешук. К, 2007. // 206 с.
7. Лук'яненко В. В. Психологічні особливості становлення здатності до самоефективності в юнацькому віці : дис. ... доктора психол. наук : 19.00.07 / Валентина Володимирівна Лук'яненко. / Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. // К., 2011. // 269 с.
8. Майерс Д.Дж. Социальная психология: интенсив. курс. / 3-е междунар. изд.// СПб.: Прайм-Еврознак: Нева; М.: ОЛМа-Пресс, 2000. // 510 с.
9. Фрейджер Р., Фейдимен Дж. Личность: теории, эксперименты, упражнения, СПб, изд. Прайм-Еврознак, 2002. // 865 с.

ТВОРЧА ДИПЛОМНА РОБОТА ВИД КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Грицак Людмила Іванівна

Професійно-технічне училище № 26 м. Кременчука Полтавської області,
майстер виробничого навчання

Творчий розвиток індивідуальних здібностей є невід'ємною складовою у роботі з учнями. Для цього необхідно системно й послідовно розкривати природні здібності учнів, доповнювати й збагачувати їх, використовувати різні прийоми, методи та нестандартні підходи в розвитку мислення.

Робота з майбутніми фахівцями потребує якісних нововведень. В нашому навчальному закладі це використання творчих дипломних робіт, які відбивають рівень теоретичних знань і практичних навичок випускника, його здатність до професійної діяльності в умовах сучасного виробництва.

Завершальним етапом навчального процесу є державна кваліфікаційна атестація яка проводиться державною кваліфікаційною комісією з метою визначення рівня кваліфікації та підготовки випускників до самостійної роботи з обраної професії чи спеціальності, вміння орієнтуватися в різних виробничих ситуаціях.

Державна кваліфікаційна атестація включає:

1. кваліфікаційну пробну роботу;
2. дипломну роботу (або творчу роботу, що її замінює).

Творча дипломна робота – це вид роботи, при виконанні якої учень (декілька учнів) систематизує та поглиблює теоретичні і практичні знання з обраної професії конкретного рівня кваліфікації, удосконалює або набуває досвіду самостійної творчої роботи, розвиває навички самоосвіти.

Виконання дипломних творчих робіт сприяє кращому опануванню учнями матеріалу, набуттю навичок аналітичного мислення під час вивчення досвіду роботи підприємств, самостійності у роботі зі спеціальною літературою, логічності у побудові висновків та пропозицій. Саме творча робота розвиває креативне мислення майбутнього фахівця та зорієнтована на практичний результат.

До того ж це ефективний спосіб поповнення комплексно-методичного забезпечення та матеріально-технічної бази навчального закладу з окремих професій необхідним устаткуванням, навчально-наочними посібниками, діючими моделями, тренажерами, макетами тощо.

У процесі виконання творчої дипломної роботи виділяють такі етапи:

- вибір і обґрунтування теми разом з керівником творчої роботи,
- отримання завдання на дипломну творчу роботу,
- складання разом з керівником роботи календарного графіку з вказівкою строку завершення окремих етапів,
- формування учнем інформаційної бази для виконання роботи,
- вивчення й систематизація зібраних матеріалів,
- уточнення окремих питань у консультанта й керівника дипломної творчої роботи,
- подання тексту роботи на перевірку керівнику по мірі написання окремих розділів, за графіком,
- письмовий виклад результатів дослідження й формулювання висновків,
- виконання практичної творчої роботи,
- подання творчої роботи на рецензування,
- доопрацювання творчої роботи відповідно до рекомендацій (зауважень) рецензента,
- підготовка до захисту творчої роботи,
- захист творчої роботи.

Важливим підготовчим етапом виконання творчих робіт є складання обґрунтованої тематики таким чином, щоб було встановлено взаємозв'язок між професіями, а учні при їх виконанні могли продемонструвати свій професійний рівень за всіма напрямками.

Структура творчої дипломної роботи включає:

1. пояснювальну записку;
2. результат виконання технологічної частини завдання.

В результаті виконання технологічної частини завдання до творчої дипломної роботи передбачалось здійснення такої роботи :

1. Створення стенду зі схематичним відображенням обраної теми.
2. Складання звіту про виконання творчої роботи.

Виконання такої роботи потребує великого проміжку часу і має бути рівномірно розподілено впродовж усього терміну навчання, тому учням було запропоновано поетапне виконання творчих дипломних робіт. Виконавши певний етап своєї роботи, учень переходив до наступного, оцінивши результат попереднього етапу. Також це дало змогу педагогу-консультанту здійснювати поетапний контроль за ходом виконання творчої роботи та підготовки учнів до державної кваліфікаційної атестації.

Оцінювання виконаних учнями творчих робіт проводиться поетапно відповідно до розроблених критеріїв оцінювання:

- Визначення актуальності обраного матеріалу
- Відповідність схематичного матеріалу
- Змістовність схематичного матеріалу
- Послідовне та розміщення матеріалу на стенді
- Визначення практичної значимості створеного стенду
- Естетичне оформлення схематичного матеріалу
- Робота з офісною технікою

Під час захисту творчих робіт враховується: оцінка рецензента, рівень знань учнів в межах досліджуваної теми, творчий підхід до виконаної роботи, , відповіді на додаткові запитання

Але, в той же час, під час організації роботи учнів над виконанням творчих робіт виникають проблеми:

1. не з всіх інтегрованих професій можна підібрати наскрізну тематику творчих дипломних робіт;
2. виконання натуральних зразків як форми творчої роботи часто вимагає значних матеріальних витрат;
3. значно збільшується обсяг часу на консультування виконання творчих дипломних робіт;
4. різноманітність творчих дипломних робіт не дозволяє сформулювати єдині універсальні вимоги до їх виконання.

У той же час, виконання дипломної роботи – головний етап у самостійній роботі учнів на конкретному або завершальному етапі навчання. Її рівень і якість – основний показник спільної педагогічної та навчальної діяльності.

**СТВОРЕННЯ І ВПРОВАДЖЕННЯ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС СИЛАБУСІВ
ДИСЦИПЛІН, ЩО ВИКЛАДАЮТЬСЯ НА КАФЕДРІ АНАЛІТИЧНОЇ
ХІМІЇ НФаУ**

Гриценко І.С.

Жукова Т.В.

Колісник С.В.

Петухова І.Ю.

Кизим О.Г.

Колісник Ю.С.

Алтухов О.О.

Кафедра аналітичної хімії

Національного фармацевтичного університету,

м. Харків, Україна

Основне завдання вищої освіти – забезпечити найвищий рівень якості підготовки здобувачів, як передумову їхньої конкурентоспроможності на ринку праці. Однією із складових підвищення рівня якості підготовки є доступність контенту освітньої програми, її структурованість і зрозумілість, вдосконалення вмісту дисципліни та впровадження новітніх технологій навчання.

Опис освітньої програми (ОП) в контексті нових стандартів вищої освіти передбачає створення відповідного профілю ОП (Рашкевич Ю.М., 2017).

Структура профілю освітньої програми містить ціль навчальної програми; характеристику предметної області; стиль викладання із зазначенням підходів, методів та технологій навчання, а також способів оцінювання; загальні та спеціальні програмні компетентності. Також обов'язково зазначені програмні результати навчання як сукупність знань, умінь, навичок та інших компетентностей, набутих в процесі навчання, які можна ідентифікувати,

кількісно оцінити та виміряти. В його межах створюється відповідний методичний супровід, який становить комплекс навчально-методичних матеріалів. Він включає типову програму, робочу програму, силабуси кожної нормативної та вибіркової дисципліни та матеріали для самостійної роботи.

Кафедра аналітичної хімії Національного фармацевтичного університету створила навчально-методичний комплекс дисциплін (НМКД), що викладаються в рамках затвердженої освітньої програми на 1,2 курсах на кафедрі в межах другого магістерського рівня вищої освіти. При цьому враховано, що другий магістерський рівень вищої освіти відповідає сьомому кваліфікаційному рівню і передбачає здобуття особою поглиблених знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю та, відповідно, за дисципліною, що вивчається в межах освітньої програми; загальних засад методології професійної діяльності та компетентностей, достатніх для виконання завдань професійного характеру.

В межах комунікації між суб'єктами освітньої діяльності, академічної мобільності, зрозумілості для здобувача вищої освіти, в НФаУ запроваджено розміщення та використання силабусів дисциплін, що вивчаються в рамках освітніх програм.

Професорсько-викладацьким складом кафедри аналітичної хімії НФаУ створені силабуси нормативних дисциплін «Аналітична хімія», «Аналітична хімія та інструментальні методи аналізу» та вибіркового дисциплін «Техніка лабораторних робіт» для кожної спеціальності (226 Фармація, промислова фармація; 224 Технології медичної діагностики та лікування), освітньої програми (Фармація, Фармація для іноземних студентів, Лабораторна діагностика) та форми навчання (денна, заочна).

Силабус включає ряд відомостей, необхідних для кращої комунікації між викладачем та здобувачем вищої освіти, зокрема назву і адресу закладу та підрозділу, інформацію про викладачів та їхні електронні адреси, розклад проведення поточних та передекзаменаційних консультацій. Зазначені також мета, осяг, формат, пререквізити дисципліни, що вивчається, її коротка

анотація, програмні результати навчання, технічне та програмне забезпечення, система оцінювання та вимоги.

Вагома частина силабусу включає схему навчальної дисципліни, зокрема календарні плани лекцій, лабораторних та практичних занять і семінарів. В силабусах зазначаються літературні джерела і матеріали навчально-методичного комплексу, розміщеного на платформі освітнього порталу НФаУ pharmel.

В рамках створення електронних освітніх ресурсів, кафедрою розроблений, сертифікований і розміщений на навчальному порталі Центру дистанційних технологій навчання дистанційний курс «Аналітична хімія».

Враховуючи обсяги самостійної роботи по кожній із дисциплін (від 1/3 до 2/3 загальної кількості годин) здобувач вищої освіти має змогу:

- ознайомитись з дисципліною, вивчати, повторювати матеріали дисципліни,

- готуватися до аудиторних занять (лекцій, лабораторних, практичних, семінарських занять), опрацювавши тексти та описи відповідного матеріалу і відповівши на питання для самопідготовки,

- проходити тестування за темами, блоками, поточними та підсумковими модулями, розділами дисципліни українською, російською, англійською мовами

як в режимі ознайомлення, повторення, так і в режимі контролю, використовуючи «Матеріали для самостійної роботи» відповідної дисципліни за допомогою смартфонів або планшетів в рамках академічної мобільності.

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Гулакова Світлана Анатоліївна

викладач-методист

Маріупольський професійний

Машинобудівний ліцей

Донецької обл.

Важливою є проблема організації самоосвіти педагога, формування технологій неперервного навчання, пошук оптимальних методів та форм організації підвищення кваліфікації.

Сучасному педагогу необхідні гнучкість і нестандартність мислення, вміння адаптуватися до швидких змін умов життя. А це можливо лише за умови високого рівня професійної компетентності, наявності розвинених професійних здібностей.

Неперервна професійна освіта – це процес, спрямований на всебічний розвиток особистості, на систематичне поповнення знань, пов'язаних із розвитком освітнього процесу, в ході якого удосконалюється професійна компетентність та збагачуються духовні потреби людини. Неперервну освіту викладача необхідно розглядати як діяльність, спрямовану на вирішення актуальних завдань педагогічного і соціокультурного характеру та здобуття освіти більш високого рівня; здатність до постійного саморозвитку і самонавчання в контексті перспективних напрямків.

Найважливішою умовою реалізації завдань неперервної освіти є організація навчально-виховного процесу на основі діалогового підходу, який ми розуміємо як сукупність методів, форм і засобів навчання й виховання, що сприяють усвідомленню учнями поліфонічності й багатогранності світу,

відносності істин, своїх інтересів і цінностей та їх узгодженню з потребами, настановами інших.

Основна мета неперервної освіти полягає у формуванні особистості, вільної від негативних етнокультурних стереотипів, що володіє розвинутих почуттям розуміння інших культур і поваги до них, що вміє жити в мирі й злагоді з людьми будь-яких національностей і віросповідань, а отже, є готовою до творчої життєдіяльності в полікультурному соціумі. Неперервна освіта стає необхідною умовою розвитку і успішного функціонування людства. Феномен неперервної освіти, безперечно є породженням сучасної цивілізації.

У педагогіці виділяють три головні аспекти змісту безперервної освіти:

а) традиційний, коли в безперервній освіті бачать професійну освіту дорослих, потреба в якому викликана необхідністю компенсацією знань і умінь, недоотриманих в ході навчання, як своєрідна відповідь на технологічний прогрес, що поставив працю людини в стан функціональної безграмотності

б) явище освіти як довічний процес ("вчитися все життя") віддаючи перевагу педагогічно організованим формальним структурам (гуртки, курси, засоби масової інформації, і т. п.);

в) третій підхід - ідею довічної освіти "пропускає" через потреби особистості, прагнення якої до постійного пізнання себе і навколишнього світу стає її цінністю ("освіта через усе життя").

Сучасна неперервна освіта має діяти як єдиний комплекс на основі субординарії всіх ланок освіти, взаємозв'язку та координації її установ, що постійно розвивається і надає кожній людині можливість підключитися до освітнього процесу на будь-якому етапі її життя.

До функцій неперервної освіти умовно відносять:

- компенсуючі – заповнення прогалів у базовій освіті;
- адаптивні – оперативна підготовка й перепідготовка в умовах мінливої виробничої і соціальної ситуації;
- розвивальні – задоволення духовних запитів особистості, потреб творчого зростання.

Підвищення кваліфікації педагога – це передусім є і головним чином процес його поступового зростання як особистості і як професіонала, процес, який забезпечує якісне формування професійної компетентності, яка в свою чергу, реалізується під час його практичної діяльності .

Інформаційний бум сучасності ставить підвищення кваліфікації на особливе місце в системі неперервної освіти. Це зумовлюється наявністю у працівників освіти стереотипів мислення, які негативно впливають на їхній розвиток, готовність до інноваційної діяльності. Адже від професійного рівня викладача вирішальною мірою залежить якість навчання і виховання, тому що оптимально вирішувати завдання навчально-виховного процесу може лише той педагог, який не тільки добре професійно підготовлений, а й прагне постійно вдосконалюватись.

Самоосвіта педагога – це не тільки освоєння нових методів навчання і виховання, але й процес розширення можливих умінь продуктивної взаємодії з учнями, колегами, батьками.

Методика та техніка самоосвіти безпосередньо пов'язані з рівнем сформованості в педагогів системи основних педагогічних умінь:

- вивчати необхідну літературу та передовий педагогічний досвід;
- виокремлювати з літератури, що вивчається, та передового педагогічного досвіду основні актуальні положення, факти, явища, що піднімають теоретичний та методичний рівень педагога;
- відбирати з прочитаного та побаченого педагогом думки та методичні знахідки для апробації у власній педагогічній діяльності;
- систематизувати та розробляти науково-методичні узагальнення;
- впроваджувати досягнення психолого-педагогічної науки та практики у власний досвід роботи з учнями.

Однією з найбільш актуальних завдань системи неперервної педагогічної освіти є формування інформаційно-комунікаційної компетентності (ІКК) викладача. Така компетентність розуміється як сукупність знань, навичок і вмінь, що формуються в процесі навчання і самонавчання інформаційних

технологій, а також здатність до виконання педагогічної діяльності за їх допомогою.

Професійна компетентність педагога — це особистісні можливості викладача, які дозволяють йому самостійно й ефективно реалізовувати цілі педагогічного процесу.

Одним з пріоритетних напрямків програми модернізації визнане дистанційне навчання.

Дистанційне навчання (ДН) – це одна із форм організації підвищення фахового рівня педагога, при якому усі або частина занять здійснюється з використанням сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій при територіальній віддаленості. Дистанційна форма навчання передбачає створення і використання єдиного інформаційно-освітнього середовища, яке містить різні електронні джерела інформації, а саме:

✓ курси дистанційного навчання, електронні підручники, розташовані на освітніх серверах (для різних моделей дистанційного навчання):

- ✓ віртуальні бібліотеки;
- ✓ бази даних освітніх ресурсів;
- ✓ веб-квести, призначені для цілей навчання;
- ✓ веб-семінари; вебінари;
- ✓ телекомунікаційні проекти;
- ✓ телеконференції, форуми для викладача і учня ;
- ✓ консультаційні віртуальні центри ;
- ✓ наукові об'єднання .

Навчальне середовище формується таким чином, щоб викладач мав вільний доступ з будь-якого курсу до: інформаційного забезпечення (довідники з відповідних предметів, енциклопедії, консультаційний центр); необхідних розділів курсів із суміжних галузей знань; лабораторних робіт, практикумів; проектів.

Список літератури:

1. Десятов Т.М. Тенденції розвитку неперервної освіти в країнах Східної Європи (друга половина ХХ століття): Монографія / За ред. Н.Г. Ничкало – К.: Видавництво "АртЕк", 2005. – 472 с.
2. Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України; голов. ред. В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008 – 1040с.
3. Олійник В.В. Підвищення кваліфікації керівників освіти за дистанційною формою навчання /В.В. Олійник, В.Ю. Биков [та ін.]; за заг. ред. В.В. Олійника. – К.: Логос, 2006. – 320 с.
4. Про затвердження галузевої Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/36816/
5. Бухлова Н. В. Особистісно-професійне зростання вчителя в умовах неперервної освіти [Електронний ресурс] / Н. В. Бухлова. – Режим доступу : <http://ippo.dn.ua/assets/Uploads/Vseukrainskyforum/Sekcia2.html>
6. Даниленко Л. І. Модернізація системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників в умовах її інноваційного розвитку [Текст] / Л. І. Даниленко // Післядипломна освіта в Україні. – 2008. – № 2. – С. 8–10.
7. Пуцов В. Теоретичні основи розвитку післядипломної освіти як невід'ємної складової неперервної освіти [Текст] /В. Пуцов // Післядипломна освіта в Україні. – 2007. – № 2. – С. 7–10.
8. Сорочан Т. Безперервна освіта педагогів: управлінський аспект [Текст] / Т. М. Сорочан // Післядипломна освіта в Україні. – 2010. – № 2. – С. 73–75.
9. Химинець В. В. Інноваційна освітня діяльність у системі післядипломної педагогічної освіти [Електронний ресурс] / В. В. Химинець. – Режим доступу : <http://www.zakinppo.org.ua/2010-01-18-13-44-15/373-innovatsijna-osvitnja-dijalnist-usistemi-pisljadiplomnoyi-pedagogichnoyi-osviti>

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ STEM-ОСВІТИ В МАРІУПОЛЬСЬКОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ МАШИНОБУДІВНОМУ ЛІЦЕЇ

Гуліна Ганна Зенонівна

спеціаліст 1 категорії

Маріупольський професійний машинобудівний ліцей

gulina.anna.zenonovna@gmail.com

У цій роботі буде йти мова про сутність та особливості реалізації STEM-освіти в Маріупольському професійному машинобудівному ліцеї, також розкривається сутність і особливості інноваційного підходу до професійної (професійно-практичної) підготовки майбутніх конкурентоспроможних фахівців з професії «Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування».

Суспільству потрібна компетентна особистість, здатна брати активну участь у розвитку сучасного виробництва, економіки, науки, культури, яка може гнучко адаптуватися в життєвих ситуаціях, що постійно змінюються; критично мислити, грамотно працювати з інформацією, виявляти і вирішувати проблеми, самовдосконалюватися, бути комунікабельною і контактною в різних соціальних групах.

У роботі розглянуті питання використання інтерактивних методів навчання, проблемного навчання, інноваційних технологій, упровадження методу проектів у навчально-виховний процес у підготовці майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування. Розкриті цілі, задачі, методи впровадження інноваційних технологій на уроках виробничого навчання, формування у здобувачів освіти основ професійної

майстерності, творчого відношення до праці. Розглядаються шляхи підвищення ефективності уроків виробничого навчання на сучасному етапі.

Розглянені заходи STEM – освіти, які створюють кращі умови для розвитку інтелектуального потенціалу здобувачів освіти, набуття ними навичок співпраці та креативності, адже зміна звичної форми викладання, у якій не вчитель (майстер виробничого навчання), а здобувач освіти-центральна фігура на уроці, стимулює молодь до самостійності, готовності до змін протягом всього життя. За такої моделі навчання викладач (майстер виробничого навчання) постає як консультант для здобувачів освіти, а здобувачі освіти вчаться ухвалювати власні рішення та відповідати за них.

Організація інтерактивного навчання в умовах професійної (професійно-технічної) освіти сприяє ефективному набуттю знань, формуванню навичок і вмінь, створенню атмосфери співпраці, дає змогу майстру виробничого навчання стати справжнім лідером учнівської групи, та передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблем. Наведення прикладів інтерактивних вправ, методу «Квест» та засобів реалізації їх на уроках виробничого навчання.

Важливим елементом навчального процесу стають створення проблемних ситуацій і пошук шляхів їх розв'язання. Проблемне навчання – це творчий, багатогранний процес, у якому специфіка змісту загальнотехнічних дисциплін, наявність реальних життєвих і виробничих проблемних ситуацій.

Інтегрований (міжпредметний) – це урок, який проводиться для розкриття загальних закономірностей, законів, ідей, теорій, відображених у різних науках та відповідних навчальних предметах. На таких заняттях вивчаються багатоаспектні, об'єкти, що є предметом розгляду різних навчальних дисциплін. Проблема міжпредметних зав'язків набуває особливого значення у професійної (професійно-технічної) освіти. Міжпредметні зв'язки є дидактичною умовою, яка забезпечує послідовне відображення в системі реальних зав'язків у комплексі природно-математичних і технічних наук. Самі

по собі міжпредметні зв'язки не виникають, їх необхідно формувати, включаючи у зміст освіти, реалізувати в процесі навчання.

Для ергономічності навчально – виробничого процесу, розвитку такої компетентності здобувачів освіти, як інформаційність, здійснення особистісно – орієнтованого навчання, можливості дистанційного навчання, я розробляю та використовую електронні засоби навчання: електронні робочі зошити, електронні посібники, опорні конспекти у схемах і таблицях з використанням ІКТ, трудові прийоми у відео-форматі для проведення занять виробничого навчання.

У зв'язку з розвитком освітніх інформаційних технологій все більше з'являється електронних видань освітнього напрямку для здобувачів освіти професійно-технічних навчальних закладів.

Такі електронні видання є засобами навчання, за допомогою яких здійснюються організація навчального процесу, в тому числі самоосвіта здобувачів освіти. Електронні посібники є складовою частиною навчального процесу, мають навчально-методичне призначення та використовуються для забезпечення різних видів навчальної діяльності здобувачів освіти за класною, аудиторною, самостійною, індивідуальною та дистанційною формами навчання. посібниках висвітлені питання призначення, класифікації, обладнання експлуатації електричних апаратів, приділено увагу питанням охорони праці і техніки безпеки при проведенні робіт по монтажу ремонту та обслуговуванню електроустаткування. В посібниках подані основні електричні схеми. Розглядання посібника, що вміщує матеріал спрямований на самоосвіту і розвиток самостійності здобувачів освіти допомагає краще засвоїти вивчений матеріал та пов'язати теорію з практикою. Дає можливість використовувати міжпредметні зв'язки, сприяє закріпленню отриманих знань та навичок з професії «Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування».

Метод проектів – це модель навчання, яка залучає здобувачів освіти до процесу вирішення складних проблем. Проекти в навчальному процесі можуть будуватися на різному навчальному матеріалі та розробляться для здобувачів

освіти самого різного віку. Робота за методом проектів передбачає постановку певної проблеми і наступне її розкриття, розв'язання, з обов'язковою наявністю ідеї та розв'язування проблеми, чітким плануванням дій, розподілом (якщо розглядається групова робота) ролей, тобто наявністю завдань для кожного учасника за умов тісної взаємодії, відповідальності учасників проекту за свою частину роботи, регулярного обговорення проміжних кроків та результатів. Наприклад, розроблення проекту, який дозволяє вмикати дзвоник ліцею через комп'ютер. Цей пристрій призначений для автоматичної подачі дзвінків в навчальному закладі. Була зібрана схема, яка підключається до комп'ютеру через USB пристрій. Було розроблено програмне забезпечення під даний пристрій, за допомогою якого можна вибрати розклад подачі дзвінків.

Важливу роль у розвитку технічного мислення у вихованців є підготовка і проведення майстром виробничого навчання різних конкурсів професійної майстерності як всередині групи, так і підготовка здобувачів освіти до змагань за професією у ліцеї, міського, обласного і всеукраїнського рівнів.

Велику роль у вихованні відповідального ставлення до обраної професії у здобувачів освіти надає зв'язок ліцею з підприємствами.

Основними напрямками соціального партнерства професійно-технічного навчального закладу з підприємством є: визначення кількості здобувачів освіти для навчання за професіями з урахуванням вимог ринку праці; працевлаштування випускників; організація профорієнтаційної роботи педагогічного колективу та фахівців підприємства; розробка науково-методичного забезпечення; визначення форм і методів навчання здобувачів освіти із залученням фахівців підприємства; інформування педагогічного колективу про стан ринку праці; врахування вимог роботодавців до змісту підготовки кваліфікованих робітників; залучення фахівців до розробки навчальних планів і програм; організація практики здобувачів освіти на сучасному обладнанні; організація систематичного стажування працівників навчальних закладів; підготовка кваліфікованих робітників для конкретного підприємства з майбутнім працевлаштуванням.

ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ГОРІННЯ В КОТЛАХ ІЗ ЦИРКУЛЮЮЧИМ КИПЛЯЧИМ ШАРОМ ТЕПЛОВИХ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЙ

¹Данилов Д.В.

²Пляцук Л.Д.

³Батальцев Є.В.

Сумський державний університет

¹студент, ²доктор наук, професор, ³асистент

e-mail: l.plyacuk@ecolog.sumdu.edu.ua

Теплові електростанції сьогодні є найпоширенішими серед виробників електроенергії, а також екологічно небезпечними об'єктами. З труб ТЕС в атмосферу викидається велика кількість оксидів сірки і азоту, дрібних твердих частинок золи, шлаку, повністю не згорілого палива. Якщо разом з вугіллям в топку ТЕС потрапляє порожня порода, яка містить в своєму складі домішки природних радіоактивних елементів, то має місце радіоактивне забруднення атмосфери і земної поверхні, яке може набагато перевищувати можливе радіоактивне забруднення при експлуатації АЕС. Справа в тому, що після спалювання в золі, і в летючої в тому числі, залишаються майже всі ізотопи урано-радієвої, а також торієвої групи, які є в вихідному вугіллі. Крім того, після спалювання вугілля в топках ТЕС залишається багато твердих відходів (золи, шлаку). Їх відвали займають досить великі площі земель, забруднюють підземні та поверхневі води шкідливими речовинами.

Звичайне спалювання палива на електростанціях призводить до викиду газів, що містять краплі рідини та твердих частинок. Ця суміш видаляється з

електростанцій контрольованим чином через димові труби. Основними забруднювачами, що викидаються із димарів теплових електростанцій, є:

– діоксид сірки (SO_2): вугільні електростанції несуть відповідальність за здоров'я населення, так як сприяють утворенню дрібних частинок, які можуть проникати в легені людини і поглинатися кровотоком. SO_2 також викликає кислотні дощі, які завдають шкоди посівам, лісам і ґрунтам, а також окислюють озера і річки [1].

– оксиди азоту (NO_x): забруднення ними викликає появу озону або смогу на рівні землі, які можуть спалити легеневу тканину, загострити астму і зробити людей більш сприйнятливими до хронічних респіраторних захворювань [1, 2];

– тверді частинки: сажа або летюча зола можуть викликати хронічний бронхіт, загострену астму і навіть призводити до летального результату;

– ртуть: вугільні ТЕС є джерелами викидів ртуті – токсичного важкого металу, що викликає пошкодження мозку і проблеми з серцем.

Вплив ТЕЦ на формування мікроклімату визначається:

– тепловим забрудненням повітряного басейну і водних об'єктів;

– хімічним забрудненням атмосфери (викиди димових газів).

Теплове забруднення впливає на зміну температури атмосферного повітря, швидкості вітру, вологості, атмосферних інверсій тощо.

Способами зменшення шкідливих викидів в атмосферу, крім використання сучасних методів очищення, є технології екологічно чистого спалювання вугілля. Тому питання ефективного спалювання твердого палива є актуальний протягом усього етапу розвитку енергетики. Практично на кожній вугільній електростанції України ведеться пошук різних варіантів вирішення цього непростого завдання.

Основою традиційних парових котлів є топковий пристрій, де відбувається перетворення хімічної енергії палива в фізичну теплоту продуктів згорання для подальшої її передачі через поверхні нагріву середовищу, що нагрівається (воді, пару).

За видом топкових процесів теплові топки підрозділяються на наступні типи: з нерухомим шаром твердого палива; з киплячим шаром твердого палива; з циркулюючим киплячим шаром твердого палива; камерні (факельні) для спалювання газоподібного, рідкого і твердого пилоподібного палива.

Комп'ютерне моделювання турбулентного процесу горіння в ЦКШ дозволяє повністю розрахувати температурне поле і забезпечує виключення викидів техногенних компонентів в атмосферу.

Розглянуті хімічні процеси, що відбуваються в зоні горіння, описуються системою нелінійних диференціальних рівнянь ефективним методом теоретичного дослідження є чисельне моделювання з проведенням обчислювального експерименту.

Обчислювальний експеримент був проведений за допомогою пакета прикладних програм ANSYS Fluent на прикладі реальної енергетичної моделі.

Для опису руху паливної складової в зоні горіння використовувалася система диференціальних рівнянь, що включає закон збереження маси, імпульсу, енергії і закон збереження компонентів речовин

$$\frac{\partial \rho}{\partial t} = \frac{\partial(\rho u_j)}{\partial x_j}, \quad (1)$$

$$\frac{\partial(\rho u_i)}{\partial t} = \frac{\partial(\rho u_i u_j)}{\partial x_j} + \frac{\partial t_{i,j}}{\partial x_j} + \frac{\partial p}{\partial x_i} + \rho f_i, \quad (2)$$

$$\frac{\partial}{\partial \tau}(\rho h) = -\frac{\partial}{\partial x_i}(\rho u_i h) \frac{\partial Q_i}{\partial x_j} + \frac{\partial \rho}{\partial \tau} + u_i \frac{\partial \rho}{\partial x_i} + \tau_{ij} \frac{\partial u_j}{\partial x_i} + S_q, \quad (3)$$

$$\frac{\partial}{\partial t}(\rho C_\beta) = -\frac{\partial}{\partial x_i}(\rho C_\beta u_i) - \frac{\partial j_i}{\partial x_i} + R_\beta, \quad (4)$$

де ρ – густина, t – час, $u_{i,j}$ – швидкість, τ – тензор напружень, f_i – об'ємні сили, p – тиск, $x_{i,j}$ – координата, h – ентальпія, C_β – масова концентрація; j_i – дифузійний потік; R_β – джерело речовини.

На підставі рішення системи рівнянь чисельним методом отримані поля концентрацій продуктів горіння (CO , CO_2 , NO , NO_2 , SO_2) при горінні монодисперсної вугільної маси.

В результаті комп'ютерного моделювання встановлено, що факел локалізован в центрі камери згоряння. Зона максимальних температур знаходиться на рівні другого ярусу пальників. Розподілу температури показані на контурному графіку для другого ярусу енергетичного котла (рис. 1).

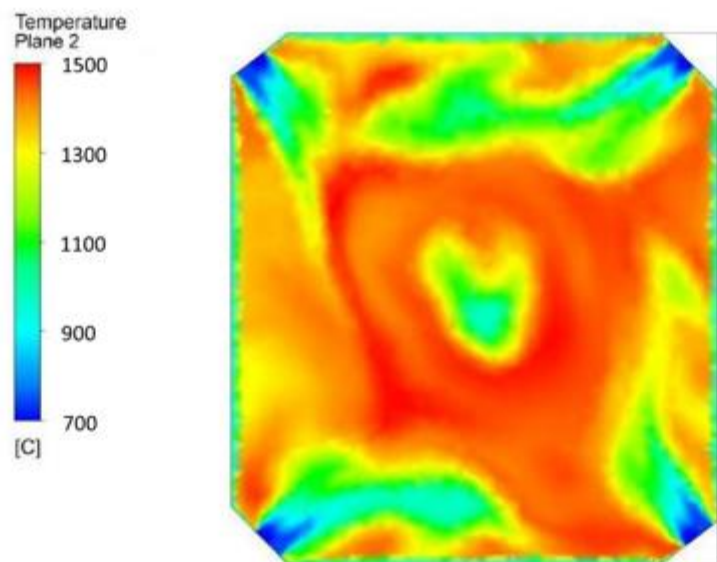
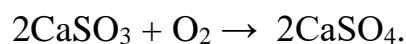
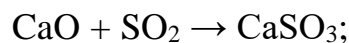
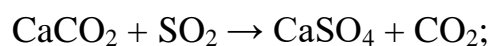

Рисунок 1 – Розподіл температури на другому ярусі пальників котла ЦКШ

Отримані в результаті розрахунку дані щодо зміни температури за обсягом камери згоряння були зіставлені з експериментальними даними. Встановлено, що при горінні вугілля температура топкових газів знаходиться в межах 900 ... 950 °С. Отримано задовільний їх відповідність, максимальна відносна помилка не перевищила 8 %.

Чисельне комп'ютерне моделювання дозволяє досліджувати процеси, які важко спостерігати під час випробувань, але необхідно знати при проектуванні або реконструкції наявних потужностей. Отримані результати демонструють можливість застосування програмного комплексу ANSYS Fluent для проведення ефективного розрахунку процесу горіння пиловугільного палива в енергетичному котлі.

Спалювання в киплячому шарі забезпечує низький рівень викидів. Одним з основних переваг є можливість ефективного уловлювання діоксиду сірки SO₂ шляхом подачі в шар вапняку

Сульфід кальцію погано розчиняється у воді (0,136 г/л), в процесі очищення швидко перенасичує розчин і випадає у вигляді дрібних кристалів.

Передбачені технічні рішення і природоохоронні заходи дозволять скоротити валові викиди забруднюючих речовин в атмосферу в цілому на 6370,9 т, що становить 70,6 %. Це дозволить знизити навантаження на повітряний басейн і поліпшити екологічну ситуацію в зоні впливу Сумської ТЕЦ.

Список літератури:

1. Geravandi, Sahar & Goudarzi, Gholamreza & Javad Mohammadi, Mohammad & Sadat Taghavirad, Sepideh & Salmanzadeh, Shokrollah. Sulfur and Nitrogen Dioxide Exposure and the Incidence of Health Endpoints in Ahvaz, Iran. *Health Scope*. 2015. Vol. 4. DOI:10.17795/jhealthscope-24318.

2. Sharma, Naman & Bhatnagar, Shubham & Jain, Siddharth (). Review of emissions control and NO_x reduction techniques in coal fired thermal steam generators. *The Engineering Journal of Application & Scopes*. 2016. Volume 1, Issue 2. P. 70–74.

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ ПРИ ВПРОВАДЖЕННІ МОДУЛЬНО-РЕЙТИНГОВОЇ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ»

Данилова Л.А.

Харківський державний автомобільно-дорожній коледж
викладач вищої категорії, викладач-методист

Традиційна лекційно-семінарська технологія на сучасному етапі вже не забезпечує такий рівень навчання і контролю діяльності студентів і викладачів, який би стимулював постійну творчу самостійну роботу і сприяв формуванню фахівців нового типу.

Як показала практика, саме систематичний контроль дає повну інформацію про якісний рівень навчального процесу. Він має важливе значення як для викладачів, так і для студентів. Студенту контроль допомагає об'єктивно оцінювати свої знання, сприяє систематичності в роботі над програмним матеріалом, формує його як особистість і кваліфікованого фахівця.

Для викладачів контроль є індикатором їх педагогічної майстерності, творчого підходу до викладання дисципліни. При цьому дуже важливим є визначення контролюючих заходів.

В освітньому процесі контроль виконує навчальну, коригуючу, методичну, оцінювальну, діагностичну та виховну функцію.

Завдяки цьому поліпшується методика проведення занять і їх результативність, тобто процес контролю – це двостороння зворотна діяльність між викладачем і студентом.

Викладач власно доводить інформацію і мету контролю, спираючись на еталони, а студент отримує результати контролю, які відповідно до критеріїв оцінювання виражаються в певних балах. Одночасно з цим здійснюється

корекція процесу навчання як за змістом, так і за методами роботи. І знову результати корекції перевіряються за допомогою оцінки через критерії оцінювання.

Система контролю – це упорядкована кількість взаємопов'язаних компонентів (типів, видів, методів), які об'єднані загальними функціями, метою і виступають як єдине ціле, що охоплює увесь освітній процес з дисципліни «Економічний аналіз».

Модуль-рейтингова технологія навчання на сучасному етапі найбільш повно задовольняє вимоги суб'єктно-діяльнісного підходу при формуванні творчої особистості молодшого спеціаліста з економіки підприємства.

Для дисципліни «Економічний аналіз» встановлена дидактична мета вивчення, яка підпорядковується змісту навчального курсу, засвоєнню основних категорій, понять, закономірностей, вмінню реалізувати знання на практиці, здійснювати аналітичні розрахунки, аналізувати конкретні виробничі (управлінські) ситуації.

З мети та завдань вивчення дисципліни «Економічний аналіз» випливають основні вимоги, які ми ставимо перед системою контролю:

1. Охопити всі етапи освітнього процесу.
2. Кожний вид контролю залежить від мети і проводиться за оптимальними методами і формами.
3. Забезпечувати об'єктивність оцінювання за розробленою бальною системою оцінювання навчальних досягнень студентів.

При дотриманні цих вимог процес навчання буде ефективним, а заплановані студентами результати диктують зміст і характер контролю. Для дотримання цієї відповідності викладач створює банк еталонів запланованих результатів. Таким банком є формування вимог (критеріїв) оцінювання знань, умінь і навичок.

В основу вимог покладено ознаки при формуванні ступенів навченості студентів:

1. Рівень володіння теоретичним матеріалом (пізнання) – тести з кожного модуля.

2. Вміння використовувати теоретичні знання під час розрахунків – практичні заняття.

3. Вміння проводити складні розрахунки (вплив чинників на аналізовані показники), робити висновки і давати пропозиції – практичні заняття.

4. Здатність застосовувати теоретичні знання і практичні вміння при виконанні самостійних завдань (СРС), творчому формуванні аналітичних обґрунтувань, виступів на науковій економічній конференції, складання ситуаційних завдань.

Рисунок 1. Взаємозв'язок складових контролю і навчання

Схема підтверджує, що одним із засобів реалізації мети навчання є контроль, що між собою взаємопов'язані і відповідають меті навчання. Результат навчання буде залежати від повноти охоплення контролем всіх його етапів.

При побудові змісту навчання з дисципліни «Економічний аналіз» були передбачені всі види діяльності, необхідні для розв'язання завдань, передбачених метою навчання.

При цьому на перший план виходить предметна та соціальна компетентність майбутнього спеціаліста, його здібності, здатність до здійснення професійної діяльності. Навчальний матеріал не просто «моделює» професійну реальність, а й створює предметні умови для формування необхідних якостей особистості спеціаліста для досягнення цілей навчання.

Таким чином, модульна структура змісту навчання передбачає розподіл матеріалу дисципліни «Економічний аналіз» на логічно завершені відносно автономні модулі.

Тематика: Економічні науки

ПРО ОПТИМІЗАЦІЮ ІНВЕСТИЦІЙ У ПЕРЕРОБНУ ПРОМИСЛОВІСТЬ М. ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА

Данилюк М.О.

(Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
д.е.н., професор кафедри прикладної економіки)

Білан В.М.

(Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
здобувач вищої освіти магістерської ОП «Бізнес-економіка»
спец. 051 «Економіка»)

Успішний економічний розвиток регіону неможливий без ефективного розподілу інвестицій. Оскільки економічна діяльність окремих суб'єктів, регіонів та країни загалом значною мірою характеризується обсягом і формами здійснюваних інвестицій. Нинішня ситуація така, що економіка будь-якого регіону країни потребує залучення значних коштів і направлення їх насамперед у виробничу сферу (промисловість, будівництво, сільське господарство), використовуючи для заміни застарілого і зношеного обладнання, впровадження інновацій, збільшення обсягів виробництва та освоєння нових видів продуктів.

Основний вплив на розвиток економіки мають саме капітальні інвестиції, оскільки вони спрямовані на відтворення основних засобів, розширення, реконструкцію та модернізацію підприємств, впровадження інновацій у виробництво. На наш погляд оптимальний розподіл капітальних інвестицій дозволить досягнути максимального обсягу реалізованої продукції в регіоні та сприятиме розвитку пріоритетних видів економічної діяльності. Враховуючи те, що переробна промисловість міста Івано-Франківська є диверсифікованою, раціональний розподіл інвестицій сприятиме підвищенню темпів розвитку його економіки. Тому нами запропонована оптимізаційна модель розподілу капітальних інвестицій, яка дозволяє отримати максимальний дохід від кожної гривні вкладених капітальних інвестицій.

У 2018 році в промислові підприємства м. Івано-Франківська було вкладено 1152,3 млн. грн., що становило 30,1% від загального обсягу капітальних інвестицій в економіку міста. У переробну промисловість м. Івано-Франківська було інвестовано 664,8 млн. грн. В основному кошти були інвестовані у “виробництво харчових продуктів та напоїв”, а саме 55,3% від загального обсягу інвестицій у переробну промисловість міста [1].

Нами проведений розрахунок дохідності від кожного виду діяльності переробної промисловості за 2016-2018рр, а також прогноз на 2020 рік, результати якого представлені в табл.1. Прогнозоване значення показника дохідності на 2020 рік вираховується за допомогою комп'ютерної програми Microsoft Office Excel, з використанням статистичної функції «Предсказ». На основі даного показника можна встановити функціональну залежність між обсягом вкладених капітальних інвестицій та отриманням максимального доходу переробної промисловості м. Івано-Франківська.

Таблиця 1

Динаміка доходу від 1 грн. вкладених капітальних інвестицій у переробну промисловість м. Івано-Франківська, грн. (на основі даних [2])

Вид економічної діяльності	Рік				
	2015	2016	2017	2018	2020
Виробництво харчових продуктів та напоїв	6,22	1,47	12,18	6,60	10,77
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	10,50	12,30	66,01	22,48	48,86
Виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічна діяльність	47,59	32,19	19,38	11,38	14,87
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	-	-	-	6,70	6,70
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	12,73	8,59	3,36	7,96	5,70
Виробництво готових металевих виробів.	34,61	53,54	24,77	7,77	8,08
Машинобудування	38,20	11,65	12,55	13,02	14,45

Знаючи дохід від 1 грн. капітальних інвестицій в кожен переробну галузь промисловості можна сформулювати функцію яка дозволить розрахувати максимальний дохід від вкладених капітальних інвестицій. Припустимо, що Z – загальний (дохід) обсяг реалізованої продукції підприємствами переробної промисловості. Постійне зростання та максимізація даного показника повинна бути основною стратегічною ціллю міської влади спільно з промисловими підприємствами міста. Сталою змінною у функції Z виступає дохід від i -ої переробної промисловості. Дану змінну можна позначити a_i . Капітальні інвестиції в i -ту галузь переробної промисловості позначаємо - x_i . Загальну суму капітальних інвестицій можна зобразити як K_i .

Використовуючи дані позначення функція оптимізації капітальних інвестицій в переробну промисловість м. Івано-Франківська може бути сформована наступним чином. Знайти оптимальні значення (x_1, x_2, \dots, x_n) , яке забезпечить максимальне значення

$$Z = \sum_{i=1}^n x_i \cdot a_i \rightarrow \max. \quad (1)$$

Для виконання даної функції повинні виконуватися наступні обмеження:

1) сума капітальних інвестицій кожному з галузей повинна дорівнювати загальній сумі капітальних інвестицій в переробну промисловість

$$x_1 + x_2 + x_3 + \dots + x_n = K_i ; \quad (2)$$

2) капітальні інвестиції повинні бути розподілені між усіма видами економічної діяльності переробної промисловості

$$x_1 > 0; x_2 > 0; \dots \dots x_n > 0 ; \quad (3)$$

3) оскільки промисловість міста є досить диверсифікованою, для підтримки розвитку кожної діяльності мінімальний обсяг інвестицій повинен бути більше 5 % від загального обсягу капітальних інвестицій

$$x_i \geq K_i \cdot 0.05 ; \quad (4)$$

4) варто також обмежити вкладання всіх капітальних інвестицій в одну галузь тому, вводимо обмеження, що максимальний обсяг інвестицій в одну з них не може становити більше 25% від загального обсягу інвестицій

$$x_i \leq K_i \cdot 0.25 ; \quad (5)$$

5) виключенням формули 5, можна вважати «виробництво харчових продуктів та напоїв», оскільки дане виробництво є найбільш необхідним для жителів міста. Відповідно капітальні інвестиції в дану галузь повинні становити більше 30% від загального обсягу інвестицій

$$x_i \geq K_i \cdot 0.30. \quad (6)$$

На основі зазначених обмежень та використовуючи показники табл.1 можна представити функцію, яка відобразить вплив обсягу капітальних

інвестицій на величину доходу від реалізованої продукції. Дана функція матиме вигляд:

$$Z_{max} = 10,77 \cdot x_1 + 48,86 \cdot x_2 + 14,87 \cdot x_3 + 6,70 \cdot x_4 + 5,70 \cdot x_5 + \\ + 8,08 \cdot x_6 + 14,45 \cdot x_7 .$$

Розв'язок даної залежності можна знайти використовуючи функції програми Microsoft Office Excel «Пошук рішення» та спрогнозувати який буде загальний обсяг реалізованої продукції у 2020 році, якщо загальний обсяг капітальних інвестицій залишиться незмінним у порівнянні з 2018 роком. Отже, за рахунок раціонального розподілу капітальних інвестицій у переробну промисловість, загальний обсяг реалізованої продукції в 2020 році може становити 13899,240 млн. грн. Це зростання відбуватиметься насамперед за рахунок «направлення» капітальних інвестицій в текстильну галузь, оскільки дана галузь має найбільший питомий дохід. Враховуючи її високу рентабельність, органам міської влади потрібно сприяти розвитку текстильної промисловості. Оскільки окрім високих доходів розвиток даної галузі також забезпечить створення нових робочих місць для жителів міста Івано-Франківська.

Найменшу суму капітальних інвестицій, буде вкладено у виробництво хімічних речовин і продукції, виробництво гумових та пластмасових виробів, а також у виробництво готових металевих виробів. Ці підприємства приносять найменший дохід від 1 грн. вкладених капітальних інвестицій та є найбільшими забруднювачами навколишнього середовища. Саме вони викидають найбільшу кількість забруднюючих речовин в атмосферне повітря та створюють великий обсяг твердих виробничих відходів.

Капітальні інвестиції у виробництво харчових продуктів та напоїв пропонуємо зменшити до 199,44 млн. грн., що дозволить забезпечити обсяг реалізованої продукції в даній галузі на рівні оптимального значення для задоволення потреб мешканців та гостей міста.

Отже, перерозподіл капітальних інвестицій у переробній промисловості дозволить збільшити загальний обсяг реалізованої продукції міста та сприятиме розвитку його економіки загалом.

Список літератури:

1. Головне управління статистики в Івано-Франківській області [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електроні дані. – Івано-Франківськ : 2019. – Режим доступу: [www. http://ifstat.gov.ua/](http://ifstat.gov.ua/)
2. Бліннікова О. Статистичний щорічник Івано-Франківськ 2018. – Івано-Франківськ, 2019. – 221 с.

Тематика: Педагогічні науки

СПОРТИВНІ ДОСЯГНЕННЯ ЗБІРНИХ КОМАНД УНІВЕРСИТЕТУ ЗІ СПОРТИВНОЇ АЕРОБІКИ ТА ЧИРЛІДИНГУ

Дембіцька О.О.

старший викладач

Київський національний торговельно-економічний університет

dembickaaya@bigmir.net

Самоленко Т.В.

канд. наук з фіз. виховання і спорту, доцент

Київський національний торговельно-економічний університет

Янченко І.М.

старший викладач

Київський національний торговельно-економічний університет

Гайдай С.І.

старший викладач

Київський національний торговельно-економічний університет

Спортивна аеробіка – це вид спорту, що має програму змагань, призначену для фізично підготовлених молодих людей. Розвиток аеробіки як виду спорту призвів до формування правил, заохочення одного і заборони іншого, обумовленого кон'юнктурою змагального процесу. Регламентуються тривалість виконання композиції, темп, кількість повторень елементів, склад учасників, ракурс виконання. Забороняються деякі рухи й стиль виконання. Аеробіка, як вид спорту, є складовою частиною фізичної культури. В ній використовується специфічні засоби і методи спортивного тренування, а також система підготовки до змагань. Слово «аеробіка» застосовується до різних видів рухової активності, які мають оздоровчу направленість. Його вперше у 1963 році вжив у книзі «Аеробіка» американський лікар Кеннет Купер. У своїй праці автор зазначив позитивні результати досліджень впливу аеробних тренувань на організм людини. Також медик відмічав великий внесок американської танцівниці Джеккі Соренсен у розвиток танцювального напрямку аеробіки [3].

Вправи оцінюються за такими критеріями: виконання, артистичність та складність. Виконання та артистичність оцінюють 4 судді, складність – 2 судді, а також є присутнім суддя по лінії, який слідкує за заступами за площадку. За різні порушення можуть знижувати оцінки. У відповідності до традицій гімнастики у спортивній аеробіці максимальна (комплексна) оцінка підсумовує результати всіх розділів суддівства, враховуються вирахування за порушення правил, та за кінцевою оцінкою визначається переможець змагань. В Україні спортивну аеробіку підтримує та розвиває Федерація України зі спортивної аеробіки і фітнесу (ФУСАФ). Федерація була заснована у 1991 р. як незалежна громадська організація оздоровчого та спортивного напрямку. У 1999 р. вона отримала національний статус ФУСАФ та щорічно проводить Чемпіонати та Кубки України [4].

Як вид спорту чирлідінг запровадили американці. Термін «чирлідінг» походить від англійського «cheer», що у перекладі означає «бадьорий, заохочувальний відгук» та «lead» - «бути першим, керувати». Головною ідеєю

виступів чирлідерів є те, що вони забезпечують видовищність спортивних засобів для вболівальників, підіймають бойовий дух команд, поліпшуючи настрій спортсменів та глядачів. Саме цей бік змагальної діяльності чирлідерів залишається одним із ключових критеріїв оцінювання ефективності їх діяльності [2, с. 74]. В останні роки чирлідінг набуває популярності і в фізичному вихованні студентської молоді.

Організація занять студентів, зокрема жіночої статі, чирлідінгом у рамках предметної галузі «Фізичне виховання» у ВНЗ здатна в комплексі вирішити низку оздоровчих, виховних, розвивальних завдань: підвищити мотивацію до занять фізичними вправами, оптимізувати рухову активність, покращити фізичну підготовку, забезпечити розвиток витривалості, гнучкості, швидкості; виховання організованості, толерантності, комунікабельності, товарищескості, організаторських здібностей, а також стійкого інтересу до здорового способу життя [2, с. 78].

Тренувальні заняття чирлідінгом сприяють цілеспрямованому вихованню позитивних почуттів, емоцій, творчої активності під час складання змагальних вправ, слугують засобом збагачення і розрядки емоційного напруження, дарують естетичну насолоду, радість, допомагають перебороти сором'язливість і замкнутість, оздоровлюють одночасну фізично і духовно [1, с. 64].

На базі Київського національного торговельно-економічного університету (КНТЕУ) створені дві команди з чирлідінгу «CHEER_KNUTE» та «PURPLE_CHEER». Збірна команда «CHER_KNUTE», у 2016-2017 роках стала чемпіоном міста Києва, а в 2017-2018 роках виборює срібло на Чемпіонаті України серед команд з чирлідінгу. Також, представниці команди стають учасниками церемонії відкриття фіналу змагань з футболу «Ліга чемпіонів УЄФА 2018». Переможці Кубку чирлідерів м. Києва та Київської області у номінація «спортивний пом» (23 березня 2019). Переможці Відкритого Кубку чирлідерів України (14 квітня 2019). Переможці Кубку чирлідерів м. Києва та Київської області у номінації «спортивний пом», брала участь як команда так і

спортсмени які виступили у дуеті: Аня Згуровська–Анастасія Сівіріна (17 листопада 2019). Переможці Кубку чирлідерів України у номінації «спортивний пом», Аня Згуровська виступила у соло, завоювавши срібло, Анастасія Сівіріна стала переможцем. У дуетах Тетяна Коробко та Лера Лисенко піднялися на третю сходинку а Вероніка Годунова та Анна Поха завоювали срібло, і Аня Згуровська та Анастасія Сівіріна стали переможцями (30 листопада 2019).

Збірна команда «PURPLE_CHEER» 7-8 грудня 2018 року в номінації «Cheer dance show» стають чемпіонами на Всеукраїнському фестивалі шкільних та студентських груп підтримки "Ukraine Cheer Cup 2018". В 2019 році вони стають срібними призерами Відкритого Чемпіонату м. Києва зі спортивної аеробіки серед студентів у номінації «Аеро денс» (3 березня 2019). Срібні призери Всеукраїнського спортивного фестивалю «Всеукраїнські студентські ігри» (16 квітня 2019). Чемпіони на Red Foxes Cup-2019 у номінації «Cheer dance show» (19 травня 2019). На Кубку м.Києва – Red Foxes Cup завоювали третє місце (10 листопада 2019). Чемпіони Кубку України з чирлідінгу 2019 «UKRAINIAN OPEN CHEERLEADING and MAJORETTE-SPORT CUP 2019» у номінації «Cheer dance show» (1 грудня 2019). На цих змаганнях брали участь спортсменки які виступали у дуетах: номінація «Cheer Dance Jazz» – I місце – дует Владислава Заславська і Ганна Надежко, II місце – дует Анастасія Оленєва і Еліна Афоніна; у номінації «Rom Dance» – I місце – дует Ірина Ніколаєвська і Юлія Гром; а в номінації «Cheer Dance Urban» – II місце – дует Аліна Гостєва і Ангеліна Охріменко. Також, команда стає володарем Кубку міста Києва з чирлідінгу серед студентів в програмі V Спартакіади серед закладів вищої освіти м. Києва 2019/2020 навчального року.

Отже, у спортивному протистоянні важлива кожна деталь виступу, кожен рух, кожна зв'язка елементів, синхронність, відточеність, емоційність та командний дух. Студенти підвищують свою майстерність із року в рік, і займають лідируючі позиції серед студентської молоді.

Список літератури:

1. Боляк А., Боляк Н. Вплив занять черлідінгом на формування лідерських якостей студентів вищих навчальних закладів // Спортивна наука України. 2016. № 2 (72). С. 61–67.
2. Шушпанова Ю. В. Черлідінг як дієва форма підвищення рухової активності студентів у період навчання у ВНЗ. Слобожанський науково-спортивний вісник, 2017, № 6(62), 122 с.71-78.
3. Спортивна аеробіка. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
4. Правила змагань. URL: <https://fusaf.org/pro-fusaf/>.

Тематика: Юридичні науки

**ТАКТИКА ПРОВЕДЕННЯ ОДНОЧАСНОГО ДОПИТУ ПІД ЧАС
РОЗСЛІДУВАННЯ ЖОРСТОКОГО ПОВОДЖЕННЯ З ТВАРИНАМИ**

Демідова В.В.

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, кафедра криміналістики, судової медицини та психіатрії

Враховуючи те, що зазвичай під час розслідування жорстокого поведіння з тваринами складається конфліктна ситуація між підозрюваним та слідчим, свідками, потерпілими доцільно після проведення допитів проведення одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб.

Згідно ч. 9 ст. 224 КПК України слідчий, прокурор має право провести одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб для з'ясування причин розбіжностей у їхніх показаннях. Так, законодавець визначає основною метою проведення цієї слідчої дії з'ясування причини розбіжностей у показаннях осіб, які раніше вже були допитані і ці суттєві розбіжності зафіксовані у протоколах їх допитів.

Під час проведення одночасного допиту не виключається можливість схилення одним з учасником іншого до дачі неправдивих показань. Тому більшість вчених-криміналістів вважають, що такий прийом як ознайомлення з зібраними в ході слідства доказами може мати негативні наслідки. У зв'язку з цим важливо перед прийняттям рішення про проведення одночасного допиту впевнитися, що на даному етапі розслідування з тактичних міркувань доцільно проводити дану слідчу (розшукову) дію. Для несумлінного учасника, негативний вплив якого поширюється на іншого доречно використовувати правдиві свідчення. Зрозуміло, що для отримання такої інформації необхідно ще до проведення одночасного допиту проведення інших слідчих (розшукових) дій з обов'язковим застосуванням тактико-психологічних прийомів.

У спеціальній літературі вказується на необхідність обережного підходу до проведення одночасного допиту (очної ставки) у випадках, коли про це заявляють клопотання учасники (або їхні представники), які, на думку слідчого (прокурора), дали неправдиві показання. Найчастіше такі клопотання заявляють для того, щоб спробувати під час одночасного допиту схилити учасника, який дав правдиві показання, до відмови від своїх показань або їх зміни, що нерідко вдається через незадовільну підготовку до проведення такої слідчої (розшукової) дії, недосвідченість слідчого тощо [1, с. 335].

Так, під час одночасного допиту, шляхом усунення істотних протиріч, фактично проводиться перевірка показань раніше допитаних осіб. Під час розслідування злочинів, пов'язаних із жорстоким поводженням з тваринами, розбіжності можуть виникати, зазвичай, із таких питань: 1) незнання того, що дії підозрюваного є жорстоким поводженням з твариною; 2) заперечення факту вчинення жорстокого поводження з тваринами; 3) місця вчинення злочину; 4) кількість, склад учасників вчинення злочину; 5) роль кожного учасника злочину при вчиненні жорстокого поводження з тваринами; 6) застосування знаряддя злочину; 7) наявності документації тварин.

При проведенні одночасного допиту двох чи більше осіб необхідно приділяти особливу увагу психологічним аспектам. Оскільки дана слідча

(розшукова) дія покликана для того, щоб виявити протиріччя у показах осіб, перше, необхідно визначити можливі причини таких відмінностей:

1. добросовісна омана одного або всіх учасників. В такому випадку слідчий має справу з психологічними особливостями психіки допитуваних осіб, наприклад, помилки в пам'яті, неправильне сприйняття ситуації та її відтворення;

2. завідомо неправдиві показання. Такі ситуації трапляються значно частіше, так як має місце конфліктна ситуація. Це трапляється через те, що особа, яка вчинила злочин в силу перспективи кримінальної відповідальності за вчинене діяння менш за всіх зацікавлена в установленні істини. Тому під час таких ситуацій слідчому доводиться стикатися з різними формами опору пошуку істини.

Першу ситуацію можна вирішити шляхом постановки питань, які активізують асоціативні зв'язки, розгляд суміжних подій і обставин, пред'явлення доказів, проведення слідчих (розшукових) дій у тому числі одночасного допиту на місці події.

У другій ситуації доцільно застосовувати тактичні прийоми які використовуються при допитах підозрюваних, які ухиляються від дачі правдивих показань таких як: пред'явлення доказів; деталізація показань за всіма обставинами, що мають протиріччя; використання чинника раптовості; використання показань співучасників злочину, які визнали свою вину тощо.

І. Є. Реуцька виділяє типові способи реалізації брехні. Перше – вигадка, яка порівняно легко спростовується, так як деталізація і подальша перевірка місця, часу та інших обставин вигаданої події і неминуче ведуть до викриття. Друга – брехня, що поєднана з фактами реальної дійсності, яку особа використовує в якості опорних точок. Таким чином інформація трансформується в вигідному для обвинуваченого світлі: одні з них навмисно замінюються іншими, виробляються зміщення їх в часі або просторі тощо.

Вчений поділяє всі способи отримання правдивих показань на дві групи: прямі та непрямі. Прямі методи характеризуються тим, що претендент на

отримання інформації відкрито використовує відносно її власника позитивний або негативний фактори впливу або поєднання зазначених чинників. Логіка непрямих методів полягає в тому, що претендент на отримання цікавої для його інформації організовує комунікативний процес так, щоб власник інформації вербально або невербально (наприклад, зміни тембру і гучності голосу, міміка обличчя тощо) видав хоча б сам факт володіння такою інформацією. А за вдалого збігу обставин прямо розкрив би її зміст. Особливо важливо при цьому що претендент в даному випадку не вдається до бруталного і безпосереднього тиску [2, с. 34-35].

Окрім психологічних аспектів вагомий вплив на успішне проведення одночасного допиту має підготовка. Оскільки вчені досить ретельно дослідили дане питання, то можна виділити основні дії слідчого, а саме: вирішення питання необхідності застосування технічних засобів фіксації; визначення способів, які що можна використати для усунення протиріч; підготовці запитань, що будуть ставитися особам під час одночасного допиту.

Ю. А. Чаплинська, дослідивши правоохоронну практику та узагальнивши погляди вчених, вказує, що недоцільно проводити одночасний допит: 1) між особами, які дають завідомо неправдиві показання; 2) між співучасниками злочину на початковому етапі розслідування; 3) між особами, з яких той, хто дає правдиві показання, перебуває у матеріальній, родинній або іншій залежності від іншого учасника; 4) коли один із учасників відмовляється давати показання у присутності іншої особи. У вказаних випадках слідчому недоцільно йти на тактичний ризик, а необхідно замінити одні дії та засоби на інші [3, с. 551–552].

Враховуючи вищезазначене одночасний допит має ключове значення при розслідуванні, адже надає можливість слідчому усунути протидію розслідуванню, яка варажається в наданні неправдивих показань або через помилки у сприйнятті й розумінні подій допитаною особою. Результативність проведення одночасного допиту прямо залежить від підготовки, а також

вправне використання особою, яка допитує відповідних тактичних прийомів, з урахуванням психологічних характеристик допитуваних осіб.

Список літератури:

1. Руководство для следователей / под ред. Н.А. Селиванова, В.А. Снеткова. – М. : Инфра-М, 1998. – С. 335.
2. А.Д. Белоусов, И.Е. Реуцкая, Г.В. Костылева /Психология очной ставки// Психопедагогика в правоохранительных органах, 2006, № 2(26) - Москва
3. Чаплинская Ю.А. Одновременный допит двух раньше допитанных осіб (организационный аспект) Науковий вісник ДДУВС. 2013. № 1. С. 548 – 555.

Тематика: Інші професійні науки

ПРОБЛЕМА ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЯК ОСНОВНИЙ ФАКТОР РИЗИКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ДЕФОРМАЦІЇ

Деркачов Едуард Анатолійович

доктор медичних наук, професор,

Кам'янський медичний коледж

У сучасному суспільстві змінюється ставлення людей до роботи. Люди втрачають впевненість у стабільності свого соціального й матеріального становища, в гарантованості робочого місця. Загострюється конкуренція за престижну й високооплачувану роботу. Падає рейтинг низки соціально значущих професій - медичних працівників, вчителів, науковців. Як наслідок, зростає психічне, емоційне напруження, яке пов'язане зі стресом на робочому місці. Виявляються тривога, депресія, психосоматичні розлади. Все це є симптомами синдрому емоційного вигорання.

У 1977 році на щорічній конференції Американської психологічної асоціації термін «синдром емоційного вигорання» увійшов до наукового

лексикону. З'явилося багато публікацій і досліджень стосовно проблеми емоційного вигорання серед медичних працівників.

Дослідження в різних країнах світу доводять, що синдром емоційного вигорання починає формуватися вже у студентів - медиків старших курсів. Робота в медичній сфері становить перед людиною багато різних, а часто і незвичних вимог.

Для повсякденної діяльності медичних працівників характерним є високий рівень стресу, який вони відчують доволі часто.

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) визнала, що синдром емоційного вигорання є проблемою, що потребує медичної уваги. Згідно з визначенням ВООЗ (2001), «синдром вигорання» (РЕВ) — це фізичне, емоційне або мотиваційне виснаження, що характеризується порушенням продуктивності в роботі та втому, безсонням, підвищеною схильністю до соматичних захворювань. Цей синдром звичайно розцінюється як стрес - реакція у відповідь на безжалісні виробничі та емоційні вимоги, що відбуваються через надмірну відданість людини; своїй роботі з супутньою цьому зневагою до сімейного життя або відпочинку.

Професійне вигорання - складний психологічний феномен, який супроводжує професії людей, робота яких потребує неперервного прямого контакту з людьми та надання їм психологічної підтримки. За даними численних досліджень у представників таких професій досить швидко настає емоційна втома, а потім з'являються ознаки емоційного виснаження.[2, с.16]

У першу чергу ці явища притаманні медичним працівникам, робота яких надзвичайно емоційно насичена.

Проблема емоційного вигорання та професійної деформації у медичних працівників є актуальною, тому треба мати важелі впливу на покращення ситуації. [1, с.179]

Медичне професія має тільки їй притаманні особливості: вона втручається і проникає глибоко в людське життя, в його біологію та соціальне оточення. Ці явища характерні для роботи тільки медичних працівників, робота

яких є надзвичайно емоційно насичена. Вигорання - це не втрата творчого потенціалу, а виснаження, викликане стресами.

Дослідження вчених вказують на те, що причиною такого явища є душевна перевтома. До факторів, що стимулюють накопичення перевтоми медиків відносять: невміння організувати роботу; відсутність механізмів саморегуляції емоцій; нездатність розмежувати особисте та суспільне життя; сильний психологічний вплив ускладнень у хворих, смерті пацієнтів; робота в умовах повсякденної напруги та відповідальності за результати роботи.

Треба звернути увагу на декілька емоційних реакцій, які підвищують ризик вигорання та деформації: провина перед собою та іншими за те, що не встиг; сором за результат, що не такий, як хотілось; образа на колег, пацієнтів, що не оцінили ваших зусиль; страх, що не вдається зробити все як треба, що робота не дає права на помилку, на можливість непорозуміння з колегами.

Процес вигорання дуже індивідуальний. Його симптоми проявляються не одночасно і з різною силою прояву. Вражає найбільше емоційну сферу людини. Вирізняють три основні стадії професійного вигорання:

I стадія - людина виснажена емоційно та фізично, має ознаки загальної слабкості, але нетривалі за часом;

II стадія - розвивається негативне ставлення до людей, дратівливість, почуття втомленості, навіть, після відпочинку;

III стадія - стадія зустрічається, на щастя, дуже рідко і характерна розвитком відрази до всього, що оточує людину. Медпрацівник ображений не тільки на себе, а й на людство. Життя здається некерованим.

Одне з перших місць за ризиком виникнення вигорання займає професія медичної сестри. Її робочий день - це тісне спілкування з людьми, в основному з хворими, які вимагають невсипущої турботи і уваги. Стикаючись з негативними емоціями, медсестра мимоволі втягується в них, у силу чого починає і сама відчувати підвищену емоційну напругу. Найбільше ризику виникнення вигорання піддаються особи, що ставлять непомірно високі вимоги до себе. Медик у їхньому уявленні - це зразок професійної невразливості і

досконалості. Особистості, які належать до цієї категорії, асоціюють свою працю з призначенням, місією, тому в них стирається грань між роботою та приватним життям.

Виділяють три типи медичних сестер, яким загрожує РЕВ:

1-й - «педантичний», характеризується сумлінністю, зведеною в абсолют, надмірної, болючою акуратністю, прагненням у будь - якій справі домогтися зразкового порядку (навіть на шкоду собі);

2-й - «демонстративний», що прагне бути першим у всьому, завжди бути на виду. Цьому типу властива висока ступінь виснаження при виконанні навіть непомітною рутинної роботи;

3-й - «емотивний», що складається з вразливих і чутливий людей. їх чуйність, схильність сприймати чужу біль, як власну, межує з патологією, з саморуйнуванням. [1, с.182]

Піддані формуванню РЕВ і інші категорії медичних працівників, перш за все ті, хто здійснює догляд за важкими хворими з онкологічними захворюваннями. Співробітники «важких» відділень постійно відчують стан хронічного стресу в зв'язку з негативними психічними переживаннями, інтенсивними міжособистісними взаємодіями, напруженістю та складністю праці та ін.

Профілактичні, лікувальні та реабілітаційні заходи мають спрямовуватися на зняття дії стресора: зняття робочої напруги, підвищення професійної мотивації, вирівнювання балансу між витраченими зусиллями й одержуваною винагородою. При появі і розвитку ознак РЕВ необхідно звернути увагу на поліпшення умов праці (організаційний рівень), характер створених взаємин у колективі (міжособистісний рівень), особистісні реакції і захворюваність (індивідуальний рівень).

Існують рекомендації з профілактики початкового синдрому перевтоми, емоційного виснаження, які можуть прекрасно слугувати як початкуючим, так і зрілим медичним працівникам. Ось декілька з них:

1. У рамках професійної діяльності підбирайте роботу, що відповідає

вашим нахилам, здібностям. Це надасть змогу повірити в свої сили.

2. Підвищення кваліфікації, професійного рівня - могутній фактор попередження синдрому вигорання.

3. Періодично змінюйте режим роботи. При перевтомі скоротіть час перебування на роботі.

4. Коли виникає бажання виконати роботу за будь-кого, оцініть, настільки вона потрібна іншому.

5. Необхідний регулярний, повноцінний відпочинок. Особисте життя та відпочинок - життєво-необхідні складові успішної роботи.

6. Розмежуйте чітко особисті та робочі проблеми.

7. Забувайте про роботу, коли йдете додому.

8. Не думайте, що можна жити життям інших людей. Необхідно жити разом з ними, допомагати і самим приймати допомогу.

9. Чудовий благотворний вплив на самопочуття мають відвідування виставок, театрів, концертів; заняття улюбленими справами, спілкування з приємними людьми тощо.

При сучасному навантаженні медичних працівників і введенні в їх роботу нових програм і підходів проблемною є не те, що працівник емоційно вигорає оскільки це є природний процес. Проблема полягає в тому, що він не вміє це вчасно себе помічати. Важливим є визначення психодіагностичних прийомів оцінки рівня емоційного вигорання.

Отже, потрібне детальне визначення психологічних особливостей, структурних компонентів і функціональних механізмів вигорання та їх залежності від основних індивідуально-психологічних особливостей медичних працівників. Це надасть можливість людині своєчасно звернути увагу на глибину емоційного вигорання й мобілізувати внутрішні ресурси, а також застосувати профілактичні прийоми, вивчати себе, професійно і особистісно розвиватися. При виборі професії важливо знати свою емоційну спрямованість, наскільки вона збігається зі змістом і сенсом професійної діяльності. Якщо емоційні потреби збігаються з їх реалізацією в процесі трудової діяльності, тоді

ризик емоційного вигорання зменшується. Емоційна спрямованість значною мірою формує наші життєві цінності, а вони, у свою чергу, впливають на сенс нашого життя. Велику частину нашого життя займає професійна діяльність. Для медичного працівника необхідно знати свою емоційну спрямованість, адже його професія прямо пов'язана з пацієнтами, в яких є проблеми зі здоров'ям у тілесній і психічній сферах. Це надасть йому можливість глибше зрозуміти сенс своєї професії, а значить зменшити ризик емоційного вигорання.

Список літератури:

1. Тарасюк І.І. Особливості проявів синдрому емоційного вигорання медичних сестер. / І.І.Тарасюк , В.З.Свиридюк // Державне управління людськими ресурсами у сфері охорони здоров'я України: матеріали Всеукраїнської наук. прак. конф. за міжнародної участі 22 березня 2016. – Київ: ДКС-Центр, 2016. – С.179-182.
2. Хаустова О. Тривожна валіза українського лікаря. / О.Хаустова //Ваше здоров'я. – 2015. - №21-22. – С.16-17.

МАСОВА КОМУНІКАЦІЯ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПУБЛІЧНОГО ДІАЛОГУ МІЖ ВЛАДОЮ І СУСПІЛЬСТВОМ

Дзяна Г.О.

Львівський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентіві України;
к.держ.упр., доц., доцент кафедри державного управління
orcid.org/0000-0002-9133-3307

ID: 3903492

Бліщук К.М.

Львівський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентіві України;
к.е.н., доц., доцент кафедри економіки
orcid.org/0000-0002-8154-6608

Розвиток відкритого цивілізованого суспільства характеризується зростанням кількості комунікаційних процесів та збільшенням кількості людей, що залучаються до цього процесу.

Масова комунікація явище історичне й своїм корінням сягає ще доіндустріального часу. Головне в цьому явищі не стільки технологізація процесу спілкування (хоч вона є суттєвим поштовхом до розвитку явища), як здатність людей володіти особливою формою соціального зв'язку, який дозволяє окремим людям, що виражають інтереси або політичних сил, або бізнесу, або релігійно-культурних осередків, або влади чи інших суспільних інститутів, впливати на інших людей, які є представниками різних соціальних груп, чи є окремими індивідами, для масифікації їхньої свідомості й керування поведінкою мас [4].

У суспільних науках комунікація розглядається в трьох аспектах: засіб зв'язку будь-яких об'єктів матеріального та духовного світу; спілкування, передача інформації від людини до людини; спілкування та обмін інформацією в суспільстві, що й є сутністю соціальної, тобто масової комунікації.

У Великому енциклопедичному словнику масову комунікацію визначено як «систематичне поширення інформації (через пресу, радіо, телебачення, кіно, звукозапис, відеозапис) з метою утвердження духовних цінностей даного суспільства та ідеологічного, політичного, економічного або організаційного впливу на оцінки, думки й поведінку людей» [1].

Масову комунікацію від усіх інших видів спілкування відрізняють наступні суттєві риси:

- це канал, технічний засіб, за допомогою якого передається інформація;
- процес спілкування охоплює не окремих людей, а цілі соціальні групи та спільноти, перетворюючи тим самим людське спілкування в масове;
- масовокомунікаційне спілкування має організований характер [2, с. 147].

Тобто, можна сказати, що основними рисами масової комунікації є її публічність, відкритість і доступність, адже масова комунікація охоплює необмежене коло споживачів, кількість яких може змінюватися залежно від доступу до джерел інформації. Отож, масова комунікація завжди публічна, тобто принципово доступна для кожного, і орієнтується переважно на велику анонімну аудиторію.

Для забезпечення масовості комунікації сьогодні необхідно використати всі найбільш доступні засоби комунікації.

Під засобами масової комунікації (ЗМК) розуміють сукупність каналів розповсюдження інформації, яку адресовано необмеженому колу осіб, соціальних груп, держав з метою оперативного інформування їх відносно подій і явищ у світі, конкретній країні, певному регіоні, а також для виконання спеціальних соціальних функцій.

Засоби масової комунікації – це розгалужена мережа установ, що займаються збором, обробкою, поширенням інформації [4].

Можна виділити такі основні риси засобів масової комунікації:

- публічність (тобто необмежене та надперсональне коло споживачів; наявність спеціальних технічних приладів, апаратури тощо);
- непряма взаємодія комунікаційних партнерів;
- моновекторність впливу комунікатора на реципієнта та неможливість зміни їх ролей;
- непостійний, дисперсний характер їх аудиторії, що створюється від випадку до випадку в результаті загальної уваги, яка проявилася до того чи іншого засобу передачі інформації [4].

Доцільно виокремити три основні групи функцій ЗМК. До них варто віднести функції: що задовольняють відповідне коло потреб людини як індивіда, як особистості; задовольняють відповідне коло потреб соціальних груп та людини як члена відповідної групи; задовольняють відповідне коло потреб суспільства загалом як цілісної соціальної системи та людини як члена цього суспільства [3, с. 65].

Необхідно виокремити коло реалізації відповідних цілей, до яких належить потреба в постійному інформаційному зв'язку та безперервному припливі інформації з різноманітних ЗМК:

- орієнтація в соціальному середовищі або соціалізація в суспільстві;
- розвиток загального кругозору, що частково заміщує процес навчання та здобуття загальної освіти, у свою чергу, спонукаючи до підвищення інтелектуального рівня особистості загалом;
- вирішення повсякденних практичних проблем;
- підвищення відповідного професійного рівня [3, с. 69].

Кожне демократичне суспільства зацікавлене в можливості прозорості і чіткої орієнтації в подіях, які відбуваються в суспільстві. З метою захисту своїх прав і інтересів суспільство повинно використовувати лише цивілізовані та прозорі форми спілкування та взаємодії. Тому суспільству необхідно

поширення інформації стосовно соціально важливих питань.

Саме засоби масової комунікації, задовольняючи потреби суспільства, здатні у повному обсязі інформувати суспільство з цих питань, враховуючи потужність їхнього впливу. Разом з тим, засоби масової комунікації виконують функції інформування, соціалізації та освіти. Базуючись на демократичних засадах суспільний розвиток також припускає наявність опозиції, збільшення ролі громадської думки стосовно їхнього впливу на відповідні соціальні дії та процеси, які відбуваються в суспільстві. Вплив громадськості на соціально-економічні та політичні процеси, які відбуваються в суспільстві не є можливим без доступу до засобів масової комунікації. Діяльність мас-медіа також є одним з ключових факторів формування засобів масової комунікації та громадської думки [3, с. 69].

Діяльність засобів масової комунікації має сприяти формуванню конструктивного діалогу між різними політичними силами і в такий спосіб підвищувати процеси інтеграції. Засобами масової комунікації реалізується інтеграційна функція, яка є однією з соціально важливих, лише в тому разі, якщо це відбувається в діяльності засобів масової комунікації. Віра у всемогутність мас-медіа і, зокрема, телебачення настільки велика, що деякі суспільні діячі вважають: той, хто контролює телебачення, контролює всю країну, тобто має реальну владу в своїх руках. Однак існує і протилежна думка, яка стверджує те, що, хоч і свідомість людей багато в чому визначається засобами масової комунікації, це не означає, що ЗМК можуть вважатися владним елементом. Фактично вони тільки слугують розповсюдженню існуючих культурних кодів готовими формулами, добре відомими медіа-технологам [4].

З метою нормального функціонування й ефективного здійснення процесів державотворення в Україні сучасне суспільство зацікавлене в адекватній орієнтації громадян у подіях, явищах та процесах. Зважаючи на зазначене, відповідні елементи суспільства потребують поширення інформації щодо

соціально важливих питань, цінностей, настанов, норм і зразків поведінки, що властиві дійсному рівню суспільного розвитку [5, с.34].

ЗМК мають виконувати роль комунікативного засобу сучасного суспільства та бути певною об'єднуючою ланкою між органами публічного управління та громадянським суспільством. Аналізуючи сучасний стан взаємодії ЗМК з органами публічного управління, можна зробити припущення, що в Україні в умовах відсутності високого рівня розвитку громадянського суспільства ЗМК не можуть ефективно виконувати свої функції, оскільки органи публічного управління певною мірою їх не потребують, а відповідні елементи суспільства не виявляють здатності генерувати запити через відсутність такої традиції. Тому ЗМК здебільшого використовуються як маніпулятивний, а не комунікативний засіб [4].

На нашу думку, щоб рішення, які приймаються владою, були прийняті суспільством, необхідно починати враховувати інтереси різних груп громадськості, замість того, щоб маніпулювати громадською думкою.

Таким чином, засоби масової комунікації, задовольняючи потреби суспільства, мають активно та неупереджено інформувати громадян із зазначених проблемних питань. Сучасні процеси державотворення на демократичних засадах припускають зростання ролі громадянської думки та ролі громадськості в їхньому впливі на відповідні соціальні явища та процеси, що відбуваються в суспільстві. За відсутності доступу до ЗМК фактично унеможлиблюється зворотній зв'язок, вплив громадськості на соціальні, економічні та політичні явища та процеси в суспільстві.

Зауважимо, що в нашій державі протягом довго часу комунікація між владою і суспільством відбувалася, здебільшого, у площині інформування про прийняті рішення, а зворотному зв'язку від суспільства належної уваги владою не приділялось. На сьогоднішньому етапі суспільних перетворень значно зріс рівень політичної культури і зрілості громадянського суспільства, що спонукало до конкретних змін у системі відносин між владою та суспільством. Саме налагодження масової комунікації дозволить ефективно вести публічний

діалог, забезпечить встановлення зворотного зв'язку з громадськістю та партнерські відносини органів державної влади і громадянського суспільства.

Список літератури:

1. Великий енциклопедичний словник [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history>.
2. Денисова С. Специфіка мови засобів масової комунікації на сучасному етапі // Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер. : Філологічні науки. – 2010. – Вип. 89(5). – С. 146-150.
3. Пахнін М. Л. Засоби масової комунікації та засоби масової інформації: співвідношення понять // Юридичний бюлетень. – 2018. – №8. – С. 65-71.
4. Пахнін М. Л. Сутність, форми та функції засобів масової комунікації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/opac/search.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/piprp%5F2016%5F3%282%29%5F5F18%2Epdf
5. Прудникова О. В. Роль засобів масової комунікації у розвитку інформаційної культури вітчизняного соціуму в умовах «гібридної війни» // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – 2018. – № 1 (36). – С. 33-42.

ШЛЯХИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ОЦІНКИ ВПЛИВУ РЕЖИМІВ ТЕРМООБРОБКИ ТА ФАРБНИКІВ НА МІЦНІСТЬ КЕРАМІЧНИХ ВИРОБІВ

Дідичук І.*

Шушкова Н.*

Шайко-Шайковський О.Г.**

*студент ЧНУ імені Юрія Федьковича

** професор, д.т.н. каф. професійної та технологічної освіти і загальної фізики ЧНУ імені Юрія Федьковича

В сучасній техніці, технологіях, конструкціях самого широкого використання та призначення все ширше застосовуються керамічні компоненти та деталі. Це викликано, з одного боку, прагненням здешевити конструкції, зробити їх більш легкими та технологічними, а з другого - використати досить привабливий спектр властивостей, притаманних суто керамічним матеріалам. Це – й корозійна стійкість, легкість виготовлення, простота технологій, економічність, низькі фрикційні властивості, відсутність необхідності змащування деталей при терті, можливість роботи в умовах високих температур, естетична привабливість, можливість використання різноманітних фарбників з метою радикальної зміни зовнішнього вигляду виробу та багато інших переваг, які роблять використання кераміки досить привабливим у широкому переліку областей: від військової галузі до будівельної, машинобудівельної, побутової.

У зв'язку з цим на кафедрі професійної та технологічної освіти і загальної фізики ЧНУ ім. Юрія Федьковича було вирішено провести дослідження щодо оцінки змінності властивостей керамічних зразків у залежності від температури

їх технологічного обпалу, часу витримки при заданій температурі, та виду й марки барвників, які можуть використовуватись у процесі технології їх виготовлення [1,4]. На технологічний процес в цілому впливає велика низка факторів, які, на перший погляд, не можуть створити якого-небудь суттєвого впливу на якість та властивості майбутніх виробів. Проте – це поверхневий погляд. В дійсності, як виявляється, навіть самий, здавалося, незначний параметр може створити велике, а іноді – навіть вирішальне значення на властивості майбутньої продукції. Тому при розробці технологій виготовлення будь-якого виробу чи продукції врахувати якнайбільшу кількість факторів, які, можливо виявляться в подальшому суттєвими при формуванні та виготовленні майбутніх виробів та продукції. Чим більш досвідчений технолог, тим більш відповідально та уважно він ставиться до поставленої перед ним задачі. Слід враховувати точність апаратури та обладнання, час її повірки, відповідають чи ні умови випробувань загальноприйнятим нормам та вимогам тощо[1, 3].

Дослідження проводилися за стандартними технологіями випробувань в лабораторії опору матеріалів кафедри на універсальній машині Р-0,5, яка дозволяє реалізовувати стискання. Розтяг досліджуваних зразків на 3-х можливих діапазонах: 0 - 100 кг, 0 – 200 кг, 0 – 500 кг.

Як відомо кераміка, як і інші крихкі матеріали набагато краще опираються деформаціям стиску, ніж навантаженням розтягу. Тому було виготовлено декілька партій однакових керамічних зразків по 30 штук в кожній, які в подальшому піддавалися обпалу при різних температурах та на протязі різних часових інтервалів. Еталоном являлися зразки, для обпалу яких використовувалися стандартні технологічні умови [1]. Кожна партія зразків досліджувалася окремо, після чого результати зводилися в окремі таблиці спостережень та оброблялись статистично: будувалися гістограми статистичних вибірок, оцінювалися характер розподілу, який у всіх випадках виявився нормальним, визначалося середнє квадратичне відхилення, математичне сподівання. Слід також зауважити, що для виготовлення всіх партій керамічних зразків використовувалась одна й та ж сама партія вихідних

інгредієнтів, оскільки якість піску, глини, зв'язуючого створюють суттєвий вплив на властивості виробів, що отримуються в результаті виробництва [2].

Отримані результати досліджень після їх аналізу, порівняння та розгляду дозволили виявити оптимальні режими термообробки заготовок: час витримки заготовок та деталей при певних температурах, величину цієї температури для кожного виду глини, який використовувався для виготовлення виробів, вплив того чи іншого виду барвника на властивості майбутніх виробів. Вся ця інформація, отримана в наслідок проведених експериментальних досліджень дозволила зробити практичні висновки та рекомендації що до продукції, яка може бути отримана внаслідок розглянутих технологій.

Отримана інформація в подальшому буде використовуватись при роботі над керамічними матеріалами у майбутній магістерській роботі, буде передана для використання у практиці декількох керамічних художніх майстерень та виробництв, на малих приватних підприємствах, які займаються виробництвом керамічних декоративних та промислових виробів.

Список літератури:

1. Metals, ceramics and polymers/ Oliver H. Wyatt, David Dew-Hughes/An introduction to the structure and properties of engineering materials – Cambridge University Press – 580 p.
2. Термическая обработка в машиностроении. Справочник/ Под ред. Лахтина Ю.М. –М.: Машиностроение – 1980.- 783 с.
3. Попилов Л.Я. Советы заводскому технологу/ Справочное пособие .- Л.: 1975.- 265 с.
4. Писаренко, Георгій Степанович. Опір матеріалів : підруч. для студ. мех. спец. вищ. навч. закл. / Г. С. Писаренко, О. Л. Квітка, Є. С. Уманський ; за ред. Г. С. Писаренка. – 2 вид. - К. : Вища шк., 2004. - 654 с.
5. Мотиль Р.Я. Кераміка// Енциклопедія сучасної України.-НАН України.- К.: 2003-2019. – 243 с.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СТРУКТУРИ ТА ЗМІСТУ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Добранський С.С.

викладач, Житомирський агротехнічний коледж

тел.:0978155736, 1988dobran.105@ukr.net

Володіна А.С.

вчитель, Житомирська загальноосвітня школа №26

Реформи, що проводяться в Україні, ринок праці висувають нові, більш високі вимоги до загальнонаукових та професійних знань спеціалістів, їх особистісних якостей.

Щоб конкретизувати цілі вдосконалення методичної роботи, необхідно визначити ціль професійної підготовки молодших спеціалістів у сучасних умовах. Відомо, що основна мета закладів вищої освіти полягає у високоякісній підготовці фахівців, що здатні в найкоротші терміни вийти на рівень професійної майстерності та внести свій вклад у розвиток техніки, технології і виробництва. В результаті ми вийшли на необхідність такого підходу до визначення мети, змісту і методів професійної підготовки фахівців у закладах вищої освіти, коли цей відбір і визначення доцільності і поєднання тієї чи іншої інформації, методів навчання проводилися б комплексно, виходячи не тільки з тенденцій розвитку техніки, педагогічної технології та ринку робочої сили, але й із пріоритетності заданих суспільством вимог, якостей і видів діяльності фахівця, орієнтованих на прогнозоване майбутнє.

Професійно значимі якості педагога професійної школи знаходять своє втілення у функціях-засобах, що співпадають з функціональними компонентами будь-якої педагогічної системи і розкривають основні цілі і задачі

методичної роботи викладача: гностична функція, проектувальна функція, конструктивна функція, комунікативна функція, організаторська функція.

Основна мета професійної підготовки фахового молодшого спеціаліста полягає в реалізації моделі професійно обумовленої структури особистості фахівця.

Виявлені та затребувані суспільним виробництвом якості і види діяльності спеціаліста можуть бути ефективно сформовані з врахуванням особистих інтересів та потреб самих студентів в умовах функціонування запроєктованої на науковій основі системи методичної роботи викладачів закладів вищої освіти.

Ясно, що навчально-виховний процес буде успішним, якщо він запроєктований, організований і керується системою методичної роботи колективу закладів вищої освіти .

Незважаючи на те, що існують державні стандарти освіти, в сучасних умовах колективам технікумів та коледжів надано право внесення різноманітних варіацій не тільки у зміст окремих дисциплін, але і в структуру навчальних планів. При використанні цієї ініціативи в процесі методичної роботи з модернізації змісту підготовки молодших спеціалістів важливо не нашкодити, не привести до гіршого результату, ніж був раніше. Щоб не допустити цього, необхідно в методичній роботі з перетворення змісту підготовки молодших спеціалістів керуватися певними положеннями і загальноприйнятими поняттями.

Аналіз практики навчання молоді показує, що етап синтезу знань з різних дисциплін в значній мірі поки що надається здійснювати самим студентам без керівної ролі викладача. Як показує досвід, ця досить тяжка інтелектуальна операція не відповідає розумовим можливостям більшості студентів. В результаті виявляється, що система їх знань, умінь і навичок має міжпредметні розриви, являє собою конгломерат слабо пов'язаних даних, які не використовуються на практиці, а також для самостійного здобування нових знань.

Новий підхід до конструювання змісту сучасної науки повинен, судячи по всьому, знайти відображення в методиках складання і коригування навчальних планів, порушивши монополію предметного принципу, що використовується при їх складанні. Ця теза знаходить підтвердження в практиці зарубіжної професійної школи. Там уже є намагання будувати навчальний план таким чином, щоб знання з різних галузей наук групувалися навколо професійних завдань і пов'язаних з ними наукових проблем. Основоположним фактором при такому підході до складання та коригування навчального плану є мета професійної підготовки – формування спеціаліста широкого профілю з розвинутим науково-теоретичним мисленням, здатного ставити та творчо вирішувати практичні задачі на основі комплексного використання знань і умінь з різних галузей. Важливо відзначити, що цю мету стараються досягти, одночасно скорочуючи об'єми змісту навчальних предметів і посилюючи їх міждисциплінарний синтез.

Подальший зміст педагогічної підготовки повинен був бути націлений на вивчення конкретних методичних питань, пов'язаних з розкриттям основ побудови і реалізації ефективного навчального і виховного процесів.

Важливе місце повинно було займати вивчення специфіки самостійної роботи студентів, розгляд і класифікація самостійних робіт, показ способів організації самостійної роботи студентів.

Успіх роботи викладачів багато в чому залежить від їх творчої діяльності, направленої на вивчення та запровадження результатів передового педагогічного досвіду і досягнень науки. Проте, слід відзначити, що наші спостереження і аналіз практики показують: в більшості навчальних закладів сьогодні ця робота здійснюється на інтуїтивно-емпіричному рівні. Частіше всього викладачі, приступаючи до запровадження, порівнюють отримані в передовій практиці і науці результати зі своїм досвідом лише на основі «здорового глузду». В підсумку вони нерідко при вивченні досвіду мають труднощі у виборі найбільш важливого для узагальнення, що, як правило, призведе до простої фіксації побачених методів, способів, прийомів і засобів

навчання без потрібного розкриття їх сутності, поза зв'язком їх зі всією системою організації навчальної пізнавальної діяльності.

В той же час, як відзначають багато педагогів, в основі вивчення та запровадження психолого-педагогічних новацій повинні лежати принципи педагогіки, бо будь-яке нове добре не стільки тому, що воно нове, а тому, що воно може сприяти покращенню якості навчання.

Вдосконалення науково-методичної роботи у закладах вищої освіти повинно вестись шляхом поступового, поетапного залучення викладачів у новаторську та дослідницьку діяльність і супроводжуватись їх безперервним навчанням та консультуванням. Для організації та керівництва науково-методичною роботою потрібний спеціальний заступник директора у закладі вищої освіти. При організації науково-методичної роботи у закладах вищої освіти слід виходити з принципу поетапності і наступності форм залучення викладачів у колективну творчу і новаторську діяльність.

Список літератури:

1. Алейнікова О. В. Особливості стратегії інноваційного управління освітньою системою / Педагогічна освіта. 2015. №4(5). С.8-12.
2. Андрущенко В.П. Проблема формування нового вчителя для об'єднаної Європи ХХІ століття / В.П. Андрущенко // Європейські педагогічні студії. – Вип. 1-2. 2012. С. 27-39.
3. Бех І. Д. Інваріанти особистісно орієнтованого підходу до виховання дитини: наук. посібник – Рівне : РДГУ, 2002. – 53 с.

ВИКОРИСТАННЯ ЦИКЛУ ШУХАРТА-ДЕМИНГА ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Добриніна Олена Леонідівна

вчитель музичного мистецтва

Харківської гімназії №55

Харківської міської ради

Харківської області

За експертними оцінками, найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями [1]. Саме тому у Концепції Нової української школи робиться акцент на виховання громадянина України, який би мав певні знання, навички, способи мислення, погляди, цінності та інші особисті якості, що визначатимуть здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну роботу [1]. Таким чином, розвиток творчих здібностей учнів є найважливішим завданням сучасної школи.

Цінність творчості полягає не тільки в результативній стороні, але і в самому процесі творчості. Все це в повній мірі відноситься до уроків музичного мистецтва, які сприяють розвитку творчої активності учнів. Тому виявлення творчих здібностей учнів і робота над їх розвитком на уроках музичного мистецтва і в позаурочний час є пріоритетним та перспективним напрямком.

На думку автора, підготовку учнів на уроках музичного мистецтва у навчальних закладах доцільно організовувати відповідно до відомого циклу

Шухарта-Деминга (цикл PDCA) [2], який передбачає циклічне, послідовне виконання наступних завдань:

- Плануй (планування роботи, яке спрямоване на досягнення цілей);
- Роби (безпосереднє виконання процесу навчання, спрямованого на виконання поставлених цілей);
- Перевірйй (оцінка стану досягнення цілей за визначеними критеріями);
- Вдосконалюй (визначення шляхів поліпшення процесу навчання).

Практичний досвід викладання предмету «Музичне мистецтво» показує, що для забезпечення сучасних вимог підготовки учнів, відповідно до циклу PDCA, вчитель повинен окреслити ряд завдань, вирішення яких дозволить забезпечити якісний підхід до розвитку творчих здібностей учнів та зробити навчання більш ефективним. Основні завдання та їх стислий огляд надано нижче.

1. Визначити, що саме вчитель розуміє під ефективним навчанням – визначення цілей навчання.

Ефективність навчання може бути визначена як успіх у досягненні апріорі визначеного результату або цілей. При цьому, слід зазначити, що цілі навчання повинні бути конкретними, досяжними та мати властивість бути вимірюваними. Відповідно до цього, до основних цілей навчання музичному мистецтву можна віднести:

- якісне вивчення навчального матеріалу учнями;
- участь та успішний виступ учнів у районних, міських та регіональних конкурсах;
- навчання грі на певних музичних інструментах, тощо.

2. Визначити шляхи та методи досягнення цілей навчання.

Що стосується підходів до визначення шляхів досягнення цілей, то задля вирішення цього завдання, насамперед, слід визначитися з ресурсним забезпеченням реалізації визначених цілей: знаходження конкретних прийомів, способів та технік. Доцільним є здійснення декомпозиції цілей навчання, тобто

заміни вирішення одного великого завдання рішенням серії менших завдань, нехай і взаємопов'язаних, але більш простих. Окрім цього, при визначенні шляхів досягнення цілей навчання слід враховувати наступні аспекти:

- потенційно різний початковий рівень знань та умінь з навчальної дисципліни (слух, голос, вміння грати на музичних інструментах, знання нотного стану, тощо);
- рівень вмотивованості та зацікавленості учнів у вивченні певного навчального матеріалу;
- планування та впровадження міжпредметних зв'язків;
- порядок організації фізичного середовища навчання (використання наглядних агітаційних матеріалів);
- порядок співпраці з батьками учнів;
- альтернативні шляхи.

У якості методів навчання можуть бути обрані будь які з відомих: традиційні, інноваційні, інтерактивні, активні та інші методи. При цьому основною вимогою при обранні методів навчання має бути можливість забезпечення цілей навчання.

3. Визначити критерії оцінювання.

Оцінювання є частиною процесу навчання і має розглядатися як послідовність дій, а не одноразовий захід. Систематичне оцінювання дає змогу учням удосконалювати власні знання і демонструвати цей прогрес під час подальшого оцінювання. При цьому, оцінювання за обраними цілями може здійснюватися як за кількісною, так і якісною шкалою оцінювання.

Окрім безпосередньої функції оцінювання, процес оцінювання дає можливість виявити дітей, які можуть потребувати додаткової підтримки в освітньому процесі внаслідок різних обставин - порушень психофізичного розвитку, інших соціальних та економічних чинників. Результати оцінювання можуть визначати необхідність продовження чи зміни у підходах до методів навчання. Якщо результати оцінювання демонструють низький рівень

оволодіння очікуваними результатами, методи викладання мають бути переглянуті [3].

4. Здійснити аналіз результатів навчання та визначити шляхи поліпшення процесу навчання.

Аналіз результатів навчання дозволяє охарактеризувати ступінь досягнення цілей навчання, особливості навичок і умінь, прийоми та способи роботи, набуті учнями компетенції. Все це вимагає збирання значного матеріалу, його класифікації і систематизації за найважливішими ознаками. При цьому, необхідно ретельно враховувати індивідуальні особливості стейкхолдерів (зацікавлених осіб), результати діяльності яких збираються і аналізуються, враховувати особливості їх віку, соціального стану, професії, тощо.

На підставі отриманих результатів навчання вчителем формуються скореговані цілі навчання та шляхи їх досягнення.

Таким чином, використання на уроках музичного мистецтва методології PDCA (циклу Шухарта-Деминга) дозволяє покращити стан підготовки учнів з зазначеного предмету, якісно визначити цілі навчання, шляхи їх досягнення та вдосконалення.

Список літератури:

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

2. Deming W. E. The New Economics for Industry, Government and Education. – Massachusetts: MIT Center for Advanced Engineering Study, 1993.

3. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Za zag. red. H. M. Bibik. – Київ: Літера ЛТД, 2018. — 160 с.

ЗНАЧЕННЯ ЗАСОБІВ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ ПРИ РОЗСІЯНОМУ СКЛЕРОЗІ

Доможирська А.М.

Національний університет фізичного виховання і спорту України, м.
Київ, здобувач ступеня магістр, e-mail: napolaanna@gmail.com

Вступ. Необхідність розвитку і вдосконалення системи медичної, соціальної та фізичної реабілітації обумовлена зростанням захворюваності на розсіяний склероз (РС) і прогресуючою інвалідизацією цих пацієнтів.

Після 7 років хвороби до 50% хворих не можуть виконувати професійні обов'язки, а протягом тривалості хвороби понад 15 років виникають проблеми самообслуговування. Поширеність у Північній Ірландії (до 130 на 100 тис. населення), Сполучених штатах Америки (до 80 на 100 тис. населення), у Прибалтиці, Білорусії (до 60 на 100 тис. населення), в Україні – 25,1 випадків, в Києві – 50,6 випадків на 100 тисяч населення. Майже не хворіють на розсіяний склероз у тропічних країнах - Китаї, Японії [3].

Важливе медичне та соціально-економічне значення проблеми РС пов'язане з тим, що хворіють переважно молоді люди. РС в більшості випадків прогресуючий і на деякій стадії розвиток захворювання неминуче може призвести до втрати деяких функцій. Тому більшість хворих потребують не тільки медичної, але й соціальної допомоги, що повинна бути єдиним, комплексним, науково-обґрунтованим, індивідуально підібраним реабілітаційним процесом [2].

Все вищевикладене пояснює чому фізична терапія стає значимою в відновленні здоров'я хворих на РС. Цим обумовлюється і пояснюється актуальність роботи.

Мета роботи – розкрити значення засобів фізичної терапії при розсіяному склерозі.

Результати. В літературні зазначається, що метою програм фізичної реабілітації є підвищення м'язової сили, впливу на рухливість, баланс, працездатність, активність в повсякденному житті. У програмі тренувань з обтяженнями використовуються різні типи машин (силові тренажери, вільні ваги, смуги опору, рухові тренування, велоспорт і водні види спорту). Тренування з обтяженнями зазвичай проводяться з інтенсивністю від 10 до 12 повторень максимум, 2-3 рази в тиждень протягом 8-20 тижнів. Ці дані свідчать про те, що фізичні вправи поліпшують м'язову силу при РС. Аеробіка, тренування з обтяженнями або їх комбінація можуть поліпшити життєві сили, швидкість ходьби і витривалість в пацієнтів з РС[5].

Рекомендують фізичні вправи для протидії множинних симптомів РС та їх наслідків для активності в повсякденному житті. Два типи вправ пропонуються по окремоті або в комплексі: аеробні тренування та програми тренувань з обтяженням [4].

За даними Latimer-Cheung A.E., тренувальна програма середньої інтенсивності, що виконується 2-3 рази в тиждень, ефективна для збільшення аеробної і м'язової сили у дорослих з легким і середнім ступенем інвалідності в результаті РС. Вправи можуть бути ефективними для підвищення мобільності у пацієнтів з РС [5].

Ефективність реабілітації осіб з РС залишається низькою, що пов'язано з неясними механізмами розвитку захворювання і об'єктивною складністю реабілітації таких пацієнтів. Ряд фізіотерапевтичних процедур і фізичних факторів, так як вони викликають загострення є протипоказані [4].

В роботах Вінничук С.М та Григорович С.П. відзначається, що клінічна картина захворювання провокується процесами запалення, розпадом мієліну та формуванням склеротичних бляшок в мієлінових оболонках провідникових систем і самих клітинах мозку, залежить від локалізації, часу виникнення, розвитку патологічних вогнищ, обумовлюється автоімунними процесами в

нервовій тканині. Це проявляється хвилеподібним плином, прогресуючими розладами в руховій, чутливій, сечовидільній та психоемоційній сферах, і призводить до несприятливих наслідків [1,3].

Комплексна програма фізичної терапії, яка застосовувалась для хворих на розсіяний склероз в умовах стаціонару, базується на принципі послідовності введення всіх складових її елементів і їх збалансованому співвідношенні стосовно проявів хвороби, критеріїв та принципів побудови програми. Програма включає: I період – проведення дослідження стану здоров'я пацієнта, якісна і кількісна оцінка, підбір та оволодіння технікою виконання засобів і методів реабілітації, які застосовувалися; II період – опанування та застосування засобів фізичної терапії з дотриманням їх черговості; III період – програмування подальших довготривалих реабілітаційних заходів та формування розуміння необхідності їх систематичності в застосуванні [3].

Висновки. Проведений аналіз літературних даних свідчить, що питання фізичної терапії хворих на розсіяний склероз мало вивчені і відносяться до актуальних проблем медичної реабілітації. Діагноз РС не обов'язково означає, що людина буде інвалідом. При належному медичному і фізіотерапевтичному лікуванні РС слід розглядати як захворювання, яким можна управляти протягом всього життя. Фізична терапія показана для лікування дефіциту рухливості; повинна початися якомога раніше протягом захворювання, перш ніж дефіцит може стати причиною інвалідності. Проблему лікування та реабілітації підсилюють неухильне зростання захворюваності в осіб працездатного віку та збільшення терміну тривалості хвороби.

Список література:

1. Вінничук С. М. Нервові хвороби : підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. III - IV рівнів акредитації , Київ : Здоров'я, 2006. - 693 с. - ISBN 5-311-01224-2.
2. Григорович С. П. Нервові хвороби : підруч. для лікарів-інтернів вищ. мед. закл. освіти III-IV рівнів акредитації, Львів : 2000. - Ч. 2. 2005. - 257 с. - ISBN 966-7483-35-5.

3. Євтушенко С.К. Рассеянный склероз: 25-летний опыт диагностики и лечения, Міжнародний неврологічний журнал. - 2006. - № 3. -С. 29-37.

4. Рідковець Т. Г. Засоби фізичної реабілітації в терапії осіб з розсіяним склерозом, Харків 2009. - № 6. - С. 126 - 131.

5. Latimer-Cheung A.E., Pilutti L.A., Hicks A.L., Martin Ginis K.A., Fenuta A.M., McKibbin K.A. et al. Influence of training exercises on physical fitness, mobility, fatigue, and health-related quality of life in adults with multiple sclerosis: a systematic review to develop recommendations Arch Phys Med Rehabil, 2013; 94: 1800-1828

Тематика: Педагогічні науки

ПРАВОВА КУЛЬТУРА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЯК ЧИННИК СОЦІАЛЬНОГО ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК ОСВІТНЬОЇ ПРАКТИКИ

Дорошук М.Г.

Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського,
аспірант кафедри
педагогіки і професійної освіти

Соціально-економічні, політичні, культурні перетворення, які відбулися останніми роками в українському суспільстві, призвели до зростання соціальної напруги, появи нових видів правопорушень (шахрайство за допомогою мобільних телефонів і смартфонів, кібербулінг, крадіжка персональних даних, коштів з рахунків тощо). Усі ці негативні тенденції так чи інакше зачепили і сферу освіти – саме в середовищі учнівської молоді поширюються окремі види злочинів (зокрема кібербулінг, торгівля психоактивними речовинами), зростає несприйняття авторитету педагогів, що провокує різного роду конфліктні ситуації з порушенням морально-етичних норм і втягування в протистояння

між учнем і вчителем батьків та громадськості (маємо на увазі факти насильства над учнями і вчителями, що мають місце в останні роки і активно висвітлюються в ЗМІ та стають предметом тривалих обговорень у соцмережах). Усі ці негативні тенденції вказують на одну ключову проблему – несформованість належного рівня правової культури освітян і всіх, хто дотичний до системи освітніх послуг.

Правова культура особистості – це обумовлений правовою культурою суспільства рівень правової зрілості особистості, який складає основу її правомірної поведінки і стимулює в необхідних умовах соціально-правову діяльність. Правова культура сприяє формуванню у громадян почуття поваги не тільки до закону, права, але і до норм моралі, традицій. Звідси випливає, що однією з основних функцій правової культури є подальше вдосконалення високих моральних якостей людини, формування у неї потреби безумовного дотримання соціальних правил [4].

Про активізацію розвитку правової освіти та правової грамотності в Україні свідчать дослідження українських науковців Б. Андрусишина, О. Байталюк, О.Іваній, М. Подберезького та ін. [1; 3]. Ця проблема набуває особливої актуальності і соціальної гостроти в період розбудови якісно нової освітньої системи нашої держави, втілення Концепції Нової української школи з її дитиноцентризмом, розробкою нових стратегій навчання і виховання, інклюзивною освітою, розвитком громадянських і соціальних компетенцій школярів.

Ефективність розв'язання завдань стосовно підвищення правової культури дітей, юнацтва і учнівської молоді залежить від рівня фахової підготовки й розвитку особистості педагога, від його правової свідомості і життєвих та професійних цінностей. Адже саме вчитель є ключовою фігурою освітнього процесу, свого роду взірцевою моделлю належної поведінки: якщо він буде поводитися негідно, дозволяти собі порушувати норми і правила суспільної моралі – в закладі освіти, у повсякденному житті поза освітньою установою, у інтернет-середовищі – це спровокує різні реакції учнів – від

наслідування неприйнятної поведінки, повторення неетичних висловлювань і т. п. до активних проявів протесту проти тих загальноприйнятих норм і принципів, що їх учитель проголошує, але сам не виконує.

Сфера діяльності вчителя – свого роду зона довірливих стосунків між людьми, тому й плекати моральну свідомість і правову культуру молодих поколінь має право лише той педагог, котрий сам володіє високими морально-етичними якостями і поважає норми суспільного права. Таким чином, високий рівень правової культури вчителя можна розглядати як умову й гарантію реалізації правових норм в системі освіти, як соціальний чинник ефективного функціонування цієї системи, як запоруку успішного виховання молодих поколінь в аспекті поваги до законів і суспільних цінностей і норм. Це, своєю чергою, актуалізує потребу суспільства у вчителях нового типу, спроможних забезпечити суб'єкт-суб'єктну взаємодію між всіма учасниками освітнього процесу на паритетних правових засадах.

Між тим, як показують останні соціально-психологічні дослідження (О.Іваній, М. Подберезський), у педагогічній практиці зберігається тенденція несприйняття цінностей правової культури (свобода, справедливість, вільне волевиявлення, рівність, демократія, правопорядок), особливо у сфері авторитетності думки вчителя, що має сприйматись за істинну і не оскаржуватись. На низькому рівні залишається правова грамотність учителів, особливо у сільських школах [2; 3].

Утім, на думку дослідників, не всі вчителі виявляються готовими до певних змін у власній діяльності, що дозволять розвинути правову культуру освітян. До таких змін ми відносимо систему заходів, що, на наш погляд, має бути реалізована як на рівні змісту і форм методичної роботи з учителями в закладі освіти і в ході підвищення кваліфікації педагогів (курси, тренінги, семінари, самоосвіта), так і на рівні змісту професійної підготовки вчителя під час навчання у ЗВО.

Сучасна навчально-методична література з педагогіки, психології, предметних методик, рекомендована чинними робочими програмами

педагогічних ЗВО України (інформація з офіційних сайтів закладів станом на січень 2020 р.), практично не враховує правового аспекту підготовки кожного вчителя-предметника (спеціальність 014 – Середня освіта за предметними спеціалізаціями), а не тільки вчителя історії та правознавства чи практичного психолога або соціального педагога, які в своїй роботі безпосередньо дотичні до розв'язання проблем, пов'язаних із чинним законодавством. Не достатньою мірою в змісті педагогічних дисциплін розкриті питання профілактики правопорушень і діагностики рівня правової вихованості чи правової компетентності школярів, що, своєю чергою, не підкріплюється вивченням відповідного досвіду у школах під час проходження студентами педагогічної практики.

Тому стає очевидним, що правова підготовка майбутнього вчителя – це не лише прерогатива вузьких фахівців, а усвідомлена необхідність, і формування правової культури педагога, зокрема на етапі професійного становлення у вищій школі, має стати органічною складовою становлення і розвитку професійних компетентностей педагога, запорукою дієвості виховних впливів, які здійснює вчитель на своїх вихованців.

На нашу думку, становленню й розвиткові правової культури майбутнього вчителя на етапі навчання у ЗВО сприятимуть не тільки ознайомленням з правовими нормами, чинним законодавством, яке регулює діяльність освітньої сфери, а й розвиток самостійності, критичного мислення, формування активної громадянської позиції, поваги до державних законів і правопорядку. За умови доцільних трансформацій змісту психолого-педагогічних дисциплін, продуманої і ефективної аудиторної і позааудиторної роботи, організації соціально значущої діяльності учнівської молоді (наприклад, волонтерства) цілком можливо вже через декілька років забезпечити належний рівень сформованості правової культури освітян, - і це позитивно впливатиме на формування юних громадян нашої держави, яких учитимуть вчителі, котрі власним прикладом демонструватимуть повагу до держави і її законів.

Список літератури:

1. Байталюк О. М. Основи освітнього права та правове регулювання діяльності навчальних закладів України: навч. посіб. для учасників проекту „Правова компетентність освітян – запорука верховенства права в освіті” / О. М. Байталюк, О. Б. Німко. – К. : Видавничий дім „Плеяда”, 2010. – 69 с.
2. Іваній О. М. Діагностика сформованості правової компетентності майбутнього вчителя / О. Іваній // Імідж сучасного педагога – 2012. – № 8 (105) – С. 32 – 37.
3. Подберезський М. К. Проблема формування національної правової культури: монографія / М. К. Подберезський, М. П. Васильєва, Я. К. Яковенко. – Харків: „ЕДЕНА”, 2003. – 168 с.
4. Савченко Людмила. Психологічні основи формування правової культури студентів [Електронний ресурс] / Л.О. Савченко // Український електронний психолого-педагогічний ресурс : Вісник психології і педагогіки – Електронний збірник наукових праць. – Режим доступу: www.psyh.kiev.ua (дата звернення 31.01.2020 р.). – Назва з екрана.

Тематика: Педагогічні науки

**СПОСОБИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО
НАВЧАННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ
КОМПЕТЕНЦІЇ КУРСАНТІВ**

Дроб Н.Ч.

Харківський національний університет Повітряних Сил
імені Івана Кожедуба
Старший науковий співробітник
навчально-наукового центру мовної підготовки

Модернізація системи вищої військової освіти сьогодні передбачає активний розвиток використання дистанційної освіти – форми навчання, під час якого взаємодія викладача та того, хто навчається – курсанта, а також курсантів між собою здійснюється на відстані та відображає всі притаманні навчальному процесу компоненти (цілі, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання), що реалізуються специфічними засобами мультимедійних технологій, мережі Інтернет або іншими засобами, що передбачають інтерактивність.

Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні визначає, що “Дистанційна освіта – це форма навчання, рівноцінна з очною, вечірньою, заочною та екстернатом, що реалізується, в основному, за технологіями дистанційного навчання” [1].

Оскільки пріоритетним напрямком навчання англійської мови військовослужбовців сучасної освіти є розвиток іншомовної комунікативної компетенції, використання технологій дистанційного навчання найкращим чином сприяє цьому під час навчання англійської мови як загальновійськового, так і професійного спрямування та надає широкі можливості військовослужбовцям, що знаходяться навіть у віддалених військових частинах, підвищувати або підтримувати свій рівень знання англійської мови.

Серед найбільш поширених прийомів використання технологій дистанційного навчання можна назвати наступні: навчальні комп’ютерні програми, використання соціальних мереж, електронної пошти, електронної дошки оголошень, скайпу, проведення відеоконференцій, розробка і реалізація курсів в різних системах.

Все більш задіяними стають Системи управління навчанням (Learning Management System, LMS) – програмні додатки для адміністрування навчальних курсів в рамках дистанційної освіти або платформи для електронного навчання (e-learning). За допомогою LMS можливо створити єдину базу навчальних електронних курсів та навчальних матеріалів, керувати

навчальним процесом та тими, хто навчається, забезпечувати доступ до навчальних ресурсів та оцінювати результати.

Прикладами LMS є віртуальне середовище навчання Schoology – послуга соціальних мереж для шкільних та вищих навчальних закладів, яка дозволяє користувачам створювати навчальні ресурси, керувати ними та ділитися навчальним вмістом. Або віртуальне середовище Google Classroom, яке значно спрощує та покращує комунікаційні процеси між викладачем та курсантами за допомогою встановлених налаштувань.

Треба відмітити також систему MOODLE (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment), що діє і в Харківському національному університеті Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, в ресурсі якої викладачі англійської мови створюють навчальні курси в дистанційному форматі. Прикладами таких є “Курс стандартної фразеології радіообміну англійською мовою для льотного складу та груп керівництва польотами”, курс “Aviation English”, “Курс для підготовки до складання тесту за стандартами ICAO” та ін., що розроблені педагогічним складом кафедри авіаційної англійської мови.

Добре себе зарекомендував електронний продукт English Discoveries, що є спільною розробкою компаній Edusoft та Berlitz International. Цей насичений мультимедіакурс призначений виключно для навчальних закладів; складається він з п'яти рівнів: початкового, основного, середнього, підвищеного і практичного. Курс охоплює всі граматичні конструкції англійської мови та понад 3500 лексичних одиниць. У головному меню представлені розділи: читання, мовлення, письмові вправи, аудіювання, граматики, ігри та тести. У число додатків входить електронний словник, механізм запису і відтворення мови, а також автоматичний журнал успішності і службові модулі, що полегшують керування програмою.

Мовні соціальні мережі, які дозволяють вивчати іноземну мову самостійно, продовжують набирати популярність. Досвід роботи свідчить про позитивну динаміку використання в системі дистанційного навчання та самоосвіти таких мовних соціальних мереж як Lang-8, Interpals, Sharedtalk,

Livemocha, Omegle, Mylanguageexchange, Italki, Busuu, та інтерактивних інтернет-сервісів, як, наприклад, LinguaLeo або канали YouTube для тих, хто вивчає англійську мову, та ін. Використання даних ресурсів в освітньому процесі дозволяє, з одного боку, організувати практику спілкування з носієм мови (нехай навіть і дистанційно), а з іншого боку, удосконалювати мовну компетенцію, письмові навички курсантів та підвищувати мотивацію до вивчення іноземних мов.

Простий у використанні та результативний прийом технології дистанційного навчання – електронна пошта, зручність якого обумовлюється асинхронним режимом обміну повідомленнями. Перевага електронної пошти насамперед в тому, що вона не вимагає одночасного перебування за комп'ютерами кореспондента і адресата; таким чином, електронна пошта надає викладачеві можливість дистанційно здійснювати індивідуально-особистісне навчання, забезпечуючи курсанта каналом зворотного зв'язку, без якого процес навчання не може бути повноцінним.

Електронна дошка оголошень – прийом дистанційного навчання іноземним мовам, що дозволяє кожному користувачеві помістити на неї своє оголошення і прочитати оголошення інших. Електронна дошка часто створюється в рамках електронної конференції і служить для вирішення організаційних завдань, що виникають під час навчального процесу. При дистанційному навчанні електронна дошка оголошень використовується, наприклад, для організації навчальних груп за інтересами та рівнем здібностей.

Ще одна можливість дистанційного навчання, що виникла у результаті розвитку електронних технологій, – навчання іноземної мови по скайпу (Skype – програмне забезпечення для текстового, голосового та відеозв'язку через мережу Інтернет між комп'ютерами).

Крім того, навчальний процес на основі використання дистанційних технологій навчання включає в себе роботу з електронним підручником – використовується для самостійного опрацювання теоретичного матеріалу з дисципліни; вебіари – особливий вид відеоконференцій, що одночасно

забезпечує двосторонню передачу, обробку, перетворення й подання інтерактивної інформації на відстані в реальному режимі часу (вебінари більше використовуються для донесення навчального матеріалу, тому ще в цій системі мінімізовано зворотній зв'язок з аудиторією); чат-конференції – використовуються для дискусій, обговорення проблемних питань та проблемних тем, також чат-конференцію можна використовувати з метою короткої звітності про виконану роботу та з метою надання групових й індивідуальних консультацій; тематичні форуми, де можна залишити запитання й коментарі під час опанування навчального матеріалу.

У підсумку зазначимо, що дистанційне навчання – це нова форма активної діяльності курсанта з освоєння іноземної мови, яка дозволяє зробити навчальний процес не тільки цікавим, але і продуктивним. Однак у застосуванні всього різноманітного спектру прийомів та технологій дистанційного навчання існують ще організаційно-методичні проблеми, що потребують вирішення. Використання дистанційної форми освіти і мережі Інтернет в закладах вищої військової освіти поки що не досить достатньо пов'язане з навчальним процесом; незважаючи на досить активне впровадження різних комп'ютерних технологій у навчання, потенціал інформаційних технологій реалізується в процесі навчання іноземної мови далеко недостатньо. Також перебуває у стадії розвитку такий аспект організаційно-методичної діяльності, як розробка навчальних програм і комплексів, методичних рекомендацій по їх ефективному застосуванню; тобто існує потреба як у ретельно розроблених, цілісній методиці дистанційного навчання іноземної мови загалом, так і у методиці формування окремих компонентів загальновійськової та професійно-спрямованої іншомовної комунікативної компетенції.

Список літератури:

1. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. (Затверджено Постановою МОН України від 20 грудня 2000 р.) [Електронний ресурс]: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>

2. Самойленко О.М. Впровадження технологій дистанційного навчання в університетську освіту / Самойленко О.М. // Науково-методичний журнал “Освіта на Луганщині. Освітні технології”. - №1 (30). - 2009. – 135-139 с.

Тематика: Юридичні науки

ПРОБЛЕМА СИРІТСТВА В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ ПРИЧИНИ

Дрозд А.Д.

студент

Науковий керівник: Алімов К.О. к.ю.н., доцент

Запорізький національний університет

Однією з найсерйозніших проблем у сфері забезпечення прав дитини в Україні на сьогодні є дитяче сирітство. Всього в Україні налічується близько 70 тис. дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, з них близько 80,0 % — це сироти при живих батьках, причиною сирітства яких є позбавлення батьків батьківських прав, відібрання у батьків, перебування батьків у місцях позбавлення волі, відмова від дітей.

Цю проблему намагалися вирішити у своїх наукових роботах такі відомі науковці: Г.М. Бевз, О.В. Вакуленко, Л. Волинець, І.В. Пеша та інші.

Завданням цієї статті є дослідити та систематизувати причини сирітства, та вирішити, які з них найбільш актуальні зараз.

Однією з найпоширенішою причиною поширення сирітства визначають злочинну діяльність батьків, залучення дітей до кримінальних та протиправних дій. Засудження батьків, перебування їх у місцях позбавлення волі призводить до того, що дитина потребує влаштування, стає сиротою при живих батьках. Також фактором ризику позбавлення дитини піклування батьків є агресивна поведінка батьків, брутальне та жорстоке поводження з дітьми, що становить загрозу життю і здоров'ю дитини, психічні захворювання.

Розглядаючи фактори, які впливають на поширення сирітства, їх можна згрупувати у дві категорії: внутрішньосімейні та загальнодержавні.

До внутрішньосімейних можна віднести такі:

- безвідповідальне ставлення батьків до виконання своїх обов'язків,
- вживання батьками алкоголю, наркотичних засобів,
- злочинна діяльність та агресивна поведінка батьків.

До причин, що мають загальнодержавний характер, можна віднести:

- бідність сімей, які виховують неповнолітніх дітей,
- відсутність дієвих соціальних програм підтримки сімей з дітьми,
- зниження морального рівня населення країни,
- підвищення рівня смертності та психічної захворюваності населення.

Велика хвиля дитячої безпритульності виникла в пострадянських країнах, після розпаду СРСР, у тому числі й в Україні у 90-х рр. ХХ ст., як наслідок соціально економічних потрясінь перехідного періоду. [1, с. 11].

Серед факторів, які мають суттєвий вплив на виникнення та поширення цього явища, є також алкогольна та наркотична залежність батьків, яка, на думку деяких фахівців, є традиційно властивою для слов'янської народності, у тому числі українців. Вважається, що мало хто зі слов'ян має добрий імунітет до алкоголю. В Україні виявлено близько 800 тисяч хронічних алкоголіків, а генетично застрахованих проти виникнення алкоголізму менше ніж 37,0 % [2].

Сучасне явище сирітства має також тісний зв'язок з дитячою бездоглядністю. Батьки на заробітках, скрутне матеріальне становище, переселення з небезпечних регіонів: все це відображається на догляді за дітьми. Це нова негативна тенденція у сфері дитинства, яка сприяє поширенню сирітства — масова трудова міграція батьків, що поширена у західних українських областях. Найбільше таких дітей у Закарпатській, Чернівецькій, Львівській, Івано-Франківській областях.

Експерти твердять, що з від'їздом батьків прояви девіантної поведінки у дітей частішають. Дитина стає агресивнішою, починає прогулювати школу,

скоює дрібні правопорушення. Збільшуються випадки потрапляння в залежність від комп'ютерних ігор, що часто і є причиною пропуску занять у школі. Відомі випадки втягування дітей із сімей трудових мігрантів до алкоголізму, наркоманії, бродяжництва [3].

Проблему сирітства неможливо вирішити тільки зусиллями держави. Необхідна активна підтримка дітям та сім'ям, які опинились у складних життєвих обставинах з боку громад і організацій громадянського суспільства.

Поряд з цим, незважаючи на те, що бездоглядна дитина, традиційно була об'єктом державної політики, до цього часу категорія соціальних сиріт, сиріт при живих батьках на заробітках, не знайшла свого нормативного закріплення. Визначення на законодавчому рівні терміну соціальної сироти або бездоглядної дитини дозволить забезпечувати дітей цієї категорії належним захистом у повному обсязі та більш ефективно проводити заходи, спрямовані на попередження їх виникнення

Незважаючи на те, що сьогодні сирітство як явище зазнала значних змін і має інші особливості, ніж у попередні періоди історії, зараз збільшується кількість дітей-сиріт через скрутне матеріальне становище батьків та через трудову міграцію.

Список літератури:

1. Комплексна допомога бездоглядним та безпритульним дітям: метод. посіб. /авт.: О. І. Безпалько, Л. П. Гуровська, Т. В. Журавель та ін. / за ред. І. Д. Звереві, Ж. В. Петрочко. – К.: Калита, 2010. – 376 с.

2. Нові можливості зменшення алкогольної і наркозалежності населення в Україні [Електронний ресурс] / В. І. Карпенко, Т. П. Криштаб, В. А. Романовська, Л. В. Кисла. – Режим доступу : http://www.medved.kiev.ua/arh_nutr/art_2006/n06_4_8.htm.

3. Проблеми дітей трудових мігрантів за результатами дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zn-rada.at.ua/Simii/problemi_ditej_trudovikh_migrantiv.pdf.

ЗАРОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ ОПІКИ І ПІКЛУВАННЯ В УКРАЇНІ

Дрозд А.Д.

студент

Науковий керівник: Алімов К.О. к.ю.н., доцент

Запорізький національний університет

Ми віримо у те, що Україна є частиною загального Європейського простору, важливою невід'ємною складовою людської Цивілізації. Ступінь цивілізованості суспільства можна визначити за тим, як доглядають дітей та людей похилого віку. Особливо потребують захист діти-сироти та діти позбавлені батьківського піклування. Вони мають законне право на посилену суспільну підтримку, і в цивілізованому світі — отримують її. Проте так було не завжди. Інституту опіки і піклування в Україні формувався на протязі тисячі років.

Це питання намагалися дослідити у своїх наукових роботах такі науковці: П.П. Чубинським, К.О. Неволіним, М.Ф. Владимирським-Будановим, К.А. Левицьким, С.В. Пахманом, М.І. Костомаровим, С.С. Дністрянським, Б. Рожанським, П. Шекерик-Дениківим, Л. Маячанцем та інші.

Зародження інституту опіки і піклування в Україні Національні особливості правового регулювання суспільних відносин у сфері опіки починають формуватися на українських територіях ще з IX ст. З появою перших писаних правових джерел зафіксовано поняття опіки, яке передусім забезпечує збереження майна підопічних. У процесі розвитку феодальних та організації станово-представницьких відносин вдосконалюється регулювання відносин у сфері опіки, з'являється поняття піклування.

До питання ролі та місця опіки у литовсько-руському праві звертався один з провідних дослідників цього періоду М.Ф. Владимирський-Буданов. У своїх працях «Черты семейного права» та «Обзор истории русского права» вчений розглядає дію на українських землях шлюбносімейного права, в рамках якого розвиваються норми опіки. М.Ф. Владимирський-Буданов не розділяє окремо опіку і піклування, зводячи ці поняття до наступного визначення — «встановлення сторонньої влади над сім'єю, якщо в ній залишаються малолітні члени», замінюючи тим самим владу одного або двох батьків. Привертає увагу звичай встановлення опіки над сім'єю, тобто матір'ю та дітьми, які залишилися після смерті батька [1].

К.О. Неволіна аналізує історію розвитку сімейного законодавства Росії, порівнює його із зарубіжними аналогами, починаючи з дохристиянських часів і до середини XIX століття. Науковець розподіляє законодавче регулювання опіки до Петра Великого та після. К.О. Домінують в цій сфері правові норми, що охороняють майнові інтереси опікуваного. Для цього при кожному Повітовому суді створювалася Дворянська опіка, а в Міському магістраті — Міський Сирітський суд, які організовували та контролювали здійснення опіки і піклування щодо малолітніх сиріт з дворянських, купецьких та міщанських сімей. Для дітей-сиріт із сімей церковнослужителів, працівників фабрик і заводів, селян, іноземців, козацьких родів та інших соціальних прошарків та етнічних груп опіка встановлювалася за окремою процедурою [2].

Що стосується українських правознавців-дослідників вказаного періоду, заслуговує на увагу наукова розвідка К.А. Левицького «Про новий цивільний процес в Австрії», де йдеться про порядок представництва інтересів неповносправних громадян, в т. ч. неповнолітніх, вказується коло визначених законом представників та окреслюються їхні обов'язки [3].

Опрацювавши понад 1000 кримінальних і цивільних справ з архівів 82 судів у понад 50 повітах різних регіонів України, П.П. Чубинський в свій час належну увагу приділив інституту опіки. Аналізуючи цивільні справи щодо опіки, П.П. Чубинський робить висновки: «взагалі-то інститут опіки, а тим

більше – піклування не розвинутий. У народу круглі сироти застаються рідко; майно сироти – мізерне; виховання не вимагає особливої турботи, а тому опіка і піклування виступають як продукт впливу писаних законів, а не як продукт народної самосвідомості»

Також аналіз австрійського цивільного законодавства проводив С. Дністрянський, відзначаючи, що цивільне право Західної області Української Народної Республіки засновується на приватному праві колишньої Австрії. Учений подає історичне дослідження становлення і розвитку цивільного права загалом, та окремих його джерел. Окрім перекладу на українську мову Австрійського цивільного кодексу (1811 р.) та Цісарського розпорядку (1914 р.), вчений узагальнює основні законодавчі поправки, які вносилися до інституту опіки й піклування, подає тлумачення окремих статей, додає терміни, які не подають правові норми, але які зустрічаються в практиці.

Якщо до 1917 р. влада намагалася прилаштувати дітей-сиріт до родичів і сусідів, щоб уникнути витрат на його утримання, то нова влада готова були узяти на себе значні матеріальні витрати, аби в умовах інтернату з більшою впевненістю виховати повноцінного члена суспільства. Після Жовтневого перевороту, нова комуністична верхівка країни цілком і повністю заперечували роль церкви у справі опікування сиротами. Саме тому деякі члени суспільства, особливо селяни, що надавали перевагу старій системі, намагалися опікуватися сиротами самі, незважаючи на те, що комуністична держава висловила готовність виховувати їх за казенний кошт.

Дещо покращилося становище щодо опіки і піклування з прийняттям Кодексу про сім'ю, опіку, шлюб і акти громадського стану (1926 р.), в якому вперше з'являється поняття усиновлення.

Подальші намагання радянської влади захищати інтереси дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, втілилися у Постанові ВЦВК і РНК СРСР 1936 року «Про порядок передачі дітей на виховання (патронат) у сім'ї трудящих». Патронат, на відміну від опіки і піклування, був добровільним і передбачав передачу дитини-сироти віком від 5 місяців до 14 років на

виховання у прийомну сім'ю. Маленькі діти (від 5 місяців до 4 років) перебували під наглядом органів охорони здоров'я, які й уклали угоду про патронат. Угоду про передачу дітей віком понад 4 роки укладав відділ народної освіти. Особа, яка уклала угоду, отримувала права і обов'язки опікуна чи піклувальника дитини [4, с. 63].

Від середини 1940-х рр. у радянській системі опіки спостерігаються певні поступки. Це знаходить свій вияв у повороті від переважно державних форм опікування сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування, до недержавних, а також у переході держави до матеріального стимулювання опікунів.

При вдосконаленні чинного законодавства у сфері опіки і піклування в Україні повинні враховуватися історичні особливості його розвитку, що полягають у домінуванні сімейних форм опіки. При цьому змінити цю систему інтернатних закладів можливо такими шляхами: заохочуючи масове усиновлення або створення дитячих будинків сімейного типу. Залучення до вирішення проблеми дітей-сиріт — громадських організацій, релігійних організацій, освітніх закладів та інших дієвих інституцій громадянського суспільства, піде дітям лише на користь.

Список літератури:

1. Владимирский-Буданов М.Ф. Обзор истории русского права / М.Ф. Владимирский-Буданов. – Ростов-на-Дону, 1995. – 640 с.
2. Левицький К. Про новий цивільний процес в Австрії. – Часопись правнича / Кость Левицький // Видавництво Наукового тов. імени Шевченка для теорії і практики. Рочник V. – Львів: Наукове Товариство імени Шевченка, 1895.
3. Неволин К.А. История российских гражданских законов. Часть первая: Введение и книга первая о союзах семейных / К.А. Неволин. – М.: Статут, 2005. – 590 с.

4. Пеша І.В. Соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (проблеми реформування) / І.В. Пеша. – К.: Логос, 2000. – 87 с.

Тематика: Педагогічні науки

ПРО ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ВІЗУАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ ТА ІНФОРМАТИКИ

Друшляк М.Г.

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка,
кандидат фізико-математичних наук, доцент,
доцент кафедри математики,
ORCID ID 000-0002-9648-2248
marydru@fizmatsspu.sumy.ua

Сучасне покоління студентів відрізняється від попереднього переважно візуальним способом сприйняття інформації, нелінійним, «кліповим» стилем мислення. В той же час традиційна система освіти не пристосована до навчання таких студентів, оскільки викладачі, як представники іншого покоління, у більшості випадків подають навчальну інформацію лінійно, не використовуючи візуалізовані засоби навчання. При цьому у студентів не формується візуально-інформаційна культура, сутність якої розкривається через вміння критично оцінювати, піддавати аналізу та подавати у візуальній формі навчальний матеріал. Особливо гостро ці невідповідності відбиваються на результатах фахової підготовки майбутніх учителів математики та інформатики.

Одним із основних засобів формування візуально-інформаційної культури майбутніх учителів математики та інформатики вважаємо такий тип програмного забезпечення математичного спрямування як програми динамічної

математики (ПДМ). Ці програми передбачають динамічне оперування математичними об'єктами, яке базується на збереженні базового алгоритму конструкції. Іншими словами, у середовищі цих програм є можливим дослідження об'єктів у динаміці, яка досягається за допомогою маніпуляцій мишею з деякими елементами конструкції (наприклад, зміна положення точок об'єкта, довжини елементів тощо) [1]. Найпопулярнішими представниками програм такого класу є GRAN, DG (Україна), Живая Геометрия, Математический конструктор (Росія), The Geometer's SketchPad (США), Cabri (Франція), GeoGebra (Австрія).

Зазначені засоби формування візуально-інформаційної культури повинні бути інтегровані в освітній процес виважено та виправдано, оскільки їх використання змінює способи навчання та засвоєння інформації студентами. У процесі професійної підготовки майбутніх учителів математики та інформатики використовуємо технологію SAMR (Substitution, Augmentation, Modification, Redefinition) (автор Robin Puentudura [2] з метою виваженого впровадження програм динамічної математики в освітній процес.

Технологія SAMR складається з чотирьох етапів. На етапі «*підміни*» (*Substitution*) ПДМ замінюють традиційні засоби навчання. Викладач використовує статичну візуалізацію навчального матеріалу, наприклад, побудова статичного рисунка із використанням ПДМ. Це етап рутинного використання ПДМ, коли технологія діє як пряма заміна традиційного інструменту без будь-яких функціональних змін.

На етапі «*покращення, розширення*» (*Augmentation*) ПДМ замінюють традиційні засоби навчання, але їх функціональні можливості використовуються ширше. На практиці цей рівень використання ПДМ пов'язаний із автоматизованим контролем знань [3], із використанням візуалізованих завдань, які можуть бути розв'язані як традиційними засобами, так і з використанням ПДМ, наприклад, візуалізовані завдання з проєктивної геометрії на побудову плоских перерізів многогранників (рис.1).

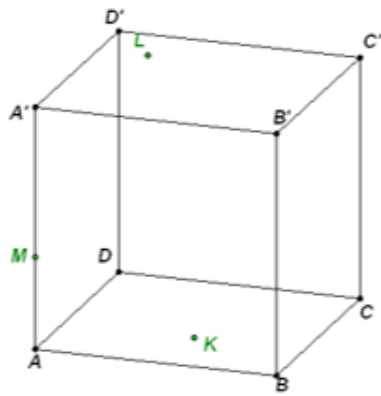

Рис. 1, а. Умова задачі у програмі
The Geometer's SketchPad

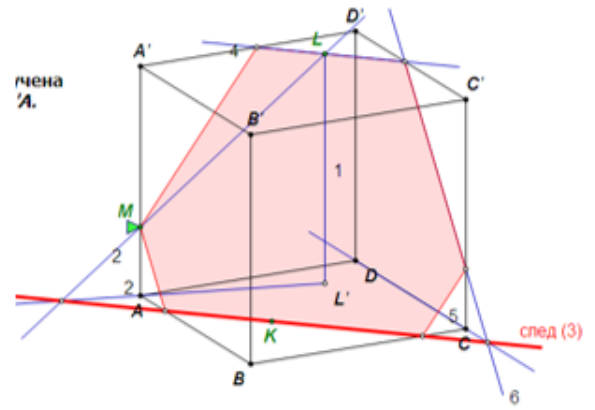

Рис. 1, б. Розв'язання задачі у
програмі *The Geometer's SketchPad*

«Модифікація» (*Modification*) – це етап, на якому ПДМ замінюють традиційні засоби навчання, але їх функціональність істотно змінюється, відбувається не просто вдосконалення процесу навчання, а його перетворення, що призводить до зміни типу заняття, методів та форм навчання, і як наслідок результатів навчання. ПДМ дозволяють перепроектувати хід освітнього процесу, зокрема, переформулювати завдання, які виконують студенти, вимагають переосмислення викладачем форм і методів навчання, тим самим розширюючи спектр традиційних завдань відповідної теми.

У практичній площині це, наприклад, пояснення студентам, як можна організувати комп'ютерний експеримент при вивченні теорем або опорних задач на доведення в шкільному курсі геометрії, попередньо переформулювавши їх у вигляді задач на дослідження. При цьому доцільно запропонувати студентам створити модель з динамічним виразом та підказками (за необхідності), розробити таблицю для запису результатів дослідження та висновків.

Теорема. Медіани трикутника діляться точкою перетину у відношенні 2:1, починаючи від вершини (рис. 2).

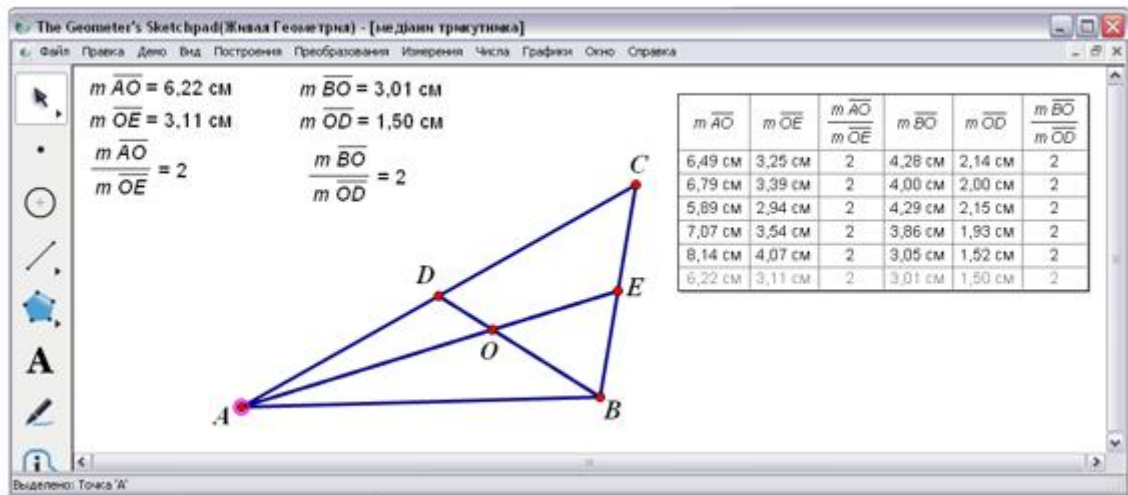

Рис.2

На етапі «переосмислення, перетворення» (*Redefinition*) використання ПДМ дозволяє перетворити навчальний процес і створити умови для розв'язування таких завдань, які раніше неможливо було розв'язати у рамках традиційних підходів. Це, наприклад, використання нетрадиційних підходів до розв'язування різних класів задач, зокрема, використання конструктивного підходу до розв'язування геометричних задач на екстремум [4], використання візуалізації експериментальних випробувань на базі випадкових подій [5], використання когнітивно-візуального підходу до вивчення математичних понять (наприклад, формування поняття конуса через генетичне означення, рис.3).

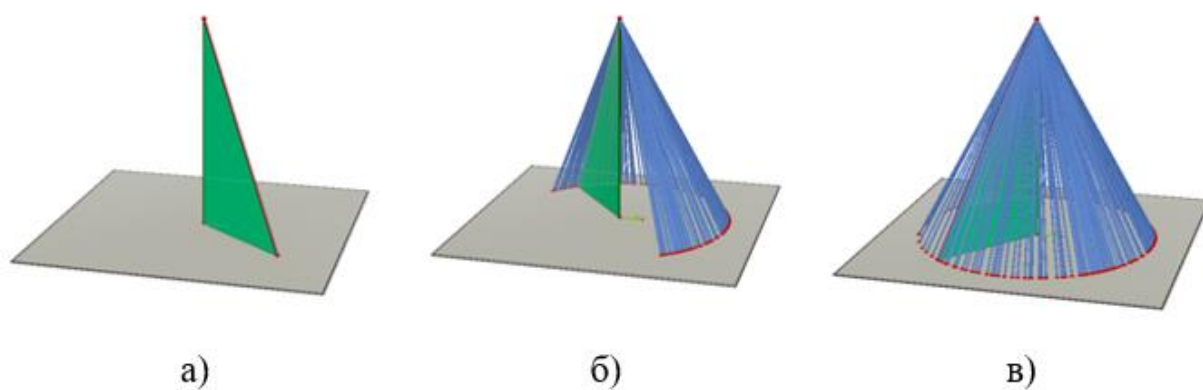

Рис.3.

За результатами впровадження запропонованої технології формуються такі компоненти візуально-інформаційної культури майбутніх вчителів математики та інформатики як розуміння сутності ролі цифрових технологій в освітньому процесі, формуються навички сприймання, аналізу, інтерпретації, порівняння, співставлення, інтегрування, оцінки, створення та застосування навчального матеріалу, поданого візуально.

Список літератури:

1. Семеніхіна О.В., Друшляк М.Г. Комп'ютерні інструменти програм динамічної математики та методичні проблеми їх використання // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2014. – Т. 42. – № 4. – С. 109-117.

2. Puentedura R. The SAMR Model: Background & Exemplars. Режим доступу:http://www.hippasus.com/rrpweblog/archives/2012/08/23/SAMR_BackgroundExemplars.pdf. – Дата звернення 02.12.2019р.

3. Семеніхіна О.В., Друшляк М.Г. Організація автоматизованого контролю у професійній підготовці вчителя: аналіз залучення програм динамічної математики // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Зб. наук. пр. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2018. – Вип.51. – С. 274-278.

4. Semenikhina O., Drushlyak M., Zigunova I., Budyanskiy D. Geogebra as means of improving the quality of education // 14th International Conference on ICT

in Education, Research, and Industrial Applications: Integration, Harmonization, and Knowledge Transfer (ICTERI 2018). – May 14-17, 2018. – Kyiv. – 2018. – P. 331-345.

5. Semenikhina O., Drushlyak M. Organization of Experimental Computing in Geogebra 5.0 in Solving Problems of Probability Theory // European Journal of Contemporary Education. – 2015. – V. 11(1). – P. 82-90.

Тематика: Інші професійні науки

МОДУЛЬ ВІДОБРАЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ НА БАЗІ ПРОГРАМОВАНОЇ ЛОГІКИ

Дубіцький А.Є.

ст. гр. МНТМН-18-1, ХНУРЕ. 0501778697, artur.dubitskyi@nure.ua

Карнаушенко В.П.

доцент каф. МЕЕПП, ХНУРЕ. 050 3433598,
vladimir.karnaushenko@nure.ua, Orchid/0000-0001-7744-2569

На сучасному етапі розвитку науки і техніки, інформація стає найважливішим ресурсом у повсякденному житті. Швидко зростаючі технічні і технологічні характеристики інформаційних комп'ютерних систем і мереж надають якісно нові можливості для обробки та візуалізації інформації.

На даний момент все ширше застосування знаходять різні мобільні вимірювальні системи, системи контролю доступу та моніторингу технічного стану доквілля. Всі наведені вище системи потребують динамічного виведення поточної інформації на дисплей.

При вирішенні завдань пов'язаних з відображенням графічної інформації, виникає необхідність в побудові найбільш ефективної системи для організації інтерфейсу виведення інформації. У найпростішому випадку – це може бути пристрій збору даних, що поєднується з ПК, який буде проводити обробку і

упорядкування отриманих результатів, а також забезпечувати їх динамічне відображення на дисплеї. У цьому ланцюжку, найбільш енергоємним і габаритним компонентом є персональний комп'ютер.

В якості альтернативи персонального комп'ютера може послужити мікро контролер – це монокристалічна структура, яка містить АЛУ, порти, таймери, контролери переривань, пам'ять, периферію й інші елементи в поєднанні зі стандартним графічним індикатором – рідкокристалічним або світлодіодним.

Дані пристрої мають деякі недоліки:

- мала роздільна здатність;
- велика інерційність;
- малий кут огляду;
- відносно малий термін служби;
- великий час відгуку.

Більш ефективним варіантом буде використання спеціалізованої інтегральної схеми і монітора персонального комп'ютера, або, навіть телевізора в якості пристрою відображення інформації. Для ефективного узгодження зовнішньої системи збору даних і пристрою відображення інформації необхідна розробка спеціального модуля сполучення. На сьогоднішній день існує велика кількість рішень для об'єднання системи збору даних з пристроями, що відображають інформацію [1].

Проектований модуль сполучення системи збору даних з пристроєм відображення інформації, побудований на основі програмованої логіки (ПЛІС). Сполучення з приладом відображення здійснюється через інтерфейс VGA.

При виконанні даного проекту використовувалася САПР QUARTUS II [2]. Сам проект був реалізований з використання мови опису апаратури VHDL.

Зовнішній вигляд робочого вікна САПР QUARTUS II, наведено на рис 1.

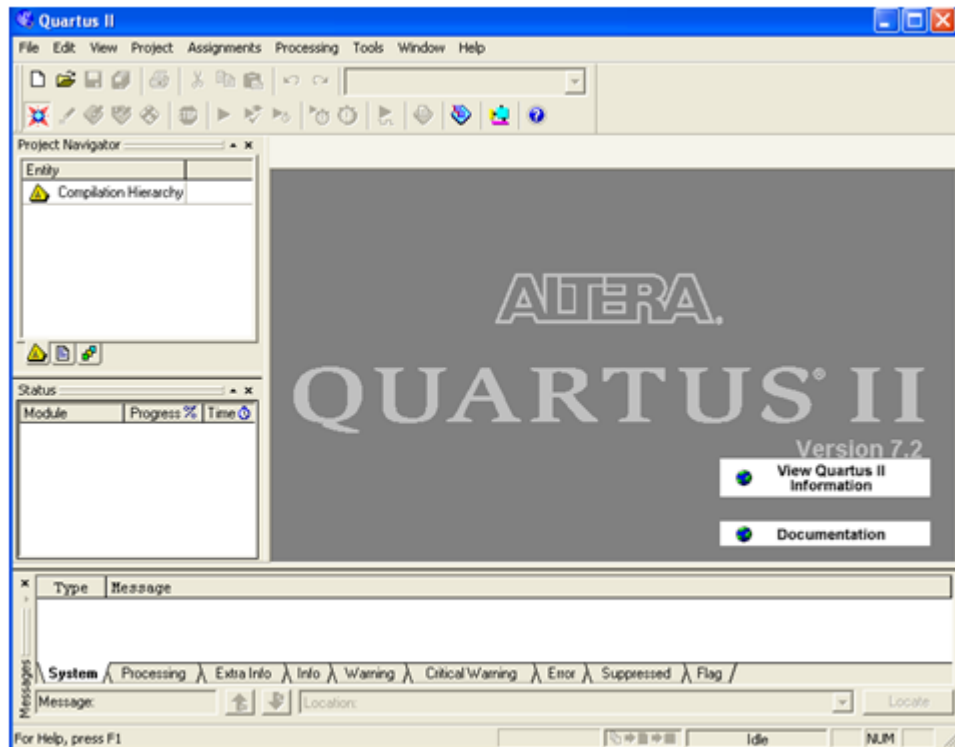

Рисунок 1 – Зовнішній вигляд робочого вікна QUARTUS II

Процес створення проекту в QUARTUS II складається з наступних етапів:

- створення опису архітектури проектованого модуля сполучення з пристроєм відображення інформації на ПЛІС (система QUARTUS II надає кілька способів створення проекту: графічна, схемна форма; сигнальна; текстова із використанням мов VHDL або Verilog HDL);
- компіляція проекту, представленого в одній зі згаданих вище форм;
- комп'ютерне моделювання проекту, за допомогою вбудованого в QUARTUS II симулятора. Вікно симулятора з отриманими часовими діаграмами проекту наведено на рис. 2;

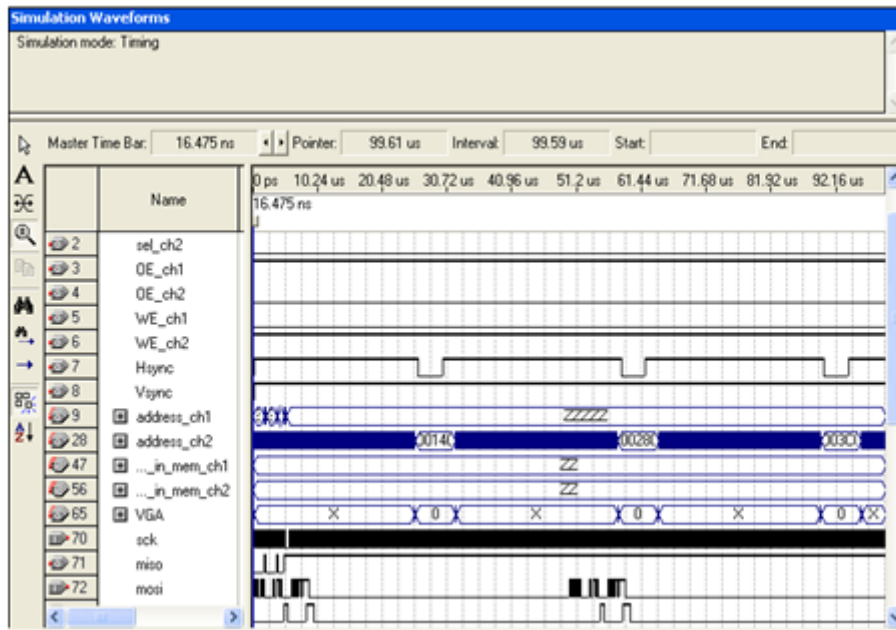

Рисунок 2 – Вікно симулятора QUARTUS II

– якщо отримані за допомогою симуляції часові характеристики проекту будуть задовольняти вимогам завдання, проводиться призначення виводів ПЛІС, за допомогою вбудованого додатку (рис. 3), з подальшою перекомпіляцією проекту;

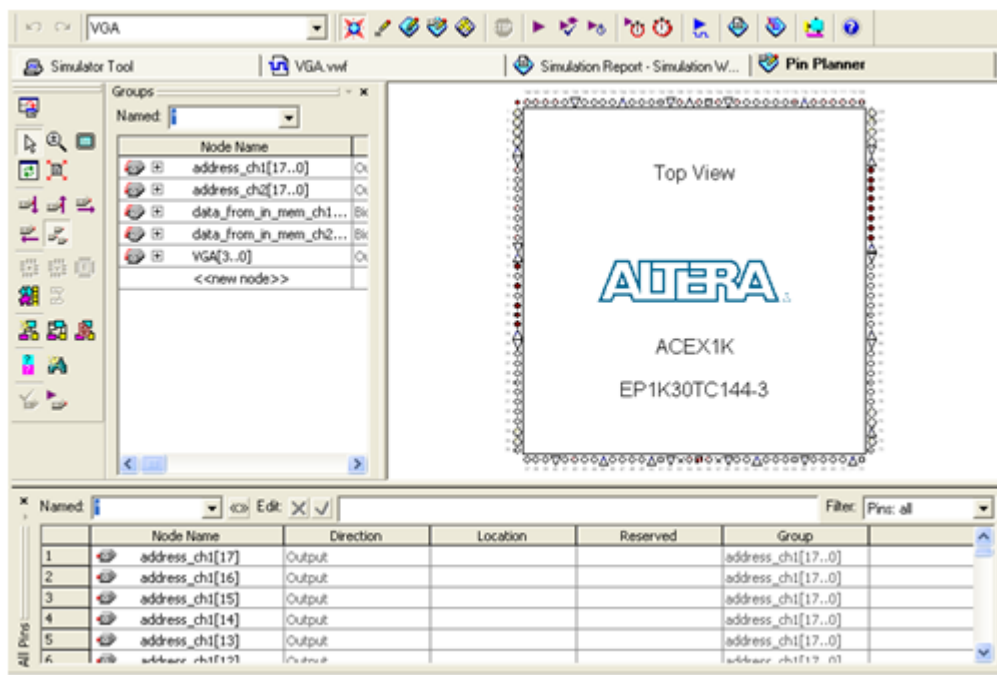

Рисунок 3 – Вікно додатку призначення виводів

– програмування ПЛІС за допомогою вбудованої в QUARTUS II утиліти програмування.

На основі даного проекту виготовлено прототип модуля сполучення пристрою відображення інформації на основі ПЛІС Cyclone фірми Altera. Фотографія прототипу пристрою наведена на рис.4.

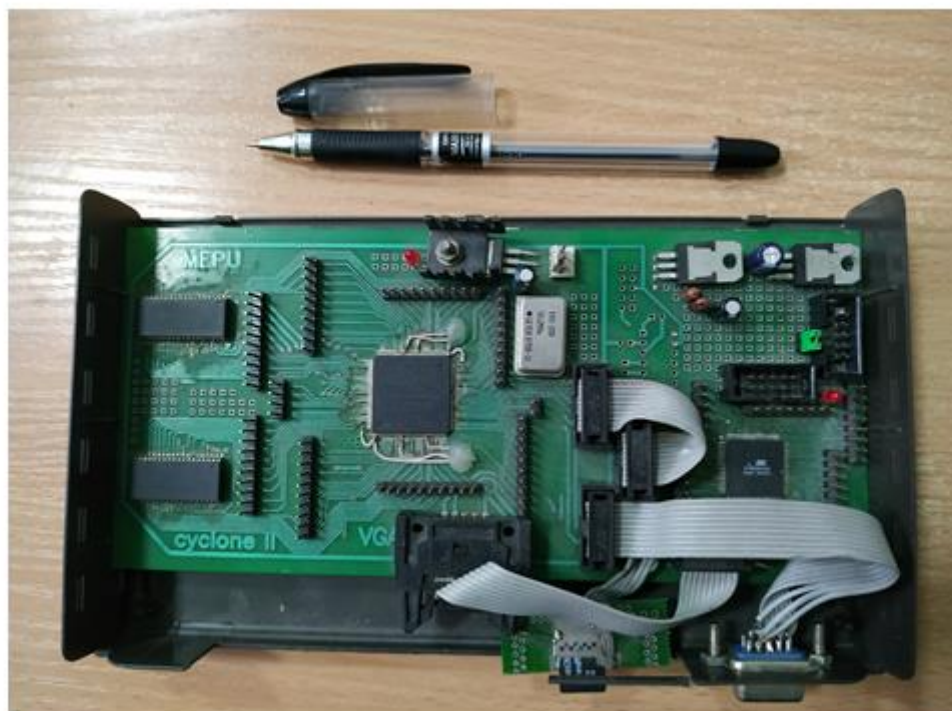

Рисунок 4 – Зовнішній вигляд прототипу пристрою відображення інформації

Слід відмітити, що на відміну від наведеного в літературі, аналогічного пристрою побудованого на базі ПЛІС, даний проект має зовсім іншу концепцію побудови. З метою зменшення кількості задіяних в проекті виводів ПЛІС, що в свою чергу веде до спрощення трасування друкованої плати, і підвищення надійності, введено програмне ядро процесора NIOS і модуля SPI, що дозволило знизити кількість задіяних виводів з 95 до 69.

Список літератури:

1. VGA Generator for the XSA Boards. Application note O.Vaden Bout/ October 12 , 2004.
2. Проектування напівпровідникових приладів та інтегральних схем. Бондаренко І.М., Бородін О.В., Карнаушенко В.П./ Навч. посібник для студентів ЗВО. – Харків: ХНУРЕ. – 2019. – 177 с.

Тематика: Педагогічні науки

НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ У ПРАДАВНЬОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Дубовик Л.П.

кандидат педагогічних наук, доцент

Херсонський державний аграрний університет

kafphilosophy@ukr.net

Історико-педагогічна освіченість дозволяє сучасному педагогу краще орієнтуватися в розмаїтті ідей і підходів, які існували і існують в педагогічній науці й виховно-освітній практиці. Історико-педагогічні знання допомагають і вчителю-практику в осмисленні професійно-педагогічної діяльності і виробленні власних поглядів на неї.

Звернення до проблеми походження виховання й освіти зумовлено логікою розвитку наукового знання і допомагає уявити собі і зрозуміти характер виховання в умовах вельми віддалених історичних реалій. Опис історико-культурних процесів, що відбувалися на ранніх етапах історії людства, ґрунтується насамперед на використанні даних археології та етнографії, які дозволяють зіставляти факти і явища матеріальної і духовної культури різних народів на ранньому етапі їх розвитку.

Архіологічні пам'ятки засвідчують факт проживання людей на теренах сучасної України вже в ранньому палеоліті. Дослідження стоянок первісних

людей цього періоду (с. Королеве – Закарпаття, м. Амвросіївка – Донбас, с. Лука-Врублівецька – Хмельниччина) дозволяють уявити соціальну організацію прадавнього суспільства з властивим їй вихованням підростаючого покоління.

Так, можна стверджувати, що соціальною одиницею в той час виступала доророва община з невпорядкованими шлюбними відносинами. Діти знали лише матір, яка відігравала первісну роль у їхньому вихованні. Вона навчала малечу елементарним прийомам виживання в складних, і часто ворожих до общини (племені), природних умовах.

У подальшому діти первісних людей через спостереження й наслідування переймали досвід дорослих. Приймаючи безпосередню участь в усіх видах діяльності (збирання плодів і ягід, плювання на тварин, риболовля, улаштування житла, виготовлення примітивних знарядь праці та ін.), вони поступово залучалися до життя племені. Виховання здійснювалося у процесі трудової діяльності через наслідування, але не було планомірним. Тоді ж виникають елементи навчання: старші навчали молодь дотримуватися племінних традицій, переказуючи їй те, що знали самі. Це стосувалося певних правил поведінки, статевих стосунків, плекання добрих звичаїв, набуття життєвої мудрості.

На етапі пізнього палеоліту відбувається перехід до родового устрою суспільства. Спорідненість у роді визначалася за материнською лінією, оскільки панував груповий шлюб і діти, як і раніше, не знали батька. При цьому, шлюбні зв'язки між членами роду заборонялися. Жінка-продовжувач роду, за якою також закріпився статус берегині родинного вогнища, очолила родову общину, ствердивши матріархальні відносини. Для материнського родового ладу характерні колективізм і кооперація родичів у трудових процесах, загальнообщинна власність на знаряддя праці і зрівняльний розподіл продуктів господарювання. Формуються релігійні уявлення з культом богині-матері. Людина опановує зв'язну мову. Ці зміни в організації суспільного життя наших пращурів зумовили зміни в їхній виховній практиці. Мета виховання окреслилася в передачі молоді трудових навичок, у засвоєнні ними релігійних

уявлень та обрядів, поважливого ставлення до старших, шанобливого відношення до матері, підкорення її авторитету.

Зміст і характер виховання дітей родової общини залежали від їхньої статі, соціальних та трудових функцій дорослих. Дівчаток готували до ролі матері, годувальниці, правительки. Хлопчиків знайомили з тими видами діяльності, якими займалися чоловіки (полювання, військова звитяга, виготовлення знарядь праці) та залучали до посильної праці. До пяти-шести років дітей виховувала мати. Потім хлопчиків передавали в суспільні чоловічі житла, дівчаток – у жіночі. Там їхніми наставниками ставали дорослі члени роду, часто збагачені досвідом старці. Вони привчали підлітків до виконання релігійних обрядів і святкових ритуалів, навчали ігор, танців, співу, що нерідко мали магічне значення, розповідали перекази, історію родоводу.

Поява в неоліті на території України скотарства та землеробства, а в наступні віки – ремісництва, і потреба в їхньому розвитку поступово висунули на перший план чоловічу працю як більш продуктивну. Згодом на зміну материнській владі прийшла батьківська, ствердився патріархат. Панівне становище у господарському та суспільному житті роду і сім'ї посіли чоловіки.

За патріархату відбувається перехід від безладних шлюбів до моногамної сім'ї. Рід втрачає своє значення. Він розпадається на окремі родини зі своєю власністю та самостійним господарюванням. У моногамній сім'ї всі підкорялися її главі, що не могло не позначитися на вихованні дітей. Виховувати малят починали батьки, а потім – спеціально призначені люди. Виховання почало виокремлюватися як особливий вид суспільної діяльності. З'являються перші організаційні його форми: дитячі ігри, ритуали, обряди, за допомогою яким дітям прищеплювалися певні правила і норми поведінки. Завершувалося виховання ініціаціями – системою випробовувань на фізичну зрілість і готовність до участі в господарському житті громади.

Як бачимо, у результаті посилення поділу праці та розширення емпіричних знань ускладнювався зміст навчання і виховання дітей, складалися його організаційні форми. Підростаюче покоління починало долучатися до

спеціальних знань. Все це створювало передумови для виникнення згодом шкільного навчання і професійного учнівства. Зароджувалися передумови для виникнення спеціально організованого навчання і виховання, починався процес вироблення прийомів педагогічної діяльності.

Список літератури:

1. Берегова Г.Д. Українська соціологія сьогодні / Соціологія: Частина І. Історія соціології // Г.Д. Берегова. – Херсон: Айлант, 2011. – 322 с.
2. Левківський М.В. Історія педагогіки: підручник / М. В. Левківський. – К.: Центр навч. літератури, 2006. – 228 с.

Тематика: Юридичні науки

ДЕЯКІ ПИТАННЯ СУДОВОГО ПРЕЦЕДЕНТУ

Дундич Лейла Валеддинівна

кандидат юридичних наук Херсонський факультет

Одеський державний університет

внутрішніх справ

050-877-76-05

valeddinovna@ukr.net

Тлумачення поняття судовий прецедент як джерело права можна назвати вершиною юридичної майстерності і основою в питаннях правозастосування. Перш ніж застосовувати будь-який принцип або норму права в конкретній ситуації, необхідно спочатку його правильно витлумачити [1, с.131].

Суддя, прагнучи до того, щоб уникнути докорів у свавіллі, віддає перевагу тлумаченню, яке разом з буквою закону враховує і намір законодавця. Це означає, що в переважній більшості випадків суддя проводить логічне (якщо не граматичне) тлумачення, доповнене і підправлене в необхідних випадках зверненням до обставин прийняття відповідних нормативних актів. Але якщо

того вимагає справедливість, суддя у будь-якій країні знайде спосіб відставити текст закону, що заважає йому.

У деяких сучасних країнах (у Великобританії, більшості штатів США, Канаді, Австралії) судовий прецедент визнається джерелом права і лежить в основі усієї правової системи. Відповідно до пануючої в них доктрини, він не створює норми, а тільки формулює те, що витікає із загальних начал права, закладених в людській природі. У багатьох інших державах судовий прецедент використовують при вирішенні питань застосування права, заповнення прогалин в законі, визнання звичаю; на основі прецеденту вносяться окремі доповнення в чинне законодавство, дається тлумачення закону.

На сьогоднішній день розвиток права вимагає більшої гнучкості в силу прискореного темпу трансформації сучасного суспільства. На континенті змогли задовольнити ці вимоги, зберігши кодекси, але встановивши гнучкіші методи тлумачення. У Великобританії і сьогодні зберігається правило судового прецеденту, але в тих галузях, де це необхідно. В іншому випадку суд пристосовуються до вимог епохи, розробляючи нові доктрини і використовуючи техніку виключень.

Необхідно підкреслити величезну роль судового прецеденту в правозастосовній практиці судових органів зарубіжних країн, яке дано в попередніх судових рішеннях. Зокрема, право Канади хоча і формувалося під впливом системи англійського загального права, але входить до групи американського загального права. В країні діє основний принцип цієї системи: рішення судів вищого рівня набувають силу судового прецеденту. В наші дні система канадського загального права функціонує як самостійна. Проте зберегли значення і увійшли до складу канадського загального права рішення англійських судів, прийняті раніше в результаті тлумачення чинних в Канаді англійських законів і норм загального права.

В цілому судова практика не є джерелом права тому що не є формою вираження норм права, а лише результатом правозастосування, тлумачення норм, в той час як джерело права є результатом правотворчості. Дане

положення ґрунтовно досліджено юристами англосакської правової системи, які розглядають в якості джерела права саме судовий прецедент, а не судову практику.

Важливість ролі судової практики в сучасному процесі тлумачення підтверджується постійним зростанням кількості збірок судових рішень з різних правових питань в таких країнах континентальної правової сім'ї, як Франція, Німеччина, Швейцарія, Італія, та в багатьох інших. Крім того вищі судові органи в цих країнах регулярно видають акти, що узагальнюють судову практику і тлумачать діючі законодавчі норми з метою їх одноманітного застосування.

Як свідчить аналіз систем права в різних країнах та правових системах судова практика не виступаючи офіційно визнаним джерелом права, все ж має велике значення, особливо в процесі тлумачення, оскільки може фактично змінювати положення закону і встановлювати зміст загальних принципів права.

Важливим при вивченні тлумачення судового претендента як джерела права є також питання про те, наскільки інтерпретацією змінений сенс норми. В зв'язку з цим європейські дослідники тлумачення судового претендента як джерела права дотримуються двох концепцій [2]:

- скептична - суть норми визначає інтерпретатор;
- формальна – завдання інтерпретатора полягає у скрупульозному встановленні істинного сенсу норми, закладеного в ній законодавцем (отже, сенс норми виник до її тлумачення, і розкривається лише з правильною інтерпретацією).

Аналізуючи закордонний досвід щодо тлумачення судового претендента як джерела права, варто звернути увагу на позицію вітчизняного вченого В. Завидняка, який досліджуючи впровадження судового прецеденту в Україні дійшов висновку, що правотворчість у формі судових прецедентів є безперервним процесом. З одного боку, суддя не слідує веліпу за своїми попередниками, він вправі розвивати право. З іншого - дії судді з розвитку права мають відповідати системі вже створених його попередниками норм і

зберігати внутрішню узгодженість з ними[3, С.61]. Це ще раз підкреслює фундаментальність цієї тематики: незважаючи на всі відмінності у підходах різних правових систем, всіх їх об'єднує одна мета: вироблення належної практики застосування правових норм через правильне розуміння та роз'яснення правових приписів.

Список літератури:

1. Дубинин М.Г. Толкование права в романо-германской и англосаксонской правовых семьях (на примере ФРГ и Великобритании) // Вестник Нижегородского университета имени Н.И. Лобачевского. Серия «Право». – 2015. -№3. – С.131-137.

Gunter Wesener: Paul Koschaker (1879—1951), Begründer der altorientalischen Rechtsgeschichte und juristischen Keilschriftforschung, in: Karl Acham (Hrsg.): Rechts-, Sozial- und Wirtschaftswissenschaften aus Graz, Wien/Köln/Weimar 2011, S. 273—285.

3. Завидняк В.І. Впровадження судового прецедента у кримінальний процес України. : монографія. Ірпінь. Університет ДФС України. 2019. – 410с.

*Тематика: Інші професійні науки
(урбоекологія)*

ДОСЛІДЖЕННЯ ПИЛОВОГО ЗАБРУДНЕННЯ МІСТА ТА РОЗРОБКА КОРИСНОЇ МОДЕЛІ ВУЛИЧНОГО ПИЛОВЛОВЛЮВАЧА

Дупленко Юрій Костянтинівич

д.м.н. професор

Васильківський Борис Миколайович

ст.викладач

Національний університет «Кієво-Могилянська академія»

м. Київ, Україна

vasylkivskyi@ukma.edu.ua

Вступ. Останніми роками проблема забруднення атмосферного повітря в містах набуває все більшої актуалізації. В першу чергу це пов'язано зі здоров'ям людей, що мешкають в містах. Вже сьогодні більшість населення світу проживають в містах, тому покращення довкілля в міському середовищі це одночасно і покращення стану здоров'я більшості населення планети. Наразі боротьбу з запиленістю міського простору здійснюється за допомогою миття вулиць і їх прибирання (підмітання) спеціалізованими автомобілями чи робітниками підрозділів благоустрою. Також зменшення пилу в місті досягається за рахунок збільшення кількості зелених насаджень та площ парків і скверів. Однак, всі ці заходи пов'язані з фінансовими можливостями міста. Тому більшість міст України, не маючи достатніх фінансів на прибирання вулиць, вимушені обмежувати свої дії, і відповідно стан атмосферного повітря залишається на низькому рівні. Крім того, до забруднення повітря в містах від промислових підприємств в останні роки додався такий фактор, як збільшення кількості автомобільного транспорту. Значне кількісне зростання автотранспорту в містах призвело до того, що його доля в забрудненні атмосферного повітря становить 2/3 від загального внеску джерел забруднення. Для вирішення вказаної проблеми на кафедрі екології Національного університету «Києво-Могилянська академія» в рамках наукової тематики була затверджена одна з дослідницьких програм.

Метою досліджень є вивчити стан запиленості доріг в місті та розробити пристрої / корисну модель, що дозволило б мінімізувати вплив пилового забруднення від автотранспорту на людину.

Матеріали і методи. Наразі при визначенні кількості пилу в атмосфері в містах України застосовується методика відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 09.03.1999 №343 “Про затвердження Порядку організації та проведення моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря”, в якій визначено, що під час проведення спостереження у сфері охорони повітряного басейну, необхідно визначати наявність в ньому загальнопоширених забруднюючих речовин, зазначених у списку А [1]. Мережа спостережень ЦГО

(підрозділ Українського гідрометцентру), на який покладено повноваження щодо моніторингу атмосферного повітря (Український гідрометцентр є підрозділом ДСНС, що в свою чергу входить до складу Міністерства внутрішніх справ), безпосередньо керується значеннями ГДК, які приведені в РД 52.04.186-89 «Руководство по контролю загрязнения атмосферы», що наразі є дуже застарілим. За цим документом величина максимальної разової концентрації (ГДК_{м.р.}) для пилу (завислих речовин) дорівнює 0,5 мг/м³, а середньодобової (ГДК_{с.д.}) – 0,15 мг/м³, клас небезпеки – 3 [2]. В той же час Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) ще у 2005 році рекомендувала, здійснювати моніторинг якості атмосферного повітря, за такими показниками [3]: для PM_{2,5} середньорічна концентрація 10 мкг/м³, а середньодобова концентрація 25 мкг/м³; для PM₁₀ середньорічна концентрація 20 мкг/м³, а середньодобова концентрація 50 мкг/м³.

Керуючись рекомендаціями Всесвітньої організації охорони здоров'я, Європейські країни за останні десятиліття створили дуже широку мережу моніторингових станцій спостережень за аерозольними частинками та їх переміщенням. Сьогодні в європейських країнах моніторинг повітря здійснюється відповідно Директиві 2008/50/ЄС Європейського Парламенту та Ради «Про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи», в основі якої лежить контроль за завислими частинками PM_{2,5} та PM₁₀. Саме ці частинки вважаються одними із найбільш вагомих факторів впливу забрудненого повітря на стан здоров'я людей.

В рамках наших досліджень були поставлені наступні завдання: дослідити конвертацію рівня часток тилу PM₁₀ та PM_{2,5} на різних висотах відносно поверхні землі, а саме, на висоті h=0,25 м, h=0,5 м та h=1.0 м. за допомогою пилового аналізатора, розробити моделі пиловловлювачів різної форми, вибрати з розроблених моделей пиловловлювачів ту, яка здатна уловлювати на визначених висотах та при однакових фізичних умовах найбільшу кількість пилу. При проведенні польових досліджень фіксувалися наступні показники: температура повітря, швидкість і напрямок вітру, відносна

вологість повітря. Всі розроблені моделі пиловловлювачів встановлювались біля автомобільної дороги на рівній відстані від проїжджої частини - 0,50 м - та на фіксованих висотах 0,25 м, 0,50 м та на відстані 0,50 м один від одного.

Розроблені моделі були циліндричної форми об'ємом 1 л і мали наступні вирізи (отвори): вертикальні, горизонтальні і, як контрольна, відкритою в верхній частині циліндру. Цей контрольний пиловловлювач давав можливість встановлювати кількість пилу, яка потрапляє на - горизонтальну площину при однакових умовах для всіх досліджуваних моделей. Пиловловлювачі встановлювались біля проїзної частини дороги на 60 хвилин. Після закінчення часу вимірювання і для збереження всіх часток пилу, що потрапили до пиловловлювача, досліджувані і контрольні моделі обгортались плівкою і фіксувались клейкою стрічкою (скотчем). Далі пиловловлювачі переносилися до контейнеру у вертикальному стані та доставлялися до лабораторії для вимірювання. Наступним кроком було проведення зважування пилу, який потрапив до пиловловлювачів. Обробка отриманих матеріалів дослідження складалася з наступних дій, що провадилися в лабораторних умовах з кожним пиловловлювачем. За допомогою електронних ваг зважується порожня випарювальна чаша (МЧ1 - виміряна вага чаші до початку експерименту). Випарювальна чаша повинна бути чистою і сухою. Точність зважування чистої чаші – не менше 0,001 мг. За допомогою лабораторного промивочного посуду в пиловловлювач наливається дистильована вода, якою омивається (ополоскується) внутрішня поверхня і після ополоскування промивні води зливаються у випарювальну чашу. Випарювальна чаша із зливою водою поміщається в нагрівальну піч. Після повного випаровування води з чаші та після її охолодження знову вимірюється вага чаші за допомогою електронних ваг, що визначає величину МЧ2 (вага чаші після випаровування). За допомогою розрахунків отримуємо вагу пилу МП, який потрапив до пиловловлювача під час проведення польових досліджень ($МП = МЧ2 - МЧ1$). Отриманий результат вноситься до таблиці.

Попередні результати і обговорення. Отримані результати вказують на

те, що на кількість пилу, який потрапляє від автотранспорту до пиловловлювачів, залежить від: інтенсивності транспортного потоку, вологості повітря та форми отворів пиловловлювача. Хоча сила вітру і його напрямок вносять свої додаткові корективи на кількість пилу, однак вони не мають важливого значення, бо під час руху вздовж магістралі на висотах до одного метру автомобілі створюють постійний потік вітру, який спрямований в бік руху автомобілів. Суттєве значення на пилове забруднення має вологість атмосферного повітря – зростання вологості призводить до збільшення концентрації часток в атмосферному повітрі в рази. Особливо значним таке зростання відбувається стосовно часток пилу розмірами PM_{2,5} на висоті до 0,50 м.

Наразі дослідження продовжуються. Планується продовжити пошук вдосконалених форм пиловловлювачів для досягнення максимальної ефективності в залежності від висоти над поверхнею землі та відстанню від автодоріг. Також відпрацьовується методика зважування пилу. Суттєвий вплив на результати із зважування складає чистота обладнання, точність та технічний стан вимірюваних приладів.

Кінцевий результат досліджень дозволить розробити корисну модель, яка при її використанні в міському просторі, зокрема на вулицях міста дозволить значно знизити запиленість повітря від автомобільного транспорту, що позитивно відіб'ється на здоров'ї жителів міста.

Список літератури:

1. Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку організації та проведення моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря» від 09.03.1999. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/343-99-п>.

2. Офіційний сайт Центральної геофізичної обсерваторії / Спостереження за забрудненням атмосферного повітря в м. Києві. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cgo.kiev.ua/index.php?fn=lsza&f=lsza&p=1>.

3. Рекомендации ВОЗ по качеству воздуха, касающиеся твердых частиц, озона, двуокиси азота и двуокиси серы. Глобальные обновленные данные // Всемирная организация здравоохранения. – 2005. – 27 с. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.who.int/publications/list/who_sde_phe_oeh_06_02/ru/

Тематика: Педагогічні науки

РОЛЬ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ФОРМУВАННІ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ

Дяків Мар'яна Ігорівна

Студентка другого (магістерського) рівня спеціальності
«Початкова освіта»

ДВНЗ Прикарпатський національний університет імені Василя
Стефаніка, педагогічний факультет

Реалізація завдань навчання і виховання студентської молоді неможлива без використання невичерпних потенційних можливостей народного і професійного мистецтва. Історична енергія народу, стійкість, багатство і краса його національного руху трансформувалися й акумулювалися в різноманітних видах і жанрах мистецтва – пісенному, музичному, танцювальному, театральному, образотворчому тощо.

Розглянемо роль музичного мистецтва у формуванні ціннісного ставлення студентів до навчання.

Як відомо, сила впливу музики на людину надзвичайно велика, має великий потенціал і своєрідну інформацію, втілену в мелодичні інтонації, вона діє на психіку людини, викликаючи відповідні настрої, стани, переживання,

емоції, почуття, які позитивно використовуються у освітньому процесі, значно підвищуючи його ефективність. На відміну від інших видів мистецтва, які спочатку діють на інтелект, а потім на почуття, музика викликає емоційне переживання і почуття відразу під час її слухання або виконання. Вона може підвищити настрій, викликати радість або сум, підняти бойовий дух воїнів, відобразити найрізноманітніші почуття, переживання людини.

Слід зазначити, що ідея впливу музики на формування особистості є однією з одвічних проблем філософії, музичної естетики, музичної педагогіки, психології тощо.

Відомо, що пісня – це незмінний учасник усіх народних звичаїв, традицій, свят, зібрань, у сукупності з мовою і звичаями вона складає основу менталітету українців, їх духовності. Всі народнопісенні жанри є невичерпним джерелом пам'яті народу України, які в узагальнених художніх образах зберегли етнічні, естетичні, національні ідеали, неписані закони співжиття, історію, філософію, психологію та етнопедагогіку.

Серед великого жанрового розмаїття народнопісенної творчості особливо важлива роль у формуванні національної самосвідомості належить історичній пісні – феноменальному явищу серед духовних цінностей нашого народу. Історична народна пісенна творчість – це своєрідний літопис самовідданості національно-визвольній боротьбі нашого народу проти загарбників та соціальної нерівності. Вона розкриває правдиву, драматичну історію нації. Звідси випливає доцільність і корисність використання цього жанру як ефективного засобу формування ціннісного ставлення студентів до навчання.

Об'єднували український народ і інші жанри української народнопісенної творчості. Це суспільно-побутові пісні (чумацькі, рекрутські, солдатські, наймитські), які засуджували соціальну і національну нерівність та пробуджували віру в торжество правди і добра, а також родинно-побутові пісні, які возвеличують людину й почуття, прославляють жінку-матір, оспівують чисте кохання, рідну природу тощо.

Окрему сторінку пісенного фольклору складають дитячі ігрові колискові, жартівливі пісні, заклички, дражнилки, лічилки та ін. Дитяча українська народнопісенна творчість виконує завдання на рівні розумового, емоційного, музично-художнього розвитку дітей з урахуванням їхніх вікових особливостей.

Усвідомлюючи невичерпне багатство й високу художню та виховну цінність пісенного фольклору, українські композитори досить широко використовували їх у практиці музичного навчання та виховання. Поштовхом до цього стало значне посилення інтересу діячів культури та літератури до збирання, вивчення і популяризації народної пісні шляхом її художньої обробки. Прагнення композиторів до максимального використання народної пісні на уроках музики і в позакласній виховній роботі можна вважати значним досягненням педагогічної думки того часу [2].

Поширення прогресивних тенденцій в музичному житті України, педагогічний досвід митців, хорова робота з дітьми сприяли появі перших збірок кращих зразків рідного фольклору з метою використання його в навчальних та виховних цілях. Початком такого підходу у справі музичного навчання дітей стали дві збірки М. Лисенка «Молодощі» (1875 р.), до якої увійшло 25 дитячих ігор, 13 веснянок та «Збірка пісень у хоровому розкладі, пристосованому до учнів молодшого і підстаршого віку в народних школах» (1917 р.), основу якого склали пісні майже всіх жанрів.

Багато цінного у методику викладання співу у школі вніс К. Стеценко. Результатом його активної цілеспрямованої педагогічної праці стали збірки «Луна» (1907 р.), «Шкільний співанчик» у 3-х випусках (1918 р.), методичний посібник «Українська народна пісня в школі» та ін. «Шкільний співанчик» дає можливість ознайомитися учням з історичними піснями про Нечая, Кармелюка та інших народних героїв, емоційно осягнути історичні події в житті нашого народу, що сприятиме формуванню у них національної самосвідомості.

На ниві музичного виховання дітей працював і Я. Степовий. Три випуски збірки «Проліски» містять найрізноманітніші пісні, ігри, для різних вікових груп. Послідовність ускладнення, запропонованого Я. Степовим, музично-

дидактичного матеріалу свідчить про прагнення композитора дотримуватися в музичному навчанні принципів, якими користувалися його попередники [1].

Значну роль у формуванні ціннісного ставлення до навчання засобами музики відіграла активна і плідна музично-педагогічна діяльність композитора М. Леонтовича, багатий педагогічний досвід якого викладено в посібнику «Практичний курс навчання співу у середніх школах України» (1919 р.), де розглянуто питання методики хорового співу та запропоновано зразки обробок народних пісень, що розраховані для дитячого виконання.

Основоположні засади музичного виховання видатними діячами кінця XIX – початку XX ст. отримали подальший розвиток у педагогічній діяльності В. Верховинця, Л. Ревуцького, П. Козицького. Їх музично-педагогічна творчість у 20-их роках XX ст. сприяла успішному вирішенню проблеми музично-національного виховання дітей шляхом залучення їх до вивчення народної пісні.

В. Верховинцю належить пріоритет у створенні музично-ігрового репертуару для дітей (посібник «Весняночка» (Харків, 1925 р.)). Велику художню цінність мають також збірки Л. Ревуцького «Сонечко» (1926 р.) та П. Козицького «10 шкільних хорів».

Великий внесок у справу теорії і методики музичного виховання і їх використання у формуванні національної свідомості дітей зробили західно-українські композитори: В. Матюк, С. Воробкевич, Д. Січинський, С. Людкевич, фольклорист Ф. Колесса та ін. Всі вони високо оцінювали виховні можливості народної пісні і широко використовували її в музично – педагогічній діяльності як музично-дидактичний матеріал для навчання хорового співу.

Великого значення у формуванні ціннісного ставлення до навчання засобами мистецтва набуває ознайомлення з різними жанрами української професійної музики: оперою, балетом окремими музичними (інструментальними й вокальними) творами вітчизняних композиторів.

Перші класичні зразки в цьому жанрі створили С. Гулак-Артемівський (лірико-комічна опера «Запорожець за Дунаєм», 1862 р.) та основоположник української музики М. Лисенко («Наталка-Полтавка» – побутова опера, 1889 р., «Тарас Бульба» – історико-героїчна драма, 1890 р.) [3].

В останні два десятиріччя ХІХ століття в українській музиці з'явився новий жанровий різновид опери – дитяча опера-казка, що його започаткував М. Лисенко, створивши, три дитячі опери «Коза-дереза» (1888 р.), «Пан Коцький» (1891 р.) та «Зима і весна» (1892 р.). У них композитор втілює свої ідейно-естетичні принципи організації музичного навчально-виховного процесу на основі народної пісенної творчості.

На початку ХХ століття велику роль в «утвердженні прав» жанру дитячої опери, як важливого засобу виховання з раннього дитинства національної гідності та художніх смаків, відіграли дві опери К. Стеценка: «Івасик Телесик» та «Лисичка, Котик і Півник», у яких композитор продовжує кращі традиції використання джерел музично-поетичного фольклору [199].

Загальний огляд та аналіз історії українського музичного мистецтва свідчить, що українське музичне мистецтво, становлення й розвиток якого відбувався у складних умовах національно-визвольної боротьби, склалося як багатогранне мистецтво, наповнене високим емоційним змістом, неповторним національним колоритом, самобутністю музичної мови, в якому знайшли відображення всі етапи суспільного життя, важливі історичні події, специфіка української природи, характеру, побуту [2].

Українська музика, як народна, так і професійна, у своєму жанровому різноманітті протягом усього часу свого існування виконує важливу виховну функцію, вона була і залишається важливим засобом формування світогляду, духовної сфери, благородних почуттів, моральних норм. Тому широке використання таких музичних жанрів, як народнопісенна творчість, опера, балет, у яких втілюються окремі складові мистецтва – музика-танець-живопис-театр, не тільки сприятиме відродженню національних традицій у процесі

підготовки вчителя, а й матиме широкі можливості для формування ціннісного ставлення студентів до навчання засобами мистецтва.

Список літератури:

1. Медушевский В. В. О закономерностях и средствах художественного воздействия музыки. М. : Музыка, 2015. 254 с.
2. Ростовський О. Я. Педагогіка музичного сприймання: навч.метод. посібник. К. : ІЗМН, 1997. 248 с.
3. Соловей В. О. Внесок українських композиторів у теорію і практику музично-естетичного виховання студентів. К., 2018. 123 с.

Тематика: Економічні науки

МЕТОДИКА ОЦЕНКИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ХОЛДИНГОВ

Ефимович Владислав Владимирович
Могилевский государственный университет
продовольствия (Республика Беларусь),
старший преподаватель кафедры
экономика и организация производства
v.bytas@gmail.com

Оценка эффективности интегрированных структур с учетом эффективности интеграции представляет собой сравнительно малоисследованную область, но важную для развития крупных корпоративных структур, поскольку позволяет минимизировать риски, оптимизировать связи между отдельными предприятиями.

Что касается эффекта интеграции, то отметим, что суть вертикальной и горизонтальной интеграции отличаются, поэтому и оценивать их необходимо по-разному. По мнению Р. Коуза, горизонтальная интеграция имеет место,

когда трансакции, прежде организуемые двумя или более предприятиями, становятся делом только одного [1]. Важным смыслом горизонтальной интеграции является наличие эффекта масштаба – изменение издержек производства одной единицы продукции с течением времени по мере наращивания предприятием (группой предприятий) объема выпуска [2,3].

Оценить эффект масштаба за счет снижения постоянных расходов можно следующим образом (1):

$$\text{Э}_M = \sum_{i=1}^n (\text{Д}_{\text{пост}_i} - \text{Д}_{\text{пост}_0}) * S_i \quad (1)$$

где, n – количество лет, прошедших с момента интеграции;

0 – год перед интеграцией;

$\text{Д}_{\text{пост}}$ – доля постоянных издержек в затратах на производство продукции;

S – совокупная себестоимость произведенной продукции однопрофильных предприятий интегрированной структуры.

Помимо экономии на постоянных затратах эффект горизонтальной интеграции может проявиться в маркетинге; совершенствовании управления; специализации на выпуске одного или нескольких видов продукции. Специализация приводит к повышению производительности труда, которая в аграрном секторе выражается глубиной переработки сельскохозяйственного сырья и может быть оценена как рост выпуска товарной продукции из тонны сырья (2).

$$\text{Э}_c = \sum_{i=1}^n (\text{ТП}_i - \text{ТП}_0) * \text{Ос}_i \quad (2)$$

где, Э_c – эффект специализации;

ТП – величина выпуска товарной продукции из тонны сырья;

Ос – объем сырья, используемый для производства продукции однопрофильными предприятиями холдинга.

Объединение предприятий в интеграционную структуру позволяет более полно использовать возможности коммерческих служб. В первую очередь, это относится к возможности реализации продукции всех объединившихся

предприятий одного профиля под брендом, имеющимся у одного из предприятий, чаще всего, управляющей компании горизонтально интегрированного объединения.

Оценивать эффект передачи бренда (Эб) предлагаем по формуле (3):

$$\text{Эб} = \sum_{i=1}^n K_{\text{рекл}_i} * S_{p_i} \quad (3)$$

где, $K_{\text{рекл}}$ – доля затрат на рекламу в выпуске продукции предприятия-создателя бренда.

S_p - себестоимость реализованной продукции предприятий – реципиентов бренда.

Реализация продукции под уже признанным на рынке брендом, позволяет интегрированной структуре за счет продукции дочерних предприятий расширять рынки сбыта. Очевидно, что наиболее выгодна эта ситуация в случае, если цены новых рынков выше цен, по которым реализовывается продукция на прежних рынках. Но даже в случае равных или даже более низких цен выход на новые рынки может быть выгоден в связи с ограниченностью объема прежних рынков. Величина эффекта расширения зон поставки (Эп) определяется как количеством продукции, поставляемой на новые, открывшиеся в связи с интеграцией, рынки, так и разницей в ценах новых и прежних рынков (4).

$$\text{Эп} = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m (\text{Ц}_{п_{ij}} - \text{Ц}_{н_{ij}}) * O_{p_{ij}} \quad (4)$$

где, m – количество видов продукции, которые после интеграции стали продаваться на новом рынке;

$\text{Ц}_п$, $\text{Ц}_н$ – цена реализации j -ого вида продукции на привычном и новом рынке;

O_p – объем реализации j -ого вида продукции на новом рынке в i -м году в натуральном выражении.

Таким образом совокупный эффект от горизонтальной интеграции может быть рассчитан как сумма эффектов масштаба, специализации, использования бренда и расширения зон поставки (5):

$$\bar{\mathcal{E}} = \mathcal{E}_m + \mathcal{E}_c + \mathcal{E}_b + \mathcal{E}_p \quad (5)$$

Если горизонтальная интеграция означает объединение предприятия одного профиля, то вертикальная интеграция означает объединение предприятий, осуществляющих последовательные стадии единого цикла производства. О. Уильямсон видел смысл вертикальной интеграции в том, чтобы за счет внутрифирменной организации компенсировались трудности взаимодействия на рынках промежуточных продуктов [4].

Величину эффекта трансфертных цен (Эц) определяем по формуле 6:

$$\mathcal{E}_c = \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^k (\mathcal{C}_{p_{ij}} - \mathcal{C}_{t_{ij}}) * \mathcal{O}_{p_{ij}} * \mathcal{K}_{нал_i} \quad (6)$$

где, k – количество видов продукции, передаваемых по трансфертным ценам;

$\mathcal{C}_p, \mathcal{C}_t$ – размер рыночной и трансфертной цены j -ого вида продукции;

\mathcal{O}_p – объем передачи j -ого вида продукции между предприятиями холдинга в натуральном выражении;

$\mathcal{K}_{нал}$ – доля налоговых платежей от выручки и прибыли предприятия, передающего продукцию по трансфертным ценам, в объеме выручки от реализации в i -м году.

Эффект экономии трансакционных издержек может быть определен следующим образом (7):

$$\mathcal{E}_i = \sum_{i=1}^n \mathcal{K}_{пер_i} * \mathcal{P}\mathcal{P}_i * (\mathcal{O}_{p_{Di}} / \mathcal{O}_{p_{Xi}}) \quad (7)$$

где, $\mathcal{K}_{пер}$ – доля передаваемой продукции предприятия более низкого уровня передела на более высокий уровень передела в объеме реализации продукции предприятия, передающего продукцию.

$\mathcal{P}\mathcal{P}$ – расходы на реализацию по интегрированной структуре в целом;

Op_d – объем реализации передающего предприятия;

Op_x – объем реализации интегрированной структуры в целом.

Эффект совершенствования системы управления качеством может быть определен следующим образом (8):

$$\Delta K = \sum_{i=1}^n \Delta P_{pp_i} + O_{vk_i} * \Delta C_i \quad (8)$$

где, ΔP_{pp} – изменение размера потерь, связанных с недостаточным качеством промежуточной продукции, млн. руб.;

O_{vk} – объем продукции, производимой из сырья более высокого качества, тонн.

ΔC – изменение цены на продукцию, вызванное использованием сырья более высокого качества, млн. руб. /тонна.

Совокупный эффект вертикальной интеграции определяется как сумма эффектов трансфертных цен, экономии транзакционных издержек и совершенствования системы управления качеством (9):

$$\Delta | = \Delta C + \Delta I + \Delta K \quad (9)$$

Для оценки эффективности интеграции ($\Delta_{инт}$) следует сравнить совокупный эффект от интеграции с затратами собственника на его создание и поддержку (Z_c) (10):

$$\Delta_{инт} = \frac{\bar{\Delta} + \Delta |}{Z_c} \quad (10)$$

Такой подход позволяет получить комплексную картину экономической обоснованности создания интегрированной структуры, поскольку оценивает окупаемость затрат на создание и поддержание деятельности интегрированной структуры.

Список литературы:

1. Коуз, Р. Природа фирмы: к 50-летию выхода в свет работы Р. Коуза «Природа фирмы» / под ред. О. И. Уильямсона, С. Дж. Уинтера; пер. с англ. М.

Я. Каждана; науч. ред. пер. В. Г. Гребенников. – М. : Акад. нар. хоз-ва при Правительстве Рос. Федерации: Дело, 2001. – 360 с.

2. Filippini, M. Economies of scale in the Swiss hydropower sector / M. Filippini, C. Luchsinger // Appl. Econ. Letters. – 2007. – Vol. 14, № 15. – P. 1109–1113.

3. Yin, C. Y. Economies of scale in the non-life insurance industry in Japan: did deregulation enhance economies of scale? / C. Y. Yin // J. of Insurance Regulation. – 2010. – Vol. 29. – P. 47–72.

4. Уильямсон, О. Е. Фирмы и рынки / О. Е. Уильямсон // Современная экономическая мысль : пер. с англ. / И. Х. Рима [и др.] ; общ. ред.: В. С. Афанасьева, Р. М. Энтова ; вступ. ст. В. С. Афанасьева. – М., 1981. – С. 271–297.

Тематика: Педагогічні науки

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ЗНАЧУЩИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Євтушина М.П.

аспірант кафедри педагогіки ПНПУ ім. К.Д.Ушинського
за спеціальністю 015 професійна освіта

097-129-01-24

Evtushina1208@gmail.com

Аналіз наукових доробок зумовлює потребу модернізації фахової підготовки майбутніх соціальних працівників з метою оновлення їх особистісного портрету, відповідно до вимог сьогодення, зокрема зміщення акцентів: а) зі створення сприятливих зовнішніх умов для позитивного розвитку й соціалізації особистості, пошуку шляхів попередження і подолання проблем їх соціалізації - на розвиток суб'єктності особистості, її стимулювання до

самоуправління власним розвитком і здійснення активного позитивного впливу на інших людей; б) із розробки способів налагодження позитивної внутрішньої й між групою взаємодії, попередження конфліктів – на розвиток духовного рівня соціальності суб'єктів, їхньої здатності діяти для підвищення консолідованості соціальної групи і суспільства загалом.

Одним із способів досягнення цих цілей є розвиток невикористаних резервів людини. Розглянемо такий спосіб залучення потенційних можливостей майбутніх соціальних працівників задля досягнення ними успішних результатів в майбутній діяльності, як розвиток професійно значущих якостей. Адже без певного рівня розвитку професійно значущих якостей соціального працівника неможливо досягнути якісної зміни в процесі підготовки фахівця, забезпечити творче виконання ним професійних функцій.

Багато дослідників визначають професійно значущі якості, як одну зі складових професійної компетентності спеціалістів, так наприклад І.Зязюн в своїх дослідження розглядає професійно значущі якості, як комплекс найважливіших індивідуально-психологічних та психофізіологічних особистісних властивостей людини, які достатні та необхідні для успішного виконання діяльності на нормативному рівні. Термін «професійно важливі якості (ПВЯ)» особистості визначає якості людини, які безпосередньо включені у процесі реалізації професійної діяльності [2 ст. 97].

Тому ми вбачаємо необхідність роботи з формування якостей особистості майбутніх соціальних працівників, які є професійно значущими, та роз'яснень які є можливості використання їх для продуктивної діяльності.

Для ефективної роботи з формування професійно значущих якостей майбутніх соціальних працівників нами були розроблені педагогічні умови, які сприятимуть даному процесу, пропонуємо розглянути їх детальніше.

Отже, педагогічні умови в науковій літературі розглядаються як сукупність об'єктивних можливостей змісту навчання, форм, методів, організаційних засобів його здійснення, педагогічних прийомів завдяки яким забезпечується успішне вирішення поставленого педагогічного завдання. У

цьому контексті педагогічні умови виступають у ролі динамічного регулятора інформаційних, особистісних, педагогічних та психологічних факторів навчання у процесі професійної підготовки [1 ст. 85].

Узагальнення теоретичних підходів до визначення та характеристики поняття «педагогічні умови» дозволило нам визначити та обґрунтувати зміст педагогічних умов які дають змогу ефективно побудувати процес формування професійно значущих якостей майбутніх соціальних працівників під час фахової підготовки.

Першою педагогічною умовою, яку ми розглянемо буде ***позитивна мотивація на професійну діяльність***.

Ми вважаємо, що процес формування професійно значущих якостей буде значно ефективнішим за умови організації системної, неперервної роботи з формування мотивації студентів, оскільки, мотивація – це рушійна сила поведінки людини, що відіграє значну роль у професійному самовизначенні, та є необхідною умовою формування індивідуального стилю діяльності, професійно значущих якостей.

Основним джерелом мотивації до формування професійно значущих якостей майбутніх соціальних педагогів є інтерес самих студентів, тобто відбувається перехід від зовнішньої мотивації (оцінки) до внутрішньої (потреба в знаннях).

Основними факторами, які впливають на формування позитивної мотивації студентів до формування професійно значущих якостей ми вважаємо: зміст навчального матеріалу; організація навчальної діяльності; колективні форми навчальної діяльності; оцінка навчальної діяльності; стиль педагогічної діяльності педагога.

Отже, важливою педагогічною умовою формування професійно значущих якостей майбутнього соціального працівника є мотивація, адже саме мотивація є тою початковою точкою необхідною для старту.

Розглядаючи мотивацію, як одну із умов формування професійно значущих якостей, ми можемо вказати такі її складові, як бажання до

саморозвитку та самопізнання, прагнення оволодіти новим корисним досвідом, намагання розвивати свої сильні сторони.

Другою педагогічною умовою формування професійно значущих якостей майбутніх соціальних працівників є **створення позитивно-емоційного клімату**. Наявність мотивації, бажання іншим словом в студентів до формування та розвитку професійно значущих якостей є важливою педагогічною умовою і коли ми спостерігаємо в студентів наявність позитивною мотивації до діяльності, виникає питання, як же їх формувати і що для цього потрібно, тому наступною ми розглянемо таку педагогічну умову, як створення позитивно-емоційного клімату.

Кожна людина та особистість проявляє більшу активність та продуктивність коли комфортно себе почуває. Тому в роботі з майбутніми соціальними працівниками, особливо в такому напрямку, як розвиток їх внутрішнього світу важливим є створення емоційно-позитивного клімату.

Адже навряд в студента буде мотивація формувати професійно значущі якості, якщо він завжди перебуває у стані схвильованості, а іноді — навіть роздратування. Люди, які співпрацюють або навчаються із ним, дуже швидко переймуть його настрої, що, в свою чергу, призведе до зниження результативності процесу формування професійно значущих якостей особистості.

Соціальні працівники, враховуючи специфіку їх роботи, повинні не лише вміюти підтримувати «емоційну температуру» на належному рівні, але й знати як позбавлятися від негативних емоцій інших людей. Один із найпростіших способів навчитися цьому — свідомо контролювати мову власних рухів та вираз обличчя. Науковці доводять, що змінюючи вираз обличчя, ми на фізичному рівні змінюємо власний настрій і значною мірою — настрої тих, хто нас оточує. Понуривши голову та увібравши плечі, ми призведемо до того, що наш настрій помітно погіршиться. Натомість, випрямившись та посміхнувшись — ми покращимо свій настрій.

Ще однією педагогічною умовою формування професійно значущих якостей є **використання інтерактивних технологій в процесі фахової підготовки.**

Інформаційне середовище навчального закладу – це система, у якій на інформаційному рівні задіяні та пов'язані між собою всі учасники освітнього процесу: адміністрація закладу – викладачі – студенти. Під час створення інформаційного середовища необхідно розв'язати проблему змісту освіти на сучасному етапі, співвідношення традиційних складових навчального процесу та нових інформаційних та мультимедійних технологій, нових взаємовідносин студента, викладача та освітнього середовища. Важливим в формуванні професійно значущих якостей особистості в сучасному суспільстві є використання інтерактивних технологій навчання.

Серед загальнонавчаних методів інтерактивного навчання найбільш розповсюдженим є дискусія, круглий стіл, метод мозкового штурму, рольова гра, метод кейсів, та проектноаналітична сесія.

В нашому дослідженні були використані наступні інтерактивні технології, а саме заняття у формі квесту, були розроблені чек-листи для студентів та розроблений і впроваджений онлайн- курс формування професійно значущих якостей для майбутніх соціальних педагогів.

Завдяки інтерактивним технологіям ми розвиваємо в студентів навички ефективної комунікації та презентації, техніки аналізу ситуації; вміння діяти у чіткій відповідності до поставлених завдань; здатність до командної роботи та навички організаційного проектування, які вмайбутньому стають вирішальними для вдалого початку професійної кар'єри майбутнього соціального працівника.

Отже, реалізація педагогічних умов формування професійно значущих якостей майбутніх соціальних працівників має на меті: забезпечення організаційно-педагогічного й психолого-педагогічного супроводу професійної підготовки майбутніх соціальних працівників; вдосконалення системи підготовки працівників в умовах ЗВО та визначення форм і методів

інформаційної підтримки процесу формування професійно значущих якостей майбутніх соціальних працівників.

Список літератури:

1. Гафіяк А.М., Дяченко-Богун М.М., Міхеєнко О.І., Ткаченко А.В. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх фахівців з інформаційно-комунікаційних технологій /Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д.Ушинського. Випуск 3 (128). Одеса,2019. 173 с.
2. Педагогічна майстерність : підручник / [І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.] ; за ред. І. А. Зязюна. – К. : Вища школа, 1997. – 349 с.

Тематика: Педагогічні науки

ВИКОРИСТАННЯ ПРИКЛАДІВ МУЖНОСТІ ЛЦЕЇСТІВ-ВІПУСКНИКІВ, ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ВІЙСЬКОВИХ ЛЦЕЯХ

Єрмоленко Д.В.

Київський військовий ліцей імені Івана Богуна,
начальник навчальної частини (ID ORCID - 0000-0002-7277-5097,
(066) 459 74 22, demonauskis@ukr.net)

В умовах гібридної війни, в яку є втягнутою Україна, зважаючи на безліч інформаційних впливів на свідомість населення з метою розхитування ситуації з мовних, етнічних та релігійних питань, постійного протистояння у кібернетичному та економічному просторі, особливого значення набуває військово-патріотичне виховання молоді, як складова частина патріотичного

виховання. Адже свідомість юнаків не достатньо сформована та ще не захищена від негативних ідеологічних впливів.

Зважаючи на вищезазначене, цілеспрямована робота з молоддю з національно-патріотичного виховання є найбільш актуальною в державі й саме з цих причин Указом Президента України “Про Стратегію національно-патріотичного виховання” від 18 травня 2019 року № 286/2019 визначена “одним із пріоритетних напрямів діяльності держави та суспільства” і “важливим засобом громадянської освіти”.

Також, згідно з Концепцією національно-патріотичного виховання дітей та молоді, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 16. 06. 2015 № 641 “найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації”.

Це перегукується із завданнями, які ставляться перед військовими ліцеями, відображені у Постанові Кабінету Міністрів України від 17.07.2003 № 1087 “ Про затвердження Положення про військовий (військово-морський) ліцей”, серед яких:

“... формування і розвиток соціально зрілої, творчої особистості з усвідомленою громадянською позицією, почуттям національної самосвідомості;

виховання ліцеїстів у дусі відданого служіння Українському народові, любові до військової служби та свідомого прагнення до оволодіння професією офіцера;

підготовка ліцеїстів морально і фізично здоровими, загартованими, спроможними долати можливі труднощі військової служби”.

Так, військово-патріотичне виховання ліцеїстів є стрижнем у комплексі завдань по підготовці майбутніх захисників Вітчизни. І воно має за мету розкриття ціннісного змісту понять “самовідданість”, “честь”, “героїзм”, “сила волі”, “Вітчизна”; повинно ґрунтуватись на прикладах мужності і відваги. Зусилля усього педагогічного колективу мають бути спрямовані на вироблення

у молодій людині глибокого розуміння громадянського обов'язку, готовності у будь-який час стати на захист Батьківщини. Почуття людської та національної гідності має не залишати місця байдужості, а мотивація ліцеїстів має спонукати їх до оволодіння первинними військовими знаннями та фізичного самовдосконалення.

На цьому шляху слід враховувати вікові психологічні особливості підлітків. Адже саме в юнацькому віці підлітки починають виявляти цікавість до своєї особистості, прагнуть до самовдосконалення, у них формуються власні погляди, є потреба у пошуку ідеалів. Тому важливим є правильне визначення цілей у житті, розставлення необхідних акцентів, спрямування їх інтересів, пошук мотивів для формування їх власної ціннісної шкали, поглядів, установок, принципів поведінки.

Одним з найважливіших засобів впливу на свідомість юнаків є створення умов причетності до подій у державі та її збройних силах для формування відповідальності за майбутнє Батьківщини, саме залученість юнаків до участі у парадах військ, заходах щодо вшанування пам'яті героїв у меморіалах та залах пам'яті формує у них відчуття гордості за героїчне минуле своєї Вітчизни, слугує історичному зв'язку поколінь. Важливим також є персоніфікація історії і висвітлення героїчних постатей.

Так, позитивним є досвід залучення до процесу виховання ліцеїстів-випускників, які наразі навчаються у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти України, проходять службу у військових частинах Збройних Сил України.

Серед випускників навчального закладу є й такі, що виконують службовий обов'язок на сході країни, а також такі, що загинули під час його виконання. Так, у Київському військовому ліцеї імені Івана Богуна це десять випускників. Шанобливе ставлення до них виховується завдяки залученню ліцеїстів до різноманітних заходів, які легко інтегруються в освітній процес: їх постаті розглядаються на уроках історії та предмету “Захист Вітчизни”,

знаходять відображення на сайті ліцею, з метою вшанування їх подвигу ліцеїстами створюються відеофільми та телесюжети, проводяться обговорення подвигу військовослужбовців-героїв.

Серед відомих випускників, які загинули у зоні проведення ООС і Орест Квач, учасник майдану, який добровольцем пішов на війну.

Крім цього, 1-й навчальній роті Київського військового ліцею імені Івана Богуна присвоєно ім'я Героя України Андрія Кизила, позивний “Орел”, якій навчався саме в цій роті. Він загинув під час боїв за Авдіївку в російсько-українському конфлікті, його ім'я навечно внесено у списки Ліцею і щоденно зачитується під час вечірньої перевірки ліцеїстів навчальної роти. Також запроваджено проведення щорічного змагання серед військовослужбовців з міні-футболу “Кубок Пам'яті Героя України Андрія Кизила”.

У Військово-морському ліцеї імені віце-адмірала Володимира Безкоровайного також вшановують своїх героїв-моряків, які були захоплені Росією 25 листопада 2018 року у Керченській протоці. Це – капітан Андрій Драч та командир МБАК “Нікополь” старший лейтенант Богдан Небилиця. Ліцеїстами разом з курсантами ВМС в грудні минулого року було урочисто піднято прапор в підтримку полонених військових моряків і знято лише по їх поверненню з полону.

Робота з організації подібних заходів має бути систематичною та проводитись цілеспрямовано і наполегливо, адже саме такі заходи сприяють підтримці високого бойового духу, відчуттю братерства, вірності обов'язку і Батьківщині, розвивають уявлення юнаків про відповідальність на прикладах відважних вчинків їх побратимів, колишніх випускників.

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (НА РІВНІ ЛЕКСИКИ І ФРАЗЕОЛОГІЇ)

Єрмоленко С.І.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри української мови
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

Дуднік К.О.

студентка філологічного факультету
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

Актуальність нашого дослідження полягає в тому, що реформа загальноосвітніх закладів, змушує вчителів української мови шукати нові підходи до навчання й виховання школярів. Нова українська школа, яка змінює традиційні погляди на навчання, пропонує, окрім стандартних уроків, використовувати інноваційні технології, щоб навчання для школярів було цікавим і сучасним. Тому *метою* нашого дослідження буде визначення комунікативної компетентності учнів 5–6, 10–11 класів на уроках української мови з питань лексики і фразеології. Відповідно цього ми ставимо такі *завдання*: 1) розібратися в поняттях компетенція і компетентність; комунікативна компетенція чи компетентність; мовна, мовленнєва, предметна компетенція; прагматична компетентність; 2) описати інноваційні технології, які пропонуються сучасними вченими-педагогами й лінгвістами; 3) підбити підсумки щодо сучасного стану комунікативної компетентності учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Питаннями комунікативної компетентності учнів цікавилися такі вчені-методисти й лінгвісти як Л. Мацько, О. Семенов, Г. Передрій, Л. Скуратівський, Г. Шелехова, Я. Остаф, Н. Бондаренко, А. Ярмолюк, О. Мельничайко, С. Єрмоленко та інші.

Якщо посилатися на «Словник-довідник з української лінгводидактики», то комунікативна компетенція – це «здатність користуватися мовою залежно від ситуації, особлива якість мовленнєвої особистості, набута в процесі спілкування або спеціально організованого навчання» [1, с. 70]. Комунікативна компетенція (за цим словником-довідником) містить мовну, мовленнєву, предметну компетенції й прагматичну компетентність. Мовленнєва компетенція передбачає вміння застосовувати знання мови на практиці й вміння користуватися мовними одиницями. Мовна компетенція передбачає знання одиниць мови та правила їх поєднання. Предметна компетенція передбачає вміння на ґрунті активного володіння загальною лексикою відтворювати в свідомості картину світу. Прагматична компетентність передбачає здатність здійснювати мовленнєву діяльність, яка зумовлена комунікативною метою, тому вибір необхідних форм, типів мовлення відбувається з урахуванням функціонально-стильових різновидів мовлення. Нині не існує єдиної думки щодо понять «компетентність» і «компетенція», тому ми згодні з авторами «Словника іншомовних слів», що *компетенція* – це «1) коло повноважень якогось органу чи посадової особи; 2) проблема, про яку в кого-небудь багато інформації, що дає йому змогу фахово її розв'язати», *компетентність* – «1) авторитетність, обізнаність; 2) володіння компетенцією 1)», тому *компетентний* – це «1) правосильний; 2) той, що знає, володіє необхідною інформацією, авторитетний у чомусь, наприклад, компетентна думка» [2, с. 541]. Тому ми послуговуємося терміном «комунікативні компетентності».

Означена проблема цікавила багатьох учених, серед яких і С. Єрмоленко, яка стверджує, що «перед учителями української мови нині стоїть завдання не просто дати учням відповідні знання, а й виховати національну мовну

особистість, здатну комунікативно виправдано користуватися всіма мовними засобами в різних мовленнєвих ситуаціях (компетентнісний підхід)» [3, с. 103].

Із сказаного, ми можемо підсумувати, що на уроках з лексики й фразеології в 5–6, 10–11 класах доречно запропонувати комунікативні вправи О. Мельничайко, які передбачають роботу з текстом, а тому пропонують такі завдання: *поміркуйте, уявіть ситуацію, продовжіть діалог*. «Пропоновані тексти – це розповіді про можливі або реальні випадки з життя. Вони мають спонукати дітей до роздумів, до обміну думками як зі своїми ровесниками, так і з дорослими» [4, с. 3]. Наприклад, *комунікативна вправа «Українська вишиванка»*. Прочитайте діалог. Продовжіть його. Спробуйте знайти синонім до використаних вами слів. Зразок: *тренд* – синоніми до нього *напрямок, тенденція в моді*. Діалог: – *Як ти, Петрику, вважаєш, українська вишиванка – це символ чи модний тренд?* – *Я думаю, що модний тренд...*

У підручнику «Українська мова. 5 клас» Н.В. Бондаренко, А.В. Ярмолюк (2005) [5, с. 166–212] передбачені такі комунікативні вправи до теми «Лексикологія. Фразеологія»: 1) послухайте, потім прочитайте текст; до якої групи лексики належить переважна більшість слів тексту? на позначення яких предметів вони вживаються?; 2) розгляньте другий форзац підручника; найменування яких предметів і явищ відображає власне українська лексика? Значення незнайомих слів з'ясуйте за тлумачним словником; підготуйте усну розповідь за таблицею на форзаці і поданим теоретичним матеріалом про власне українську лексику; в якому стилі ви будуватимете своє висловлення?

У підручнику «Рідна мова. 6 клас» Г.Р. Передрій, Л.В. Скуратівський, Г.Т. Шелехова, Я.І. Остаф [6, с. 20–40] містяться й лінгвістичні ігри. Наприклад, лінгвістична гра: *впишіть по горизонталі слова іншомовного походження – синоніми до поданих визначень, і тоді у виділеному вертикальному рядку ви прочитаєте приголосні, після яких у загальних назвах пишеться и. виграє той, хто першим правильно виконає завдання*. Або лінгвістична гра: *подані слова іншомовного походження замінити українськими синонімами. Виграє той, хто першим правильно виконає завдання*.

Цікавими є «Розробки уроків з української мови для 5 класу» О. Рудницької [7, с. 287–289]. У запропонованих уроках авторка пропонує такі комунікативні вправи: складання міні-опису, асоціювання, синонімічні хвилинки, робота з тлумачним словником, робота з міні-текстом, творча робота на основі тексту. Опишемо кожний із них. *Асоціювання*: з чим асоціюється у вас село? Запишіть відповідні іменники. *Складання міні-опису*: складіть невеликий художній опис лелеки, використовуючи епітети, порівняння, пестливі слова й інші засоби виразності.

Синонімічна хвилинка: Діалог: – *А знаєш, як у нас у селі називають лелеку?... бузько!* – *А я знаю й інші назви. Наприклад...* Доберіть синоніми до слова *лелека*. За потреби скористайтеся словником синонімів (*бусел, боцян, чорногуз, жабоїд, гайстер* тощо).

Робота з тлумачним словником: Яка ж відмінність між однозначними й багатозначними словами? Що таке переносне значення слова? *Робота з міні-текстом*: прочитайте текст. Виконайте післятекстові завдання. *Творча робота на основі тексту*: запишіть текст по пам'яті або перекажіть його, змінюючи особу оповідача.

У 10–11 класах у профільному класі [8, с. 74–76] вивчаються такі теми «Лексикологія і фразеологія української мови»: уживання слів у переносному значенні, синонімів, антонімів, омонімів у текстах різних стилів; терміни й професіоналізми; філологічні, лінгвістичні, літературознавчі терміни; фразеологія художнього мовлення, наукова, публіцистична, офіційно-ділова.

Отже, ми можемо підвести такі підсумки, що вивчення лексики й фразеології останнім часом здійснюється з урахуванням комунікативної компетентності (мовна, мовленнєва й предметна компетенції й прагматична компетентність). Комунікативну компетентність учнів найкраще посилюють інноваційні технології, а саме використання комунікативних вправ (складання міні-опису, асоціювання, синонімічні хвилинки, робота з тлумачним словником, робота з міні-текстом, творча робота на основі тексту), а також лінгвістичних ігор.

Список літератури:

1. Словник-довідник з української лінгводидактики: Навчальний посібник / Кол. авторів за ред. М. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2003. 149 с.
2. Словник іншомовних слів: 23000 слів та термінологічних сполучень / Уклад. Л.О. Пустовіт та ін. Київ : Довіра, 2000. 1080 с.
3. Єрмоленко С.І. Методика навчання лексики та фразеології на засадах лінгводидактичного принципу наступності. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2016. № 2 (17). С. 103–109.
4. Мельничайко О.І. Рідна мова. Комунікативні вправи: Навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. 48 с.
5. Бондаренко Н.В., Ярмолюк А.В. Українська мова: Підруч. для 5 кл. Київ : Освіта, 2005. 272 с.
6. Рідна мова: Підруч. для 6 кл. / Г.Р. Передрій, Л.В. Скуратівський, Г.Т. Шелехова, Я.І. Остаф. Київ : Освіта, 2003. 254 с.
7. Рудницька О.Б. Розробки уроків з української мови для 5 класу: навч. посіб. Київ : Дивослово, 2014. 304 с.
8. Українська мова. 10–11 класи: Програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Філологічний напрям (профіль – українська філологія): профільний рівень / Уклад. Л.І. Мацько, О.М. Семенов. Київ : «Грамота», 2011. 135 с.

Тематика: Педагогічні науки

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ – БУДІВЕЛЬНИКІВ

Єршова Л.В.

Прилуцький агротехнічний коледж,
старший викладач вищої кваліфікаційної категорії

В сучасних умовах розвитку людства взаємодія людини з навколишнім середовищем є актуальною проблемою сьогодення. Споживацький спосіб ставлення людини до природи зумовлює деструктивний характер взаємодії особистості з природним середовищем.

Екологічна освіта на ґрунті ідей і принципів збалансованого розвитку природи й суспільства ставить за мету формувати в майбутніх фахівців здатність проектувати повсякденну та професійну діяльність і прогнозувати її наслідки для довкілля, здоров'я оточуючих і безпеки їх життєдіяльності. Екологічно орієнтована особистість здатна не тільки засвоювати знання, але й оцінювати наслідки своєї діяльності.[5, с.160].

Формування у сучасної молоді дбайливого ставлення до природи означено в Конституції України: «кожен зобов'язаний не заподіювати шкоду природі» [1, ст. 66].

Проблема розвитку екологічної свідомості полягає у пошуку відповідних соціально-психологічних механізмів, чинників і методів його формування у майбутніх техніків-будівельників, що пов'язано з особливостями формування екологічної свідомості у студентів.

Проблема взаємовідносин людини з природою була предметом вивчення багатьох мислителів минулого. Серед вітчизняних учених вплив знань про природу на формування моральних якостей особистості та ставлення її до довкілля відзначали В. Вернадський, К. Ушинський, В.Сухомлинський та інші.

Проблемі формування екологічної культури та виховання молоді розглядали Н.Єфіменко, Л.Лук'янова, Т.Нінова, Н.Олійник, О.Пруцакова, Л.Титаренко, Г.Тарасенко, О.Фастовець, В.Білик, Т.Вайда, В.Крисаченко, М.Кисельов, Г.Пустовіт та ін.

Вивчення та аналіз наукової літератури дозволяють говорити про те, що не дивлячись на досить великий спектр досліджень та завдань, проблема формування екологічної свідомості в професійній підготовці майбутніх фахівців - будівельників в закладах професійної освіти залишається недостатньо розробленою.

Формування екологічної культури у студентів в період отримання професійної освіти є комплексним процесом.

Стрижневими елементами формування екологічної свідомості є:

- знання (засвоєння основних наукових понять про природу, екологічні проблеми);
- усвідомлення (формування свідомої позиції щодо довкілля);
- ставлення (розуміння природи як унікальної цінності та джерела матеріальних і духовних сил людини);
- навички (здатність практичного освоєння довкілля і його охорони);
- діяльність (участь у розв'язанні екологічних проблем).

Майбутній технік-будівельник повинен уміти оцінювати історичні та сучасні процеси і проблеми в житті країни, тенденції освітнього розвитку, відзначатися високою моральністю, мати організаторські та професійні навички, вміти професійно вирішувати питання з урахуванням їхніх соціальних наслідків, вільно володіти державною мовою, професійно використовувати одну з іноземних мов.

З погляду проблеми, що розв'язується в нашому дослідженні, значущим є те, що особливостями вікового періоду техніків-будівельників є пошук гармонії у світі природи й осмислення власної позиції у відносинах з ним. У цьому віці особливо виражене переважно естетичне, „споглядальне” сприйняття природи, ставлення до якої має об'єктний характер. Взаємодія зі світом природи здійснюється на основі оволодіння технологіями естетичного засвоєння природних об'єктів, а саме: прояву почуттєво-естетичної сприйнятливості до них; індивідуально-значеннєвої оцінки їх життєвих станів; емоційної чуйності в ситуаціях спілкування з ними; і, нарешті, в умінні знайти культурну форму збереження і вираження свого враження про ці об'єкти. [3].

Професійна освіта в галузі екологізації підготовки майбутніх фахівців має своїм завданням формування у студентів основ біосферного світогляду спеціаліста XXI ст., тобто розуміння необхідності збереження генетичного фонду планети й турботи про долю наступних поколінь, а також розуміння

екологічних проблем (локальних і глобальних) як пріоритету в системі міжнародного співробітництва. [2].

Метою сучасної професійної освіти є відповідна підготовка техніків-будівельників до здійснення раціональної діяльності, спрямованої на охорону та поліпшення стану навколишнього природного середовища, попередження цивілізаційних загроз та вирішення глобальних екологічних проблем, пов'язаних з діяльністю людини.

Формування екологічної свідомості майбутніх техніків-будівельників передбачає оволодіння глибокими екологічними знаннями, відповідними вміннями і навичками з охорони навколишнього середовища, за рахунок наявності мотивації та ціннісних орієнтацій щодо спрямованої екологічної діяльності, направленої на збереження оточуючого середовища, які здобуваються під час вивчення навчальних дисциплін, розширюються й уточнюються протягом багатьох занять і переходять у переконання.

Виходячи з цього можна визначити певні аспекти мотивації екологічної підготовки фахівця:

- науково-пізнавальні (вивчення законів, принципів, і закономірностей біосферної системи, розуміння механізмів і наслідків впливу людини на природу);
- економічні (оцінка економічної цінності природи як джерела існування людини, природних ресурсів для розвитку сучасного суспільства);
- етичні (прояви почуттів доброти, співчуття, бажання захистити все живе);
- естетичні (почуття та розуміння краси природи, насолоди нею);
- валеологічні (розуміння цінності природи для фізичного розвитку та збереження здоров'я, прагнення не допустити її забруднення).[4].

Загально-екологічна, а також фахова професійна підготовка спеціаліста ефективно забезпечується дотриманням таких передумов освітнього процесу:

- орієнтація на майбутню професійну діяльність з її адекватною мотивацією;

- врахування особистісних якостей об'єктів цієї підготовки;
- системне опанування уміннями та навичками екологічної науки;
- цілісність теоретичної підготовки, практичного виконання робіт в лабораторії та на виробництві, написання студентських наукових робіт з консультативною участю професорсько-викладацького складу.[4].

Таким чином, формування екологічної свідомості майбутнього фахівця ґрунтується на загальнокультурних і екологічних цінностях, на принципах справедливості, відповідальності за своє існування і ухвалення зважених рішень щодо раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища.

Саме тому екологічна освіта та виховання спрямовані на формування особистості, яка у повсякденному житті дотримуватиметься норм екологічно грамотної поведінки та підтримуватиме практичні дії державних установ та приватних осіб щодо захисту довкілля.

Список літератури:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – Київ: Преса України, 1997. – 80 с.

2. Екологічне виховання.

URL:https://pidruchniki.com/70183/pedagogika/ekologichne_vihovannya_studentsiv.

3. Zielińska M. Edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju – praktycznorozwiązania / M. Zielińska, L. Tuszyńska // Edukacja środowiskowa w społeczeństwie wiedzy. – Warszawa : Wydział Biologii UW, 2010. – S. 145–163.

4. Юрченко Л.І. Екологічна освіта та принцип відповідальності майбутнього фахівця.

URL:<https://periodicals.karazin.ua/thcphs/article/download/2174/2472/>.

5. Юмашева Л. В., Перфилова И. Л., Соколова Т. В. Экологическая компетенция и экологическая компетентность как интегрированный результат экологического образования. Интернет-журнал ICSEE. 2012. No 7 (июль). С. 157-162.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЕКТ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Єр'оміна Лілія Євгенівна

асистент кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

Під соціально-педагогічним проектуванням розуміється можливість перетворювати соціальні процеси, явища, умови завдяки застосуванню різновиду педагогічних засобів.

Кожен соціально-педагогічний проект має свою суспільну місію (призначення). Розробка проекту відбувається на основі соціального прогнозування і передбачення, що орієнтоване на зміну навколишнього соціального середовища (соціальних умов) і потребує самовизначення учасників проекту щодо якості цього середовища. Його метою стає ініціювання за допомогою педагогічно організованих дій процесу, здатного сприяти позитивним змінам у соціальному середовищі.

Специфічність контексту соціально-педагогічного проекту формують відносини соціального партнерства.

В даному контексті під соціальним партнерством ми розуміємо добровільну взаємодію у проектній діяльності різних громадських і державних сил, людей різного віку і соціального статусу.

У матеріалах буде представлено власний досвід з реалізації соціально-педагогічного проекту «Сім'я починається з добра», Провідними завданнями соціально-педагогічного проекту є пропагування позитивного досвіду сімейного життя, розширення знань вихованців щодо створення сім'ї, особливостей взаємин між подружжям, між батьками та дітьми.

Проект тривав один рік. Участь вихованців 8-10 класів у проекті дозволила розширити їх уявлення про важливість у побудові сімейних взаємин саме вчинків добра, взаємодопомоги, опіки тощо.

Підчас реалізації програми важливою для вирішення низки питань з теми сім'ї та сімейного життя була дискусія, як форма колективного обговорення, мета якого полягала у виявленні найбільш прийнятних поглядів завдяки емоційному поштовху та бажанню активно мислити.

Тренінги, як найбільш актуальна форма роботи, було використано у якості модифікації взаємовідносин, поведінки та навичок підлітків з метою досягнення ефективності у процесі формування їхньої готовності до сімейного життя.

Цікавим для підлітків виявився конкурс колажів «Щастя поруч, щастя – є». Робота зі створення колажів була організована як технічний прийом, що ґрунтується на введенні у власний витвір різних предметів (за фактурою та кольором, наприклад. тканина, стрічки, зображення з газет, журналів, тощо), завдяки чому підлітки мали змогу моделювати та презентувати власне майбутнє сімейне життя.

У нашому соціально-педагогічному проекті диспут застосовано як вид діалогічного мовлення, спеціально організоване демонстративне зіткнення думок з питань готовності до сімейного життя. Організовані батьківські диспути були спрямовано на виявлення думок щодо певних тем, питань, ситуації, на спонукання до роздумів та наданні правильної оцінки подіям відповідно загальноприйнятим у суспільстві нормам та цінностям.

Активізація суб'єктивної позиції вихованців 8-10 класів через практичні дії (вчинок-турбота, вчинок-піклування тощо) мала на меті організувати участь вихованців (та за можливості також і батьків або осіб, які їх замінюють) у добродійній діяльності. Цікавим і водночас корисним було завдання виготовити разом з вихованцями вітальні листівки для різних категорій населення (для військових, для дітей з інших шкіл); відвідати разом з підлітками літніх людей, які мешкають поряд із закладом з метою надання їм

допомоги. Так, наприклад, на початковому етапі – усім учасникам було запропоновано пригадати, які добрі вчинки по відношенню до друзів, до членів сім'ї та до незнайомих людей вони вчинили (спогади учасники фіксували у листі вражень: сьогодні/ вчора/позавчора я зробив/ла..., відчув/ла... тому у майбутньому я ...).

Варто відмітити, що і дівчата, і хлопці виявляли зацікавленість під час організації акцій, наприклад, «Це солдатам нашої країни», «Дітям від Миколая» (вихованці писали листи для дітей інших шкіл), «Великодній експрес» (участь вихованців у спільній зі студентами виставці поробок до Великодня та даруванні їх літнім людям), «Квітник дружби» (висадження квітів на подвір'ї закладу з виготовленням назви квітника), «Моя допомога сьогодні», коли упродовж дня вихованці виявляли вчинок-турботу тощо.

У процесі участі учасникам щоразу пропонувалося заповнювати лист вражень (сьогодні я зробив/ла..., відчув/ла... тому у майбутньому я ...).

По завершенні соціально-педагогічного проекту вихованці закладу інтернатного типу володіли знаннями щодо розвитку інституту сім'ї в Україні, про сімейні традиції, звичаї, моральні та правові сторони шлюбу; мають позитивну мотивацію до залучення у процес підготовки до сімейного життя, моделюють образ сім'янина, відповідно до загальнолюдського ідеалу; набули досвіду продуктивної поведінки у процесі розв'язання проблемних ситуацій у сім'ї; певний набір привласнених сімейних духовно-моральних цінностей (добро, повага, мудрість, віра, надія, вільність і рівність, гідність, батьківство, материнство); мають націленість на почуття поваги, взаємної моральної відповідальності між членами сім'ї, на офіційне оформлення шлюбно-сімейних стосунків, на народження і виховання дітей у повній сім'ї, на відповідальне виконання батьківської функції, на виконання основних побутових обов'язків (ведення домашнього господарства, створення сімейного бюджету тощо), на зв'язок з батьківськими сім'ями та орієнтацією на цінність сім'ї та родини; вільно демонструють повагу до батьків та інших членів сім'ї, готовність до створення повної сім'ї та виховання дітей.

По завершенні соціально-педагогічного проекту, нами було організовано підбиття підсумків. Отримані результати підтвердили актуальність та корисність даного виду роботи, і вихованці, і батьки та особи, які їх замінюють, вказали на користь їхньої участі у проекті, доречності та вагомості отриманого досвіду для майбутнього.

Список літератури:

1. Безпалько О.В. Соціальне проектування: навч. посіб. [Електронний ресурс]/ О.В. Безпалько. – К., 2010. – 127 с. – Режим доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/2615/1/O_Bezpalko_SP_IL_KUBG.pdf
2. Дитячий Фонд ООН (ЮНІСЕФ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://isp.rehab.org.ua/ukrainian/partneru/dytfond>

Тематика: Педагогічні науки

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ СЕМЬИ И ШКОЛЫ В ВОСПИТАНИИ ТОЛЕРАНТНОСТИ У УЧАЩИХСЯ

Жак Ирина Георгиевна

учитель истории

В современном мире миграция становится одним из основных процессов. Изменение политических, экономических, социальных и технологических условий ведет к интенсивному росту мобильности населения. Сегодня смена места жительства перестает быть чем-то особенным.

Республика Беларусь является открытым государством, в том числе и для граждан других государств, которые могут свободно въезжать на ее территорию и свободно покидать ее. Геополитическое положение нашего государство также создает предпосылки для усиления миграционных процессов. А это означает, что объективно возникают вопросы, связанные с перемещением и нахождением на территории Беларуси иностранных граждан.

Очень часто мигранты переезжают семьями и в такой ситуации возникает вопрос об адаптации детей-мигрантов к новым социальным условиям. В сложившихся условиях поиск путей гармоничного вхождения детей в новую социальную среду общеобразовательного учебного заведения, а также средств профилактики межличностных и межгрупповых конфликтов на национальной почве представляются актуальной задачей.

Успешность адаптации детей мигрантов в культурное пространство можно гарантировать только тогда, когда мы направим все усилия на воспитание толерантной личности, личности, которая будет уважать индивидуальность каждого человека и понимать, и принимать друг друга.

Наукой убедительно доказано, что толерантными не рождаются, это качество воспитывается [1]. Родители являются первыми и основными воспитателями детей.

Семья - важный фактор социализации личности. Воспитание в современном обществе рассматривается не только как сугубо семейное дело, но и как социальная обязанность родителей [2]. Семейное воспитание должно помочь ребенку изначально усвоить нормы поведения в обществе, коллективе, во взаимоотношениях с людьми.

В сложных современных условиях семье в воспитании культуры толерантности и формирования личности школьника требуется систематическая и квалифицированная помощь со стороны школы.

Воспитание культуры толерантности должно осуществляться по формуле: «родители + дети + учитель». Организовать работу, в которой будет задействованы все субъекты школьной жизни можно на основе коллективного творческого дела.

Творческая деятельность изначально имеет глубокие народные корни. «Действуя, творя, человек объединяет, облекает внутренние чувства в некие образы, и это духовнотворческое состояние объединяет всех творцов разных национальностей» [3].

Совместная творческая деятельность детей и взрослых имеет очень важное значение. Она помогает родителям лучше узнать своего подросткового ребенка, его сильные и слабые стороны, увидеть его в разных ситуациях, понять его индивидуальные особенности, способствовать развитию его творческого потенциала. Родители могут целенаправленно влиять на формирование таких качеств ребенка, как доброжелательность, уважение к товарищам, общительность и готовность проявить сочувствие. Они часто помогают найти конструктивный выход из конфликта, создать благоприятную атмосферу общения в коллективе. Дети, смотря на своих родителей видят, что они вносят большой вклад в деятельность коллектива, раскрываются их такие черты, как доброта, готовность помочь, а также внимательность, творческое воображение, фантазия. У учащихся появляется чувство гордости за своих родителей. Дети, родители и педагоги становятся равноправными участниками единого творческого процесса [4].

Первым звеном, которое связывает ученика- педагогов и родителей в школьной жизни является классный руководитель. Взаимодействие педагогов, родителей и детей может быть организовано в разнообразных формах.

Первоначально необходимо выявить творческие способности родителей. С этой целью среди родительской общественности проводится анкетирование «Мир моих увлечений».

С целью актуализации темы проводятся тренинги для детей и родителей «Что такое толерантность», «На сколько мы толерантны», «Если б толерантность была...». [6]

Сближению, учащихся, родителей способствуют совместные родительские собрания, наполненные новым педагогически-эффективным содержанием. В ходе родительского собрания учащиеся и дети обмениваются размышлениями на тему принятия своеобразия культур, участвуют в тренингах, дискуссиях и театрализации. В результате учащиеся и родители учатся понимать друг друга на вербальном и невербальном уровне, развивают

умение чувствовать группу и отдельных его членов, раскрывают внутренние резервы для развития личности. [7]

Одним из условий адаптации социализации личности являются средства массовой информации. Кому-то проще высказать свои мысли, чаяния, надежды не в устной, а в письменной форме. Этому способствует такая форма работы как издание классной газеты, которая представляет собой семейное творчество. [8]

Важным аспектом и инструментом в воспитании толерантности является социальная реклама – некоммерческая реклама, ставящая целью привлечение внимания к негативным сторонам жизни общества. [9]

Знакомство, изучение культуры, традиций народов проходят на занятиях по флористике, рукоделию, твистингу, которые проводят родители. [10]

Создание проектов -- еще одна форма работы по воспитанию толерантности. Участие в проектах «Путешествие в детство родителей», «Мое генеалогическое древо», «Дерево толерантности», «Кухня разных народов мира» позволяет лучше узнать свою родословную, задуматься о многообразии традиций и культур. [11]

Диалог культур проходит и на встречах учащихся и их законных представителей с иностранными студентами. На совместных встречах студенты рассказывают о традициях и культуре своей Родины, знакомятся с традициями белорусского народа. [12]

Важными компонентами толерантности является эмпатия - постижение эмоционального состояния, проникновение, то есть понимание человека на уровне чувств, стремление эмоционально откликнуться на его проблемы [5]. Немаловажное значение в развитии эмпатии принадлежит театральной деятельности. Театральная деятельность способствует развитию творческого взаимодействия между детьми разных национальностей, родителями и педагогами. Театральные постановки позволяют еще глубже рассмотреть термин «толерантность», прочувствовать переживания и чаяния другой личности. [13]

Таким образом, можно сделать вывод, что совместная творческая деятельность педагогов, детей и родителей имеет большое значение в воспитании культуры толерантности: она помогает выявлению общих закономерностей, приводит к диалогу культур в поликультурном пространстве, вносит разнообразие в учебную и воспитательную деятельность и оказывает положительное влияние на отношения детей к культуре своего и других народов. Мероприятия, в которых принимают участие как дети, так и родители, служат хорошим примером взаимодействия двух самых важных факторов в жизни ребенка, школы и семьи, объединивших свои усилия в процессе, направленном на воспитание открытого, непредвзятого отношения к человеческому многообразию.

Список литературы:

1. Каганович С.Л. Пути формирования толерантного сознания в российской школе // [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.tolerance.ru/Puti-formirovaniya.php?PrPage=Obraz> - Дата доступа: 03.03.2019
2. Мищенко Т.М. Формирование толерантности у подростков средствами декоративно–прикладного творчества // [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-tolerantnosti-u-podrostkov-sredstvami-dekorativnoprakladnogo-tvorchestva>- Дата доступа: 03.03.2019
3. Кара Ж.Ю. Формирование толерантности в процессе творчества // [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-tolerantnosti-v-protsesse-tvorchestva-1>- Дата доступа: 03.03.2019
4. Бережная И.Ф., Мазкина О.Б. Организация совместной творческой деятельности подростков и родителей в детском коллективе // [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/organizatsiya-sovmestnoy-tvorcheskoy-deyatelnosti-podrostkov-i-roditeley-v-detskom-kollektive>- Дата доступа: 03.03.2019

5. Мизинцева И.В. Воспитание толерантного поведения подростка средствами русской духовной музыки// [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/vospitanie-tolerantnogo-povedeniya-podrostka-sredstvami-russkoj-duhovnoy-muzyki-1> Дата доступа: 03.03.2019

6. приложение 1.// [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://disk.yandex.by/edit/disk/disk/%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5%201.docx?sk=ya058dfd1cb22d60a7fc88270482fc82f>

7. приложение 2.// [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://disk.yandex.by/edit/disk/disk/%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5%202.docx?sk=ya058dfd1cb22d60a7fc88270482fc82f>

8. приложение 3.// [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://disk.yandex.by/edit/disk/disk/%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5%203.docx?sk=ya058dfd1cb22d60a7fc88270482fc82f>

9. приложение 4.// [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://disk.yandex.by/client/disk?idApp=client&sessionIdSearch=null&display=normal&groupBy=none&order=1&sort=name&view=icons&typeClustering=geo&action=null&idAlbum=undefined&dialog=slider&idDialog=%2Fdisk%2F%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5%204.avi>

10. приложение 5.// [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://disk.yandex.by/client/disk?idApp=client&sessionIdSearch=null&display=normal&groupBy=none&order=1&selected=%2Fdisk%2F%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5%204.avi&sort=name&view=icons&typeClustering=geo&action=null&idAlbum=undefined&dialog=slider&idDialog=%2Fdisk%2F%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5%205.wmv>

11. приложение 6.// [Электронный ресурс] – Режим доступа:
<https://disk.yandex.by/client/disk?idApp=client&sessionIdSearch=null&display=normal&groupBy=none&order=1&sort=name&view=icons&typeClustering=geo&action=null&idAlbum=undefined&dialog=slider&idDialog=%2Fdisk%2F%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5%206.docx>

12. приложение 7.// [Электронный ресурс] – Режим доступа:
<https://disk.yandex.by/edit/disk/disk/%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5%207.docx?sk=ya058dfd1cb22d60a7fc88270482fc82f>

13. приложение 8.// [Электронный ресурс] – Режим доступа:
<https://disk.yandex.by/edit/disk/disk/%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5%208.docx?sk=ya058dfd1cb22d60a7fc88270482fc82f>

Тематика: Інші професійні науки

САМОМАСАЖ В РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСІБ З НЕВРОПАТІЄЮ ЛИЦЕВОГО НЕРВА

¹Жарова І.О.

²Бісмак О.В.

³Пашов О.Ю.

Національний університет фізичного виховання і спорту України

¹доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор кафедри фізичної
терапії та ерготерапії

²кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри фізичної
терапії та ерготерапії

³аспірант кафедри фізичної терапії та ерготерапії

Вступ. Ураження лицевого нерва є поширеною патологією периферичної нервової системи. Невропатія лицевого нерва (НЛН) займає перше місце по частоті серед уражень черепних нервів, що обумовлено певними анатомічними особливостями [1, с. 23-28].

За даними різних авторів, НЛН становить близько 3% всіх захворювань периферичної нервової системи, зустрічається однаково часто у чоловіків і жінок. Ідіопатичні невропатії спостерігаються у 75% хворих, отогенні – у 15%, іншої етіології – у 10% хворих [5, с. 278-279]. Дослідниками відзначається циклічне і сезонне зростання числа захворювань [6, с. 66-70].

У кожного третього хворого ураження лицевого нерва призводить до розвитку таких ускладнень, як контрактура м'язів (25-30% випадків), патологічні синкінезії, а у кожного сьомого з одужавших хворих згодом спостерігається рецидив захворювання. Найчастіше виникають односторонні невропатії [1, с. 23-28].

Незважаючи на значимість проблеми, питання застосування засобів фізичної терапії у хворих на НЛН ще недостатньо вивчені. Наукові роботи, присвячені цій проблемі, нечисленні. Повідомлення про застосування фізичних вправ і лікувального масажу при НЛН мають поодинокий характер.

Мета роботи – охарактеризувати роль самомасажу у відновному лікуванні осіб з невропатією лицевого нерва.

Результати. Важливу роль у комплексному лікуванні пацієнтів з НЛН відіграє масаж та самомасаж м'язової мускулатури, що сприяє зменшенню больового синдрому, покращення кровообігу в області ураження, відновленню симетричності обличчя. Масаж, як правило, застосовують у поєднанні з іншими реабілітаційними заходами: фізичними вправами, голкорексотерапією, які сприяє нормалізації функції лицевого нерва [3, с. 104-105; 4, с. 62-65].

За даними Бектемирової С.Н. масаж та самомасаж застосовуються на всіх стадіях перебігу хвороби, а також при залишкових явищах і ускладненнях – контрактурах і співдружних рухах (синкінезіях). Методика строго

диференціюється відповідно до клінічними особливостями і фазою перебігу процесу [2].

Хворі на НЛП страждають не тільки від порушення роботи м'язів обличчя, а й від косметичного дефекту, стають дратівливими, уникають спілкування з оточуючими, постійно фіксують увагу на захворюванні, залишаючись наодинці, безперервно масажують обличчя. Такі рухи набувають нав'язливий характер, а відсутність швидкого ефекту погіршує настрій. Тому одним із завдань фізичного терапевта є навчити пацієнта правильно виконувати самомасаж обличчя, застосовувати необхідні масажні прийоми у кожному конкретному випадку [5, с. 278-279].

Самомасаж доцільно застосовувати відразу після стихання гострих явищ. Спочатку застосовують легкий масаж, що складається з прийомів погладження і розтирання. Мета масажу: ліквідація набряку і застійних явищ в каналі лицевого нерва, поліпшення його провідності й збудливості, поліпшення крово- та лімфообігу в м'язах обличчя і відновлення функції м'язової мускулатури [2].

Практикуючі фахівці з масажу звертають увагу, що приступаючи до самомасажу обличчя при НЛН необхідно розслабити м'язи зі здорового боку обличчя і для кращого розслаблення масажують його, ледь торкаючись, прийомом неперервистої вібрації, досить обережно, послідовно, охоплюючи лоб, щоку, підборіддя. Напрямок рухів – від середини лоба до привушної області, від основи носа і верхньої половини щік до кута нижньої щелепи, від крил носа і нижньої частини щік до підщелепної залози. Вказані рухи повторюють 1-2 рази на здоровому боці, а потім одночасно і на ураженому (дуже обережно). На боці ураження самомасаж починають застосовувати через 7 днів. При цьому намагаються досягти розслаблення м'язів і зменшення асиметрії у спокої [2].

Масажуючи паралізовану сторону, застосовують переважно погладження, розтирання, вібрацію. Для масажу підборіддя рекомендують погладження, розтирання, розминання у напрямку від підщелепної області до

підборідної ямці і кутів рота долонними поверхнями II-IV пальців. Однією з головних умов є наявність дзеркала під час проведення процедури самомасажу.

Літературні дані свідчать, що самомасаж дає позитивний результат навіть в запущених випадках. При цьому самомасаж необхідно проводити регулярно, курсами [6, с. 66-70].

Висновки. Враховуючи, що НЛН є рецидивуючим захворюванням з періодами загострення, тривалим лікуванням та реабілітацією, самомасаж є ефективним засобом відновлення рухів м'язів, що доповнює основні реабілітаційні заходи (медикаментозне лікування, фізичні вправи, процедури апаратної фізіотерапії та ін.). Проте пацієнту необхідно навчитися правильно виконувати самомасаж відповідно до наявних рухових порушень та стану м'язів обличчя з ураженого боку.

Список літератури:

1. Артющкевич А.С., Руман Г.М., Адащик Н.Ф., Байда А.Г. (2015). Клиника, диагностика и лечение невропатий лицевого нерва. Современная стоматология, 2:23-28.
2. Бектемирова С.Н. Медицинская реабилитация больных невропатией лицевого нерва методами немедикоментозной терапии (2015). Современные проблемы науки и образования, 5; URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=21632> (дата обращения: 05.02.2020).
3. Галимзянова А.Ш. Лечебная гимнастика при нейропатии лицевого нерва (2014). Педиатрический вестник Южного Урала, 1(2):104-105.
4. Походенько-Чудакова И.О. (2009). Основные направления изучения эффективности применения рефлексотерапии в реабилитации больных с травматическим невритом лицевого нерва. Проблемы здоровья и экологии, 1:62-65.
5. Такенов Ж.Т., Бекбаев Б.А., Джекатова Ю.Б., Хадыс А.Х. (2013). Особенности лечения периферической нейропатии лицевого нерва в бестриггерном (остром) периоде. Вестник КазНМУ, 2:278-279.

6. Чойнзонов Е.Л., Кучерова Т.Я., Удинцева И.Н. и др. (2019). Комплексный подход к реабилитации больных с нарушением функции лицевого нерва после тотальной паротидэктомии. Опухоли головы и шеи, 9(2):66-70.

Тематика: Географічні науки

ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ СТАВЛЕННЯ ЛЮДИНИ ДО ПРИРОДИ В СВІТЛІ ГЛОБАЛЬНИХ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН

Жельчик Г.М.

викладач-методист,

спеціаліст вищої категорії

Горохівського коледжу ЛНАУ м. Горохів Волинська обл. Україна

"У природі не буває ні нагород, ні покарань; бувають наслідки".

Роберт Інгерсолл.

Постановка проблеми, її зв'язок з важливими завданнями.

Про те, що наша планета опинилась на краю екологічної безодні, свідчить оголошення Європарламентом надзвичайної ситуації у сфері клімату. Світ глобалізується, зміни, що нині відбуваються, торкаються усіх сфер нашого життя. Тому, усвідомлення відповідальності за наслідки антропогенної діяльності повинне в подальшому формувати ціннісне ставлення до навколишнього природного середовища, як до потенційного джерела здоров'я, добробуту та безпеки людини і спільноти.

Мета статті.

Сфокусувати увагу та здійснити теоретичний аналіз проблеми, проаналізувати та визначити тенденції подальших дій.

Аналіз досліджень і публікацій.

Ще в I столітті нашої ери римський мислитель Луцій Сенека писав: "Жити щасливо й жити в злагоді з Природою – одне і те саме". На жаль, у середині XX століття люди у своїх діях керувалися ідеєю антропоцентричного гуманізму, тобто підкорення їм усього, що є в природі, панування над нею. Слова відомого біолога, селекціонера Івана Миколайовича Мічуріна (1855-1935 р.р.): "Ми не можемо чекати милості від природи, взяти їх у неї – наше завдання", – тогочасне покоління взяло як лозунг, керівництво до дії. Вже тепер ми розуміємо, що ця фраза – символ споживацького ставлення до природи, абсурдних і об'єктивно шкідливих планів по "підкоренню" природи. Сьогодні деградація системи забезпечення вже не просто викликає занепокоєння, а вимагає діяльності, спрямованої на виправлення ситуації, що склалася.

Дощ у лютому за вікном при $t + 11^{\circ}\text{C}$ надихає на певні роздуми: коли, як і чому людина уявила себе "царем" природи і так бездумно діяла. Адже, якби пропагувались інші цінності та надбання, то ситуація сьогодні була б зовсім іншою. Мудрість, повагу, бережливість до оточуючого середовища ми читаємо в афоризмах відомих людей:

"Управляти природою можна, лише підкоряючись їй" *Френсіс Бекон*.

"Природа – це нескінченна сфера, центр якої всюди" *Ральф – Вольдо Емерсон*.

"Ліси передують людям. Пустелі йдуть за людьми" *Франсуа Рене*.

"Природа і наука – дві увігнуті люстерка, які вічно віддзеркалюють одне одного" *Олександр Герцен*.

"Природа обшукує нас при виході, як і при вході. Не можна винести більше, ніж приніс" *Луцій Антей Сенека (Молодший)*.

"Світ досить великий, щоб задовільнити потреби будь-якої людини, але занадто малий, щоб задовільнити людську жадібність" *Махатма Ганді*.

"Природа завжди приходиться на допомогу знедоленим, там, де відчувається нестача в усьому; вона віддає всю себе безроздільно, вона

покриває руїни квітами та зеленю; для каменю у неї є пліщ, для людини – любов" *Віктор Гюго*.

"Уся природа прагне до самозбереження" *Марк Туллій Цицерон*.

"Природа ніколи не помиляється. Їй ненависна всяка підроба, і найкращим буває те, що не спотворено ні наукою, ні мистецтвом" *Еразм Роттердамський*.

"Природа аристократичніша за людину" *Артур Шопенгауер*.

"Все вдосконалює природа" *Тит Лукрецій Кар*.

"Вивчення та спостереження природи породило науку" *Марк Туллій Цицерон*.

"Природа – єдина книга, всі сторінки якої наповнено глибоким змістом" *Йоганн-Вольфганг Гете*.

"Природа не стерпить брехні" *Томас Карлейл*.

"У природі немає нічого недоцільного" *Мішель Монтень*.

"Відповідно до законів розвитку примітивна людина чекає від природи того, що вона їй дасть. Проте розвинена людина має знати, що необхідно дати природі" *Вілма Лууле*.

І якби суспільство в минулому столітті прислухалось до порад і застережень цих відомих людей, то життя на планеті Земля сьогодні було б значно комфортнішим.

Аналізуючи і критично оцінюючи аномальні явища, факти, дані досліджень і спостережень ми розуміємо, що нашому і прийдешньому поколінням доведеться жити і працювати в нових природних умовах. І йдеться не просто про те, що іншою буде погода, йдеться про зміни у всій екосистемі, тому, що земна кліматична система вже вийшла з рівноваги.

Виклад основного матеріалу.

Вперше термін "глобальне потепління" вжив Воллес Сміт Брокер в 1975 р. у статті "Зміна клімату: чи ми на порозі різкого глобального потепління?" "(Climat Change: Are We on the Brink of Pronounced Global Warming?)", що була опублікована в журналі Science. І сьогодні, через 45 років провідні вчені-

кліматологи не лише дають ствердну відповідь на поставлене Брокером запитання, а вже б'ють на сполох. Тому, що на нашій планеті – безпрецедентні зміни клімату, які значною мірою спровоковані людською діяльністю. На жаль, людство запустило "турборежим" кліматичних змін, при якому усе відбувається настільки швидко, що біосфера та ноосфера не встигає адаптуватися до них.

Кількість населення Землі тепер – 7,7 млрд. осіб. Аби прогодувати, одягнути та забезпечити себе, ми вичерпуємо ресурси природи. Заради наших благ зростає економіка, але, на жаль, руйнується планета. Баланс природних процесів на ній порушений вирубкою лісів, вичерпаністю корисних копалин, забрудненням і скороченням кількості питної води.

"Ми воюємо з природою, і вона б'є жорстко у відповідь" заявив нещодавно Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерріш. Природа підносить сюрпризи по всьому світу, і головна причина кліматичної драми сьогодні в тому, що впродовж останніх десятиліть ми ігнорували закони Всесвіту, зокрема, закони гармонії, психічної енергії, причинності, перевтілення, взаємозв'язків явищ природи тощо. Але саме ці закони повинні були враховуватись в процесі людської діяльності. Однак, як бачимо, життя суспільства звелось до технопрактичного процесу розвитку цивілізації, який, на жаль, веде до загибелі самої природи, а з нею і людини.

Сьогодні деградація системи забезпечення вже не просто викликає занепокоєння, а заставляє розвивати навички, приймати відповідні рішення з проблем довкілля, засвоювати норми екологічно правильного поведіння. Екологічна безпека має бути віднесена до найсуттєвіших критеріїв оцінки рівня розвитку економіки усіх країн світу. Адже людство переходить в четверту добу індустріальної революції, і перед ним постають виклики, на які потрібно шукати і знаходити відповіді; формувати у молодого покоління здатність жити в сучасному динамічному і такому гіпермінливому світі. Адже, видатки на усунення негативних наслідків техногенного впливу, незбалансованої господарської діяльності завжди перевищують вкладення, які необхідні для їх попередження.

Становище людини у природі двоїсте, оскільки вона відіграє роль водночас і її представника, і її експлуататора. Зі зростанням чисельності населення на Землі і одночасним гігантським зростанням споживання енергії, збереження цивілізації буде залежати від наших знань про природу і розумних дій, спрямованих на її гармонійну збалансованість. Але без відродження духовності націй і народностей в її природному та ноосферному значенні, світ не матиме перспектив свого відродження загалом, а, отже, нормального поступального розвитку цивілізації вцілому. Поняття сталого розвитку передбачає необхідність нових моральних засад, що мають визначати та обмежувати обсяги споживання ресурсів і благ природи. Вкрай необхідне усвідомлення ощадливого природокористування, прогнозування на довгостроковий період наслідків втручання в довкілля і коригування на основі цього всіх економічних і соціальних планів та параметрів розвитку. У своїй діяльності сучасне покоління має йти на свідомий компроміс, думаючи про наступні покоління, залишаючи їм ресурси для існування.

Висновки.

На жаль, існуючий спосіб життя суспільства вже не може повністю усунути наслідки попереднього антропогенного впливу на довкілля. Однак, більшість людей на планеті Земля нарешті зрозуміли, що жити екологічно необхідно і можливо. Тому, враховуючи таке складне становище сьогодення людство повинно:

- скоротити використання викопного палива;
- обмежити вирубку лісів, створювати нові лісонасадження;
- вести органічне землеробство та рибальство;
- використовувати лише відновлювальні джерела енергії;
- сортувати та переробляти сміття;
- зменшувати викиди транспортних засобів;
- скорочувати виробництво та використання пластику;
- в побуті обирати більш екологічний спосіб життя;

- обережно змінювати навколишній світ засобами сучасних технологій без шкоди для довкілля;
- розширювати мережу заповідників та національних природних парків;
- розробляти, обґрунтовувати та презентувати проєкти, спрямовані на збереження навколишнього природного середовища;
- прогнозувати наслідки своїх дій в природі, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між станом довкілля і здоров'ям, добробутом і безпекою суспільства;
- сприймати навколишнє середовище як життєдайний простір.

Таким чином, нарешті є розуміння того, що світ і людство в цілому нині на вирішальному етапі свого розвитку. Життя кожного з нас, повсякденні дії неминуче вплинуть на планету найближчими десятиліттями. І лише від нас залежить, якими вони будуть – кращими, чи ще гіршими!

Список літератури:

1. И.В. Мичурин, "Итоги шестидесятилетних трудов по выведению новых сортов плодовых растений", изд. 3-е. М.1934
2. Укладач Григорій Латник "Книга мудрості. Афоризми" Київ "Арій" 2016р. ст. 317-320
3. Сайт Live science. com.
4. Сайт <https://www.dw.com/uk>.

СУЧАСНИЙ СТАН ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕФЕРЕНДУМІВ В УКРАЇНИ

Жильцов О.Л.

Дослідження питань, пов'язаних із правовим регулювання референдуму, як однієї із форм безпосереднього народовладдя, є досить актуальним як серед вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Зокрема, серед вчених, які вивчали загальнотеоретичні аспекти інституту референтного права слід виділити В. Погорілка, В. Федоренка [1], сучасний стан функціонування інституту референдуму в Україні досліджували такі вітчизняні правники як: І. Словська [2], М. Ставнійчук [3], Ю. Палєєва [4] О. Придачук [5], М. Шункін [6] та ін. Актуальні питання референтного процесу стали предметом вивчення Л.Кривенко [7] М Паламарчук [8] та ін. Разом з тим, проблематика законодавчого забезпечення проведення всеукраїнських та місцевих референдумів в Україні залишається актуальною і викликає не абиякий науковий інтерес у сучасних умовах реформування правової системи нашої держави.

Насамперед, слід зазначити, що загальні положення щодо організації проведення референдуму знайшли своє відображення на рівні Основного закону нашої держави. Так, відповідно до ст.69 Конституції України народне волевиявлення здійснюється через вибори, референдум та інші форми безпосередньої демократії, а ст.70 закріплює положення про те, що право голосу на виборах і референдумах мають громадяни України, які досягли на день їх проведення вісімнадцяти років. Не мають права голосу громадяни, яких визнано судом недієздатними [9].

Також, Конституцією України визначено, що Всеукраїнський референдум призначається Верховною Радою України або Президентом України відповідно

до їхніх повноважень, встановлених цією Конституцією. Всеукраїнський референдум проголошується за народною ініціативою на вимогу не менш як трьох мільйонів громадян України, які мають право голосу, за умови, що підписи щодо призначення референдуму зібрано не менш як у двох третинах областей і не менш як по сто тисяч підписів у кожній області (ст. 72). Відповідно до ст.73 виключно всеукраїнським референдумом вирішуються питання про зміну території України, а ст.74 забороняє проведення референдумів з питань податків, бюджету та амністії [9].

Разом з тим, у Конституції України не визначено, чи може бути предметом всеукраїнського референдуму зміна Конституційного ладу України та прийняття законів України. Розв'язання цього питання знайшло своє відображення у Рішення Конституційного Суду України № 6-рп/2008 16 квітня 2008 року в якому зазначається, що народ як носій суверенітету і єдине джерело влади в Україні може реалізувати на всеукраїнському референдумі за народною ініціативою своє виключне право визначати і змінювати конституційний лад в Україні шляхом прийняття Конституції України у порядку, який має бути визначений Конституцією і законами України. Народ здійснюючи своє волевиявлення через всеукраїнський референдум за народною ініціативою, може в порядку, який має бути визначений Конституцією і законами України, приймати закони України (вносити до них зміни), крім законів, прийняття яких на референдумі не допускається згідно з Конституцією України. Рішення всеукраїнського референдуму щодо прийняття законів є остаточним і не потребує будь-якого затвердження, в тому числі Верховною Радою України. [10].

Таким чином, Конституція України покладає на вищий представницький орган нашої держави обов'язок прийняття законів, якими будуть визначені порядок призначення та проведення всеукраїнського та місцевого референдуму. Нажаль, в умовах сьогодення, ні призначення, а тим більше проведення референдуму в Україні є неможливим з наступних причин. По-перше, питання організації і проведення всеукраїнського та місцевих референдумів

регламентувалися Законом України «Про всеукраїнський та місцеві референдуми» від 03 липня 1991 р. [11], який втратив чинність на підставі п. 4 Прикінцевих положень Закону України «Про всеукраїнський референдум» від 06 листопада 2012 року [12]. По-друге, Закон України «Про всеукраїнський референдум» від 06 листопада 2012 року, відповідно Рішення Конституційного Суду України № 4-р/2018 від 26.04.2018 року, визнано таким, що втратив чинність [13]. Підставою такого рішення Конституційного Суду стало порушення визначеної Конституцією України процедури розгляду і ухвалення зазначеного закону, нелегітимність його мети та невідповідність його положень вимогам Конституції України. Таким чином, Закон України "Про всеукраїнський референдум" від 6 листопада 2012 року № 5475-VI зі змінами, визнаний неконституційним і втратив чинність з дня ухвалення Конституційним Судом України цього Рішення.

На жаль, з квітня 2018 року парламент України так і не спромігся сформувавати нову законодавчу основу всеукраїнського та місцевих референдумів. Таким чином, на порядку денному і сьогодні залишається актуальною проблема формування такого законодавчого поля, яке б максимально сприяло розвитку інституту безпосередньої демократії в Україні шляхом закріплення такого важливого каналу ефективної участі громадян у вирішенні питань загальнодержавного та місцевого значення, як всеукраїнський та місцевий референдум.

З огляду на все вище сказане, можна констатувати, що сучасний стан законодавчого регулювання референдумів в Україні далекий від бажаного. Найгострішою при цьому проблемою залишається відсутність законодавчої бази щодо порядку проведення всеукраїнських та місцевих референдумів, оскільки норми Конституції України лише у загальних рисах визначають лише порядок ініціювання проведення всеукраїнського референдуму і що не може бути його предметом. Вважаємо, що оптимальним варіантом було б як найскоріше прийняття парламентом нового закону, який би враховував положення Керівних принципів для конституційних референдумів на

національному рівні, Кодексу належної практики щодо референдумів та Висновку Венеціанської комісії щодо Закону «Про всеукраїнський референдум».

Список літератури:

1. Погорілко В.Ф. Референдне право України : навч. посіб. / В.Ф. Погорілко, В.Л. Федоренко. К.: Ліра-К, 2006. 670 с.
2. Словська І. Є. Кримінально-правова відповідальність за порушення виборчих і референдних прав громадян. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2015. № 5. С. 110–116.
3. Ставнійчук М. І. Система безпосереднього народовладдя в умовах незалежності України. URL: http://www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2006_/visnyk_st_5.pdf
4. Референдум – загально визнаний демократичний інститут: історія і сучасність *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*. 2013. № 1 (4). С. 43–50.
5. Придачук О. А. Безпосереднє народовладдя як спосіб правової охорони конституції народом. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Випуск 6-1. Том 1.. С. 102–106.
6. Шункін М. Еволюція інституту місцевого референдуму в Україні. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2015. вип. 4(27). С. 278–288.
7. Кривенко Л.Т. Конституційні основи референдуму. Проблеми демократизації // *Віче*. – 2001. – № 2. – С. 78-95.
8. Паламарчук М. Всеукраїнський референдум у політичній системі України / М. Паламарчук // *Право України*. – 2005. – № 5. – С. 42-44.
9. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР.. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
10. Рішення Конституційного Суду України від 16 квітня 2008 року № 6-рп/2008 у справі за конституційними поданнями Президента України про офіційне тлумачення положень частин другої, третьої статті 5, статті 69,

частини другої статті 72, статті 74, частини другої статті 94, частини першої статті 156 Конституції України (справа про прийняття Конституції та законів України на референдумі). URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

11. Про всеукраїнський та місцеві референдуми: Закон України від 03 липня 1991 р. № 1286. *Відомості Верховної Ради України* 1991. № 33. Ст.443. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

12. Про всеукраїнський референдум: Закон України від 6 листопада 2012 року № 5475-VI. *Відомості Верховної Ради України* 2013. № 44-45, Ст.634. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

13. Рішення Конституційного Суду України від 16 квітня 2008 року № 6-рп/2008 у справі за конституційними поданням 57 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України "Про всеукраїнський референдум" URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

Тематика: Економічні науки

СЕМПЛІНГ: СУТНІТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ

Жукова Д.В.

Коледж технологій, бізнесу та права
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки,
спеціаліст другої категорії,
викладач облікових дисциплін

Для просування на ринку своєї продукції багато організацій проводять спеціальні комплекси маркетингових та рекламних заходів, акції, які спрямовані на контакт з потенційними покупцями, безпосередно в точках продажу. Яскравим прикладом такого заходу є семплінг.

Семплінг (у перекладі з англійської «sample» означає «зразок») - безкоштовна роздача пробних зразків продукції (семплів) покупцям.

Види семплінгу:

- Wet sampling - дегустація товару;
- Dry sampling - інформування споживача про товар і дарування йому подарунку;
- Noreca - роздача пробних зразків алкогольних продуктів;
- Pack swap, коли напівпорожні упаковки товару міняють на повні, у якості рекламних акцій [3].

Семплінг - досить дороговартісний спосіб просування продукції, проте дуже ефективний. Згідно з даними досліджень компанії «Arbitron», приблизно 70 мільйонів чоловік кожен квартал вирішують придбати певний товар завдяки семплінгу. Третина з них здійснює покупку саме під час такого заходу, а половина покупців обов'язково придбає даний товар ще раз.

Семплінг дієво проводити при виведенні на ринок нової продукції, при зміні властивостей вже відомого продукту, для відновлення інтересу покупців до продукту, для підтримання або збільшення обсягів продажів.

Щоб виключити такі ризики семплінгу як неякісний підбір персоналу, крадіжки працівниками зразків через відсутність постійного контролю деякі організації проводять автоматизацію даного процесу шляхом використання семпломатів – автоматів для отримання безкоштовних зразків.

Операції з безоплатної передачі товарів у бухгалтерському обліку відображаються відповідно до вимог НП(С)БО або МСФЗ.

Дохід від семплінгу в бухгалтерському обліку не відобразатиметься, так як ні зростання власного капіталу, ні збільшення активу або зменшення зобов'язань, ні жодних економічних вигод в момент безоплатного відвантаження товару підприємство не отримує. А ось право на відображення витрат є, оскільки така операція відповідає критеріям визнання витрат у бухгалтерському обліку.

Вартість безоплатно розданих зразків товарів обліковують у складі витрат на збут. Для можливості підтвердження збутового характеру витрат необхідно оформлювати такі документи:

- наказ про проведення спеціалізованого заходу, із зазначенням дати, місця, мети семплінгу, кількості кожного найменування семплів та відповідальних осіб за організаційно-підготовчі роботи;
- програму підготовки та проведення заходу;
- кошторис витрат на здійснення семплінгу;
- накладні на відпуск товарів особі, відповідальній за їх передання;
- звіт про проведення спеціалізованого заходу, що містить перелік витрат на проведення;
- акт на списання розповсюджених зразків [2, с 25.].

Якщо підприємство бере участь у заході, який проводить стороння організація, то програму повинен надати організатор, а замість наказу на проведення складають наказ на участь у спеціалізованому заході.

Операції з семплінгу, як безкоштовного постачання товарів, обкладаються ПДВ на загальних підставах. Проте, враховуючи, що договірна вартість семплів дорівнює нулю, то база обкладення даним податком не може бути нижчою ціни придбання або звичайної ціни – для самостійно виготовлених товарів. Датою виникнення зобов'язань з ПДВ буде дата безоплатної передачі зразка.

Так як мінімальна база обкладення податком перевищує договірну вартість, то необхідно виписати аж дві податкових накладні: на договірну вартість, що дорівнює нулю, та на суму перевищення [1].

Суми ПДВ, нараховані у зв'язку з придбанням семплів, включатимуться до складу вхідного податкового кредиту, так як подальша безоплатна передача здійснюється в межах господарської діяльності, отже спрямована на отримання доходу в майбутньому.

В залежності від статусу отримувача безкоштовних зразків можуть застосовуватися передбачені ПКУ збільшувані коригування об'єкту обкладення

податком на прибуток. Якщо отримувачем є неприбуткова організація, то коригування необхідно здійснити на суму товарів, що безоплатно передаються протягом звітного року, у розмірі, що перевищує 4% оподаткованого прибутку попереднього звітного року платника податку на прибуток. Якщо одержувач – особа, що не є платником податку на прибуток (крім фізичних осіб) або платник податку за ставкою 0%, то коригування фінансового результату здійснюють на суму безоплатно наданих таким особам товарів [4].

Семплінг – це чудовий інструмент просування товару, який також надає можливість визначити, наскільки пропонований продукт сподобається споживачам. Проте щоб отримати прибуток від такої акції і не потрапити на штрафи під час перевірки необхідно правильно документально оформити та відобразити у бухгалтерському та податковому обліку відповідні операції, врахувавши усі їх особливості.

Список літератури:

1. Альошкіна Н. Безоплатне розповсюдження зразків товарів / Н. Альошкіна, Л. Ушакова. // Податки та бухгалтерський облік. – 2016. – №62.
2. Кириленко А. Семплінг - в тренді: оформлення та облік безкоштовної роздачі промо-зразків ліків / Антоніна Кириленко. // Все про бухгалтерський облік. – 2019. – №77. – С. 25–28.
3. Поверіна Ю.О., Семененко К.Ю. «Семплінг як інструмент просування товару на ринок» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/market/4355-sempling-yak-instrument-prosuvannya-tovaru-na-rinok.html>.
4. Податковий кодекс України: Закон України №2755-VI від 02.12.2010 р. // ВВР. – 2011. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.

ОСВІТА НЕПОВНОЛІТНІХ ПРАВОПОРУШНИКІВ В СУЧАСНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Журавель А.П.

викладач кафедри психології та педагогіки

Навчально-наукового гуманітарного інституту

Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського

Європейські та світові стандарти прав людини вимагають від держав визнання та гарантування особам, звільненим з місць обмеження чи позбавлення волі, всього обсягу законних прав та свобод. Конвенція ООН «Про права дитини» наголошує на гуманному ставленні до кожної позбавленої волі дитини і повагу до гідності її особи з урахуванням потреб її віку. Кожна позбавлена волі дитина має право на доступ до правової та іншої відповідної допомоги, право на належну освіту, охорону здоров'я, захист від жорстокого поводження.

В рамках широкого соціального середовища встановлюються матеріальні, державно-політичні, правові, моральні й інші соціальні відносини, що формують особистість як безпосередньо (наприклад, через засоби масової інформації), так і опосередковано — через її найближче оточення. За допомогою цих відносин держава здійснює управління мікросередовищем, використовуючи спеціальні інститути соціалізації особистості (навчально-виховні, культурно-освітні й інші установи), трудові колективи, громадські й інші організації. Саме це спонукає законодавця створювати окремі виправні установи для відбування покарання неповнолітніми і відокремлювати їх від дорослих засуджених задля запобігання кримінальному впливу. Таким чином реалізується принцип диференціації та індивідуалізації виконання покарань, раціонального застосування заходів виправного впливу на засуджених. Крім

того, акцент законодавця на термін «виховні» не є випадковим, бо саме в цих установах (порівняно з виправними) приділено більше уваги застосуванню різних форм і методів психолого-педагогічного і виховного впливу; створенню умов утримання з урахуванням вікових, індивідуальних особливостей, психічного і фізичного стану неповнолітнього.

Освітня програма у місцях позбавлення волі має бути максимально наближеною до діючої в країні системи освіти. Освіта осіб, позбавлених волі, має включати в себе загальноосвітню програму, професійне навчання, творчий та культурний розвиток, фізичне виховання і спорт. Враховуючи соціально-педагогічну занедбаність неповнолітніх, які потрапляють до виховного закладу, колонія може бути єдиним місцем, яке надасть дитині базові та професійні знання, що допоможуть їй зайняти гідне місце у суспільстві [1].

Щодо основних умов здобуття освіти у місцях позбавлення волі, то можна виокремити такі показники доступу до навчання: проведення шкільних занять за навчальними предметами відповідно до навчальних планів, начальнометодичне та матеріальне забезпечення навчального процесу, можливість займатися самоосвітою.

На думку більшості неповнолітніх, які перебувають у місцях позбавлення волі, навчання є потрібним та досить важливим. Однак велике значення має ставлення самих неповнолітніх до навчання, бажання навчатися, але не завжди їх ставлення до навчання адекватне, присутній певний нігілізм щодо навчання [1].

Як чинники мотивації до навчання неповнолітніх переважно можна виділити такі:

- ✓ бажання дізнатися щось нове (цікавість);
- ✓ прагнення до саморозвитку;
- ✓ відчуття швидшого перебігу часу ув'язнення;
- ✓ можливість вийти з камери та отримати нові враження через спілкування;
- ✓ людяне, позитивне ставлення до ув'язнених з боку вчителя.

Серед перешкод, власне чинників, що не сприяють навчанню неповнолітніх у місцях позбавлення волі можна виділити такі:

- ✓ несистематичність занять;
- ✓ короткотривалість уроків;
- ✓ відсутність літератури та можливості загалом для самопідготовки;
- ✓ відсутність адекватної дисципліни під час занять;
- ✓ переживання та тривоги з приводу ситуації ув'язнення, суду тощо.

Отже, освіта є важливим елементом, що сприяє розвитку особистості та її найшвидшій ресоціалізації і реінтеграції в суспільство. Сьогодні, можна зазначити, що формується певна тенденція щодо покращення умов забезпечення права на освіту неповнолітніх ув'язнених. В усіх місцях позбавлення волі працюють освітньо-консультативні пункти, в основному забезпечуються побутові умови для проведення шкільних занять та самоосвіти. При цьому існує замало навчально-методичних матеріалів, підручників, канцтоварів. Значними перешкодами для здобуття середньої освіти у місцях позбавлення волі є: невідповідність кількості шкільних предметів навчальним планам середньої освіти та не виконання планового навчального навантаження; низька мотивація самих неповнолітніх щодо навчання як через сам факт перебування у місцях позбавлення волі та наявність неповнолітніх, які мають низький рівень освіти; недостатня забезпеченість навчального процесу довідковою літературою; нарікання на побутові умови проведення навчання у камерах для навчальних занять та самоосвіти.

Список літератури:

1. Удосконалення системи забезпечення прав та можливостей, пов'язаних із реінтеграцією у суспільство неповнолітніх та молоді, які перебувають у місцях позбавлення волі : аналітичний звіт за результатами соціологічного дослідження / Автор. кол. : Т. Журавель, І. Демченко, О. Кочемировська, О. Вакуленко, А. Зінченко, М. Костючок, Н. Белоносова. – К. : Державна пенітенціарна служба України, Всеукраїнський громадський центр «Волонтер», Представництво Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ). – 2011. – 112 с.

ОСОБЛИВОСТІ ПОКАЗНИКІВ ГЕМОДИНАМІКИ ПРИ ВИКОНАННІ ФІЗИЧНИХ НАВАНТАЖЕНЬ ТА В ПЕРІОД ВІДНОВЛЕННЯ

Журавльов О.А.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
доцент, кандидат біологічних наук, тел. 0504387290,
zhuravlov.oleksandr@eenu.edu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-7823-0338>

Кривич О.С.

Волинський обласний ліцей з посиленою військово-фізичною
підготовкою імені Героїв Небесної Сотні, вчитель біології та екології

Регулярні фізичні тренування забезпечують більш економне функціонування систем кровообігу і дихання, як у стані спокою, так і при фізичному навантаженні і відновленні. Фізичні тренування, як універсальний адаптогенний фактор, забезпечують підвищену життєздатність організму в екстремальних умовах. Встановлено, що при раціональному, науково обґрунтованому тренувальному процесі та моніторингу функціонального стану, посилені заняття спортом не викликають перенапруження кардіореспіраторної системи молодих людей, що сприяє процесу пристосування організму до умов навколишнього середовища.

Фізкультура і спорт, як елементи здорового способу життя, стають важливими складовими, що характеризують розвиток суспільства в сучасних умовах. Сприятливий вплив фізичних тренувань на кардіореспіраторну систему та організм в цілому є загальновідомим: більшість дослідників стверджують, що такі заняття підвищують рівень функціонального стану і неспецифічну резистентність організму [3]. Це слід розглядати як передумову високої фізичної працездатності та потенційну здатність організму ефективно

приспосовуватися до умов навколишнього середовища, і зокрема, до пропонованих тренувальних навантажень [1, 2, 4].

Мета роботи: дослідити особливості функціонування кардіореспіраторної системи в осіб, що займаються спортом.

Для експерименту було відібрано 20 осіб чоловічої статі: 10- спортсменів і 10- не спортсменів (віком 16-17 років), ліцеїстів Волинського обласного ліцею з посиленою військово-фізичною підготовкою імені Героїв Небесної Сотні. Група досліджуваних була ознайомлена з правилами експерименту. Перед експериментом у ліцеїстів запитували про їхнє самопочуття, вимірювали ріст, вагу та артеріальний тиск. Вивчались зміни основних гемодинамічних показників при фізичному навантаженні (40 присідань за хвилину) та в період трихвилинного відновлення. Попередньо реєструвалися фонові РЕГ.

Реєстрація показників серцево-судинної системи здійснювалася за методикою тетраполярної грудної реографії за Кубічком. При цьому аналізувалися показники частоти серцевих скорочень (ЧСС), ударного об'єму (УОК) і потужності роботи міокарда [3, 5]. Грудні реограми реєстрували за допомогою тетраполярного реографа «Аскольд».

Аналіз показників ЧСС у групах досліджуваних показав, що спортсмени характеризуються нижчими значеннями вже в стані спокою, а при навантаженні в обох групах відмічене зростання показника. Варто відмітити, що на 1-ій хвилині відновлення ЧСС у групі неспортсменів продовжує зростати, а в групі спортсменів відмічається досить значене зниження показника. До 3-ї хвилини значення ЧСС в групі спортсменів повертаються майже до значень фону, тоді як у неспортсменів ці значення достовірно відрізняються від початкових (рис. 1).

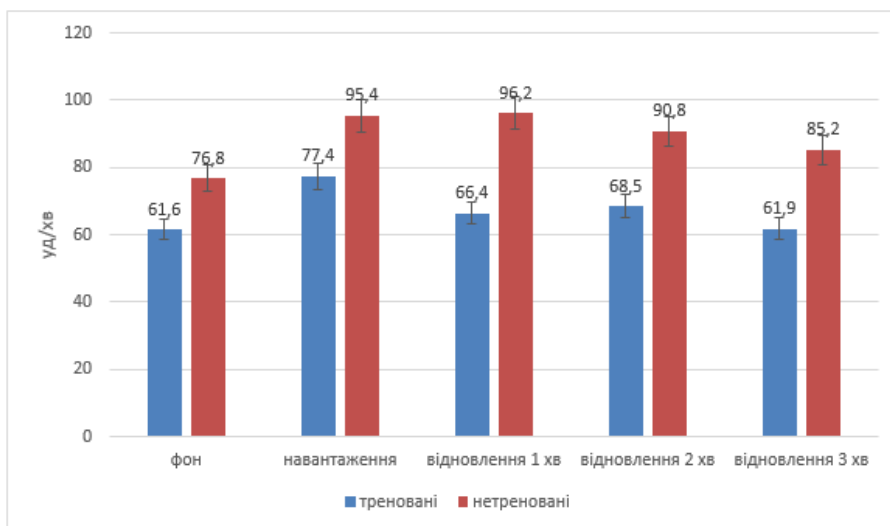

Рис 1. Зміна показників частоти серцевих скорочень у тренуваних та нетренованих осіб в умовах відновлення після фізичного навантаження

На відміну від попереднього показника особливості ударного об'єму суттєво відрізняються в обох групах – протягом усього дослідження вищі значення відмічено у групі спортсменів, під час навантаження показники у них зростають, тоді як в групі неспортсменів спостерігається зниження показника (рис. 2). Під час відновлення в групі спортсменів значення поступово знижуються, тоді як в групі неспортсменів спостерігається хвилеподібна динаміка УО.

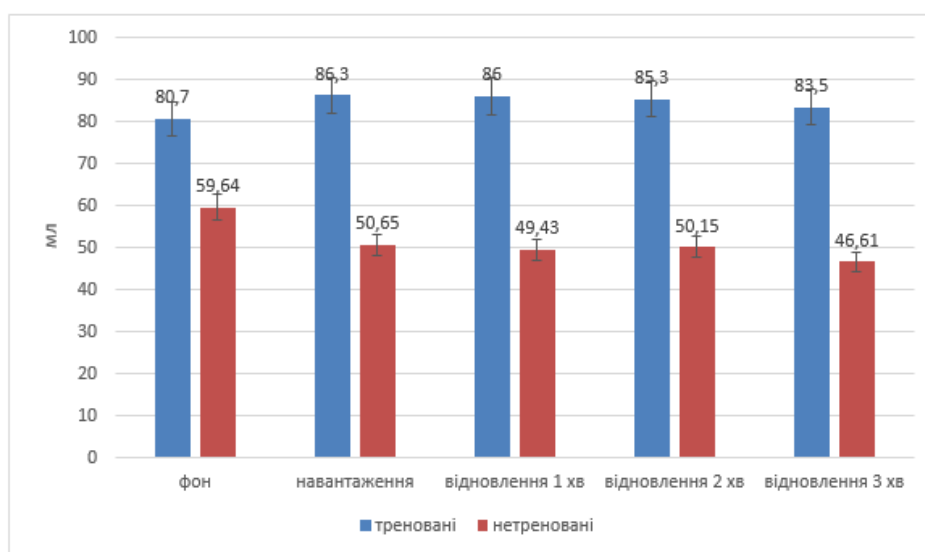

Рис 2. Зміна показників ударного об'єму крові у тренуваних та нетренованих осіб умовах відновлення після фізичного навантаження

Показник потужності роботи міокарда впродовж усього дослідження є вищим в групі спортсменів, а в ході експерименту динаміка показника в обох групах є подібною – зростання показника на етапі навантаження, та поступове зниження – на етапі відновлення (рис. 3). Єдиний аспект, на який варто звернути увагу – значення показника на етапі відновлення в групі неспортсменів опускаються нижче вихідних (фонових) значень.

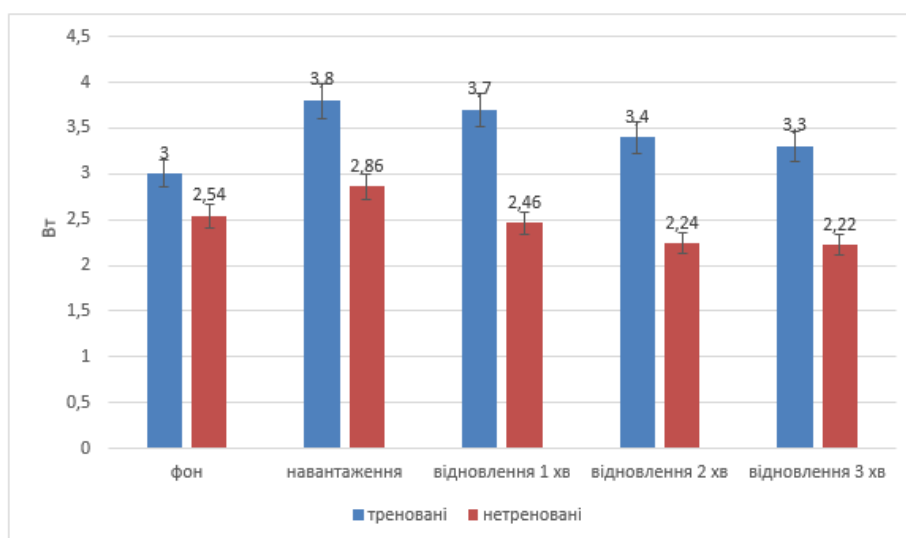

Рис 3. Зміна показників потужності роботи міокарду у тренуваних та нетренованих осіб умовах відновлення після фізичного навантаження

Таким чином в ході вивчення особливостей показників центрального кровотоку нами були зроблені такі висновки:

1. Під час фізичних навантажень у тренуваних та нетренованих осіб спостерігається підвищення досліджуваних показників та порівняно із станом спокою незалежно від рівня спортивних досягнень осіб, що взяли участь в експерименті.

2. Реакцією на фізичне навантаження у спортсменів є зростання ударного об'єму крові, а у досліджуваних, що не займаються спортом регулярно – шляхом зростання ЧСС.

3. На етапі відновлення після фізичного навантаження спостерігається ряд особливостей динаміки досліджуваних показників: значення ударного

об'єму крові та потужності роботи міокарда в групі нетренованих осіб досягають рівня, що є нижчим за відмічений у стані спокою.

4. Організм спортсменів характеризується вищими резервними можливостями серцево-судинної системи, про що свідчить більш ефективне підвищення рівня УОК та швидке відновлення досліджуваних показників після навантаження, що не спостерігається у групі осіб, які не займаються спортом постійно.

Список літератури:

1. Агаджанян Н. А. Основы физиологии человека / Агаджанян Н. А. – М.: РУДН, 2003. – 408 с.
2. Ванюшин Ю. С. Типы адаптации кардиореспираторных функций спортсменов к физической нагрузке / Ю. С. Ванюшин // Физиология человека. – М.: Академия, 1999. – Том 25. – №3. – С. 91-93.
3. Карпман В. Л. Динамика кровообращения у спортсменов./ В. Л. Карпман., Б. Г. Любина. – М.: Физкультура и спорт, 1982. – 135 с.
4. Савка В. Г. Спортивна морфологія / [Редько М. М., Савка В. Г., Редько М. М., Воробйов О. О., Марценяк І. В., Бабюк А. В. та ін.]. – Чернівці: Книги – XXI, 2005. – 196 с.
5. Швайко С. Адаптаційні можливості серцево-судинної системи дітей молодшого та середнього шкільного віку / С. Швайко, Ю. Трофим'як, О. Журавльов, О. Дмитроца // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Біологічні науки. – 2016. – № 12. – С. 160-167.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ КУРСУ «ТЕОРІЯ МІРИ ТА ІНТЕГРАЛА»

Задерей П.В.

доктор. ф.-м. н., професор кафедри математичного аналізу та теорії ймовірностей, Національний технічний університет України “КПІ імені Ігоря Сікорського”, zadereyv@ukr.net ORCID 0000-0002-8132-4503

Задерей Н.М.

к. ф.-м. н., доцент кафедри математичного аналізу та теорії ймовірностей, Національний технічний університет України “КПІ імені Ігоря Сікорського”, zadereynm@gmail.com ORCID 0000 0001 6230 6003

Нефьодова Г.Д.

к. ф.-м. н., старший викладач кафедри математичного аналізу та теорії ймовірностей, Національний технічний університет України “КПІ імені Ігоря Сікорського”, g.nefyodova@gmail.com ORCID 0000-0002-5725-8083

Гаєвський М.В.

к. ф.-м. н., старший викладач кафедри математики, Центральноукраїнський державний педагогічний університет ім. Володимира Винниченка, mgaevskij@gmail.com ORCID 0000-0001-5268-748X

В сучасних умовах розвитку та розширення застосування в практичній діяльності інформаційно-комп'ютерних технологій розглянемо можливості використання середовища GeoGebra під час вивчення деяких тем курсу «Теорія міри та інтеграла».

GeoGebra – це програмне забезпечення, використання якого не вимагає придбання ліцензії і являє собою систему динамічної математики, за допомогою якої можна розв'язувати задачі, зокрема, з геометрії, алгебри, математичного аналізу, теорії ймовірності та статистики тощо [1].

Програму GeoGebra успішно використовують як при вивченні багатьох тем математики у середній школі, так і при вивченні вищої математики у курсах аналітичної геометрії, математичного аналізу.

Однією з переваг GeoGebra є наявність легкого та зрозумілого у використанні інтерфейсу, крім того, дане програмне середовище володіє потужними можливостями здійснення обчислень та надання візуалізації абстракцій.

Важливим є можливість використання середовища GeoGebra на мобільних платформах, саме у цьому варіанті є доступними режими використання Геометрія, Графічний калькулятор, 3D-Графіка, Науковий калькулятор. Ці варіанти, зокрема, можуть бути використані у вікні веб-браузера, без інсталяції на ПК, а також на мобільних телефонах. Це робить дане середовище досить зручним та ефективним для ілюстрації багатьох складних понять вищої математики, оскільки при проведенні практичних занять у класі аудиторії не завжди є адаптованими до використання ІКТ. Користуючись власними телефонами чи планшетами, студенти мають змогу за алгоритмом самостійно виконувати деякі типи завдань.

Онлайн-версію можна використовувати за умови проведення занять в аудиторіях, що не обладнані проектором, смарт-дошкою, комп'ютером тощо. В онлайн-версії доступні наступні режими:

- Графічний калькулятор
- Геометрія
- 3D калькулятор
- Науковий калькулятор
- Geogebra класична, це режим, що максимально нагадує інтерфейс стаціонарної версії

Одним з важливих понять курсу вищої математики є поняття «вимірні функції». Вимірні функції – це певний клас функцій, заданих на множинах з мірою. Вони широко використовуються при вивченні теорії міри, теорії ймовірностей тощо [2].

Нехай X – довільна непорожня множина і S – δ -алгебра множин, $S \subset 2^X$. Тоді впорядкована пара (X, S) називається вимірним простором, а множини із S називаються вимірними. Якщо при цьому $\mu: S \rightarrow \tilde{R}$ є міра на S , то впорядкована трійка (X, S, μ) називається простором із мірою.

Розглянемо наступні множини $X_a(f)$:

$$\{x \in X: f(x) < a\}, \{x \in X: f(x) \leq a\}, \{x \in X: f(x) > a\}, \{x \in X: f(x) \geq a\},$$

де a – довільне дійсне число.

Такі множини називаються лебеговими множинами функції (відображення) $f: X \rightarrow R$.

При цьому функція $f: X \rightarrow R$ називається вимірною, якщо для $\forall a \in R$ виконується умова: $X_a(f) \in S$.

Очевидно, дістанемо рівносильне до попереднього означення, якщо в ньому замість $X_a(f)$ взяти будь-яку іншу лебегову множину. Ясно, що множина $X_a(f) := \{x \in X: f(x) < a\}$ є множиною розв'язку нерівності з параметром $f(x) < a$ на множині X ; зазвичай беруть $X = [c; d]$.

Для кращого розуміння поняття «вимірна функція» студентам пропонують такий набір завдань:

Довести, що наступні функції є вимірними на множині:

1. $f(x) = 3x - 2, X = [-2, 3]$;
2. $f(x) = x^2 + 3x - 4, X = [-6, 6]$;
3. $f(x) = \frac{1}{4}x^4 - 2x^2 + 1, X = [-6, 6]$;

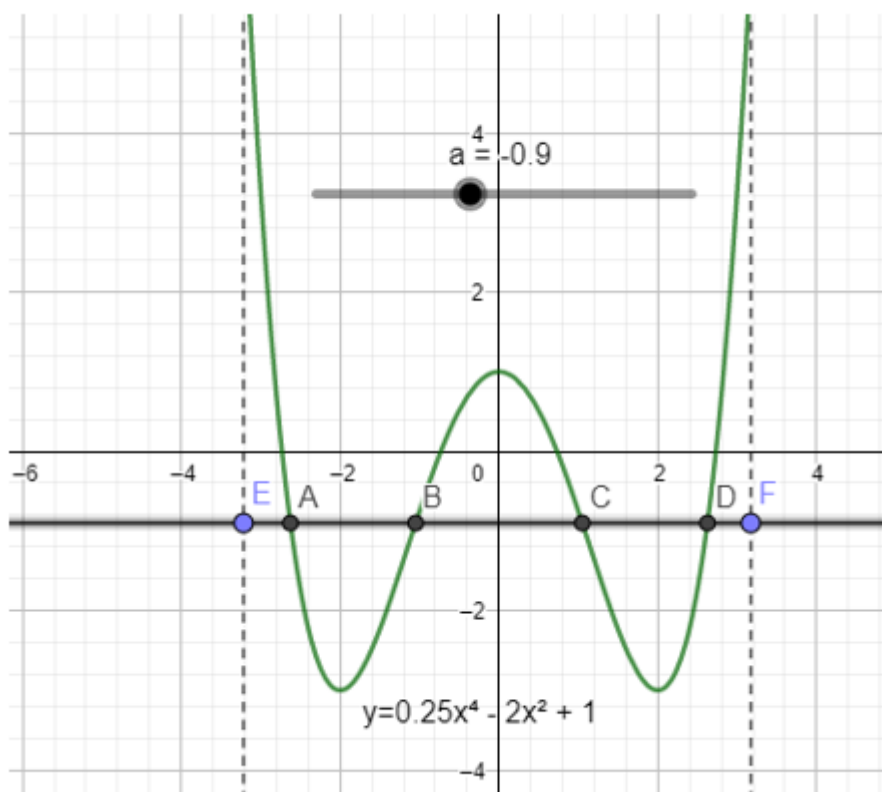
Для встановлення вимірності, очевидно, слід розв'язати наступні нерівності:

$$3x - 2 < a, x^2 + 3x - 4 < a, \text{ та } \frac{1}{4}x^4 - 2x^2 + 1 < a.$$

Застосувавши середовище Geogebra, можна навести студентам візуалізацію множин $X_a(f) := \{x \in X: f(x) < a\}$, показати, що дана множина є об'єднанням деякої множини інтервалів, а тому є вимірною.

Крім того, в середовищі Geogebra наявний інструмент повзунок, використання якого показує залежність множини $X_a(f) := \{x \in X: f(x) < a\}$ від значення параметра.

Нижче наведено ілюстрацію встановлення факту вимірності функції $f(x) = \frac{1}{4}x^4 - 2x^2 + 1$ на множині $X = [-6, 6]$.

Після засвоєння цього матеріалу вивчення подальших властивостей вимірних функцій студентами є більш успішним та мотивованим.

Список літератури:

1. <https://www.geogebra.org/classic>
2. Колмогоров А. М., Фомін С. В. Елементи теорії функцій та функціонального аналізу. — К.: Наукова думка, 1977. — 578 с.

ВИВЧЕННЯ УМОВ ІНТЕГРОВНОСТІ ТРИГОНОМЕТРИЧНИХ РЯДІВ В КУРСІ МАТЕМАТИЧНОГО АНАЛІЗУ

Задерей П.В.

доктор. ф.-м. н., професор кафедри математичного аналізу та теорії ймовірностей, Національний технічний університет України «КПІ імені Ігоря Сікорського», zadereyv@ukr.net ORCID 0000-0002-8132-4503

Задерей Н.М.

к. ф.-м. н., доцент кафедри математичного аналізу та теорії ймовірностей, Національний технічний університет України «КПІ імені Ігоря Сікорського», zadereynm@gmail.com ORCID 0000 0001 6230 6003

Нефьодова Г.Д.

к. ф.-м. н., старший викладач кафедри математичного аналізу та теорії ймовірностей, Національний технічний університет України «КПІ імені Ігоря Сікорського», g.nefyodova@gmail.com ORCID 0000-0002-5725-8083

Котенджі І.О.

студентка фізико-математичного факультету, Національний технічний університет України «КПІ імені Ігоря Сікорського», inness981@gmail.com

Існують різні методи розв'язання диференціальних рівнянь з частинними похідними, зокрема метод Фур'є, тобто метод розподілу змінних. Застосовуючи даний метод, розв'язки диференціальних рівнянь отримують у вигляді тригонометричних рядів:

$$\frac{\alpha_0}{2} + \sum_{k=1}^{\infty} (\alpha_k \cos kx + \beta_k \sin kx) \quad (1),$$

де $\alpha_0, \alpha_k, \beta_k, k = 1, 2, 3 \dots$ – дійсні числа. Якщо сума ряду (1) є інтегрованою функцією за Лебегом (сумовною), то, згідно результатів Валле-Пуссена [1, ст.789], цей ряд є рядом Фур'є своєї суми $f(x)$, тобто

$$\alpha_k = \frac{1}{\pi} \int_{-\pi}^{\pi} f(x) \cos kx \, dx, \quad \beta_k = \frac{1}{\pi} \int_{-\pi}^{\pi} f(x) \sin kx \, dx, \quad k = 1, 2, 3 \dots \quad (2)$$

Питання про те, чи є ряд (1) рядом Фур'є-Лебега, зводиться в нашому випадку до питання про сумовність суми ряду (1).

В математичній літературі, як правило, замість терміну «сумовність суми ряду» вживають термін «інтегровність суми ряду». Надалі будемо дотримуватись прийнятої термінології.

Через $L_p, p \geq 1$ будемо позначати множину 2π -періодичних і інтегровних за Лебегом функцій $f(x)$, таких що

$$\|f(x)\|_p = \left(\int_{-\pi}^{\pi} |f(x)|^p \, dx \right)^{\frac{1}{p}} < \infty.$$

Має місце теорема Рісса-Фішера [2, ст.153].

Нехай числа $\alpha_k, \beta_k, k = 1, 2, 3 \dots$ такі, що ряд $\sum_{k=1}^{\infty} (\alpha_k^2 + \beta_k^2)$ збігається.

Тоді існує така функція $f(x) \in L_2$, що ряд (1) є її рядом Фур'є, тобто числа α_k і β_k обчислюються за формулами (2).

Якщо ряд $\sum_{k=1}^{\infty} (\alpha_k^2 + \beta_k^2)$ розбіжний, то яким умовам повинні задовольняти коефіцієнти ряду (1), щоб він був рядом Фур'є деякої функції з L_1 ? Нижче приводяться такі умови.

Надалі будемо розглядати тригонометричні ряди

$$\frac{a_0}{2} + \sum_{k=1}^{\infty} a_k \cos kx \quad (3)$$

та

$$\sum_{k=1}^{\infty} a_k \sin kx \quad (4)$$

замість ряду (1), бо умови на коефіцієнти a_k в рядах (3) і (4) різні.

Коефіцієнти в цих рядах позначимо a_k для зручності, бо є умови спільні для цих рядів.

Нехай виконуються наступні умови:

$$1) \quad a_k \rightarrow 0 \text{ при } k \rightarrow \infty \quad (5)$$

2) послідовність $\{a_k\}_{k=0}^{\infty}$ має обмежену варіацію, тобто

$$\sum_{k=0}^{\infty} |\Delta a_k| < \infty, \quad \Delta a_k := a_k - a_{k+1} \quad (6)$$

При виконанні умов (5) та (6) ряд (3) збігається для $\forall x \in [-\pi; \pi]$, за виключенням, можливо, точки $x = 0$, а ряд (4) збігається для $\forall x \in [-\pi; \pi]$.

Відомо [1], що наявність умов (5) і (6) не гарантує того, що ряди (3) та (4) будуть рядами Фур'є, тому в даному випадку питання чи буде ряд (3), або ряд (4) рядом Фур'є зводиться до питання чи буде інтегрованою функція, яка є сумою ряду (3), або ряду(4).

Питанню розгляду умов, при виконанні яких ряди (3) і (4) є рядами Фур'є сумовних функцій, в університетських курсах приділяється мало уваги. Наведемо деякі результати, що стосуються задачі, яка розглядається. Будемо вважати, що $a_n \rightarrow 0$ при $n \rightarrow \infty$, не наголошуючи на цьому кожного разу.

В 1913 році В. Юнг [3] довів, що ряд (3) буде рядом Фур'є функції $f(x) \in L_1$, якщо $\{a_n\}_{n=0}^{\infty}$ є випукла послідовність, тобто, якщо $\Delta^2 a_n \geq 0, n = 0, 1, 2, \dots$, де

$$\Delta^2 a_n = a_n - 2a_{n+1} + a_{n+2} \quad (7)$$

Там же В. Юнг встановив, що у випадку, коли послідовність $\{a_n\}$ монотонно спадає ($a_n \downarrow 0$), умова

$$\sum_{k=1}^{\infty} \frac{a_k}{k} < \infty \quad (8)$$

є необхідною і достатньою для того, щоб ряд (4) був рядом Фур'є функції $g(x) \in L_1$.

В 1923 році А. М. Колмогоров [4] узагальнив теорему В. Юнга для ряду (3), замінивши в ній вимогу випуклості умовою квазівипуклості послідовності $\{a_k\}$, а саме:

$$\sum_{k=0}^{\infty} k |\Delta^2 a_{k-1}| < \infty \quad (9)$$

В 1964 році С. О. Теляковським [5] було доведено, що, якщо послідовність $\{a_k\}$ квазівипукла, тобто задовольняє умову (9), то ряд з синусів (4) буде рядом Фур'є тоді і тільки тоді, коли виконується умова $\sum_{k=1}^{\infty} \frac{|a_k|}{k} < \infty$.

Більш повну інформацію про умови інтегровності тригонометричних рядів можна отримати в [6].

Список літератури:

1. Н. К. Бари. Тригонометрические ряды.- М.Физматгиз, 1961.-936 с.
2. Колмогоров А. Н., Фомин С. В. Элементы теории функций и функционального анализа. – М.:Наука, 1976.-543.
3. Young W. H. On the Fourier series of bounded functions. Proc. London Math. Soc.-1913.-v.12, №1.– с.41-70.
4. Kolmogoroff A. N. Sur L'ordre de grandeur des coefficients de la série de Fourier-Lebesgue. – Bull.Acad.pol.sci.A,1923, p 83-86.
5. Теляковский С. А. Некоторые оценки для тригонометрических рядов с квазивыпуклыми коэффициентами //Мат. Об.-1964.-т.63(105),№3. – с. 426 – 444.
6. Теляковский С. А. Условия интегрируемости тригонометрических рядов и их приложение к изучению линейных методов суммирования рядов Фурье //Изв. АНССР. – сер. мат – 1964. – 28, №6. – с. 1209 – 1236.

Тематика: Географічні науки

**ВЛИЯНИЕ АССИМИЛЯЦИИ ДАННЫХ ДОПЛЕРОВСКОГО
МЕТЕОРОЛОГИЧЕСКОГО ЛОКАТОРА НА ПРОГНОЗ СИЛЬНЫХ
ОСАДКОВ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ**

Зайко Полина Олеговна

аспирант (соискатель),

ведущий инженер-программист отдела численного

моделирования прогнозов

Изменение глобального климата привело к увеличению числа опасных явлений погоды на территории Республики Беларусь, что оказывает негативное влияние на промышленность и сельское хозяйство. Современные системы численного моделирования прогнозов (ЧМП) широко используются в ведущих

центрах прогноза погоды, для получения детальной информации о пространственном и временном распределении опасных явлений погоды. Одним из методов, позволяющих уточнить начальные данные для ЧМП является ассимиляция (усвоение) дополнительных наблюдений в модель. Процесс усвоения подразумевает под собой построение наиболее точного начально состояния атмосферной системы за счет привлечения дополнительных наблюдений (наземных, аэрологических, радиолокационных, спутниковых наблюдений), учета ошибок прогноза и наблюдений, и их последующего согласования. Именно качество усвоения данных во многом определяет точность последующего прогноза.

В 2017 году в Белгидромете были начаты работы по созданию собственной адаптированной системы усвоения доплеровских радиолокационных наблюдений для прогноза погоды на территории Республики Беларусь. Система была разработана на основе численной модели прогноза погоды WRF-ARW, входящей в национальную систему мезомасштабного моделирования погоды, уже включающую усвоением наземных и аэрологических наблюдений [1]. В 2019 г. началось тестирование разработанной адаптированной системы ассимиляции наземных, аэрологических и радиолокационных наблюдений на основе численной модели WRF-ARW.

В данной статье приводятся результаты анализа моделирования случая выпадения сильных осадков 24 августа 2017 г. на территории Республики Беларусь в летний период с помощью разработанной и адаптированной системы усвоения данных в модель WRF в Белгидромете.

В качестве данных для усвоения в модель WRF-ARW использовались радиолокационная отражаемость и радиальный ветер доплеровского метеорологического локатора Минск (ДМРЛ). На данный момент (2020 г.) на территории Республики Беларусь располагается 3 доплеровских метеорологических локатора (Минск, Витебск, Гомель) и метеорологический радиолокатор Брест. В ближайшие несколько лет Белгидромет планирует

ввести в эксплуатацию ДМРЛ в Бресте и Гродно. Радиус обзора данных локаторов составляет около 250 км, что позволяет фиксировать опасные явления над территорией страны в 10-минутном режиме.

Разработанная система усвоения радиолокационных данных в Белгидромете в качестве базового метода использует метод трехмерного вариационного усвоения (3D-Var). Данный метод широко применяется в европейских системах ассимиляции (HIRLAM, ALADIN и др.), а также имеет достаточно невысокие требования к вычислительным ресурсам для небольших территорий, это позволило успешно его реализовать на вычислительном кластере Белгидромета [1;2].

В качестве численного эксперимента для анализа влияния усвоения радиолокационных был промоделирован случай выпадения сильных осадков на территории Беларуси 24 августа 2017 года. Моделирование проводилось с усвоением и без, затем было проведена статистическая оценка результатов прогнозирования. Для каждого из 2 случаев моделирования сильных осадков прогноз проводилось на +24 часа, в 3 пространственных разрешениях: 9 (300×300), 3 (300×300) и 1 (300×300) км, 40 Eta-уровней по вертикали (рис. 1). Выбор пространственного разрешения был определен спецификой учета конвективных процессов в модели WRF-ARW, которые представлены схемами параметризации внутри модели для 9 км (D01), и разрешаются напрямую на 3 (D02) и 1 (D03) км [3].

Рис 2. Карта охвата территории областей (доменов) 9 км (D01), 3 км (D02), 1 км (D03) вычислительного эксперимента

В качестве начальных и граничных данных для усвоения радиолокационных полей использовались данные глобальной модели GFS (Global Forecast System), каждые 3 часа $0.25^\circ \times 0.25^\circ$. Далее подготовленные данные усваивались в временном окне ± 1 ч около исходного срока прогноза (00 UTC), методом трехмерного вариационного усвоения (3D-Var) [2].

Оценка результатов моделирования осуществляла 2 методами: статистическая и объект-ориентированная оценка центров выпадения осадков. В качестве контрольных наблюдений для сравнения были взяты данные наблюдений за температурой 2 м, приземным давлением, скоростью ветра на 10 м и данные осадкомеров с 49 наземных метеорологических станций Республики Беларусь.

Анализ результатов прогноза случаев сильных осадков 24.08.2017 г. (с усвоением и без) показал, что вариант с усвоением более точно смоделировал второй пик выпадения осадков. Оценка ошибок прогноза скорости ветра на 10 м показала абсолютное улучшение в варианте с ассимиляцией (AS): наименьшая средняя ошибка прогноза с ассимиляцией (AS) составила на +15 ч прогноза – 1.5 м/с, наибольшая на + 18 ч – 3.6 м/с (рис.2).

Объект-ориентированная оценка прогноза (MODE) включала выделение объектов осадков в двух скалярных полях и отсечение структур, не превышающие пороговое значение (10 мм), последующие описание атрибутов и характерных свойств объектов (размер, площадь объекта, основная и малая оси, отношения между ними, удельная интенсивность осадков) (сумма осадков по объекту, деленная на общее число точек с этими осадками), координаты центра тяжести (центроидом); обрабатывались формы объектов [1].

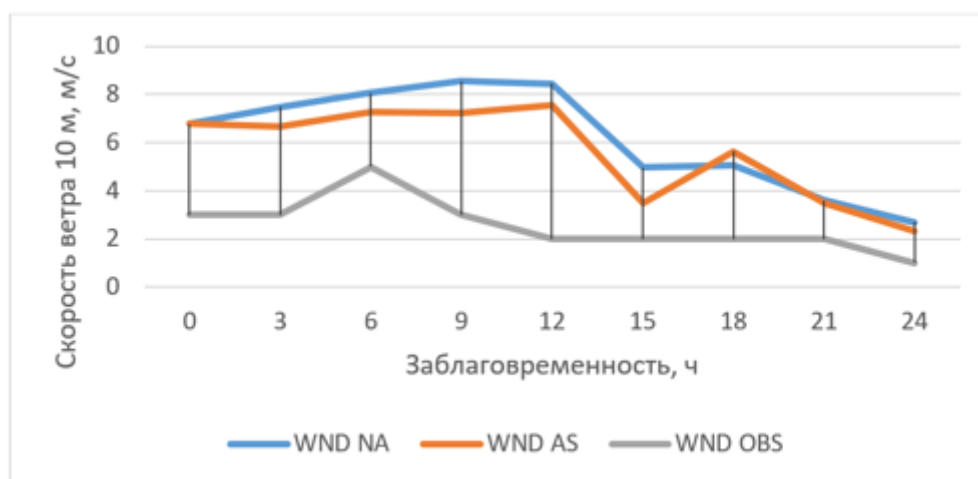

Рис. 2. Распределение смоделированной скорости ветра 10 м (WND) без ассимиляции (NA), с ассимиляцией (AS), на станции (OBS) Минск, D01, 24.08.2017 г.

Смоделированные объекты сравнивались с данными радиолокационных наблюдений. Вариант без усвоения спрогнозировал объекты на значительном удалении (более 100 км) от наблюдаемых [1]. Оценка площади выделенных объектов показала: вариант без усвоения показал значительное количество ложных тревог, переоценивая площади выпадения осадков. Несмотря на это, интенсивность осадков на +3 ч была значительно ниже (0.2 мм/ч), чем зафиксированная на ДМРЛ (6 мм/ч).

Оценка показала положительное влияние ассимиляция радиолокационных характеристик на прогноз скорости и количества осадков за счет уменьшения среднеквадратической ошибки на ранних часах прогноза. Несмотря на это оба варианта показали некоторое превышение значений прогноза количества осадков (ложные тревоги) относительно наблюдаемых, в пределах используемых градаций (рис.3). Объект-ориентированный анализ подтверждает положительное влияние усвоения радиолокационных данных: зафиксировано сокращение площадей зон выпадения сильных осадков и уменьшение удаленности центров данных зон относительно варианта без ассимиляции [1].

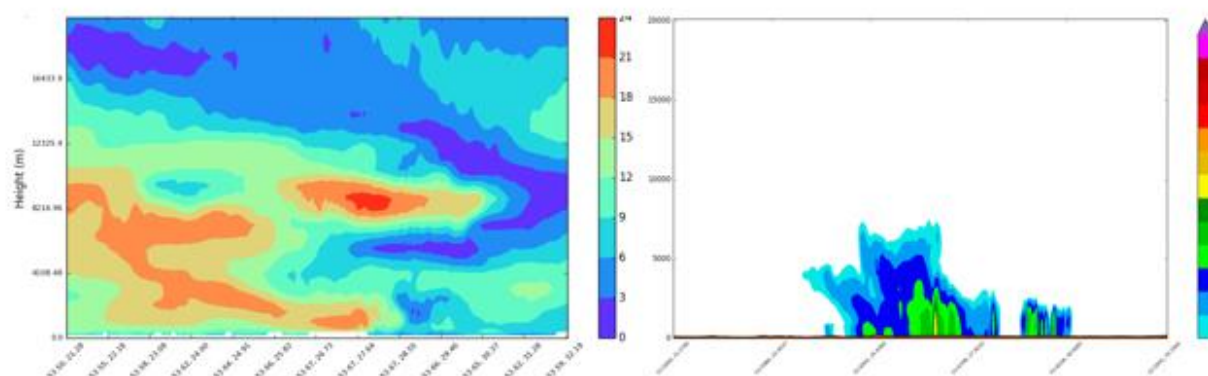

Рис. 3. Вертикальный разрез максимальной отражаемости dBz (слева) и скорости ветра м/с (справа) по широте 53.5, D02, 24.08.2017 г.

На данный момент разработанная система усвоения радиолокационных наблюдений проходит тестирование в Белгидромете и требует детальной оценки в другие сезоны года, на более обширной территории. Кроме того, планируется расширение используемых методов ассимиляции (4D-Var, фильтр Калмана) [2].

Список литературы:

1. Зайко П.О. Система усвоения наземных и аэрологических наблюдений в мезомасштабную численную модель WRF-ARW в Белгидромете // Природные ресурсы. 2019, №1. С.89.
2. Gustafsson N., and Coauthors. Survey of data assimilation methods for convective-scale numerical weather prediction at operational centers // Quarterly Journal of the Royal Meteorological Society. 2018. 144. P. 1218–1256.
3. Skamarock W.C. et. al. A description of the Advanced Research WRF Version 3: NCAR Techn. Note/ ed.: Skamarock W.C. et al. Boulder // National Center for Atmospheric Research. 2008. P.125 p.

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ТЕХНОЛОГІЇ ОЧИЩЕННЯ СТІЧНИХ ВОД ГАЛЬВАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

¹Зайцева К.О.

²Аблєєва І.Ю.

Сумський державний університет

¹студентка, ²к.т.н., старший викладач

e-mail: i.ableyeva@ecolog.sumdu.edu.ua

З розвитком промисловості рівень забруднення навколишнього природного середовища стрімко зростає. Постійні скиди неочищених промислових і побутових стічних вод знижують рівень екологічної безпеки водних об'єктів та здійснюють деструктивний та дестабілізуючий вплив на гідробіонтів і екосистеми в цілому. Зокрема, доволі гострою постає проблема потрапляння йонів важких металів у навколишнє середовище. Сучасні технології дозволяють досягнути високого ступеню очищення, але їх впровадження вимагає великих фінансових витрат, наявності компетентного персоналу та суттєвої реконструкції діючих технологічних ліній, що стає перешкодою з економічної точки зору.

Високу агресивність мають розчини шестивалентного хрому в стічних водах гальванічного виробництва [1]. Розчини ванн пасивування і освітлення містять до 100-200 г/л сполук хрому. Під час нанесення захисних плівок на цинкове та кадмієве покриття йони металів частково розчиняються, в результаті їх накопичення у розчині змінюється співвідношення основних компонентів і, як наслідок, постає проблема заміни вмісту технологічних ванн кожні 20-30 днів [2]. Залповий характер таких скидів не дозволяє очисним спорудам повністю нейтралізувати токсичні відходи, створюється значний рівень

техногенного навантаження на водні об'єкти природного середовища. Особливу небезпеку для живих організмів несе саме шестивалентний хром та його сполуки.

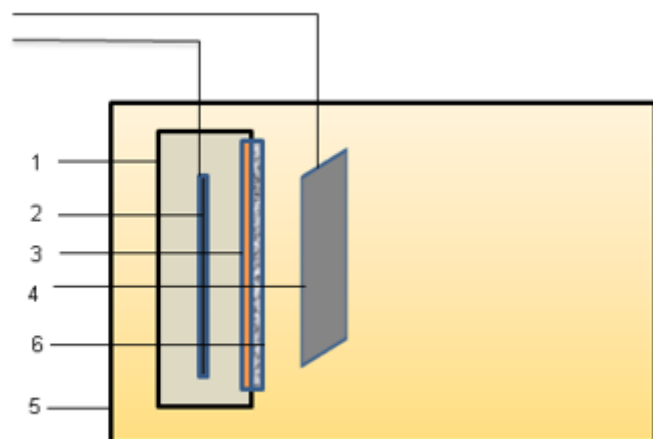
Сполуки Cr (VI) є досить токсичними для всіх живих організмів та проявляють канцерогенні і мутагенні властивості. Сполуки Cr (VI) належать до групи найсильніших канцерогенних речовин серед неорганічних сполук. За даними Міжнародного агентства досліджень раку, хром (VI) належить до I групи речовин із доведеним епідеміологічним канцерогенним впливом. Найважливішою причиною мутагенної активності сполук Cr (VI) є окиснювальні здатності. Довготривалий вплив сполук Cr (VI) спричиняє хронічне отруєння у вигляді перфорації слизової оболонки носу і ротової порожнини, а також запалення легенів. Смертельна доза, що потрапила до організму через рот у випадку хроматів – 3–6 г.

Проведений літературний огляд показав, що існуючі методи очистки стоків гальванічних виробництв використовують механічні, хімічні, фізичні способи очистки, що дійсно видаляють осад шламу з забрудненого розчину, але не вирішують проблему його подальшої утилізації. Актуальними наразі є способи рекуперації хромовмісних розчинів, що дозволяють довгостроково їх використовувати та попереджають скиди шестивалентного хрому у навколишнє середовище.

Метод електродіалізу застосовується для регенерації цінних компонентів із висококонцентрованих стічних вод, відпрацьованих травильних та інших технологічних розчинів. При цьому в стічні води не потрапляють шкідливі речовини, що не потребує проводити їх нейтралізацію. Для використання в гальванічному виробництві використовують моделі електрохімічних пристроїв, з іонообмінними мембранами, що мають в своєму складі дві чи три камери, розділених мембранами на катодні і анодні блоки [3].

Для впровадження даного методу в умови дійсного гальванічного виробництва без залучення великих капітальних витрат, було розроблено модуль електрохімічний катіонний, що включає анодну та катодну камери,

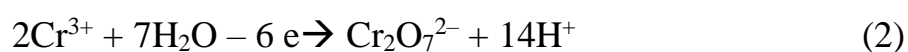
розділені катіонообмінною мембраною RALEX®CM-PES 11-66 та фільтрувальною тканиною. Схема модуля наведена на рисунку 1.

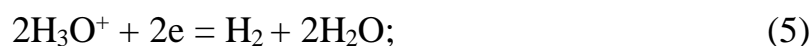
- 1 – корпус катодної камери; 2 – внутрішній електрод – катод;
 3 – йонообмінна мембрана; 4 – зовнішній електрод – анод;
 5 – камера із хромовмісним розчином; 6 – фільтрувальна тканина

Рисунок 1 – Схема мембранного електролізера із зовнішнім анодом

Анодна камера об'ємом 10 дм³ була заповнена хромовмісним розчином з концентраціями (г/л): Na₂Cr₂O₇ – 50, H₂SO₄ – 10. З метою моделювання виробничих умов експлуатації ванни, в розчин аноліту добавляли сполуки, що містять катіони відповідних металів: Zn²⁺, Cd²⁺ та Cr³⁺. Вміст доданих іонів в аноліті відповідав концентрації 2,5 г/л для кожного з іонів. Катодна камера об'ємом 1 дм³ заповнювалась католітом – 1% розчином сульфатної кислоти. Погрузний мембранний електролізер працював при постійній густині струму 0,3÷3 А/дм². Під час роботи на аноді відбувається окиснення іонів тривалентного хрому в дихромат іони (реакції 1 та 2).

На катоді відбуваються процеси відновлення металів, що були присутні у католіті в якості домішок (відповідно до реакцій 3 та 4). Також відбувається відновлення йонів гідроксонію та води з утворенням водню (реакції 5 та 6).

Після лабораторних випробовувань, було досліджено якісний склад отриманого осаду та підтверджено, що дійсно на катоді відновлюються метали, які було додано у склад аноліту. Також, успішними були дослідження роботи модуля, що працював в умовах діючої гальванічної ванни.

Для оцінки зниження рівня техногенного навантаження та підвищення екологічної безпеки водних об'єктів після впровадження досліджуваної технології було проведено аналіз кількості гальванічних скидів на підприємстві до та після проведення експерименту.

За звичайних умов об'єм технологічного хромовмісного розчину робочої заводської ванни складав 150 л. У ній концентрації йонів важких металів складали: Cr^{6+} – 159,87 г/л, Zn^{2+} – 1,755 г/л, Cd^{2+} – 9,968 г/л. Для визначення рівня екологічної небезпеки та якості поверхневих водних об'єктів після скиду розраховується індекс забруднення за формулою:

$$ІЗ = \frac{\sum C_i \div \text{ПДК}_i}{n}, \quad (7)$$

де C_i – середня річна концентрація і-тої забруднюючої речовини у стічних водах, г/м³;

ПДК_i – гранично допустима концентрація і-тої забруднюючої речовини, що надходить на очисні споруди, г/м³;

n – загальна кількість забруднюючих речовин у стічних водах.

Розрахувавши індекс забруднення маємо:

$$I_3 = \frac{(0,15987 \div 0,1 + 0,001755 \div 1 + 0,009968 \div 0,01) \cdot 18}{3} = 15,6.$$

При значенні індексу забруднення більшому ніж 10, стічні води вважаються екстремально забрудненими та майже не підлягають очищенню або відновленню у природних умовах.

За умови роботи електромембранного модулю, хромовмісний розчин ефективно регенерується, домішки важких металів видаляються з катоду з можливістю їх подальшого повторного використання, що виключає скиди концентрованого вмісту ванн у довкілля. Це не лише знижує рівень техногенного навантаження на навколишнє середовище, але й звільняє власників підприємства від сплати економічного податку за викиди забруднюючих речовин.

Розраховуємо річну суму податку за скиди забруднених стоків гальванічного виробництва у грн/рік за формулою:

$$P_c = \sum(M_{li} \cdot N_{pi} \cdot K_{oc}), \quad (8)$$

де M_{li} – обсяг скиду i -тої забруднюючої речовини за рік, в тонах (т);

N_{pi} – ставки податку в поточному році за тонну i -того виду забруднюючої речовини, у гривнях з копійками;

K_{oc} – коефіцієнт, що дорівнює 1,5 і застосовується у разі скидання забруднюючих речовин у ставки і озера (в іншому випадку дорівнює 1).

$P_c = 0,43165 \cdot 122347,23 \cdot 1 + 0,00474 \cdot 2146,63 \cdot 1 + 0,02691 \cdot 122347,23 \cdot 1 = 56113,72$ грн/рік.

Отже бачимо, що впровадження дослідженої технології очищення гальванічних стоків не тільки має природоохоронний характер, а ще й є економічно доцільним. Впровадження мембранного електролізу на робочу ділянку гальванічного виробництва повністю перешкоджає забрудненню навколишнього середовища.

Список литературы:

1. Долина Л.Ф. Современная техника и технологии для очистки сточных вод от солей тяжелых металлов: Монография. Дн-вск.: Континент, 2008. 254 с.
2. Виноградов С.С. Экологически безопасное гальваническое производство / Под редакцией проф. В.Н. Кудрявцева. Изд. 2-е, перераб. и доп.; "Глобус". М., 2002. 352 с.
3. Запольський А. К., Мішкова-Клименко Н. А., Астрелін І. М., Брик М. Т., Гвоздяк П.І., Князькова Т. В. Фізико-хімічні основи технології очищення стічних вод. Підручник. К.: Лібра, 2000. 552 с.

Тематика: Інші професійні науки

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ КОНСУЛЬТУВАННЯ З ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Зайченко Н.О.

Професійно-технічне училище № 26 м. Кременчука

Актуальність проблеми консультування учнівської молоді з професійної кар'єри обумовлює перехід на цифрові технології, інтернаціоналізацію, орієнтацію на послуги, флексибілізацію: всі ці матеріали на ринку праці мають одну спільну річ – вони підвищують рівень і змінюють вимоги до компетентностей працівників.

Нині в усьому світі спостерігається низка процесів, що мають значний вплив на освітні системи. Значно зростає обсяг знань і технологій, що відповідно трансформуються в усі ланки життя суспільства, спостерігається відповідна нестача висококваліфікованих фахівців, які відповідають сучасним вимогам.

Важливою проблемою, також, є робота і освіта ХХІ століття:

формування вмінь пристосовуватися до життя в світі, що постійно змінюється в умовах глобалізації; оволодіння здібностями щодо незалежності і самостійності;

вміннями самостійно набувати знання, знати, як їх застосовувати в різних ситуаціях; володіти на високому рівні професійною компетентністю.

Усе це потребує відповідних змін у системі освіти, навичок неперервної освіти,

формування компетентного фахівця в процесі навчання його у закладі освіти. Особливо актуальним є корегування пріоритетів в освіті, орієнтування на маркетинговий підхід у процесі професійного розвитку, становлення, яке сприятиме створенню іміджу, подальшому просуванню в кар'єрі, створить передумови впровадження стратегічних планів розвитку, раціонального вибору та прийняття особистістю правильних управлінських рішень щодо свого майбутнього.

Як створюється маркетинг окремих осіб?

Об'єктом маркетингу дедалі частіше стають конкретні особистості. Саме маркетинг окремих осіб, за Філіпом Котлером, визначають як діяльність зі створення, підтримки або зміни позицій і поведінки щодо конкретних осіб. Розширюючи підхід до цього поняття, український дослідник Євген Ромат дає визначення маркетингу конкретної особи (особистості), що представляє цілеспрямовану діяльність із забезпечення успішності цієї особи у формування її взаємовигідних відносин із суспільством загалом і найближчим соціальним оточенням в обмін на реалізацію людиною її особистих ресурсів.

Метою маркетингу особистості автор визначає забезпечення успіху у відносинах із соціальним оточенням через реалізацію ресурсів конкретної особи.

Однак у межах системного й комплексного підходу до особистісного маркетингу не сповна дослідженням залишається поняття само маркетингу робітника як компонента його професійного розвитку, обмежуючись

загальними розвідками само маркетингу та егомаркетингу в межах працевлаштування та побудови кар'єри будь-якого фахівця.

Яка сутність та сучасні підходи до само маркетингу фахівця як компонента його професійного розвитку?

Продукт (ресурси), що пропонує особа в обмін на досягнення особистісних цілей:

Фізіологічні (здоров'я, краса, фізична сила тощо); вихованість й освіченість; характеристики індивідуальної психіки (тип, емоційність або стриманість, інтровертність або екстравертність тощо); професійні риси; здатність до адаптації та налагоджування ефективних комунікацій; переважні параметри соціальної поведінки особистості (активність або пасивність, сміливість або тривожність, ініціативність або безініціативність тощо); таланти в різних сферах. Стартові майнові й інші можливості.

Як створити імідж й «розкручувати» себе?

Як процес тривалий та неперервний, професійний розвиток фахівця передбачає систематичне вивчення змісту стандартів професійно(професійно-технічної) освіти, освітньо-кваліфікаційних характеристик з професії й перспектив професійного зростання, що зумовлює виконання професійної діяльності на якісно новому рівні. І саме, само маркетинг, сприяє створенню можливостей ефективної передачі своїх цінностей, навичок, досвіду та перспективних ідей, постійних змін, підвищуючи в такий спосіб соціальну значущість як фахівця і новатора, розвиваючись як особистість.

Але до поняття само маркетинг входить не лише успішна самореклама для працевлаштування або ж просування кар'єрного росту, це ще й спосіб періодично підвищувати власну «ринкову ціну» і рівень своєї професійно-суспільної актуалізації.

Близькою до концепції само маркетингу є концепція егомаркетингу (egomarketing), де «его» з англійської мови – самолюбство, его, егоїзм). Характерними рисами егомаркетингу є самопросування себе як лідера думок, з наявними знаннями, уміннями, природними талантами та професіоналізмом у

певній сфері через мобілізацію особистістю конкретних послідовних і подолання труднощів. Метою є підвищення своєї значущості та користі для суспільства. Однак слід зауважити, що в егомаркетингу пріоритетними стають цінності себе та своїх ідей, а не конкретних, актуальних запитів, які турбують споживачів. Само маркетинг можна розглядати як частину підприємницької компетентності, адже він передбачає вміння аналізувати й прогнозувати ситуацію на ринку праці, адаптуватися відповідно до нього та підвищувати цінність себе як професіонала, експерта в певному питанні соціального значення, а на підставі цього – перетворювати свою «робочу силу», свої ресурси у вигідний і затребуваний «товар». Отже, метою будь-якого маркетингу є дослідження цінностей та потреб споживачів з подальшою пропозицією, відповідно до запитів. Метою само маркетингу є дослідження й ефективна реалізація себе, як фахівця в конкретній сфері. У процесі само маркетингу фахівець зосереджується спочатку на собі, своїх знаннях, уміннях, навичках, особистісних рисах, на вивченні і аналізі діяльності та вимог сучасного ринку праці, поступово зміщуючи акценти на пошук стратегії свого розвитку та свідомо використовуючи певні інструменти та технології маркетингу. Поняття «само маркетинг» походить від англійського self-marketing, де «self» - «себе, собі», а «marketing» - діяльність у сфері ринку. Це один із типів маркетингу особистості, суб'єктом якого є сама особистість. Самомаркетинг часто порівнюють з персональним брендом («self-branding» - створення та просування себе як бренда), само просуванням («self-promotion» - самореклама, просування на ринку самого себе), адже в його процесі використовують інструменти брендингу, реклами для створення іміджу й «розкручування» себе як професіонала, тому, що *економіці України потрібні фахівці, здатні працювати активно, зацікавлено, з високою професійною майстерністю та новаторським підходом. Роботодавці ставлять певні вимоги до потенційних працівників, серед яких: глибока теоретична підготовка, комунікабельність, здатність до швидкого «реагування», здатність мислити на перспективу, організованість, трудова*

дисциплінованість. Сучасний молодий фахівець для досягнення професійного успіху повинен: 1) уміти креативно й оперативно розв'язувати поставлені завдання та вирішувати виникаючі проблеми, 2) уміти прогнозувати та моделювати результати власної професійної діяльності; 3) опанувати іншомовну комунікативну компетенцію з метою ознайомлення із світовим досвідом та практиками; 4) швидко знаходити, обробляти й аналізувати потрібну інформацію; 5) мати свідому потребу в підвищенні рівня знань протягом усього життя.

В професійно-технічному училищі № 26 м. Кременчука використовуються різні підходи і технології з питань консультування з професійної кар'єри учнівської молоді, а саме: як фахівця, який засвоїв певні знання, навички й досвід; як особистості, яка працює у площині «людина-техніка», та має соціально важливі риси; як «робочої сили», що в складі певного закладу формує його імідж, якість послуг, конкурентоспроможність на ринку праці та лояльність споживачів послуг до установи.

Список літератури:

1. Алексеєнко Т. Ф., Аніщенко В. М., Балл Г.О. Біла книга національної освіти України/за заг. ред. В. Г. Кременя; НАПН України. Київ: Інформ. Системи, 2010.
2. Біла книга як документ державної політики. Європейський інформаційно-дослідницький центр. 2016.
3. URL:<http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/dokuments/28870.pdf> (дата звернення 19.11.2019).
4. Брич В. Я., Снігур Х.А. Нетворкінг: поняття та особливості застосування в управлінні персоналом. Вісник Хмельницького національного університету. 2017. № 5 (251). С. 108-111.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ В МЕДИЧНІЙ ГАЛУЗІ**Зубенко Алла Павлівна**

кандидат медичних наук,

Бузажи Ірина Олександрівна

викладач,

Кам'янський медичний коледж

Вся історія розвитку нашої цивілізації пов'язана з трудовою діяльністю людини. Саме завдяки їй відбувалося становлення людини як такої. Творча діяльність людини забезпечила створення матеріальних і духовних цінностей. Спільна трудова діяльність послужила причиною формування та розвитку суспільних відносин.

Трудовою діяльністю (працею) називають свідому діяльність людини по створенню матеріальних і духовних благ для задоволення потреб або отримання будь-якої вигоди. Такі класики економіки, як англійські вчені Адам Сміт і Давид Рікардо довели, що саме праця є причиною і джерелом виникнення додаткової вартості виробленої продукції [5].

Праця - це основа і структурна одиниця виробничої діяльності. Результативність праці визначає рівень розвитку не лише виробництва, а й всієї суспільно-економічної формації. У ході своєї виробничої діяльності людина взаємодіє з багатьма зовнішніми чинниками. Це як фактори навколишнього середовища (живої та неживої природи), так і чисто виробничі та соціально-психологічні фактори (міжособистісне спілкування). Результати цієї взаємодії впливають так чи інакше на людину (працівника).

За наслідки для людини ці фактори умовно можна розділити на три основні групи: позитивні; нейтральні; негативні. Негативні фактори, в свою чергу, ділять на небезпечні і шкідливі.

Небезпечними факторами називають умови і обставини виробничого процесу, прямий вплив яких на людину може привести до травм, втрати працездатності або навіть до загибелі працівника. Такими факторами є електричний струм, вибухо- та вогненебезпечні речовини, токсичні речовини.

Шкідливими вважаються фактори, дії яких не можна уникнути, а їх вплив протягом тривалого періоду може викликати зниження або втрату працездатності, розлад здоров'я, розвиток професійних захворювань або навіть передчасну смерть працівника. До шкідливих виробничих умов (факторів) у даний час відносять високий рівень шуму на робочому місці, вплив магнітного та електромагнітного полів, особливі температурні умови, надмірні психоемоційні навантаження, інфекційно-епідеміологічна і радіаційна обстановка і тощо [1].

Тому дуже актуальною є проблема захисту працівників від впливу всіх негативних факторів або істотне зниження інтенсивності їх впливу. Право людини на захист свого здоров'я, честі і гідності є одним з найважливіших прав людини.

Протягом історії розвитку виробництва формувалися методи і способи боротьби працівників за свої права на безпечну працю. На сьогоднішній день оформилися основні міжнародні правила і принципи захисту працівників. Вони отримали назву «охорона праці».

Охороною праці називається система заходів і заходів, спрямованих на захист працівників від несприятливого впливу на них факторів виробництва і навколишнього середовища. Так як на працівника впливає цілий комплекс чинників, то і охорона праці повинна носити комплексний характер. Структура охорони праці представлена наступними складовими:

- законодавча база;
- нормативно-правова база;
- організаційні заходи;
- матеріально-технічне забезпечення;
- кадрово-професійна підготовка;

- психологічна підготовка;
- соціальний захист працівників;
- суспільна психологія і суспільна свідомість;
- рекреаційна і реабілітаційна інфраструктура виробництва і суспільства [1,5].

Ретельно організована і спланована робота з охорони праці дозволяє максимально забезпечити безпечні умови праці на кожному етапі надання медичної допомоги і на кожному робочому місці. Основою для розвитку національних систем охорони праці є передовий досвід провідних країн світу і комплекс міжнародних угод і рекомендацій з цього питання.

Головною проблемою охорони праці є відмінність цілей працівників і власників підприємства. В умовах державної власності на всі засоби виробництва (адміністративно-командна економічна система) спостерігається єднання інтересів власника (держави) і державних законів. Права працівників залишаються, практично, незахищеними перед обличчям держави. Часто виробничі норми розроблялися без дотримання прав працівників на безпечну працю або з їх істотними порушеннями. Але з іншого боку всі рішення держави в галузі охорони праці мали законодавчу силу. В умовах приватної власності власнику підприємства економічно не вигідно проводити заходи з охорони праці. Вони пов'язані з додатковими витратами і не приносять прибуток. Тому всі досягнення в галузі охорони праці в країнах ринкової економіки є результатом тривалої багатовікової боротьби робітників за свої права. Держава змушена була втрутитися в питання охорони праці для уникнення соціальних конфліктів. На сьогоднішній день вплив держави більше носить рекомендаційний характер. Необхідна ще і система незалежного контролю за охороною праці і дотриманням соціальних гарантій працівників [2,3].

Особливості проблем охорони праці в Україні: економіка модифікується в процесі переходу до ринкової системи господарювання. На перехідному етапі необхідно привести нормативно-правову базу у відповідність з реаліями сучасного життя і виробництва. Згідно з Конституцією України це соціальна

держава, політика якого повинна бути спрямована на збереження здоров'я працівника і вільний розвиток людини. В даний час в сфер охорони праці в намітилися такі проблеми: недостатній рівень підготовки власників підприємств в сфері виробництва і адміністрування (менеджменту); нестача кваліфікованих фахівців з питань охорони праці на різних рівнях; недостатньо розвинена система комунікацій з питань охорони праці та здоров'я на підприємствах; низька можливість суспільно-політичного тиску з боку працівників на роботодавців-власників підприємства; недостатність державного фінансування і контролю охорони праці; низька продуктивність праці не дозволяє створити значні фонди накопичення для фінансування заходів з охорони праці [4].

Список літератури:

1. В.С. Тарасюк, Г.Б. Кучанська «Охорона праці в лікувально-профілактичних закладах. Безпека життєдіяльності». 2 –е вид., - К.: ВСВ «Медицина», 2013. – 520 с.
2. <http://www.mon.gov.ua> - Офіційний сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.
3. Закон України про охорону праці.
4. Кодекс законів про працю.
5. Лапін В.М. Безпека життєдіяльності людини: Навч. посібник. — 3-тє. вид., стер. — К.: Т-во «Знання». КОО. 2000. — 186 с.

РОЛЬ ДИСЦИПЛІНИ «УКРАЇНСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ» У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ

Іванишин Н.Я.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
доцент кафедри української мови,
кандидат філологічних наук

«Українська мова за професійним спрямуванням» — навчальна дисципліна гуманітарного циклу, що є обов'язковою для вивчення в закладах вищої освіти, оскільки покликана «готувати висококваліфікованих фахівців, які досконало володіють державною мовою в усній та писемній її формах» [2, с. 14]. Не є винятком у цьому контексті й студенти спеціальності «Психологія», для яких мова виступає одним із найважливіших інструментів професійної діяльності. Саме тому мета нашої розвідки — обґрунтувати необхідність вивчення курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» в освітньо-професійній програмі підготовки фахівців-психологів та окреслити коло професійних комунікативних компетенцій, яких здобувачі вищої освіти набудуть внаслідок вивчення дисципліни.

Стандарт вищої освіти України для спеціальності 053 Психологія серед результатів навчання регламентує й такі, для яких володіння державною мовою є визначальним: «здійснювати пошук інформації з різних джерел ... для вирішення професійних завдань; обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки; презентувати результати власних досліджень усно/письмово для фахівців і нефахівців; формулювати думку логічно, доступно, вміти дискутувати» [1, с. 7-8]. Для отримання таких результатів навчання пропонована дисципліна виробила ряд завдань, які прямо чи

опосередковано впливають на формування висококваліфікованих фахівців. До таких насамперед належить формування мовної компетенції, яка передбачає володіння нормами літературної мови; врахування професійної специфіки, зокрема акцент на фаховій термінології, вмінні аналізувати й створювати наукові тексти різних жанрів; оволодіння навичками усного фахового спілкування, зокрема здатність виступати перед аудиторією, фахово презентувати результати власних досліджень тощо.

Кожен із наведених вище пунктів детально розглядається та закріплюється на практичних заняттях. Так, невід'ємним атрибутом грамотного професіонала, зокрема психолога, є досконале володіння нормами сучасної української літературної мови, вивчення яких торкається усіх розділів мовознавчої науки: фонетики, лексикології та фразеології, граматики тощо. Наприклад, для засвоєння лексичних норм пропонуємо студентам вправи і завдання, які обов'язково стосуються обраного фаху:

Дібрати українські відповідники до запозичених термінів.

1.1. Антропогенез, анамнезис, галюцинація, гіпотеза, суїцид, патогенний, реабілітація, філантроп, латентний, інструкція;

1.2. Гіпноз, девіація, індивідуум, адаптація, інкогніто, інновація, інтелігентний, оптимістичний, раціональний, символ.

Орфографічні норми найкраще закріпимо, запропонувавши здобувачам вищої освіти виправити помилки або наголосити на особливостях правопису термінів:

Запишіть подані слова разом, окремо чи через дефіс. Вставте, де потрібно, пропущену букву чи знак.

Іп...охондрія, нарцис...изм, психо/фізичний, психо/тип, онтог...нез, агрес...ія, мнемо/схема, нейро/лінгвістика, інстал...яція, інтерпр...тація.

Інтр...верт, ас...оціяція, ат...ракція, нео/нацизм, психо/лінгвістика, ор...гінальний, інд...катор, інкогн...то, ір.../аціональний, гіпно...

Обов'язковим компонентом курсу, що сприятиме формуванню професійно зорієнтованих умінь і навичок володіння мовою у здобувачів вищої

освіти, є наукова комунікація, зокрема робота з фаховими текстами. Детальний аналіз наукового стилю здатний виробити уміння й навички критично сприймати інформацію, вміти виділяти головне й другорядне, навчитися визначати найбільш інформативно місткі частини повідомлення, а також згортати інформацію до рівня плану чи конспекту або, навпаки, розширювати межі повідомленого й створювати власну наукову продукцію. Орієнтовні типи завдань цього змістового модуля:

Оберіть для аналізу фахову статтю, складіть до неї три типи плану (тезовий, номінативний, питальний).

Випишіть з фахового наукового тексту 20-25 речень та доведіть, що вони ілюструють науковий стиль (визначте основні мовні засоби, які формують абстрагованість, логічність, точність та однозначність, об'єктивність тощо).

Оберіть наукову статтю, яка вас зацікавила, та укладіть до неї термінологічний словник. Значення термінів перевірте за фаховими словниками.

Напишіть рецензію на статтю, яка вас зацікавила. Обов'язково вкажіть плюси та мінуси (якщо є) дослідження.

Не менш важливою для студента-психолога є культура усного фахового спілкування, яка передбачає залучення знань з інших професійно зорієнтованих дисциплін. Так, ця частина курсу допоможе виробити уміння й навички комунікування з різними співрозмовниками, враховувати вербальні та невербальні засоби, стратегії поведінки під час різних типів бесід. Важливим елементом формування здатності комунікувати в професійній сфері є підготовка й виголошення прилюдного виступу, основне завдання якого — логічно, правильно, точно й етично донести до адресата певну інформацію, враховуючи особливості останнього, як-от: вік, стать, коло зацікавлень, фах тощо. Обов'язковим завданням для студентів є підготовка й виголошення прилюдного виступу на тему, близьку до обраного фаху. Оцінюється вміння будувати доповідь відповідно до законів логіки, чисте й грамотне мовлення,

здатність зацікавити співрозмовника й інтелектуально залучити його до проблематики виступу.

Отже, формування професійних комунікативних компетенцій майбутнього психолога на заняттях з української мови за професійним спрямуванням відбувається з урахуванням його фахових інтересів, зокрема добираються завдання й вправи, які сприятимуть закріпленню знань, здобутих в процесі вивчення обов'язкових фахових дисциплін, та акцентуватимуть на коректності мовленнєвої поведінки в межах обраної галузі.

Список літератури:

1. Стандарт вищої освіти України за спеціальністю 053 «Психологія» першого (бакалаврського) рівня. Київ. 2019. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/053psikhologiyabakalavr.pdf>
2. Шевчук С. В. Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. Київ : Алерта, 2010. 694 с.

**УРОЖАЙНІСТЬ ГІБРИДІВ КУКУРУДЗИ ЗА РІЗНИХ СПОСОБІВ
ПОЛИВУ ТА ВОЛОГОЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ У ПОСУШЛИВОМУ СТЕПУ
УКРАЇНИ**

Іванів М.О.

кандидат с.-г. наук, доцент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

orcid.org/0000-0002-4793-6194

Лавриненко Ю.О.

доктор с.-г. наук, професор

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,

e-mail: lavrin52@ukr.net

orcid.org/0000-0001-9442-8793

За останні десятиліття урожайність зернових культур у світовому масштабі значно зросла. Збільшення урожайності проходило, переважно за рахунок селекційно-генетичного поліпшення сортового складу, підвищення потенціалу продуктивності генотипів, адаптивності до мінливості агроєкологічних чинників, толерантності до стресових факторів біотичного та абіотичного походження. Це підкреслює важливість основного напрямку в підвищенні продуктивності – селекційно-генетичних розробок, які за свідченнями провідних вчених забезпечують основний приріст урожайності та валових зборів в останні роки.

Україна має потужний потенціал з виробництва зерна. Тому, на сьогодні важливим напрямом наукового забезпечення галузі рослинництва є створення високоадаптивних сортів та гібридів агроєкологічної орієнтації з високим ступенем генетичного захисту врожаю від біотичних і абіотичних факторів середовища, розробка наукових основ створення генетично запрограмованих

сортів та гібридів заданої біологічної та господарської орієнтації. Україна має наміри і можливості посісти почесне місце серед провідних розвинених країн світу за економічними показниками аграрного сектору і вже заявила про себе, як про потужного виробника-експортера зерна кукурудзи. Стрімкі темпи росту виробництва кукурудзи обумовлені надзвичайно високою позитивною реакцією на генетичні зрушення та технологічні розробки.

Фундаментальним завданням підвищення врожайності та поширення ареалу вирощування кукурудзи є використання гібридів адаптованих до певних географічних зон та пристосованих до конкретних технологій. В цьому напрямі аналітичних досліджень, моделі адаптивності, як в цілому у рослинному і тваринному світі, так і в селекційних досягненнях кукурудзи, мають першочергове значення для поширення культивгенів в кліматичних зонах, зростання їх продуктивності, витривалості, і в цьому сенсі, моделям адаптивності навіть надаються переваги над гетерозисними моделями продуктивності.

Важлива роль у підвищенні врожайності та поліпшенні якості зерна належить правильному підбору гібридів для вирощування. Високопродуктивні гібриди виносять з ґрунту велику кількість поживних речовин, витрачають велику кількість води, тому такі гібриди вимагають відповідної агротехніки. Якщо такі умови відсутні, то потенційно більш продуктивний гібрид не тільки не дає збільшення, але й може поступитись за врожайністю іншому менш продуктивному, проте і менш вимогливому до вирощування гібриду. Саме тому потрібен диференційований підхід до виробничого використання гібридів відповідної групи технологічності зі специфічною адаптивністю до агроєкологічних факторів.

На сьогодні на півдні України у виробництві, поряд з традиційним дощуванням, впроваджуються нові способи поливу – краплинне зрошення та підґрунтове. Ці способи поливу мають високу оперативність щодо корегування режимів зрошення та живлення, вимагають менших матеріальних витрат (краплинне зрошення) та більш надійні і довготривалі (підґрунтове зрошення).

Проте, не всі сільськогосподарські культури можуть вирощуватись за таких способів поливу і не встановлена сортова (гібридна) реакція на такі елементи технології.

Мета досліджень. Встановити урожайність та параметри адаптивності сучасних вітчизняних гібридів кукурудзи за різних способів поливу та вологозабезпеченості в умовах Посушливого Степу. Визначити динаміку зростання урожайності зернових культур на півдні України.

Матеріали і методи досліджень. Дослідження проведені в згідно тематичного плану досліджень ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет» за завданням «Реалізація технології вирощування основних сільськогосподарських культур». Польові досліди виконувались в Агрофірмі «Сиваське» Новотроїцького району Херсонської області, що розташоване в агроекологічній зоні Посушливий Степ та в межах дії Каховської зрошувальної системи, у 2017–2019 рр. відповідно до загальноприйнятих методик.

Об'єктом досліджень були сучасні гібриди кукурудзи вітчизняної селекції різних груп стиглості. Гібриди висівались за різних способів поливу (дощування звичайне, краплинне зрошення, підґрунтове зрошення) та без зрошення задля порівняння їх посухостійкості.

Ґрунт дослідної ділянки темно-каштановий середньосуглинковий слабкосолонцюватий з глибоким рівням залягання ґрунтових вод. Орний горизонт знаходиться в межах 0–30 см. Найменша вологоємність 0,7 м шару ґрунту становить – 22,0%, вологість в'янення – 9,7% від маси сухого ґрунту. В орному шарі ґрунту міститься гумусу 2,1%. Агротехніка вирощування гібридів кукурудзи в досліді була загальноприйнятною для зони півдня України. Попередник – соя.

Основним критерієм планування режиму зрошення був рівень передполивної вологості ґрунту (РПВГ), який підтримувався на рівні 80% НВ на всіх етапах органогенезу, і який вважається біологічно оптимальним режимом зрошення кукурудзи.

Результати досліджень і обговорення. В посушливій степовій зоні України, на фоні тенденцій до змін клімату, реалізація потенційної продуктивності гібридів кукурудзи обмежується різними лімітованими факторами і одним із головних є вологозабезпеченість.

У таблиці наведена продуктивність сучасних гібридів кукурудзи залежно від способу поливу та вологозабезпеченості в умовах Посушливого Степу на території Каховського зрошувального масиву. Встановлено, що гібриди ФАО 180-290 (Степовий, ДН Пивиха, Скадовський) хоч і сформували меншу урожайність, проте мали найбільшу стабільність за різних способів поливу у межах 10,12-11,46 т/га. Урожайність зерна ранньостиглих гібридів була найвищою без зрошення 3,28 та 3,05 т/га, що вказує на їх високу посухостійкість. Використання цих гібридів доцільне за умов водозберігаючих режимів зрошення на поливних землях із низьким гідромодулем та на богарних масивах.

Таблиця 1

Урожайність зерна (т/га) гібридів кукурудзи за різних способів поливу та без зрошення (2017-2019 рр.)

Гібрид	ФАО	Без зрошення	Полив дощуванням	Полив краплинним зрошенням	Полив підґрунтовим зрошенням
Степовий	190	3,28	11,24	11,46	10,68
ДН Пивиха	180	3,05	11,04	11,21	10,81
Скадовський	290	2,57	11,34	11,41	10,12
ДН Хотин	280	2,74	11,63	12,47	12,19
Каховський	380	2,13	12,10	13,22	12,65
ДН Росток	340	2,35	12,22	14,15	13,74
Арабат	420	1,81	13,14	15,23	14,21
ДН Софія	420	1,92	13,43	15,78	14,81
НІР ₀₅		0,25	0,32	0,41	0,34

Серед гібридів середньоранньої групи стиглості (ФАО 280-290) кращим

за урожайністю був гібрид Хотин (ФАО 280) незалежно від способу поливу. За краплинного зрошення його урожайність становила 12,47 т/га. Полив дощуванням і підґрунтовим зрошенням зменшив урожайність на 0,84 та 0,28 т/га, що пов'язано з більшими можливостями оперативним зволоженням поверхневого шару ґрунту за краплинного зрошення у критичні за посухою періоди вегетації.

Гібриди середньостиглої групи Каховський та ДН Росток також мали найвищу урожайність зерна за краплинного зрошення – 13,2 та 14,15 т/га. Зменшення урожайності за інших способів поливу становило від 0,41 до 1,93 т/га. Найбільші переваги краплинного способу поливу зафіксовано у середньопізніх гібридів Арабат та ДН Софія, за якого урожайність сягнула 15,23 та 15,78 т/га. Урожайність була більшою на 1,02 – 2,35 т/га порівняно іншими способами поливу. Така реакція середньопізніх гібридів з ФАО 420-430 пояснюється тим, що вологоспоживання гібридів з більш тривалим періодом вегетації на 70-80% забезпечується поливною водою. У термін найбільшої евапотранспірації (липень-серпень) добове водоспоживання посіву кукурудзи у Посушливому Степу перевищує 100 м³/га і таку кількість води щоденно може надати краплинне зрошення. Полив дощуванням установками фронтальної чи кругової дії може забезпечити черговий полив з мінімальним терміном 4-5 діб, що може бути запізно і, як наслідок, порушується оптимальний рівень зволоження. Полив підґрунтовим способом здійснюється шляхом закладання поливної стрічки на глибину 30 см профілю ґрунту. Зволоження поверхневого шару ґрунту здійснюється завдяки підняттю поливної води по капілярній каймі, що також не забезпечує оптимальний рівень зволоження поверхневого шару ґрунту 0-10 см.

Висновки. Гібриди кукурудзи мали найвищу урожайність зерна за краплинного зрошення. Зменшення урожайності за інших способів поливу становило від 0,41 до 2,35 т/га. Найбільші переваги краплинного способу поливу зафіксовано у середньопізніх гібридів Арабат та ДН Софія, їх урожайність становила 15,23 та 15,78 т/га і була більшою на 1,02 – 2,35 т/га

порівняно з іншими способами поливу.

В умовах зрошення необхідно використовувати гібриди кукурудзи з генетично запрограмованою реакцією на оптимальні умови вирощування (оптимальний режим вологості ґрунту та мінерального живлення). Порушення вологозабезпеченості посівів кукурудзи призводить до значних втрат урожайності зерна, особливо у гібридів пізньостиглої групи.

Тематика: Інші професійні науки

ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Іваніщенко Л.О.

Пилипенко Т.І.

Харківська медична академія післядипломної освіти

Розглянемо існуючі моделі обов'язкового медичного страхування в країнах світу.

Державна, яка базується на бевериджевській концепції та фінансується переважно (до 90%) з бюджетних джерел (системи, що фінансуються за рахунок оподаткування). Медичні послуги оплачуються з основних прибутків держави. Фінансування планується, як частина бюджету загальних урядових витрат. За такою формою фінансуються, наприклад, системи охорони здоров'я Великобританії, Канади, Ірландії.

Бюджетно-страхова (бісмарковська концепція), яка фінансується за рахунок цільових внесків підприємців, працюючих громадян і субсидій держави (системи соціального страхування). Послуги лікарів оплачуються за рахунок внесків в фонд охорони здоров'я. Найпростішим є внесок, що вноситься наймачем і працівником. Внески залежать від платоспроможності, а доступ до послуг залежить від потреби. Медичний фонд у більшості випадків,

незалежний від держави, але діє в рамках законодавства. При соціальному страхуванні гарантується право на обумовлені конкретні види послуг. Встановлюються такі частки внесків і на такому рівні, які дають гарантію використання такого права. Такі системи переважає в Німеччині (78%), Італії (87%), Франції (71%), Швеції (91%), Японії (73%) та інш.

Приватнопідприємницька, фінансується за рахунок реалізації платних медичних послуг, а також за рахунок коштів добровільного медичного страхування. Населення, яке страхується виплачує премію страхувальнику, сума якої визначається очікуваною середньою вартістю послуг, які надаються, причому схильні до більшого ризику, платять більше. Пряма оплата послуг пацієнтами не відноситься до страхування. Пацієнти сплачують медичні послуги відповідно до тарифів. Така система діє в таких країнах, як США, Південна Корея, Нідерланди.

У Великобританії для громадян країни існує майже виключно система бюджетного фінансування охорони здоров'я, що обумовлює його державний характер з високою мірою централізації управління. Бюджетна схема передбачає фінансування охорони здоров'я із загальних податкових надходжень до державного бюджету і охоплює всі категорії населення. При цьому основна частина медичних установ належить державі, управління здійснюється центральними і місцевими органами влади за ієрархічним принципом.

Система Національної служби охорони здоров'я (НСОЗ) Великобританії, знаходиться майже на державному фінансуванні і націлена на здійснення повноцінної медичної допомоги, доступної кожному громадянину без виключення, була введена в 1948 р.

Реформа НСОЗ Великобританії почалася в 1991р. та стосується широкого спектру питань управління і фінансування системи, однак базові принципи побудови системи (загальнодоступність і безоплатність надання медичної допомоги для всього населення), а також головні форми організації НСОЗ не були скасовані. У системі незмінним збереглися основні її принципи.

Фінансування НСОЗ– здійснюється із загальних бюджетних надходжень. Пропозиції перейти на страховий принцип формування коштів суспільної охорони здоров'я були знехтувані, і вирішено, що форма залучення коштів не може служити основою реформи. Більш важливим є перебудування характеру взаємодії між фінансуючою стороною і постачальниками медичних послуг. Основна частина фінансових ресурсів НСОЗ береться з бюджетів всіх рівнів (84%). Додатковим джерелом є внески на соціальне страхування, які рахуються. Як відсоток від фонду оплати труда, які "розчиняються" в загальній системі соціальних податків і розподіляються в залежності від пріоритетів, що склалися на потреби пенсійного забезпечення, страхування по безробіттю, охорони здоров'я та ін. Частина "соціального пирога", призначеного охороні здоров'я поступає під прямий контроль Міністерства охорони здоров'я, зливаючись з бюджетними надходженнями. Це складає 12 % надходжень НСОЗ.[1]

Для функціонування моделі обов'язкового медичного страхування необхідно запровадити стандарти (еталони) якості і ефективності надання медичної допомоги. Це в свою чергу, потребує відповідного рівня вимог щодо вмінь і навичок, якими повинен володіти кожен медичний працівник (від молодшого медичного персоналу до лікаря спеціалізованої установи). Міністерство охорони здоров'я визначає стратегію і пріоритети розвитку НСОЗ, визначає та регулює хід здійснення реформ; доводить до регіонів контрольні показники ефективності використання ресурсів, а потім і контрольні показники здоров'я, на які можуть впливати служби охорони здоров'я; призначає і звільняє керівників регіональних і навіть районних органів управління охороною здоров'я. В Україні страхова медицина пройшла такі етапи:-передумови медичного страхування (страхові інститути);-лікарняні каси;-діяльність Народного комісаріату охорони здоров'я та робочої медицини (НЕМ);-радянський період централізованого управління медичною справою;-період нових суспільних передумов законодавчого запровадження обов'язкового медичного страхування (з 1991 р. по тепер). В наші часи необхідно проводити

активну пропагандистську діяльність, щодо можливостей страхової медицини, як серед медичних робітників, так і серед громадян. [2с. 26-55].

На сьогодні в Україні запроваджені стандарти надання медичної допомоги. Створена база стандартів медичної допомоги (База СМД), яка має стати інструментом для пошуку та аналізу документів регламенту надання медичної допомоги. Вона включає: стандарти медичної допомоги; клінічні протоколи, нормативи надання медичної допомоги та інші нормативні документи (з фармакотерапії, тощо). До складу Бази СМД входять: таблиця EXCEL, яка містить структурований перелік документів; папка, що містить тексти документів (в форматі MS Word); інструкція користувача. Документи в Базі СМД представлені у вигляді трирівневої структури: I рівень - Наказ МОЗ України, що затверджує даний документ; II рівень - додаток (додатки) до Наказу, які містять затверджені стандарти, протоколи, нормативи та ін. у вигляді загального документу. III рівень - окремі нормативні документи медичної допомоги - стандарти, протоколи та ін., виділені з загальних додатків для полегшення подальшого пошуку та аналізу за реквізитами документу, окремими лікарськими спеціальностями, деякими субпопуляціями хворих та патологічними станами.[3]

Все це стане в пригоді при введенні будь якої моделі обов'язкового медичного страхування. Реалізація впровадження будь-якої моделі обов'язкового медичного страхування потребує фахівців даної справи. На нашу думку готувати їх потрібно вже сьогодні. І це має стати одним із важливих пріоритетів підготовки фахівців у закладах післядипломної освіти.

У Конституції України соціальний захист розуміється саме як система заходів щодо захисту населення від соціальних ризиків. Саме такий зміст закладено у ст. 46, де встановлено “право громадян на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом”[4] Настає потреба запровадження обов'язкового медичного страхування, згідно

якому кожен громадянин держави мав би право на безоплатне отримання мінімуму медичних послуг у разі виникнення страхового випадку. Це питання дуже важливе для системи охорони здоров'я в цілому. Це є основою загальної характеристики медичного страхування, як організаційно-правової та фінансової бази охорони здоров'я в Україні у сфері розвитку вітчизняного медичного права. В Україні певні навчальні заклади готують юристів за спеціальністю «медичне право». Медичні заклади, у свою чергу, впроваджують у навчальний процес таку дисципліну, як «правове регулювання медичної діяльності». [5 с. 56-73]

Зкладам післядипломної освіти необхідно вже сьогодні готувати викладачів-фахівців із фаху страхової медицини. Для цього необхідно вивчати досвід країн де такі системи ефективно діють та впроваджувати його спочатку у віртуальну, а потім і у реальну площину. Готувати населення України до переходу на обрану систему обов'язкового медичного страхування. Проводити навчання лікарів. Все дозволить найближчим часом запровадити найбільш ефективну систему обов'язкового медичного страхування в Україні. Упровадження в Україні системи загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування сприятиме забезпеченню доступності медичної допомоги, зміцненню здоров'я та подовження тривалості життя населення України, створить передумови для розвитку конкуренції в системі охорони здоров'я, збільшить інвестиційну привабливість вітчизняної системи охорони здоров'я та підвищить якісний рівень медичного обслуговування.[6]

Список літератури:

1. <http://kr-admin.gov.ua/start.php?q=Posgromad/Ua/MedStrah/2.html>
2. Малагардіс А., Рудий В., Лінакко Е., Драгомїрістяну А, Шевченко М. Реформування системи охорони здоров'я в Україні: досвід проекту ЄС «Фінансування та управління у сфері охорони здоров'я в Україні». Посібник №2. Вимоги до розробки стратегічного плану запровадження загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування в Україні. - К.: СПД Шмельков М. Ю., 2006. - 72с.

3. <http://medicallaw.org.ua/index.php?id=327>

4. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу – // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

5. Основи законодавства України про охорону здоров'я // Відомості Верховної ради України. – 1993. -№4. - Ст.19,49.

6. http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2542:uprovadzhennya-zagalnoobov-yazkovogo-derzhavnogo-medichnogo-strakhuvannya-v-ukrajini-2&catid=71&Itemid=382

Тематика: Інші професійні науки

РОЗШИРЕННЯ ФУНКЦІОНАЛА ПАКЕТУ AUTODESK INVENTOR

Іванов Є.М.

доцент , к.т.н., доцент, repositiv@gmail.com, Харківський національний автомобільно-дорожній університет (Харків, Україна)

Упродовж останніх років ведеться пошук шляхів підвищення продуктивності інженерної праці, скорочення термінів проектування за рахунок автоматизації і комп'ютеризації інженерних робіт. Сукупність технічних, програмних, інформаційних засобів і методів зв'язку становить ряд напрямків і різноманітних застосувань. Серед яких є створення тривимірних твердотільних моделей та автоматизація креслення технічної документації.

Найбільш популярне середовище автоматизованого проектування – пакет Autodesk Inventor [2], продукція компанії Autodesk. Пакет має зручний інтерфейс користувача, систему підтримки проектування Decision Support System (DSS) і мультимедійну систему допомоги, а для утворення тривимірних твердотільних моделей елементів конструкцій деталей, вузлів, механізмів та їх робочих креслеників використовується великий набір інструментів.

У зв'язку з тим, що пакет Autodesk Inventor не дозволяє випускати конструкторську документацію з повним дотриманням вимог діючих стандартів, в роботі пропонуються розробки, які доповнюють функціонал пакету Autodesk Inventor для скорочення термінів проектування тривимірних твердотільних моделей та виконання креслеників згідно діючих стандартів.

Розробки продемонстровані на прикладі автоматизації оформлення конструкторської документації при створенні тривимірної твердотільної моделі і кресленика пружини стискання [1].

Рішення проблеми здійснювалося за допомогою внутрішніх можливостей пакета Autodesk Inventor - засобів підсистеми iLogic. Запропоноване рішення засноване на створенні правила iLogic для деталі. Для оперативної взаємодії користувача з машинобудівною САПР був розроблений шаблон деталі «ХНАДУ18_ДСТУ_Пружина.ipt» (рис 1, а).

Геометричні характеристики деталі введені як параметри користувача. Для зорового сприйняття графічної інформації кожному параметру присвоєно ідентифікатор змінної з активацією експорту (рис. 1, б). Правило iLogic створено для параметрів, які використовуються в технічних вимогах. Форми параметрів відображають їх властивості в окремому вікні файлу деталі (рис. 1, в).

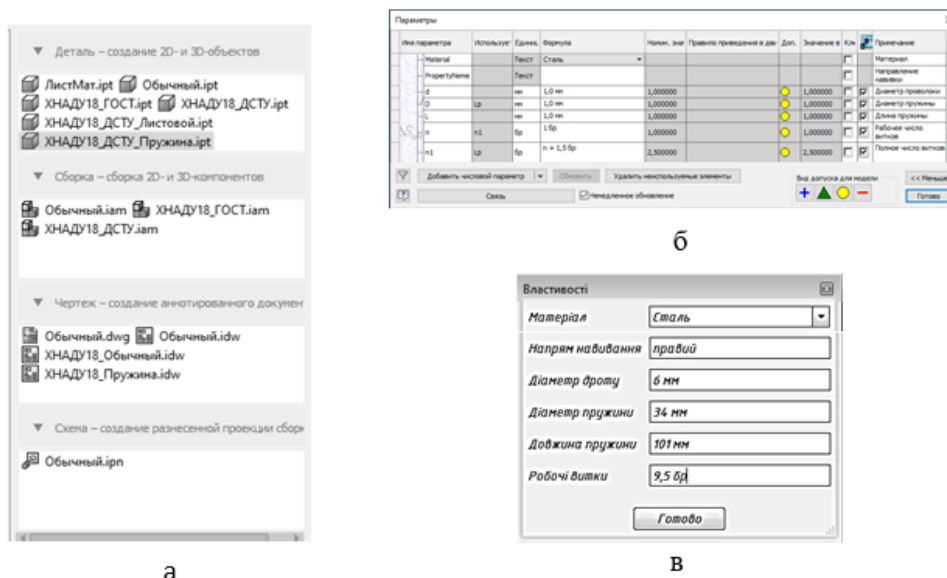

Рис. 1 – Засоби автоматизації кодування

Для оптимізації взаємодії користувача з машинобудівною САПР був розроблений шаблон кресленника «ХНАДУ18_Пружина.idw» (див. рис. 1, а). Це дало змогу автоматизувати візуалізацію технічних вимог та підвищити продуктивність та якість інженерної праці під час виконання чисельних креслярсько-графічних робіт.

Шаблон кресленника розроблявся з можливістю, в автоматичному режимі, візуального відображення технічних вимог (рис. 2, а) та чисельних значень числових параметрів і текстового опису текстових параметрів (рис. 2, б) використовуючи властивості тривимірної твердотільної моделі. Для цього форми технічних вимог та ідентифікатори змінних відображають в ескізних позначеннях (рис. 1, в). При розміщенні на форматі шаблону тривимірної твердотільної моделі пружини автоматично активується експорт її властивостей (рис. 2, г).

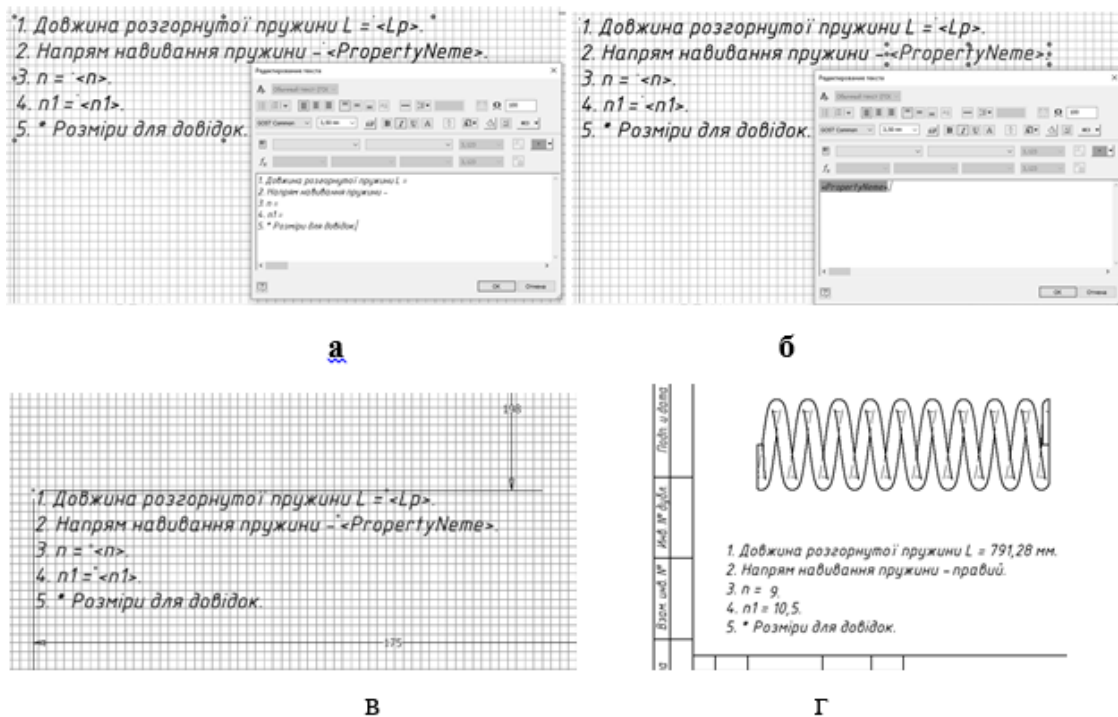

Рис. 2 – Автоматизація візуалізації технічних вимог

Запропоновані розробки зручні для використання в машинобудівній САПР та значно скорочують терміни проектування тривимірних твердотільних моделей та візуалізацію технічних вимог при виконанні креслеників у

відповідності до діючих стандартів.

Список літератури:

1. Анурьев В.И. Справочник конструктора-машиностроителя. В 3-х т. – М.: Машиностроение, 2006.

2. Гузненков В.Н. Autodesk Inventor в курсе инженерной графики. Учебное пособие для вузов / В.Н. Гузненков, С.Г. Демидов. – М.: Горячая линия – Телеком, 2009. – 146 с.

ЗМІСТ

Аверкина М.Ф., Матласевич Ю.І. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА МІСТА: ПРОБЛЕМИ ТА ЗАВДАННЯ	4
Адамчук С.М. РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ УЧАЩИХСЯ ПОСРЕДСТВОМ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЭВРИСТИЧЕСКИХ МЕТОДОВ	7
Андрушко Я.С. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТИПУ БАТЬКІВСЬКОГО ВИХОВАННЯ ТА СТАВЛЕННЯ ДО ШКОЛЯРІВ	11
Аніпко Л. ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ШЛЯХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	15
Бабенко А.Г., Бабенко С.М. ПОДОЛАННЯ МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ШЛЯХОМ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	19
Бабенко А.Г., Бабенко Є.А. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОВЕДЕННЯ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ	24
Баб'як М.М., Хомош Ю.С. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ НАФТОГАЗОВОГО ОСВІТНЬОГО КЛАСТЕРА	28
Багрій В.В. ЕКОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ТЕРМОМОДЕРНІЗАЦІЇ ЖИТЛОВОГО ФОНДУ	36
Баличева Н.В. ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ УЧНІВ	41
Баннова І.В., Терещенко К.О. ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ ДЛЯ ІНТЕГРАЦІЇ МОЛОДІ УКРАЇНИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ	45
Баннікова Р.О., Панасюк І.С. ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ	

ХВОРИХ НА ГОНАРТРОЗ	49
Батенєва К.О., Ковальська Н.А. МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ: РЕАЛІЇ СУЧАСНОСТІ	53
Бацула Н.В. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	57
Бездольний М.Ю. ПРАВОВИЙ СТАТУС ПОНЯТИХ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ	62
Берднікова О.Г. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ФОНУ ЖИВЛЕННЯ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ СОРТУ «КУЯЛЬНИК» В УМОВАХ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ	65
Берднікова О.Г., Батюх В.Ф. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ЗРОШЕННЯ НА ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ КАРТОПЛІ «КИЇВСЬКИЙ СВІТАНОК» В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ	70
Берднікова О.Г., Коломієць В.В. ПРОТИЕРОЗІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОЩУВАННЯ КАВУНА СТОЛОВОГО В УМОВАХ ПІВДНЯ	75
Берднікова О.Г., Пастушенко Д.О. АНАЛІЗ ВПЛИВУ ФОНУ ЖИВЛЕННЯ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ ГІБРИДУ СОНЯШНИКУ В УМОВАХ КРАПЛИННОГО ЗРОШЕННЯ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ	77
Берегова Г.Д. БІЛЯ ДЖЕРЕЛ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ: СЕРГІЙ ГЕССЕН	82
Бєла Л.П. ВИКОРИСТАННЯ МОБІЛЬНИХ ДОДАТКІВ В ОСВІТІ	86
Біла Т.А., Ляшенко Є.В., Охріменко О.В. ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ З БІОГЕОХІМІЇ ДЛЯ ЕКОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	91
Білоусько Т.М. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ	96
Бісмак О.В. РОЛЬ ПРОПРІОЦЕПТИВНОЇ НЕЙРОМ'ЯЗОВОЇ	

ФАСИЛИТАЦІЇ У ВІДНОВЛЕННІ РУХОВОЇ ФУНКЦІЇ РУКИ ПРИ ПЛЕКСОПАТІЯХ ПЛЕЧОВОГО СПЛЕТЕННЯ	105
Богатир Д.В., Матенчук О.О. ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ БІОСФЕРНИХ РЕЗЕРВАТИВ У ТУРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	109
Боднарський М.В. СУЧАСНІ НОВАЦІЇ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ: ВИКЛИКИ ТА РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ	114
Божьєва С.М. ВАЖЛИВІСТЬ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В ОСВІТІ	118
Бойко Л.А. КЛАСТЕР: ФОРМАТ ВЗАЄМОДІЇ ПІДПРИЄМЦІВ	121
Бойко Г.І. ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИВЧЕННЯ УМІ ЗІ СТУДЕНТАМИ-ІНОЗЕМЦЯМИ 1 КУРСУ (ТУРКМЕНІСТАН) З РОСІЙСЬКОЮ МОВОЮ ПІДГОТОВКИ	127
Бойчук І.В. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ФОНУ ЖИВЛЕННЯ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ СОРТУ ХЕРСОНСЬКА – 99 В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ	132
Болотна А.В. АНАЛІЗ ЗЛОЧИНІВ, ЗДІЙСНЕНИХ НЕПОВНОЛІТНИМИ В УКРАЇНІ ПРОТЯГОМ 2018-2019 рр.	137
Бондар В.В. ОСОБЛИВОСТІ ПРИТЯГНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ У СФЕРІ БЛАГОУСТРОЮ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТИВ	142
Бортняк В.А. ГЕНЕЗИС СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ	146
Брендак А.О. СУЧАСНЕ ГЕОПОЛІТИЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ АЛЯСКИ ЯК ПРИЧИНА РОСІЙСЬКОГО ЗАЦІКАВЛЕННЯ РЕГІОНОМ	151
Бубновська Н.Ю., Плешакова Н.А. АНАЛІЗ СТАНУ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	156
Буждиганчук Є.Ю. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ДОПИТУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ СУТЕНЕРСТВА, ВЧИНЕНОГО	

ОРГАНІЗОВАНОЮ ГРУПОЮ	161
Бурак І., Баськов В., Бєлов М.Є., Шайко-Шайковський О.Г. ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ЛАБОРАТОРНОЇ БАЗИ ПРИРОДНИЧИХ КАФЕДР У СУЧАСНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	164
Буренкова Т.М. ВИКОРИСТАННЯ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ У КОНСУЛЬТУВАННІ З ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ	167
Бурчак С.О. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ	170
Вакуленко Н. СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ	175
Варинська А.М., Орлова Н.Д., Корнодудова Н.М. ЛАТИНСЬКІ І ГРЕЦЬКІ АБРЕВІАТУРИ І СЕНТЕНЦІЇ У МОВІ МАТЕМАТИКИ	179
Ведмеденко О.В., Алімова Д.С. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ КОРІВ	182
Великдан Ю.В. ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА БАКАЛАВРІВ В СИСТЕМІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ	188
Венгерова Ю.В. СЛІДОВА КАРТИНА ЯК ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ТУРИСТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ	191
Верник Г.Г. МІЖДИСЦИПЛІНАРНА ІНТЕГРАЦІЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ «КЛІНІЧНЕ МЕДСЕСТРИНСТВО В ПЕДІАТРІЇ»	195
Vynnychuk A.H., Klochko N.B., Halimovsky L.H. RESEARCH OF PRACTICAL ASPECTS OF ENERGY SAVINGS OF RESIDENTIAL BUILDINGS	199
Вільгусевич В.Ф., Казакевич Л.І. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В КОЛЕДЖІ НА ОСНОВІ ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ-	

БАКАЛАВРІВ	202
Вінюков О.О., Чугрій Г.А. ПОБУДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ МОДЕЛІ ДОЦІЛЬНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АДАПТИВНОЇ ТА ОРГАНО-АДАПТИВНОЇ ТЕХНОЛОГІЙ ВИРОЩУВАННЯ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ	205
Власенко Я.В. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ: ШЛЮБ. СІМ'Я. СІМЕЙНІ ВІДНОСИНИ. ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА У СОЦІАЛЬНО – ПРАВОВОМУ ПРОСТОРІ	208
Власенко Н.П., Ткаченко М.Ю. ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ	211
Водяна О.В. ВИДИ ТА НАПРЯМИ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІО-КУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	215
Войналович О.В. УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ	220
Воленщук Н.А. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	224
Волкова Ю.В., Михневич К.Г., Дейнеко М.О. ПИТАННЯ ВИКОРИСТАННЯ D-ФРУКТОЗО-1,6-ДИФОСФАТУ НАТРІЄВОЇ СОЛІ ГІДРАТУ У ХВОРИХ В КОМІ	229
Voloshenko I., Zulfigarov A.O. MODERNITY AND PROSPECTS OF SOLVING GLOBAL HUMAN PROBLEMS	233
Волошок К.В. ВИКОРИСТАННЯ КОНЦЕПТ - МАП У ПРАКТИЦІ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНИХ МОВ	238
Воротняк К.І., Кожолянюк О.В. ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК ЕТНОКОНФЕСІЙНОГО ДІАЛОГУ НА БУКОВИНІ (1775-1918 рр.)	242
Вусатий М.В., Панцир Ю.І. ЕФЕКТИВНІСТЬ МАГІСТРАЛЬНИХ ЕЛЕКТРИЧНИХ МЕРЕЖ В УКРАЇНІ	250

Габенко М.М., Койбічук В.В. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ПЛАТЕЖІВ В ГЛОБАЛЬНІЙ МЕРЕЖІ	255
Галуцько В.М. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ	258
Галушко С.М., Бузань Л.О. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРИ РІДИНИ	262
Гаман Л.В. КОМПЕТЕНТНІСТНИЙ ПІДХІД ДО ВИКЛАДАННЯ ЕЛЕКТРОТЕХНІКИ	267
Гаран Є.Г. АНЕСТЕЗИОЛГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛАПАРОСКОПІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ У ХВОРИХ З ПІДВИЩЕНИМ ІНДЕКСОМ МАСИ ТІЛА	274
Герман Т.В. МЕТОДИКА ВИЯВЛЕННЯ ТРЕМОРИ У ХІРУРГІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ЛАПАРОСКОПІЧНОГО СИМУЛЯТОРА	278
Главінська О.Д., Новік Л.О. ОСОБИСТІСНА СУВЕРЕННІСТЬ ЯК ОСНОВА САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ	281
Голубець В.М., Гончар І.М., Шпуляр Ю.С. ЗНОСОСТІЙКОСТЬ ДЕРЕВОРИЗАЛЬНОГО ІНСТРУМЕНТУ З ЕЛЕКТРОІСКРОВИМ ПОКРИТТЯМ	285
Гомеля М.Д., Крисенко Т.В., Сенькова К.С. ЗАХИСТ МЕТАЛІВ ВІД КОРОЗІЇ У ВОДОНАФТОВИХ СУСПЕНЗІЯХ	288
Гончаренко Ю.В. РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ БАЛЕТМЕЙСТЕРІВ У ПЕДАГОГІЧНО-ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ М. ПЕТІПА	293
Гончаровська Г. ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В КОНТЕКСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ	296
Гончарук В.А., Гончарук В.В. ОСНОВНІ СКЛАДНИКИ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	302
Gorbatyuk Ie., Terentyev O., Sviderskyi A. INCREASE OF THE	

PRODUCTIVITY OF PROCESSES OF THE DEEP LOOSENING UNDER ARABLE LAYERS AND ON CONSIDERABLE DEPTHS	308
Гордієнко М.І., Овсієнко С.О. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ДОХОДІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	312
Горностаєва О.О. РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ АВТОТРАНСПОРТНОГО ПРОФІЛЮ В ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНІЙ ОСВІТІ	317
Горовий С.О. РІЗНОВИДИ УЩІЛЬНЕНЬ ПРОТОЧНОЇ ЧАСТИНИ ТА СТЕНДОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНСТРУКЦІ ВІДЦЕНТРОВОГО НАСОСУ З САМОВПОРЯДКОВАНИМ РОТОРОМ	321
Гребенюк Б.О. ВИДИ СУБ'ЄКТІВ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА ПРИПИНЕННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ	325
Grizodub V.I., Kovalenko G.A., Storojev V.A., Badalov R.M. CLINICAL TEACHING OF POSTGRADUATE MEDICAL DENTAL EDUCATION	328
Гринкевич Н.О. ЕЛЕМЕНТИ ПІЛАТЕСУ В КОМПЛЕКСНІЙ ФІЗИЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ ЖІНОК ІЗ ВЕРТЕБРОГЕННОЮ ПАТОЛОГІЄЮ ШИЙНОГО ВІДДІЛУ	331
Гринчук О.І., Луців С.І. ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ СТРАХІВ НА САМОЕФЕКТИВНІСТЬ ОСОБИ У РАНЬОМУ ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ	336
Грицак Л.І. ТВОРЧА ДИПЛОМНА РОБОТА ВИД КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ	342
Гриценко І.С., Жукова Т.В., Колісник С.В., Петухова І.Ю., Кизим О.Г., Колісник Ю.С., Алтухов О.О. СТВОРЕННЯ І ВПРОВАДЖЕННЯ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС СИЛАБУСІВ ДИСЦИПЛІН, ЩО ВИКЛАДАЮТЬСЯ НА КАФЕДРІ	

АНАЛІТИЧНОЇ ХІМІЇ НФаУ	346
Гулакова С.А. РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ	349
Гуліна Г.З. СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ STEM-ОСВІТИ В МАРІУПОЛЬСЬКОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ МАШИНОБУДІВНОМУ ЛІЦЕЇ	354
Данилов Д.В., Пляцук Л.Д., Батальцев Є.В. ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ГОРІННЯ В КОТЛАХ ІЗ ЦИРКУЛЮЮЧИМ КИПЛЯЧИМ ШАРОМ ТЕПЛОВИХ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЙ	358
Данилова Л.А. МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ ПРИ ВПРОВАДЖЕННІ МОДУЛЬНО-РЕЙТИНГОВОЇ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ»	363
Данилюк М.О., Білан В.М. ПРО ОПТИМІЗАЦІЮ ІНВЕСТИЦІЙ У ПЕРЕРОБНУ ПРОМИСЛОВІСТЬ М. ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА	366
Дембіцька О.О., Самоленко Т.В., Янченко І.М., Гайдай С.І. СПОРТИВНІ ДОСЯГНЕННЯ ЗБІРНИХ КОМАНД УНІВЕРСИТЕТУ ЗІ СПОРТИВНОЇ АЕРОБІКИ ТА ЧИРЛІДІНГУ	371
Демідова В.В. ТАКТИКА ПРОВЕДЕННЯ ОДНОЧАСНОГО ДОПИТУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЖОРСТОКОГО ПОВОДЖЕННЯ З ТВАРИНАМИ	375
Деркачов Е.А. ПРОБЛЕМА ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЯК ОСНОВНИЙ ФАКТОР РИЗИКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ДЕФОРМАЦІЇ	379
Дзяна Г.О., Бліщук К.М. МАСОВА КОМУНІКАЦІЯ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПУБЛІЧНОГО ДІАЛОГУ МІЖ ВЛАДОЮ І СУСПІЛЬСТВОМ	385

Дідичук І., Шушкова Н., Шайко-Шайковський О.Г. ШЛЯХИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ОЦІНКИ ВПЛИВУ РЕЖИМІВ ТЕРМООБРОБКИ ТА ФАРБНИКІВ НА МІЦНІСТЬ КЕРАМІЧНИХ ВИРОБІВ	391
Добранський С.С., Володіна А.С. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СТРУКТУРИ ТА ЗМІСТУ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	394
Добриніна О.Л. ВИКОРИСТАННЯ ЦИКЛУ ШУХАРТА-ДЕМИНГА ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	398
Доможирська А.М. ЗНАЧЕННЯ ЗАСОБІВ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ ПРИ РОЗСІЯНОМУ СКЛЕРОЗІ	402
Дорошук М.Г. ПРАВОВА КУЛЬТУРА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЯК ЧИННИК СОЦІАЛЬНОГО ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК ОСВІТНЬОЇ ПРАКТИКИ	405
Дроб Н.Ч. СПОСОБИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ КУРСАНТІВ	409
Дрозд А.Д. ПРОБЛЕМА СИРІТСТВА В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ ПРИЧИНИ	414
Дрозд А.Д. ЗАРОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ ОПШКИ І ПІКЛУВАННЯ В УКРАЇНІ	417
Друшляк М.Г. ПРО ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ВІЗУАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ ТА ІНФОРМАТИКИ	421
Дубіцький А.Є., Карнаушенко В.П. МОДУЛЬ ВІДОБРАЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ НА БАЗІ ПРОГРАМОВАНОЇ ЛОГІКИ	426
Дубовик Л.П. НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ У ПРАДАВНЬОМУ СУСПІЛЬСТВІ	431

Дундич Л.В. ДЕЯКІ ПИТАННЯ СУДОВОГО ПРЕЦЕДЕНТУ	434
Дупленко Ю.К., Васильківський Б.М. ДОСЛІДЖЕННЯ ПИЛОВОГО ЗАБРУДНЕННЯ МІСТА ТА РОЗРОБКА КОРИСНОЇ МОДЕЛІ ВУЛИЧНОГО ПИЛОВЛОВЛЮВАЧА	437
Дяків М.І. РОЛЬ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ФОРМУВАННІ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ	442
Ефимович В.В. МЕТОДИКА ОЦЕНКИ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ХОЛДИНГОВ	447
Євтушина М.П. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ЗНАЧУЩИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ	452
Єрмоленко Д.В. ВИКОРИСТАННЯ ПРИКЛАДІВ МУЖНОСТІ ЛЦЕЇСТІВ-ВИПУСКНИКІВ, ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ВІЙСЬКОВИХ ЛЦЕЯХ	457
Єрмоленко С.І., Дуднік К.О. ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (НА РІВНІ ЛЕКСИКИ І ФРАЗЕОЛОГІЇ)	461
Єршова Л.В. ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ – БУДІВЕЛЬНИКІВ	465
Єрьоміна Л.Є. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЕКТ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ	470
Жак И.Г. ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ СЕМЬИ И ШКОЛЫ В ВОСПИТАНИИ ТОЛЕРАНТНОСТИ У УЧАЩИХСЯ	473
Жарова І.О., Бісмак О.В., Пашов О.Ю. САМОМАСАЖ В РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСІБ З НЕВРОПАТІЄЮ ЛИЦЕВОГО НЕРВА	479
Жельчик Г.М. ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ СТАВЛЕННЯ ЛЮДИНИ ДО ПРИРОДИ В СВІТЛІ ГЛОБАЛЬНИХ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН	483
Жильцов О.Л. СУЧАСНИЙ СТАН ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕФЕРЕНДУМІВ В УКРАЇНИ	489

Жукова Д.В. СЕМПЛІНГ: СУТНІТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ	493
Журавель А.П. ОСВІТА НЕПОВНОЛІТНІХ ПРАВОПОРУШНИКІВ В СУЧАСНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	497
Журавльов О.А., Кривич О.С. ОСОБЛИВОСТІ ПОКАЗНИКІВ ГЕМОДИНАМІКИ ПРИ ВИКОНАННІ ФІЗИЧНИХ НАВАНТАЖЕНЬ ТА В ПЕРІОД ВІДНОВЛЕННЯ	500
Задерей П.В., Задерей Н.М., Нефьодова Г.Д., Гаєвський М.В. ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ КУРСУ «ТЕОРІЯ МІРИ ТА ІНТЕГРАЛА»	505
Задерей П.В., Задерей Н.М., Нефьодова Г.Д., Котенджі І.О. ВИВЧЕННЯ УМОВ ІНТЕГРОВНОСТІ ТРИГОНОМЕТРИЧНИХ РЯДІВ В КУРСІ МАТЕМАТИЧНОГО АНАЛІЗУ	509
Зайко П.О. ВЛИЯНИЕ АССИМИЛЯЦИИ ДАННЫХ ДОПЛЕРОВСКОГО МЕТЕОРОЛОГИЧЕСКОГО ЛОКАТОРА НА ПРОГНОЗ СИЛЬНЫХ ОСАДКОВ В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ	512
Зайцева К.О., Аблєєва І.Ю. ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ТЕХНОЛОГІЇ ОЧИЩЕННЯ СТИЧНИХ ВОД ГАЛЬВАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА	518
Зайченко Н.О. ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ КОНСУЛЬТУВАННЯ З ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ	523
Зубенко А.П., Бузажи І.О. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ В МЕДИЧНІЙ ГАЛУЗІ	528
Іванишин Н.Я. РОЛЬ ДИСЦИПЛІНИ «УКРАЇНСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ» У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ	532
Іванів М.О., Лавриненко Ю.О. УРОЖАЙНІСТЬ ГІБРИДІВ КУКУРУДЗИ ЗА РІЗНИХ СПОСОБІВ ПОЛИВУ ТА	

ВОЛОГОЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ У ПОСУШЛИВОМУ СТЕПУ УКРАЇНИ	536
Іваніщенко Л.О., Пилипенко Т.І. ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	541
Іванов Є.М. РОЗШИРЕННЯ ФУНКЦІОНАЛА ПАКЕТУ AUTODESK INVENTOR	546